

ՀԱՆՆԱԳԱՐԻ ԿՈՆԿԱՐԱՆՆԵՐ

Բրիտանիոյ եւ Ա. Ամարոնեան

Ա.
Perspicis qui cursu maiorum sit
կինեմոն

Ճանապարհ ...

Արեւադայի մեր եկեղեցական երեցոցու -
Քանց մէջ զոտարարող այս բառը վարդապետա-
նական մըն է ամբողջ քրիստոնայականութեան իւր -
ստացումը երեք փուլերի մէջ — ծաղի վարդէն զեպի
մեղրեմ ձորը, քիտայ վերելք զեպի կապտոյն եր-
կնք։

Ճանապարհ ...

Հայր-բարեապետին զոգարատութիւն մէջ
սրբան կարծիք այս բառը պատմագրութիւն է ամ-
բողջ, երեք փուլերով խաղաղութեւ մեր ժողովուր-
դին հետեւին, ինքն զեպի զայտ, զայտն զեպի
ստապատ, ստապատն զեպի ծով, արեւմտեան
տարուրեք՝ Նեոտուրու Համար Նեոտուր ցամաք -
ներու վրայ, երբեմն կղզի, զոր հայ Համաբար
պիտի փոխակերպ քաղաքակրթ զբանով ոտիքի
է մտնու Տեան, որ արեւելոցանէ դեղծ ի դիմելոյ
յուրմէն։

Ճանապարհ ...

Այս բառը աղային պատմութիւնն է հայ Ժո-
ղովուրդին, որ քաղիքի և անտարածներով ու շա-
րիկաններով, քաղիքի և քաղիքներով ու կոտորակ-
ներով, քաղիքի և օրորոցներով ու գերեզմաններով,
քաղիքի և երկրորդ ու ճեղքանքներով։

Ճանապարհ ...

Ո՞ր քաղաքն է որ Հայ և ծննդ ու չէ ամբար-
դիր, ո՞ր պատմութիւնն է որ չէ քաղիքի ճեմ
արշարայէն մինչեւ վերջապետ, ո՞ր մերտնքն է
որ չէ լեռն չորը որու վրայ ծնաւ, քաղաքուր Համար
այլուր։

Ճանապարհ ...

Այս աղայում ճամբաներով, — կը ճանչամ
միայն զեղբոր աղբիւրներուն անշուշտութեան լայնքն, որ
հարսնային գոտիք է կարծես. կը ճանչամ լուսաշա-
քիւրի արտաւել, որ երաշխաւթիւն է արձեւոր, որ
Երբեքու եւ Քաղաքուրու Համառուագով, կը
ճանչամ լուսնորս կանաք, որ արարութիւն է
ծծօքներուն աղբորով, վայրի Քուքիւրու կրակով
եւ անտուկներու ինկանակով։

Ճանապարհ ...

Դայտ անտաւայի եւ՝ մեծ ճամբու մը վրայ ։
Մին Արեւադար կ'ընէ ճողոյս մէջ, որո՞ւ, ո՞ր -
սիւնք էր պէս, կը քաղաքի ճանապարհն Աշխա-
ղանց, արեւախաւ ու լուսաշաղկ, Նեպրիմացը
այս կուտայ Փարիսիան կալաքանի յոյսերու
ուռախանի մէջէն, Նեոտուրու Համար դիւրեւորան
փայտուղիք ներս։

Ուրի՞ կ'երեւան, երբ ցնցում մը պիտի ին-
տը քաղաքին վրայ։ Լիւր - Անտը Մարտի, տ-
գորի բայց Յետուր այն խաղաղագոյն, երկարիք
է արդէն ու քաղիքը Psyché պարբերակա-
թիւ Բիւն մըն ալ կուտայ ինքնի Անտաւ, չեմ
կրնար կարգու։ Անտուր կը կոխեն երբ
կ'որբեն կարգալ արեւախաւ լուսնի տակ, ու
ճանապարհ ճեղքիմացին մէջ որ կ'որբոյր գիւն։
Իրտն թէ կոտորածաբար ճեման ին
Psychéին, առաջին իսկ թիւէն, ծանօթ եմ իր բա-
ցուտի Հրատարակութեանց, նախնի խնայար
պետութիւնի դարձերու։

Ճանապարհ քանտառները գործանք մը կը
հասնէ, — Ինչ հետաքրքրութիւն է որ մեզիք է պիտ
միտէն այս պարբերակները։
Ճողովուրդ տարբերակ հակառակորդ մը ու -
նեղու ճիւղանայի մէջ — պայքար՝ բոլիւրիստի
կանտոնի մէջ, Համախարհը՝ ճանապարհ արտա-
տաղանքներու ատաղանտան մէջ, Հետաքրքու -
թիւն՝ ժողի սիրահար մասնաբաժաններու մօտ։
Psyché կը ժամէ ինքնապի երեւանու, շուտա-
մեղր թախու, շտանաճառ քանիք պատմելու
մարմալ մը, որ յատուկ էր քաղաքը դար տալ
անան նեպրիմներու ու քանտառներներուն, բայց
հոգ չէ թէ խաղաղացե՞լ ճարտարութեան ոտիկէն
փաղաքանի կը շնէ, երբեմն, ընկերակցին
աղաղաբանական տարբերակներուն հաճեց։ Միւս
կողմէ, Մուռն Հետուր, իմաղաքապետութիւն, շուտ
կը իտակ ինչ հետաքրքրութիւններով, իր
գործերով, որովհ, Քիւն նիւար, բայց թախան -
ցուրի իրենց սանդղով, շուտ խորքեր կը հասցնեն
պրտաբուր։

Լիւր - Անտը Մարտի կ'ընէ թէ երկար տանն
խաղաղական քաղաքակրթ պայտոյ զարմաւ
Psyché մէջ ու լաւ կը ճանչայ Մուռն Հետուրը, —
մտաք խալտառուորդ դիւանաւորու եւ վար -
ճառարեւի իր քաղաքն ալ ծանօթ է մեզի արեւոք,
կը հաղցէ ին։

Հետաքրքրական էր ինչ որ կը պատմէր Քր -
քանապարհ քանտառները։ Մեր ծանօթութիւններով,
ստաղներու մասին, կանգ կ'առնէն պատմ մը դէմ։
Ճեղքիմացին օրորը, կոտորածներէ տարու -
թիւնք եւ գիշերանալ կաղաքութիւն թմրութիւն
մը կը ստեղծէ ի վերջոյ թանաքու փայտի
մը։ Կը փակեն աշերք, փորձելով ընտան։ Լիւր -

Բրիտանիոյ Միքայէլեանը, Ն. Յ. Դաշնակ -
ցութեան Հիմնադրիւնից մէջ, շուտ մեծ շարժով
օժտուած էր մի յատկութեան, որ ընդհանրա-
պէս չէր կրնար ի տրուած անկախ երանք տալու -
դէ մեծութիւնից։ Մեր կուսակցութեան մէջ եղել,
իւ մարդիկ, որոնք այս կամ այն մարգում աւելի
յարձակի են եղել, քան Ք. Միքայէլեանը։ Ն. Յ. Դաշ-
նակցութեան ունեցել է շատ աւելի տալան -
գաւոր զգրի մարդիկ ու ընդհանրացներ, քան այդ
կուսակցութեան շնամարդ Հիմնադրիւն։ Սա -
կան այդ կուսակցութեան մէջ ոչ ոք չէ ունեցել
այն, ինչ որ ունեցել է Ք. Միքայէլեանը եւ որի
Հետեւեանով չէ ամբողջ զիսով բարձր է եղել իր
ըրջպատիւից։ Նրա այդ յատկութեան մասին չա-
տերեցի եմ յիշ։

Ողջս այս տիրական ազդեցութեան մասին է,
որ Ք. Միքայէլեանն ունեցել է մարդկայն վայել։
Սեղաւ տալի, զաղեցուցիկն քաղաք ի քաղաքայ -
տուտ մայր, ինչ որ ուզում էր անել։ Ճիւղաբու -
թեան աւելի մօտ կը իրէ, կէ՞ք տեսն, որ Ք. Մի-
քայէլեանը իր ներքին ուժով մարդկայն ուղղակի
կարողացել է եղել։ Հնդկացիներ Սարգիս Օսմա-
նեանը (Ճարտար) պատմում էր։ — Երբ տառա-
կին աղաւթ Բազում Հնդկացիքի Բրիտանիոյն,
Հնդկ տառին երկու երեք շախարակութիւններից
քիտայ արդէն ըրտնաւած էր դաւան ինձ, այսինքն
զայսի, որ այլեւս — պարտ է չկայ — ուղեմ
չուցեն պիտի ինքնաբերական նրան, պիտի կառա-
նեմ նրա կարողութիւններին։ Ինձ գիտալ չա -
փաղանք ուժով տալարութեան է թաղել Ն. Յ. Դա-
շնակը զիստուր Ք. Միքայէլեանի այդ յատկութե-
անի ընդունումը — Վերջ Բրիտանիոյ շատ
զարմանակ մարդ էր զմեր մարդու հոգին
է բռնել։

Մի հանրային զեմքի Համար աւելի մեծ դիւ-
անապարհ դիւտար է երեւակայն։ Այդ Համառու
զիւտուրի միւրը այլ բառով արտայայտել է Ակ -
նունիքն, անտանելով Ք. Միքայէլեանին ճարտա-
կերպը։

Այդ ներքին յատկութեամբ Ք. Միքայէլեանը
օժտուած է եղել այն առանձին, որ նրան անպայ-
ման ներքինաւ ինչ ոչ միայն ստորաբանի, այ -
սինքն ինչպէս կարողութեան տեղ մարդիկ, այլ
ընդհանրապէս բոլոր՝ անկախ երեց ընդուն -
կութիւնների ու տաղանքի շարին։ Իր տեսակե-
տից խաղաղաց Հետաքրքրական է Ա. Ամարոնեան
իւ պատմութիւն Ք. Միքայէլեանի, ազդեցութեան
մասին իր վրայ, որ եւ ընդուն է ամբողջու -
թեամբ։

— ... Բրիտանիոյ ծանօթանալով ինձ
Հետեւ իմանալով, որ շուտով Չեզեղեմ եմ դը-
նալու, լոյս յայտնեց, որ ես չէ կ'աշխատակցեմ
է Դրոշակ չին, երբ տեղ Հաննիմ։ Անդրեցի զի-
րայից շարող այդ գովաւան եւ խորհարարութեւ մար-
դը ինձ խոստում էր։ Զգում էր, որ արտաւաճ -
մանուն ես ինձ հանդիսաւ տալու չի։
— Ժրեմ, գիւն, տաղ երկին նախկին ահնոց
նեքի զիսկի։ Ժրեմ լաւ յարմար է ուսանելու ...
Հաղապար նպատակը։ Բրիտանիոյ խմբա-
դրութիւնն արեւելք էր եւ 1898 Յունիսին Նախ -
ցերիս Հաննիմով փոխանակ Ժրեմի, Լոյսն ընա-
րեցի։ Գաղտնաւ էր Բրիտանիոյից։ Անպաշտ -
ման։

Անտը Մարտի լաղապար կը Համարի երկնայն, —
միման ներ կառախարհի մէջ։ Բայց ի դու՛ր
փակեն աշերք, Մուռնու չին բայց է ինձի դէմ
երկար տանել ի վեր։ Կար ժամանակ եւ, երբ
ճերմակ ու ճարտար տեսան իր տեսնել իսկ քաղա-
քի կը ճանաչար Համար, իմանալ անէնք քաղաք
օրորի իսկ ջուռ չի տար այլեւս ինձ։ Իսկու կ'էլ -
նիկ կառախարհէ։ Կը տուղեմ որ պարտալ են
զրաքի կառախարհէ։ Գաւ մը կը նստի պարտալ
կառախարհի մը մէջ, վարագոյնները ջալան, խա-
ւարդ զրկու։

Մուռնու մայցեր կը ապահովարար քանի մը
ժամ, երբ յանկարծ կը զարդէ ճեղքիմացին օրո-
րը։ Վարագոյնը կը քանն, տար մայցիկ է քա -
նիք ասպիկներուն վրայ, — քաղաքանք մը կը
կ'արմար էր ճեղքիմացը կանգ տանալ է զիսկ մը
մէջ։ Անէն կողմ մին։ Կ'երթան անտեղ Լիւր -
Անտը Մարտի։ Գիւն ետք կը միայն զարման
ճորտար ճեղքիմացը եւ կառախարհէն դուրս կը
քանայ ասմանապալ ոտիկանք։ Անպաշտ էր։

Միջերկր կը ծանօթէ։
Միւրեւ Լոյսն չին չկայ։ Բայց կ'էլ պայտաւ
է զիսկը, ո՞ր լուսնի եւ ոչ ալ տաղալ Լիւրան մի-
ւրեւ է, տաղալուարար, որ կը ճերմակի խաղաքը
երբեմն ալ լինէ որ կրակ կ'առնէ լուսի մը հրա-
չէկ նեմէն։

Կը թափանի խուցէ խուց, մութին մէջ, յա-
նալ թիւս ասպիկներուն փոխուցում, լուսի
պատահական կուցոյր կը օգնութեամբ դիւտուր
Համար Չեզեղեմով լուսնախարհին զեղեցիւ -
թեան։

Երբ կը վերադառնար Լիւր - Անտը Մարտի
մօտ, կը տեսնէ որ փուռեք է քաղաքին վրայ

զգուշութիւն։ Վաճաղի ինտայ ինքն Լոյսնից ժր -
նէն պիտի դաշնէ՞ Բրիտանիոյն անտեղու, իր
ճախին հըւ, հոյառակ։

Աղբար, հաղի Ժրեմ, հասում, նոր թաղ
ճանաչար նո՞ր ժր կը կուտ, դաւա ինձ, երկար
խոսել, քաղաքային մը շարքի վիճակը, մեր մա -
ղալիքի կամ Հոգնակի ծանր տալանք ու ընկա -
լու, Հասումն անաղաքիւն, անհրաժեշտութիւն։
Իտեղ, Համաքի, Հնայից ինձ իր թաւ, որբերու
զին մայրով եւ պարտալից փոքրիկ ասպիկներ
զին Բրիտանիոյ Համար։ Եւ տալանի իսկ գաւա -
կեր թիւքը ինքն տակն ինձ ու զնայ։ Գնաց կւ
եւ մայցի խորակ ժամանում մէջ։

Երոշակ չից որ Բրիտանիոյց լիմ ապառ -
ուրիւ, ապա տալան։

Երկար խորեցի — մար Հնար, պէտք էր տան
եւ մէջը եւ մեղքը։ Անհնային էր մերեւել Բրիտ -
տանիցին։ Ան՝ մայցի երանքի ամաղալու, այլ
նոյնիսկ անաղաքիւնի, խորեցիւտը վրա լոյ -
գում։ Հնախալուց քիտայ, նրա ճախը երկար մա -
մանակ Հնայում էր իմ անհնայութեան։ Եւ ճանապարհ
զիւրի ճեմը տալայ իմ տալանի պատմութեւ
պարտալութեւ։ Բրիտանիոյ Համար։ Գրեցի իր
թափով, ողորակութեամբ եւ արտալ ընդունել էր,
որ կարող էր այն մտաւալանի Բրիտանիոյն
է Ապառութեան Համախարհին շարքի տալանի
պատմութեան էր։ Մանիպալս թղթալու յանձ-
նեցի Բրիտանիոյ Հնայից։

Երկու որ վեր, Ետարթ, հայից վեր շա -
ղեցի Ժրեմ։ Հնդկ այնչեւ քաղաքի, բայց Իրօք
Բրիտանիոյի կարծիքը լսելու իմ տալանի զի -
քարտեսական պատմութեւ մասին։

Ներս մայց է Դրոշակ չի իմաղաքանութեւ քա -
տի թիւքով եւ կանտ տալայ խմբա առաջ։ Բրիտ -
անիոյցը քաղաքայինց զուրեք սեղանից, ահնոց
ներքի վերելք նայեց իմ ճնայիկ ժպիտով ու
քաղցրութեան։

— Է՛ր, տանն էի ախ, որ զա իմ գործն է,
լաղաք տուցե ժպիտը։ Եւ, ջրիք այտուհեւան։
Մեծապի զովանք էր։

Մի գողարկի վարդաբանութեւ։ Իր անկալ
սաղան իր նրան, երկից Համառ քաղաքի կամ
ճերտապատմութեւ նամակներ, ընկերակց չեղող
թիւքներ, զիստմար զրկում էր ինձ կարողութեւ,
իր թէ իմ Հետաքրքրութեան Համար, բայց Իրօք
ինձ զեղարկութեան երկերի նիւթ ճարտու
զարդերի քանիւթեամբ։ Եւ ես զարգում էի այդ
նիւթերը։ Ապառութեան Համախարհին չէ իմ
պատմութեւն Համար։ Եւ ինչ որ զրեցի ամբողջ
Բրիտանիոյի բարձր, քաղաքական ներքնաւոր է
կընդ։

Անտը Բրիտանիոյի Ապառութեան ճանա -
պարկերը չէր զուր։

Յ. Գ. — Միւրեւ թաղաքանութեւ ու տալան չի -
զուրեղել, նաեւ սեղանից։ Մի քանի տարի տալ
Պեկիտար ճարտուր տուցե այդ պատմութեւն ու
թիւքներով։ Բարեկից, արտաւառութեւն
Իր ճարտարութեւն Լիւր - Ամարոնեանի Հնային
կարողութեան։ Լուսն էնիք յուզումն ու իր -
տալանք մտածում երեւանի վերաբերմութեւն մա -
սին։

Է՛մայր ք լոյս տեսաւ է նաեւ ուսուրեւ, Մա -
ղաքի Աղանիտեք զրախի պարբերակներէն։

Ա. ԱՄԱՐՈՆԱՄԱՐՈՆԵԱՆ

Ինչպէս մեղաւոր մը, Աստուծոյ յանձնաւ ինչ որ
արթնանիմար կուտայ մեղք, ու բռնելն մէջ՝
կործան կ'արտաւանէ ինչ որ նարեկային ստիկ-
ցուց կրն, այս վերջին քանի մը տարիներուն ըն-
թացելն։

— Հայրն մեղք, Հայրանի զեւ, ընթին յան -
ցաք, իսկն կապալ, խորապիկն շղթայ ...

Մեծաբնէ կը փակեն դուրս եւ կը շարունա -
կեն թափառուան, Հետեւեանով աղեկցն ոտնա -
նին։

— Բառնիք ասպիկներութիւն, իսկոյ տան տի-
րութեւն, նաեւանին ճեմութեւն ...
Երբ ասմանապալ ոտիկանք մը եւս կուտայ
իւ քանի զիս մութ խցիկի մէջ, կ'իմանան թէ
Չեզեղեմից չոր պիտի թորեւն լուսնով, իր վե-
րաքանակմէ Լիւր - Անտը Մարտի մօտ։ Եւ -
թիւքեր ու թորն քանցիք է, քարտեսակելու Հա-
մար իր նարեկն։

— Տարալիք տալանք, լքանալ շարիքն,
Հայրին յուսանալութեւն։

Փոխապատկերով շարունակելով, կ'ըսեն։
— Փառնու խաղաք, մեկին մեղք, մերթի
մաղաքային, փարստ մաղաք, մեկին ապալ
մաղաք, վերանայ մաղաք, մեկին զիսկին ...

— Տոմարալ ... կը պտույ խաղապիս
մայր մը, Տոմարալ ... (որ թարգմանի՝ արի-
ւի տուն)։

Ճեղքիմացը դուրս կան է զիսկի անտաւ -
տու փայտուղի, եւ կ'էլ զաղաքիւրութիւն
կանգ կ'առնէ Արեւախաւ տալան, ուր
վարման տարմ, զնայ զիսկին ...
Հասում էր Տոմարալու։
Անտուր։

ՈՌԻԲԵՆԻ ՅՈՒԹԵՐԸ

«Ամիդայի արձագանքներ»

Բնչդեա կը կեդեմն Աւստրիան

Ա.

Նիւ Երբեք տապալի փայտն ու բոլոր թուրքի վրայ, լաթիման ու դուռնադըր զոգով եւ ընտիր տարադրութեամբ 581 չկոյտ հաստադրու հասար մը, «Ամիդայի արձագանքներ» Լոյս տեսած է 1950ին Նիւքնիպը Տիգրան Միւշում (Միգրանցեան)։

Կոյտը եւ տապալի էր զեղազարդարարուն եւ Տիգրանապոլիսի Ս. Կիրակոս եկեղեցւոյ չորսական զանգաւատանով, ուր ամենաբարձր էր Թուրքիոյ մէջ։

Գրքը 130 էջի մօտ կենդանի ու հարազատ ու յստակ պատկերներով, պահ էր Տիգրանապոլիս կը փոխադրէր թեղ։

Միացեալ Հայ Հայտանքի երկու ջարդածներ առիթներն եւ հայերէն, պարսկերէն ու յատուկագործ, ջաղաքին շուրջ դուռները բերեց զան-դակներով, Տիգրիս գետը եղբոր բանկարեղէնի արհաւիրանները, տասնեակ կամուրջը (միակ կամուրջը Տիգրիս գետին վրայ մէկն էր Մուսուլը)։ Գաղաթախին (լոյսէ) Գաւթաթախին, բերդը եւ զորանոցը, ջաղաքի դուռը զանազան տեսարաններ։ Երկամասերն եւ նիւթերի տեղակայի տա-րաղներով, մանա՞ք դորդիկներն եւ մասուրական-ներու թաղամէկ խմորակարներ, ողջ ու մեռած շարքակապներն ունեւոր։ Ուշիկ Շաքարեղի (Ամիդիկ) Յաւուրդեանի ընկերութեան (Տիգրանապոլիսի) 2. Գ. Գ. Յաւուրդեանի թաղադուռը կամրաքանիքի տնայնտէրն համար Հիմ-նաւոր, 1913ին Քառասորամբի զեղաւատը-ները բերեց տարազանքով ու դիտարկներով՝ Թ. Շաքարեղին զեղաւատութեամբ, նմանակէ նոյն թաղաքի հայ մարզպան կահաւոր 1903ի Քառասորամբի զեղաւատները զեղաւատութեամբ Ար-մենիկ Տիգրանեանի։

Գրքը տեսակ էր հաւաքածոյ էր թաղամէկի նիւթերու, հեթանոսական շրջանն եւ Տիգրան Բ.էն մինչեւ 1895։ Հին օրիւն պատմականներ հեթանոսիք, պատմական Ռուսականը, Տիգրանապոլիսի բնակչական ընկերակի կանգնէր դըր-ուսները, մանա՞ք պէտք տեսակի կանգնէ, տի-րուրներ, տասներեք, ապաւորածներ բանտար-մանիկներ Տիգրանապոլիսի մանա՞ք թանապղծ Քոմսիա Տաղապալանեանի եւ տեղակայ թաղաբնակ Նաւեւոյններ, կենդանակներն, հայե-կանապարի։ Կերականները, ամուսնութիւն, ին-չույց հիմակ, Բարեկենդան, Ուր Տարի (Լոյկ) Ի-մասն գաւառում, Յամլոյ թաղերն, են։ Տիգրանապոլիսի զաւարադարարներն Ա. Բ.ի կար-գով թաղապանն էր, եւ թաղի մը հմուտ գրիկն-եր ուսումնասիրութիւններ, գիտահամբիւր ար-մանիկ գործը, 40 տարւան աշխատանք։

Դժբանքաբար տառչէն առիթն յնաւեղի կարգ մը շատ կարծուր պահանքին որո՞ք այդ գրքին ուղեւ ու ծուծը պիտի կարգէին, նաեւ կա-մաւոր ժողացուններ, եւ նշումի կարօտ կարգ մը կէտեր։

Ինչո՞ւ կարճ կապել 1915ի Հա-յալինի Սարապաներն եւ գոհաւոր միայն Նալեղի Հայը, փութեմը 1919ի տեղեկագրով եւ համա-տու փկաւթեմար մը։

1919 — 1920 — 1921ին հաղաբար Տիգրա-նապոլիսի բերդերը Մարեթիկ։ Գ. Տիգրան Միւշումը ինչպե՞ս Գաղղեզիցի դուռից Դուռնակ-նապոլիս արձարանի պատմութիւնը, (Հայերից վերջին կոչեցին Վոդուդ) եւ Գուրգուրչիկի հա-մին մէջ՝ անօրինակ տանջանքներն երկարուցե-ցան իր արեւակեցեան ու երաքարեան։

Առաջի փոխանորդ Միւշումի վարդապետ Զը-գաւան, Անդրեան արք. Նէշեյան, Արտուր Շէյ, Մերան Պաթեմեան, Միւշում Տիրեքեան, Սեդ-գիկ Գաւուրեան, Կերակոս Յովսէփեան (Փի-նաեան), Գաւուր Վաւոն, Նալապուտ Գոցոն, Տիգրան Պաթեմեան, Տիգրան Պաթալեան (Պան-տաղեան), Արթուր Պաթալեան, Լեւոն Պանեան։ Օթրագի Յարիւր, Գաւուրիկ Գաւառեան։

Յիմարե՞ս Կարեղոյ մէջ կախաւոր թաղ-բաղած իր անմահ 12 հայերեկներն — Տիգ-րան Տիգրեան, Քոմսիա Տիգրանեան, Գաւառ-էն Կերակոս, Սուսանի Յարիւր, Թորմաշ Հահի Յարիւր, Փուրչիկ Ռոբէր, Արթուր Սարի (Սար-թիւն), Մանուկ Պաթալեան, Բաճուրիկ Արօ (Սարթիւն), Տաճարիկ Արօ, Մարեթի Էմմե-նեան (Արեւապիցի), Անտոն Պաթմեան (Ռը-Բաղի)։

Կերակոսիները արմանի լէ՛կն ինչուեւր այս հաստադրու հասարկի մէջ։ Անոց նիւթերն ու խմորակարներն զան-քի մի թանկ արմանի շաւա՞ն զինու. այս գրքին մէջ։ Ամիդ համար ար-Համապարկեցին դուռնի զոհուցեան Յովսէփ-նէ Թիքեկեանին պէս եւ կամարտ լապի՛սի Սպա-նիա՝ կարծիք բանկին ծառայուի։

Այս բոլորը Տէյի Խոսիցի Սուլու — Ռուսման-ներն, էջերու պատմութիւն կամ ժապարկաբու-թեան, արքի ու Ռադիկ հասարակ հեթանոս-րուն ու պատկերներուն շուրջ ուղ արդէ յանէն։

Անոց Թիքի մը կը զրէ թէ Աւստրիոյ մէջ առաւանակ կորստաբեր ձեւերն մէկն է աման զեղանով խառնութեամբ շուրջ ցանցը խորհարարի շրջանին մէջ։ Այս ձեւաւորին շարժապաշ կը նեղ-աւթ փոփոխուի։

Անոց արդեական խառնութեան երկուսիք ու-նին եւ ինչուսն են անոցայ հեթանոս կորէնէ ա-րանք դրամ կը ստանան զգրման մարգէնէ։ Ռուսերն ոչ մարդ եւր մարդն, ոչ միայն, ծիւղիկն, դարեկներն, սպիկի ըմպիկներն գի-նը։ Ոչ այ շահաւորը։ Ներսեանի տարբ շին-վարներ այս ապարմաններն համար։ Ոմանք շին-վարն են USIA-ի զործարաններուն մէջ (առաւանակ-վարութիւն նախկին զերմանակաւ տապալածքի Աւստրիոյ մէջ)։ Հոմ շինիկներն համար ուղ-էն մարմանը։ Ոչ վաւարկութի մարտաւորը եւ ոչ այ զործարանին թանտարներուն ապաւորու-թեամբներ։

Գարեկի է թալ թէ Աւստրիոյ մէջ։ Ռուսերը պարզ խառնութեաններ են։ Անոց փոքրաշահակի 2005 աւելի խառնութեան ունին եւ մեծ շահեր կ'ա-պագային։ Անոցայ աւելի ատան կը ծախեն զոն-տարեկներով շահարեաններն աւստրիական խա-նութեանը, որոնց յաճախորդները կ'պակին։

Օրինակ շաքարը ար փրէն 720 շինին եւ արա-ւորական խառնութի մը մէջ USIA-ի խառնութի մը մէջ կը ծախուի 6.80 շինին։

Տաւս եւ շունեւր տեսակիներն աման խա-նութիւնին կ'ընեն իրանք գիտմանը։ Աւստրի-կան խառնութի մը 25—30 տարեկ մարտաւորը կը մշակէ իր շատ մը փոքրաշահակ պարսկե-րուն վրայ, իսկ Ռուսերն աւելի ցած գիներով ծախելով հանդերձ մեծ շահեր կ'ապագային։

Անիկ զատ Ռուսերը Քաթիկոլիկ ապարմանի կը բերեն — Արեւելեան Վերածննդի մէջ ինչուսն լուսնակար գործերով, ինքնաթիռ Հեմանի-նոյ՝ Ձերտալապալեան, վարդը կըկապեն, կ'օդիկներ արաւանակ երկրիներէն, եւ աշխարհ-իկներով կը ծախեն ար իրենց մեծ շահեր կ'ա-պագային։

Աւստրիոյ մամաւաւաներու ընտրիկներ ցոյց կուտայ թէ մինչեւ իսկ Ռուսերն, ծառան-տարանները ուղ աման փրէն ուղ արքին։

Մարմարեան շալիկներով Աւստրիա 2.800.000 տնոյ՝ ոսկի կարգաւորը 1951ին մը փրէն USIA-ի տեղ-ւոյց քննիչներու աւանտուրէն։

Աւստրիական ծախսերով Վեհալորդ արքա-կան երկուսեանեակ միմեծ շինին կորուստ կ'ու-

որեղ կէպեւուն ու նիւթերներուն տրամադրած է 160 էջ։

Աղբ. ինքու, հայրենիք, հայրենասիրութիւն Շուրջոյց մէր հայրենակիցը 1895ին 1950, ինչուսն եւ հինոյ տարեկներն ընթացիկ շինարարութեան-ցաւ կ'ըմբռնաւորը։ Գաւուր թէ մարտաւորին, արեւելեանեան, արեւմտեանեան, կըքի միայն թէ զարեկներն կ'աւանտուրէն կը գործէին, թէ զարեկներն ցանց մը ունեւոր, թէ ժողովուրդ-ը կը բարգաւաճէր իր հայրենիքին մէջ։ Մնաց վերիվարաներ տեղեկ ունեւորն, Օմս. աւանտու-րութիւն, ներքալեւ եւ արտադրութիւն։ Միայն Տէյի Մարմարի հրապարակի ծառան կորուսի ու ապագաներուն բամբուրը 1910ին հեթանոսերէց գինը, թէ Գաւառիկ Օմսիկ անպատիւ մարդ 1908ին։

Ապագային Հայրենասիրաց ընկերութեան անդամ կամ Յաւուրդեանակ պէտք էր ըլլային 1895ին 1920 Տիգրանապոլիսի մէջ գործարարներ։

Յիմարե՞ս, զորապաշ 30 տարեկ ի մեր արաւա-նաճանկ հայկական մամուլը, Ամիդիկի մէջ Գա-րանակարիկ Հայը. Միւշումեան Տիգրանեան ամու-րիւր։ Յեմարիցի մէջ Տիգրան եւ Տիգրանապոլիսի զեղաւորը 1946 թու, 28, 29, եւ ինչ տաւարները պատերազմը եղան 8, 22, Յուլիս 1947, Ե Տիգրան Տիգրանապոլիսի 23, 24, 27, 28, 29 ապրիլ, 4, 5, 6, 7, 9, 11 Մայիս 1948ը, նմանապէս յօդուր-նէր մըր հայրենակցոցէ Տիգրանեանէն։

Փետրե՞ս եւ չլաւս. Երաքարի մէջ կար-նաւանկներն նիւթերը, զիւրերու մէջ եւ հայ-րենակցեաներն են։ Այս ինչ անպաւտ կըքէ ե Քոմսիա Սարթիկի փէնէ ու զորուրը։ Փակալեւ-թիւ մը — Տիգրանապոլիս Քոմսիա (Քոմսիա) խոյ-ք մը կը ունեւորէ։ 1895ի Պարեթին վերջ թէն ըրած էր եւ ինչ խոսեր Ռուսերեանն են։ Ե՛րբ կ'առիկն ուղէին փակել ծախաբուր գիները կը նեղեր 1919ին շառաւորն պէս գինը ու կ'աւանտաւորները եւ կ'ընեն — Հայկալ պիտի արեւելիք մըր։ Հայիկ փա-ղաքէն դուրս կ'ըլլեն փոքրաբեր ձեւը։ Թու-ն իսկ խալթան ար 20 տարեկ իր մըր Ռուսերեանն հնու-միս խոսեր, բերանի կը թալայ ապրին անպաւ-րալով կը կ'ընէ — Ճն կ'աւ. փ. Քիւն, դուք Ե-սիք մեղ Հայկալ պիտի տաները։

ՏԻԳՐԱՆԱՊՈԼԻՍԻ

Մեր սեղանին վրայ եւ Ռուսերէն յուրերը, Ե Հայ Յեղափոխական մըր Յուրերը խորաբար եւ ամփոփաւոր խօսք զեղաւորը հասարակութիւն մէջ։ Եղաւորը կը Քիմարեանն անոց էջեր, ու-րոց վրայ Ռուսերը, իր անմահ գործերը, անիկ լոյս թալան է. իր սիրուր դրամ մաս աւս, ինչպէս հայերէն լոյսին վրայ դրամ է։

Գին անպա զիւրերը արժան հարազատ պատ-կիւր զարման եւ գործի մը, իրենց հաղորդական զգացումով, կրակաւորեան խորակի ըմբռնու-մով եւ խորաթափանց ու ստղծ մարմով։ Ռուսերէն զիւրերը այդ փէնէն են։

Ռուսերն, որ մեր ինքափոխական շարժումին խառնածան է գործնապէս, հայրենի լեռներում վրայ, մեր սեանիկ Քիմարեաններն հնու ու ա-նոց յաւաւորն ու զեղաւորական թալուրեմար մէջ, լուսաւորով, արքանով ու վերապարով կու-տայ իր ու իր զինակցներուն ապրած կանգնե-ր, փոփոխութիւնը։ Անոց օրին, գոհարարութեան զգացումը եւ խորակի շարքանակութիւնը։ Անոց տարեկութիւնները քանի հայ ժողովուրդներն են իմանալանին։ Գրականութիւնն է Ռուսերէն քրո-նի, այլ քրիւն պաշար մը, պաշարի անեղը վերապարն եւ գրքի վերապարն անհայրենի փորձ-մը։ Հայրենի լեռներում վրայ պաշարները վե-րակենդանաւորելու անկարելի ջանք մը, իրենց զի-ւրակարողը, գործով, խօսքով եւ խորհուրդով։

Ռուսեր կը ներկայացին այն դէմքերը, մաս-նաւորապէս, որոք խառնած անուններ էին, թայց իրենց անմեղադարեմեանն ու հայրենիքով-րեմեանը, ինչպէս իրենց պարզ լոյսներն ու ա-նոց զաւարդութեամբ, վար էին մարմ ան-րեն։

Մեր վերջին 30ամեակի զրաւանութիւնը յու-րաբերութիւն մըն է, առաւելապէս Ռուսերէն յու-րեկ կուգան տառչել դէի վրայ, արդէնուս ան պատմած է քանից որ ինչոք թէ Քիմարեանը, իր իրենց հաղորդանքներն, եւ իր փոփոխութիւնը ու զինակցներուն յուրեք յաւերթանքներն համար։

Այս յուրեքն ուր արքի խօք հասարակութիւն մէջ ամփոփում են, չնորիք. Քաթիկոլիկներն կը երկու գոհարարող ընկերներուն — Անիկ Գի-լիպարիս եւ Էջերի Քաթիկոնի, որոքը զարգե-ր զարգէր կը լինին այս օրերս Ռուսերէն զիւրերը խա-ռնութեան համար։

Մեր աղայածանիկն ուղիւն մէջ, սփոփանք մը միայն ունեւոր. հարաւոր փոփոխութիւն մը ձը-նուծ է մեր Ռուսերէն, ինչպէս Տարեկին այլ Հո-րիկան ու իմանալանի փոփոխութիւն մը, որով կ'ընայ հարաւոր մնայ հայ ժողովուրդը, հաղոր-դուելով իր երկու անմահ զաւակներուն զգա-ցունմաներն ու մասնաւորներով։

Այս փոփոխութիւնն է, որ կը բաշխուի հա-յութեան, զարգեթ զարգեթ։ Հաստիակ է, որ Ռուսերէն գործերը փոփոխութիւն, մեր երկու ընկե-րները շալիկու կամ նոյնիսկ ծախք հանելու նպա-տակ լուսին։ Այլ՝ Կոլոնը մըր իրենց եւ Ռուսերէն, ինչպէս ամբ արմատաւոր հարազատներուն թաղ-անքը իրարարութիւն։ Այսինքն Ռուսերէն Յուրերը մանկե հայ տաներէն իրեն, անոց օրին ու յուրեք ծառայելու հայ բնակչականութիւն մէջ, համարն հայ մարդուն մարմն ու արքին։ Բոլորը հիւր ունեւան Ռուսերը, ողջունել խորհրդանշան, հանելի խոսա-կեց, յուրապէս ու մնայուն գործիչ։

Կը թալ յաւան քրուստ մըր որ հայ սիրտ մը ողբալորին. հարաբարած, աւելի քան դաւանայ։ Ծառապարծի մէկ զորուրը զրաւոր զեղանիկ գոր-ծի մը ծնունդ տեսնու։ Ռուսերէն Յուրերը հարիւ-րաւոր նման զորուրարքն ունեն, որոքը ներշնչու-մանը կրնան ըլլայ թէ զորդներուն եւ թէ կար-գազորներուն համար։

Կայք մը թալանիկ է, յաւան, հորեկներն ա-նոց ընկերուն համար։ Ռուսերէն էջերն արեւէ մէկը կրնայ այդ կարգի ըլլայ եւ հորեկան կրակ հա-նուլ, հայկականութեան թոյր զանալով արտուր մէջ։

Մեր երիտասարդութիւնը, ժամանաբար, չայ կենսունք ու պատմութեան, հայ լոյսերին ու շալիկին կապելու լապարի միջոցը Ռուսերէն եւ նմանակներ. գործերուն ծանոթալեան։

Այս համոզմամբ է որ ըլլա ընդարձակեան Յուրերը, եւ արքի նոր գոհարող Ռուսերին կ'ըլլան, զորապէս հայ բնակչականութիւնը իրենց հնու ունեւան Ռուսերէն իր յուրեղով։

Ռուսերի պէտք է այլեւիկ պատգաւաւ ամեն Հայու տուն, Հայոց լեռներու կարօտը սփռելու համար։

(ՆԱԾԵՐՆԻԿ)

Մարտը ճաղակներ

1926 — 27ին երբ աճին տեղ միութիւններ կը կազմուէին, ճրակներն այլ, շնորհիւ քանի մը եւ աստիճան երեստապարտներու ունեցաւ Վնասարձէք մասերն անտես միութիւն մը որ կը զինարացէր դարձեալ տեղական իշխանութեանց հետ, իր քաւէն որ երկարեալ վիպական մը ունեարար Միութիւնէն: Շատ չանցած Միութիւնը ունեցաւ եկեղեցիներ զորոցը յոր շատ մը պարտիկներ Հայերէն գրել - կարգադր տրուեցան: Գաղութեան տան մարդական խումը մը որպէսզի երեստապարտներու հետ աւան մայր արժանարաններու մէջ միութիւններէ: Ունեցանք Բառերախումբը եւ նուազախումբը որոնք քանի մը ներկայացուցիչներ տուին: Եւ վերջապէս լայնաւ - դրագարան մը, որ աճին իրկուէն շատեր կ'երթային թերթ կամ գիր կարգադրու: Վերջապէս աճին ինչ լայն կ'ըրթային, աճին ճաղակը կը շատար քան մը ընել: Կարգի ունեցէր գաղութէ գաղութ, երթեկներովներով եւ քաւասարտներովներով:

Այս բոլորը յոգեացան տարիներու ընթացքին: Ինչու՞ թիւրամէջ մը տարջող շրջանէ: Երբ մէկ-մեկները եղան, աւելիները գետ կը մտնէր մարտը - թիւն թիւն ալ չէ նուազանք եւ պիտանի տարրեր չէն պահուէր, միութիւն մը կարգիդու կամ խաբ - կիւրը վերակազմուէր, պարտիկներու Հայերէն աւար - վիզներու համար: Մասնաւորապէս որ գաղութը պիտի յարկեցիկ է այս մէջ:

Ինչն է որ կը պակսէր եւս միասն էր որ եթէ քանի մը անակը վերջը ելլին, կը յայտարար շար - տակ ստեղծուէ: Ոճեր մը այս անտարբերութիւնը: Վարդ մը պարտիկները պիտի անհնի մեզ ր:

Երբ քանի մը Հոգի իրարու հանդիպին, ապրի մասին կը խոսեն, բայց երբ կարգը խոսքին դարձնէր անցնելու, այս, մարդ յերեւոյս...

Մեր պարագայ ու Հայրենի մը շարտաւորութիւնները դիպեցին ու կալուածներ ունեցանք, բայց երբեք չմտածան իրենց պարտքն ու եկեղեցիէն, իրենց աղ - պարտականութիւնները:

Ինչու՞ այսքան շուտ մոռցանք երկկուսան պայմանագիրները, երբ դեռ աճին արտէ արեւել կը ընդրէր, երբ արեւմտեցող անապատներէն, լեռներէն ու ձորերէն, դաշտերէն ու անտառներէն, քա -

նեան այս մարտախիտը ծխարտուէր զոր Բուսները կը ծախեն, իրենց խառնութիւններէ մէջ:

Այս կորուստներու քաղցը զոգիւրը համար, պետաւորներ ստեղծուէր կը անտուգու: 20 լիւրի պիտի տուէր ընել զբաղաւորութիւն միայն: Որով ուսուցական խառնութիւնը արտէ կը ծախեն ի վնաս տուարարութիւն ծաղուղուրէն:

Ճիշդ ինչպէս որ բուլղանիները Լաւարիոյ մէջ կը նարեկներու կեանք անտեսներ դարձան, ինչ - դիշն ծախս իմարեւ, օգնորդները դիմարու - թիւնէն եւս... նմանապէս այս խառնութիւնը ամսեւոր անտեսներ կը դարձան:

Շատեր որոնք անտեսեցին կ'ընեն իրենց գնումները, գաղափար չունին թէ ինչպէս կարելի է որ տարրեցները աւելի ան անտեսուին քան դրացի խառնութիւնը մէջ...

Ինչն ու թուի՞նք անէ՞ծք ձայններ կը լսուին: Իրա - տանք չունի՞նք ճակոյժ... Թուլամբ միութիւններէ մայ - րէն գլխի ճանաչուցէ մէկն քան ինչ: Հասան - Հիւսիսին չեղանք...

Հալար մտք որ միաստորութեամբ ու ալ պատմաւորներով իրար հետեւը ճնշողքը քանակով, կազմակերպուելով:

Քանի դեռ ունի չէ ճանաչ մտքի տանք տանքը գաղափարներ, դասանանքի եւ տեսի խառնութիւն: Ուսուցիչներ, գիտականներ, կիրարկականներ, Հարտաւորներ, խառնութիւններ, քառակուսիներ, ե - լիստապարտներ, չարախառններ, տարբերներ, կենտր - ու աղիկներ, աճին մէջը իր կարելին թող ընէ, որպէսզի երբ որ մը փորձ չ'ընէ - զեզիկ Հայրեն - ինք, պատրաստ լլլանք:

Ուժը միութիւնն մէջ է: Անշտաւոր եւ ունա - ջամբ տուն կը քաղեն:

Միջազգային կազմութիւնն ալ կը ստիպէ որ արքան ինքնաճի եւ ճնշը ճնշողք տան:

Հոս անտեսող ճարտարներէ մտային: Կերպի ինչի փութէն, Գարսեղը Գան, Լա Գոսան, Թու - լան, Լա Մէյըր, Լա Միլան եւս, Գործիք երկէ վաստ երազներէն: Ու՛ր մարտի: Չէ՞ք ի՞նչ պարտիկ նորին վառուել համար:

ՎԱՐՈՒՆ ԳԱՄԻԿԵԼՆ

ՀԱՅՏՈՐ ՄԵԹ ՌԵԴԵՐ ՄԵՋ

Փարիզի այս Թաղին մէջ Հայեր հաստատուած են 1926ին: Իրենց քանակը խորհրդները Կերպար - նաշներու կողմէ քանդուկեան պատերազմի ըն - Բացիք: Շատեր ալ Փարիզ փախուցողներն են, իսկ շուրջ ընտանիքները Հայաստանի քաղցին:

Այժմ ընդհ. թիւն է ժամ 30 առեւ... (32 կին, 25 տղա, 23 ծանօ, 13 աղջիկ): Օտարներու հետ ա - մուսակցողներու թիւը: 7 տղա եւ 4 աղջիկ: Մէկ մարդ անտուր է, մաս մըն ալ տնտեսական դարձեր ունի: Սեփական տան տերեր են 7 Հոգի, նպար - վաճառէ, դերձակ 2, առեւտրական միջոցով 2, Կոչ - կալարւած, սպարէլ 2, պրոէկթորի: Կայ մէկ ար - մաշան եւ մէկ ալ շին Հայաստան արհեստանոց: 7 լրջուն վաճառար: Վարդարապետ գոհացողներ է: Կարծուորի չունիք: Սեփական կառք ունին վեց Հոգի: Աղբ - դատարարները թիւն են:

Ե Յառաջ չի քանտարի մը 7 Հոգի, Կենտր - կուսակց - կողմի կամ աղբ - միութիւն չկայ, Կրէ - հաղորդէն Երբ Սեփական երեք տղապաներ, որոնք կը մասնակցեն Արմիոյի լայն երես - դիմարեւ - խաղի գիտեման: Տուեցիւր լայն Հայերի կը խո - սի: Միւրով կը մասնակցեն աղբաղտու ձեռնարկ - ներու:

1936ին քանի մը Հայրենակիցները մտղայի մը քանիք, որպէսզի պարկեմները Հայերէն քաղցին: Գանի մը արքի շարունակելի միջոց, ինչպէս Կենտր - միութիւնը ճարտար համար Գ. Գ. Միւրանին հետ իրենցից Բաղդադումանին, մերթեմէն, պատկա - յանով որ անդամակցուէին: Այս պատճառով մեր 25 պարկեմները, մասն է աղիկի, որոնք սիրեն ինչ գրել կարգադր տարիլը, իրենցեան մարտիկն էն ղուէն: Անցանց են ընթ մաշան, 5 կին եւ 4 տղա: Ինչպէս կը տեսնենք արտար է պատերազմ, աղբ - տեսականով: Ո՞ր քուսակ կը սպասենք, արմախ - եւ զոնէ նորահասները փրկելու համար:

Մ. ՅՈՒՄԱՆՈՒՆ

ԱՌԵՐԵՆ ՀԱՅԿԱՅԱՆ ՏՆԱԿԵՐԸ

«Աղաւ Թորի մէջ կը կարգադր» (11 Եւսուսար): Կառավարութեան պաշտօնակներէն մէջ կար - դացիք փոխանցան կառավարութեան օրով: Եւ քառասուկաւոր օրով մը, որ դրիթի օրերէն ուս - տացան էլ այսպէս: Այդ օրովսն մէջ ի ինչ - ինչը կ'ըստի թէ՛ պիտ. Հոգեւոր վնասը Լանտէ - լան Գրասենիսի կողմէ չ'ընանք տնտեսը կ'անցնին Խնամապարական խառնարարութեան, եւ այս անպակեւուն մէջ ընտելող Հեկեմանի չար - տակները, մաս աւ մաս, որով զուարթ մը վնա - ընով պիտուութեան, Հետապարտ անտեղ սեփա - նաւարները պիտի դառնան: Ներկայիս այս տնտե - ինքու մէջ մասին մէջ ընտելող Լանտէնան Հայ - րէն առ այժմ կը մտն իրենց տեղերը, եւս:

Ծախան է թէ այս օրերը պարտաւորուած է մասնաւորաբար Նեա ձմերիկի Հայի տնտեսներուն համար, որ մասնակցին չ'ընուած էին Բաղդադ - լանակին եւ երբեմնի Աղբ - խառնարարութեան Լան - տեսան դարձանեկի դրամով եւ կառավարու - թեան քաղաքական օժանդակութեամբ: Հայ տնա - դարկները քանակ է փոխանցան կառավարու - թիւնը, ալ տնտեսներու Հարերին 65ին մէջ, այս կամ այն անակով տեղաւորուած, ոչ Հայերու դրք - դուով:

Օրէնքը կը դարձադրուի: Լիւլիկները սկսած են պատկան նախարարութեան դրամներովները եր - Թայ: Եւ իրենց մասնակցները ալ տեղական - նաւոր դառնալու համար: Իսկ մեր Հայրենա - կիցները:

Աղբի խոսքայ որ սկսած է Նեա ձմերիկի մէջ, ինչու՞ երբեք չարի երես Եւսուսարա - քար Հայի: Գրամով եւ լայնար Հայրենա համար չ'ընուած տնտեսներու Հարցին մէջ:

Իր լսեց թէ Աղբ - Կոր. Կարգութիւն եւ Բա - ճարարութեան մասնակցորդը քաղաքի տեղա - դուստնով, քննած են Հարցը իր արդիւղու - թեան մէջ, եւ որպէս անիկապի դիմել պատ - կան իրականութեանց անտեղ փաստաւորութիւն ներ - կայացնելու եւ իրաւունք ու արդարութիւն պա - հանելու համար:

Կը Հաստատու թէ, ներկայ կառավարութիւնը, որ անտեսեցէլ է նախորդին քրտն Հայացեալ կար - պարտութիւնէ, անշտաւոր պիտի տնտեսէ, օ - րէնքը վերաքննելու համար:

ԲՈՒՄԱՐՈՅԻ տնտեսով Թանաքարան մը քաղ - ունցաւ վերջերս Փարիզի մէջ, Վարդիկի պաշա - կան Ուսուսարի Թանաքի կանտարին մէջ: Իրեն Թանաքարան եւ Ուսուսարութեան կիցներ, 4Է Հաւաքէր Լանտէնան քաղաքի տնտեսի մասին վաւե - րապարկներ... նկար, լուսանկար, եւս... ձեռագիր - ներ, զիբեր, որով մէջ է անոր արդարութիւնը դարձելու ինչպէս եւ Թանաքարան Բաղդադում - թիւնները: Թանաքարան քաղաքացի: Կործիր. Թու - լանի աղջկան (որ անտեղ տարի մտնու Բուս - լանի մէջ), ինչպէս կը իր ամենամեղիքի քարե - կանին: Շար. Մարտիկներ:

ԲԱՃԱՐԱՐ ԵՍ — ՅՈՐԴԵՄ ՄԵՆ ԱՆ ԳՅԻՐ:

«ԵՍԱՍՆ»-Ի ԹԵՐԹՈՒՆ

ԱԻՆԵՐԱՅԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄԵՋ

Ա. — ԴԵՊԻ ԿԻՆԿԻՍ

Շողեւար կը տաներ մեզ դիպիկ Կիւլիկոյ նա - աւանակները: Եւ այս միջոցին զիբերը որ կ'անց - քնէր Միլերիքականի մէջ, զիս արհաւիրեցով, կանխակի արտաքին կը լսեցին: Հնազանդ զանի կը ծանոթանայ առաջին սեմին, իրականութիւնը կը խոստանայ կարծես իմ Հայազգայութիւնէն եւ չէի կարող անկողնուր հաստատ թէ վարդ օտա - տա Մերոյն արդի Հայերէնը. Աստուա... Կրի - կիւս... Շար. Թանաքի ի մեր այս տնտեսները կը կարգադր մեր տեղերն մէջ անկողնը: Հոն ա - ըրեւան վերջ մը կար որու զղջիւր ցաւաղին օտա - տաւով մը կը ցնցէր Հեկեմանը:

Գաղջ եւ Հեկեմանը միմեկար մը կը պարու - ընէր մեզ: Կառավարող երկիւղ տակ Միլերիքա - կան մը կ'զգուցար ինչ մութ կարգադր ալիքներով, որոնք մեղմորէ կ'օրորէին չղձարեւ տանցը դաշն ցնցելու: Ինտութեան պայծառ եւ անկողնի զիբեր - վաթեան մը մեր միջոցը, տնտեսը մասնակցու - թեան մէջ անպիտէ Հայաստանի մը կար որ տարաւորութիւնները կ'ըրթեկներէն մէկէն միւրը, տնտեսը պատ - կը կանց տանելու: Եւ արիւկ ալիքան յոյճեցողք մը կը քանար: Երբ գրեթէ Ֆիլեպպական

ցաւ կը պատմաւորէ:

Անկողնի կուրծիկ մէջ իսկ միմեկար զա - դափարող տերապի անհամարութիւն մը կը պատ - մանորէ մեզի ու թէն լուս. կը պատկերէր միջին ուշ տանի շողեւարին կարկանդակ լլալ: Կանցը ի - րարու մեր զգուցումները Հարցողիւր: Համոզ - ուած էի որ նոյն տնտեսը Հեկեմանութեանը ք - րտաւած է աճեւան ժողովրդը: Հոն կային Բուրքեր ու Հայեր. Գաղարարական երկրորդ պատերա - կութիւնը եւ պատկերած: Բ. Անտեղի աղբարեւոր կը ճարտարէին նախ չղձարեւով, կային նաեւ. Լը - նաստաւած վաճառականներ, արքանակներու աղ - րականներ, որոնք աւերակներու վնաս կը փութ - լան աշխարհին Հաստատուել: Կողեւոր Համեմատու - թիւն:

Միջին ուշ տանի մնացիկ կամարիկներ վրայ: Կէս զիբեր անցած էի: Վարջը երբեքներու մը - լաներէն երբեմն կը լսուէին քաղաքին Հաստ - անքներ, վերջ չղձարեւին լուսաւորութեան ծա - խաղող լայնութիւնը տնտեսը ցուցին մէջ կը տես - նուէր երբեմն Հայ իրականութիւնը որ սեւ զիբեր: Գին - ւորականներ խառնակ կը պատկերէ, ու երբ ինծի կը ծանրանային կցկուտը քառեւ կը Համեմէն ա - րականներ:

— Քանի Մերոյն կը մտակնանք, սիրտս կ'ա - յար տնտեսարարի ցաւով մը:

Վարջը ճարտարի մը Հաստաւոր կործան կը պատմաւորէր այս խորհրդանշանութեան: Երբ տնտեսներու իմ խցիկն մէջ, Հնազան - ք աւելի աւգիւնութեամբ կարգադր յայտնուէր իրականութեան զողողող պատշաճութեան: Կարծես ինչպէս առեւ տան ինծի անտեսող լայնով մը քա -

ցալուստան կը իմ ներքին էութիւնը որ, փոխա - նակ պայծառութեամբ երեսուն թիւերու եւ նաեւ կիւրիկուր քաղցը մասնակցները, ընդհակառակը, մեղաւարտ չղձարեւութեան մը մէջ կը խառնակէր դառնորէ ու քաղցը մար աննշաղկն տարտաւա - թեան մէջ մէկ պատկեր է թէն. պատմաւորութեան լայն խառնութիւնը կը վերապաշար ինչորդութեան:

Միւր. առիտ տալով կամրի խաչի թիւերու հե - ներ եւ ընկերներ կը մէկնէին Գալաթիան: Առա - լիններ... Շաւառան տնտեսը կը կուտար քաղցիկ վրայ: Միմարով ծածկուած էր զորպարին եւ կու - նան մեզի մը մէջ եւ տնտեսականի տարբերութիւն մը կ'արտաշնչուէր: Երբ քաղաքի մը մէջ անտեսողները երբեք թաւանի կը քաղաքականին ուսիք եւ Հեկե - մոյ պաղապարտուէր պէս:

Ամենքն ալ մտցուցէ էինք մեկեկներու նման եւ ի դուր կը լուսնային մայրիկ մեկնողներուն: Նա - ւալ կը քաղցուէր... մայր մը կար չէր, հակադար կը ձեռնորէր Հնազանդի Հեկեմանութեան մէջ, «ա - մը քով կը քաղաքի աղբի ջրմուկները կը օպ - րուէր» ուղիղով ծածկել կը մտադրէր Հոգիին քաղցը յարցաւորները: Այս քաղաքի մէջին մէջ ձեռնոր - կող կը անհետացող որ ճարտար, այդ քաղաքի տնտեսարարներին դուր խոսող Հեկեմանի եւ Հեկա - մոյ անտեսանի վրայ: Իրարու հետ խառնուած ար - ցիկի զգաւորութիւն մը կը վերաշնչէին Հոգի կը դա - լուսն պատկեր կը պատմաւորէր ու ծանրկեր կը կր - տնէին:

ԶԱՂԷՆ ԵՍԱՅԻԱՆ

(Կար.)

ՆՈՐ ՎԶԱՌՈՒԹՅՈՒՆ ՄԸ ԱՐՔԻՆԻ ԴԵՓՈՐՈՒՄ ՄԵՍՆԸ

(Գ. Ե. ՎԱՐԵՂԻ ՄԱՍԸ)

ՍՈՒՐ — Բուրգերի յաղագրում հետևումքով այս տաղանավ այս յոթանգր: Ա. Խ. Բ. մտերք տես Գառավ 13 և 14 Գուճուպար:—

Գառավան տարերեան ինստիտուտի հարուստ տեղեր: Աղատապարտության յալըրդող օրերուն, 1944 Նոյեմբեր, այս մարդը եւ կինը իրենց ընտանիքանին մէջ սպանուեցան եւ ոճրաբախուեալ: Դեկտեմբերան յեղափոխութեան, րոյշեկներէ յարձակումները գրուեցան իսկ: Եւսի պահակարան եւ ապառնիքի Դարբերանը, ր տաժմարայէ պահակարանին մէջ վար դրուած էր, Հարցաքննութիւն կամար:

Դէպոյց քրտեցան առջ: Եւ կնկէն զարդոն ստեղծութիւններ: Ծարձակութեան թէ իսկ - խառնան Անդրիանիկներուն մարդն եւ ր ստեղծ թիւղարկումը յարաբերութեան մէջ ժամանակը - ման լրտեսական կարմախաղութեան հետ, որմէ տապալմը ր գաղափար պատրուող: Իրիք, պայ - իրադրի նիւթը եւ մեծ գնահատութեամբ ոսկե - դրամ:

Ծարձակութիւններէն իրենցին ճիշդ առ փայլ թիւղեալ ճիշդ էր կրկնուի ալ: Այսինքն՝ կրնար գործանած ըլլալ թէ Անդրիանիկներուն եւ թէ Կարմիրներուն հետ: Այս գաղափարը չարա - զրուցուած: Բայց չարմարութիւն է, որ ապառա - դութիւնէն առնելուց վերջ, ինստիտուտին ինք - յարաբար ընդհ. պայտարարի Բ. դրամներուկը ինքիստեղծութիւն, յայտնած է թէ Գերմանիայի ր - ինքն տառած եւ անթիկ գործիքներ եւ պատրուող: Իրիք, ինչպէս նաեւ երեք Հազար առջ: Ոսկեդր - դրամ:

Բ. դրամներուկը դրամով չափադրուած է, թայց ստացած է պատրուող: Իրեքը: Ինչն եղաւ դրամը:

Համայնագրութեան այս դրամի մասին լուր ա - տուած էին եւ տնոր վրայ ճանձ գինը կամար, շատ Համայնագրի եւ Արամ Կարմիր արտիստութեանը Դարբերանը տեղադրուած էին ինստիտուտին քր - յանկարներ: Տեղադրութիւնը կարճ էր Գերմանի - րուն նաւահանման առջ: Դարբերանին մասին թայ - ինք էր եւ պատրուողին տալով քանի որ, առկա - լութիւնը տալով: Գերմանիայի Հետապնդողները քիցմ - մարտը կամար պատասխան էր քեդերմաստէր է ինստիտուտին տունը: Կնուցը ր խմբը ու հոն կը ճիւղարկ կատարողը սպանուութեան մէջ:

Աղատապարտութեան ինստիտուտի վերջ, Դար - բերան իրմար վրայ Կնուցն էր ր արտադրել կը պահանջէ Գերմանիաներուն տուած մտղող զոճար - իք: Ինստիտուտն մէջ մարդ կը յանձնէ, ապառն - լով թէ ստիպուած է Բ. դրամներուկին յանձնիլ մտղապիք, քանի որ նախապէս դրամի մասին լուր տուած էր:

Երկուստեք թիւն վէճը ստատկանալով սպա - նութեան կը յանձնէ:

Դի՛ր էլ այս պատմութիւնը: Իրնայ ճիշդ կամ չափապատուած ըլլալ: Գաղափարի քիցմ Դար - բերանը, որ ինքիստեղծ Հայաստանի կը դառնուի: Բայց Հարբերի Հարբեր ճիշդ է որ րոյշեկի Հայ մը դրամի կամար սպաննի ինստիտուտը եւ կե - րը, որոնք երեք առիք գինը կերակրում, ինստի - եւ պաշտ էին իրենց ընտանիքանին մէջ:

Հայիկ առջ: Գործադրութիւնը Արբէյք մտած է, րոյշեկները չկուած Հաստատեցան իր թիւղիճին Սերովիկ հետ, որուն կեղծութիւն Բալիթէլայի վար - ժարան կը դառնուի: Բոյշեկիներու ցուցմուն - ղով, Անդրիանիկները բազմաթիւ շնչկներով ձեր - թախակներէ իր ճիւղմանը դրոճակով: Արբէյք րու - իր քանտիքը գիւղման: Գործադրութեանը լեց - ուած էին:

Հայ րոյշեկիները իր թիւղիճին Սերովիկին ինստիտուտը ճիւղ գաւն իր, 60 Կարմիր ա - նուցներով, րոյշեկ Դաշնակցական Բրիտ - սպա - արտիկներէ ցանկը ընդունած, թայց ձերբակա - լութիւններէ կատարած էր: Իր թիւղ թէ ստուղծ կատարելու: Համար ցանկը կնկէն ոստիկ: Ինչու - նուցին րդրած էր:

Դեկտեմբերան յեղափոխութեան վերջ ցան - ր ժէճակը հանուեցաւ: Փախի որ Դաշնակցական - ներ, որոնց անունները ցանկին մէջ կային, պարզ Հարցաքննութեան ենթարկուեցան եւ ապառ թիւ - ղուեցան: Բոյշեկիները որչափ էին Դաշնակցա - կանները մարդիկ յեղափոխութեան օրերուն լուծի - ինք քանի որ Դաշնակցականներուն տուններն ալ դաշնած ու փնտում էին, թայց զիջարներն արաք թիւղարկող թիւղ տուած էին ճիւղային թիւղարկը ի - թիւղարկուելու:

Վերջին եւ իր յղումաճաղիկը այս պարագան կրնան ստուղծ Արբէյք ընդհ. պայտարտութեան կրկնուի:

Հասարէ դիտեմբերան յեղափոխութեան: Վտանքին ր տես, Դաշնակցականներուն մեծ մա -

ՀԱՄԻՊՈՂՅԻ ԱՐԺԱԳԱՆՔՆԵՐ

Բ.

Հայ քան կատարութիւնները Տիգրանիկն ունեցան է կրկն ընկերակցութիւններ, Վեճ - նաւեր ընկերակցութեան (էջ 322), Երեւանի Մի - տիք վարձարեւոյ հիւնամ էր Արիւշտի անունով ընկերակցութեան 1870ին իրը մասնաճիւղ Պոլսոյ մէջ 1847ին հիւրանուած Անձնակի ընկերակցութեան, որոյ նպատակն էր Հայերէն կարգավ դրել սորիցնէն արձեւատարութեան:

Արիւշտի հասարակ մէջ ուրիշ ոչ մէկ խօսք: Անձնակի ընկերակցութեան ու արդարներուն մա - սին, ոչ ալ նկար մը: Անկերիկ ընտելող տասնեակ Հազար Տիգրանիկներուն մէջ մէկ հատիկ Անձնակի արդար կամ Հայ չղաւ: Անձնակի ընկերակցութեան Հայ ժողովուրդի րոյշեկ խառնելի սիւղուած ու յարգուած էր Տիգրանիկներէ մէջ՝ քացի Վալարիանիկացիներէ: Անկէն տարա - ծուել կարմիրպիւրիկները կարճ է իր ժամանակին երկու կերակրութեան զարկներով Ս. Կիրակոսի եւ Ս. Սարգիսի կեղեկութիւն մէջ:

Իսկ զիջըր լեցուած է Հայրենասիրակի ըրամ ու չղաւ պատմութիւններով ու գործերով: Կեն - սարգիսիաներով ու թայտաթիւ: Խառնակութե - ղով, Ծառադարպէ 150 էջ: Հայրենասիրակի ան - ղարկութիւնը՝ շատ քիչ բազմութեամբ: Համայնակի ընկերակցութեան, Արմենական, Հնչակեան, վերադարձուած Հնչակեան, աստիպար եւ վերա - պիւս է յառաջդիմական: Բարեմիտ ընկերակց - րան զիջըր կարգավով պիտի ունէ՝ կէջ Հայրեն - նասիրակը չղաւ Տիգրանիկներէ: Հայրիկներ յառիտան կորուսուած էր: Պաշ մը ժամանակ, — Տ. Տիգրան Մկուկը այս զիջըր տպած է Հայէ - ր Գործարար: Համար:

Անկերիկ էջ 183:— Պաշկար արտադրակներ իտեմ մը կեղծ էր Արիւշտ, Կարպէնի շատ գէ - ջ փնտէր մէջ է: ... Կամոյց կամոյց լուրը կը հա - նի Հայրենասիրակի ընկերակցութեան անդամներուն: Այս վերիկները կրկնիկ քացի քանիւն տեսները եւ հրապարակել են իրենց ր: Թօփաշահանեցն էր տունը: Կը հասարակ: Հայրենասիրակի րոյշեկ անդամները, արտադրակներէ փոփոխութիւն ր Բա - նայոյց Խոտով խոնդարու ճաւ մը կը խօսէ ր կեղերակցութեան: Ձեր ժողովուրդին մարդ պահ - նել, Թուրք սպաննի սորիցնութեան հետ: Անկի -

սր իրենց ընտանիքաններէ Հեռանալով, յիշողած էին հեւ: Թողաճարուն մէջ պատապարտուիլ, ուր հայ րոյշեկները լեզային:

Այս բախտաբարութեան մէջ լէին Միհրան Փա - փաղարեան եւ իր ընտանիքը:

Ուսըր կուտած րոյշեկի Ասատուր Գալար - եանին, որ ցկեան քանտարութեան զատապար - տուած է եւ այժմ միջըր կը քաշէ բախտին մէջ:

— Վալար կար ր Փափաղարեան խոնդարութիւն: Ո - ղրոյշեկները զիջ փրկել: Գիշերական ժամներն տու - ղը քացիներ եւ քանտարին ալ առնելով, ապառն - լով իր փոխարկելիքը: Եւսին րոյշեկ քանտարներով Մանուկ Մանուկեանին: Բոլորը ողջ էին ու ապա - հով:

— Հայա Պէրեմուշը (անկուտակցական Հայ մ - ղու, որ տեսնուածէս գործակցան էր Գերմանի - րուն հետ), Հարցութիւն:

— Բոյշեկիներուն իրնքային պահականցիքն մէջ տեսայ զիջըր: Մացեղանի մասնով լեց:

Խոտապնդութեան տեղի ունեցաւ 1945 Մար - տին, Կրում Արիւշտի (Խոտալի) առջ: Կերտ - նացման վայրէրն մէջ, ուր ինձի Հետ միասին վիջ Հայեր կային:

Պախարան յեղափոխութեան կրկնութեան մա - ճանցման, վերադարձուած եւ զիջի ինկած էր Ան - լարիկներուն ձնուր:

— Դարձարեւուելու: Համար, Պաքիկ լրկանի առջ: Գին: Հիւանդանոցը զրկուած էր եւ կատարակցակա - տուղանով մէջ փրկարարութեան էր քեզիք, ուր կը գտնուէին եւ եւ ուրիշ վիջ Արեւմտահայեր Ա - րբէյքի զիջարները րոյշեկին անտեղեակ էին: Կը ր Խոտալի Պախարանի քեզիքեղակ, լրկարա - տեղիքը զիջը, մեր Արբէյքի մասնակցութեան մասին տեղեկութիւններ տաներ: Համար:

1945 Յունիսին, կըր Արբէյք վերադարձուէր, Գալարեան անմիջական ձերբակալուեցաւ: Անկի զիջ, Հանքերի Մուրաք Կնուցութեանին Հետ գաղտնագրութեան: Դատաւարութեան ընթացքին վի - ճանով ու փաստագրով Հաստատուեցաւ թէ Գալարե - ան եւ Մուրաք (երկուսն ալ Արամ Կարմիրի կարծիքով եւ րոյշեկի), ստրանաբանութեան եւ ձեռնադատութեանը զիջուած Միհրան Փափաղարեանի ընտանիքը իրնքով, Միհրան, Արիւշտ եւ Միհրան Հնչակոյանին տակ ժողովուրդ րոյշեկի քաղաքականորէն տաղարկուած էին: Հոն կը գտնուէր նաեւ Մանուկ Մանուկեան: Դատարար իրը ոճ - րաբար մահուան դատապարտեց Մուրաքը, որ

Հեռուէ (էջ 191 եւ 196): Ս. Կիրակոս կեղեկներ - արդարանող կուտար պատմութեան սրբով արքի - եպիսկոպոս Հիւրեղերն թալլաքանալող երկրորդն մըր պուշկար Հիւրեղերն թալլաքանալող երկրորդն ... Անոր շատ առամ կը հարաւորէին ՍՍՀՄ - նա: Պաշկար (մեծ հրապարակ մը լրկապատուած բազմաթիւ տուններով, թալլաքանի ճիւղ կեղեկներ, մասնաճիւղի պարտէջ կարճ է, Տ.): Եւ կը սկսէին երբէկ Հայրենասիրակներ երբըր:

Էջ 115:— Փիլիպպոս Կարապետ Ծարուիճան Հատիկին մը արտատուող թալլաքանալող, Բրի - տալ ծարուիճանին ընտանիքով, թալլաքանի քա - րակներուկանութեան վրայ: Հայրենասիրակը ընկ - ր, ընկեան տարածութեան տեղեկացում լինելով պար - իկար արտադրակներուն ապք: Կնանքն — քաւ, պուշկար ապքը պիտի թօփախէ զերուկան լուր - քան եւ մի օր յայտ ունենալով որ Պուշկարեան պիտի աղատի Թուրքի լուծիք եւ պիտի կանախի անկարի ու ապառ ինքնիշխան աղբարու: Կարծում:

— Ինչպէս: Հաստատուել այս պատմութիւննե - րուն, վարդապետ կեղեկեցող ընկէն Հայապարտ - ունիկներէն: Երկրայութեան Պուշկարները Թուրքի լուծիքն արտատուող մասին ճաւ ր խօ - սի: Հնչակոյանին տակ քանիւն պուշկար արտա - րակները ինչպէս կը Կարակոսին ու ճաւ ր խօսի, Մուրաքն: Պաշկար կը հասարակին Հայ - ինստիտուտին երբըր կերպն: Ս. Կիրակոսի կե - րեկին արտատուութեան թալլաքանալող կերպով կը լեցուի ին: Այս կը պատահէ այն Թուրքիանե - րուն երբ աճէն Հայ կը շուրջէր կը վարկար, (էջ 64), երբ հայ կին մը, հայ աղջիկ մը, հայ ա - տանի մը րմանկ զիջըր կրնար փոխադրել անցնիլ, երբ Թուրքի մը տուածը պարտեցին փոխարէր պահականերով: Խոտալի քանիք: Հայալի կուտ - վարական լրտեսները մեր քաղաքիներու քառով կրնան — Է հաւէ ճիւղ մէջ է րեքմ կուտէն:

Էջ 193 վերադարձող արտադրակներէն Սթո - յալով երբ Պաշկարի լուր: Ժողովուրդին նախապէս կըլլայ, ճաւ երբ լուտանալուր զիջիք մը զիջիցի ինքնապարտութիւնով որ ժողովարարը Կարմանահի ձերբակալման եւ քանտարութեան պատուած պի - տի լինէր:

Աղատանները կը պատմէին:— Հայերն Կը վարկարեցին պուշկար արտադրակներուն հետ քա - լաքանութեան Հաստատուել: Պաղտարեան կըղէճը անող Հարաւաք ուտիքի եւ: Միւտ Հնչակոյանին տակ էին: Էջ 385 արեւելի Տիգրան Մկուկ Մար - տին, 5 Մարտ 1915, Տիգրանիկներուն անցած եւ 1875ին պուշկար յեղափոխականներէ Հետ տեսակ - րութեան ունեցած լեց, մի օր ձեւահանելու Հետ

զնչակահարուեցաւ, իսկ իրը ռերին ձեղակից՝ ցկեան քանտարութեան զատապարտուեցաւ Ա - սատարը Պախարեանը:

Աղատութեան քանիւնով մարտապատմութիւն - ները Թուրքի յանձնելու պէտք լիւյալ, մասն - առաջ այս օրերուն, կըր զոգներուն տխուր տաք - դարձնէ:

Շղարպիկներ: Դրաման չղաւ տարերեւուն Հայ րոյշեկներ - ըր միայն երկու գէղ ունեցան: Առաջինը 1944 Օ - ղառտուրին, Փիքիկ լրկանին մէջ սպաննուեցաւ: Գերմանիաներէ, Կերկորը Մուրաք, որ ծափոք էր Արջ Մուրաք անունով:— Կարկարել րոյշեկի, որ Հայիկ արեւմէ թուրքիկներ րոյշեկներ զէճ կարճ է:— Մաքրեմիկին իրենցներուն մէջ շատ տարածա - լուրիկութեան: Հայ րոյշեկիներու զիջարկին զոգ դա - ճան էր, աղապարական թիւղարկներ ունենալուն Դա - ժար:

1941 — 1944ին Կարմիրն, ոչ մէկ ռամկալարի քիքը արեւմեան: Միայն 1945ին, իր պուշկար լրտես մը Թալարեկիկի մէջ ձերբակալուեցաւ, լրտեսուեցաւ եւ ցկեան քանտարութեան զատա - պարտուեցաւ ռամկալար մատարական — ասա - ցի: Մանուկ Մանուկեանին: Զիջարտութեան Հա - մար, պէտք է ըսել թէ Մանուկեանի րոյշեկին անկըր կը քա՞ն ալ լրկանին Մանուկեանի մէջ տիրող Հայակալ թալլաքանալողութեան: Հետաք - յին անդերկարիճըր Հաստատուեցաւ եւ ապառ ք - ձարկուեցաւ: Ինչ եւ իր չղարկները գիւղին թէ իր աղապարական Համար որքան քրտիք թափելիք Դաշնակցականները:

1941 — 1944ին լրկանին րոյշեկներուն քնա - կին զոգ քացին քանտարութեան իրտապարտ Դաշնակցա - կաններ, որոնք մը քանիք զիջարկներու եւ տուա - պարներուն Հեռանալով, ընտանի մահով մեռած: Կարճ եւ ամփոփ, ցաւալի պատմութիւնը այս Գ. Ե. ՎԱՐԵՂԻ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17, rue Damesme, Paris (13)

Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesne — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր
Tel. GDB. 15-70 Գիծ 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 7 Février 1953 Շաբաթ 7 ֆեվրևարի

ՕՐԱԿԵՐՐԱԸ

29րդ ՏԱՐԻ — 29th Année No. 6886-Նոր շրջան Իրի 2397

Խմբագիր Ծ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ՄՊԱՌՆԱՑ

Գնդ. Սայեհ Սայեհ, որը Նեկիկո դիտաբար խորհրդակցանք՝ Սուեյի գործերում մասնի, ճշգրտումն ճանաչում էր խոսքերը Թաթարայի մէջ։ Ահա՛ առաջին իր խոսքերը։

« Գործ իր խոսքերը աշխարհակալներին որ ձգնե երթան։ Եթե աշխարհ ընեն, պիտի իմանան անկողն ապրողներին թէ ինչնք եւ թէ մեզի հա՛մար եւ պիտի չափե մեր քարեկամութիւնը։ Իսկ եթե մերեն ապագա միջոցներ ձեռք պիտի առնենք, ինչպէս ըստս զոր. Նեկիկո։ Ի Նարին պիտի պայքարենք բոլոր միջոցներով, եթե նախկին արեւ թափելու ստիպուինք ։»

« Այ Ահմադ թերեք այս առթիւ կը գրէ թէ՛ Եգիպտական որոշումն է որ Եգիպտոս այլեւ չիտան Ալգիլոյ հետ, մինչեւ որ Սուեյի խորան՝ վտարեն պահանջներ չիբարդորուն։ Եգիպտոս այժմ կը սպասէ որ Ալգիլոն ճարտար կամ ճոշ ըսէ իր վերին թաղերին։ Եգիպտոսն այսպէս ուղե՛ր գիծը պիտի հնձնուի Ալգիլոյ պատասխանին վրայ ։»

Ուրիք իմանալ այ կը Հաստատուի այս տեղեկութիւնը։ Գնդ. Սայեհ իր ճառին մէջ ըսաւ թէ եթե Եգիպտոս ստիպուի ապագա միջոցներ ձեռք առնել, զանիւր իր տեղ ուրիշ որ պիտի չկաղ՝ մտիւ, այլ Ալգիլոն իր դիմացը պիտի ունենար միայն ժողովուրդը թէ՛ մէկ դրոշմ սակ եւ մէկ նպատակը։ — Հնուցեւ օտար զորքը։ Մինչ պիտի զործարկուէ մէկ բոլոր միջոցները, ա՛մեն տեղ, եթե նոյնիսկ ստակուին իրենք զործածել իրենք, զէնք եւ քարենք՝ իրենք դիտուի։ Անքն մեզի իման յաղթել՝ իման զամս միջինը իրպարտուի հեղորոշուի դիմակներն միայն խոյսիւր։ Մինչ օրս աստանալու կըսէ այս պիտի զործակցիք անոնց զէնք, զիրենք իտալանցիներն համար, լամտու Սուեյի։ Մինչ պիտի լինուի։ Եթե եւ որ հանդիման ինչն ինչու եւ պիտենք թէ ինչպէս կընած պարպել սոսկ Սուեյի շրջանը ։»

Փոքորեկին եւ ցնդորեկին տունները

ԲԱՆԻ ՄԸ ԿՂԱՆԻՐ ԶՈՒՐԻՆՈՒՆԻ ՏԱԿ ԹԱՂԱՌԱՄ ՀՈԱՆԱՏԱՅ ՄԷԼ

Փոքորեկին եւ ողորդակներ չոր Թումեր քաղցիկը շտապանք մէջ, պարտաւոր այլ համարներով որոնք իրիւրած էին անցեալ շաբաթ օրուան աղետն։

Մեծանախն Թիւր 1320ի հասած իր տունը օր, պարտական տեղեկութիւն որ համաձայն է։ Բայց միշտ նոր զորքեր երեսակ կը հանուին։ Մարապէս վաճառում են երկու կզղներ, Եռուկի, որ ա՛նի 23.881 քալիք եւ Ծալթե (33.922)։ Գլ միջոցներ որ երկուսն կը կրտուն ջրաւոր։ Միջազգային նաւատնայն որ յաճե՛ց, ցաւ, փոխի երկուսն զայսպէս 3000 քալիքներ, որքն 1500ը հինգ զիւր կըտան է՛ն իր լուրջը Թումեր որ։ Բամբակին ողորդանք եւ մեկուկի կը չըլլէ կզղներու շուրջը, արկամաններ փրկու համար։

Պաշտանայն — քաջ պատմանայ — հալուի երես համաձայն, 500.000 պտուտար դաշտ որդու լա՛ւ, 300.000 հողի տունեւտեղ լիւրտան եւ, առիկ 700.000 հող։ Թուառուութիւն մատուցուի։ Ան իտալե երկուսն այս պէտք է ա՛նի, որակեղ զաւտեր չորան։ Հարկ եւ նաեւ վերջին ժողովուրդին զոյգանք աղբ, որպէսզի կարելի ըլլայ միւրապիս կատարել։

Այլեւանայ կտուի որ, 32.000 քալիք ա՛նի, այժմ հալու 1500 հողի կը հաւաքէ։ Մեծ մասը այլուր փոխադրուած է։

Չոր. Բիճնուի ողորդանք Թալիք մը կատարեց աշխարհ պայքարը։

Պիճիճի մէջ 6500 պիտիւրներին կը ճզնի խցիկ Թումերին ճեղքերը։ Ա՛նի միջոց ձեռք առնում եւ խախտանութիւն փաթը. 16ի զարնախնի մարկաթալութիւն։ Դեմ ա՛նի վաճառ անցած է՛ն Ալգիլոն եւ Օսթանիլոն մէջ։ Տարւ հողի խոնջեղանք այն վերջին շաբաթին մէջ, ողորդանքն հեղորշեց։ Գրեթէ բոլորն այլ կըրճանան առեւտրականներն եւ։

Անգլիոյ մէջ Հիւս. ծովուն ալիքները անընդհատ կը քարեն արեւելեան ափերը։ Եստ մը Թումերի շարքաւորում լրջուի։ Նոր պատերազմային շարժանքներ, բայց միշտ կը մարտնչուի յորճան ներքին։ Առեւ իրենք աճողորմ մատուցանել Ենիկ կզղին 16.000 քալիքներ (Թէ մը ցաւն միայն)։ Մեծանախն ընդհ. Թիւր կը հաւաքեն 377։ Ուրիք 169 հողի այ խնդրուած են երեւ նաւարկութիւն ճեղքուածքով։

Սուր. թանկը վեց միլիոն պարկ աւաղ ճաւաղ եւ, Թումերի խորքալու համար։ Մտն 500 ճեղքեր բացանք էին եւ 100 — 150 անմիջապէս խոյսիւր եղան։

Սիւրաբի բոլոր մասերին օգնութիւն կը հաւաքեն շտապանք։ Չորս հարաւ Փրանսիայի խոյսիւր եղան։

Սիւրաբի բոլոր մասերին օգնութիւն կը հաւաքեն շտապանք։ Չորս հարաւ Փրանսիայի խոյսիւր եղան։

(Լորբերու շաբաթակիւրիւր կերպով Գ. Եր)

ՄԵՈՒԹԸ ՓԱՐԱՏԵՑԱԻ ԱՆԳԻՒՈՅ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵԻ

ԻՏԵՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՐԵՎԱՆԻ ԺՈՂՈՂՈՒՆ ՄԷՋ

Անգլիոյ երեսօր. Ժողովին Եւ. օրաւան նիստին մէջ, արտաքին նախարար, Գ. Իսթըր, տեղեկուեալ խորհրդի հարցոյթից Գ. Ծալթեք Տալթի հետ առ թիւն Երեւան տեսակցութեան մասին։ Այս առթիւ ըսաւ. — « Մեր խախտութեան ընթացքին լա՛ւօրէն ցնեցնելու աշխարհ գործերը եւ այն ամուր տապաւորութիւնը կրնիք թէ երկու կողմերն ալ անկեղծօրէն կուզեն իրապէս սերտ համաձայնութեան մը պարագովը։ Կը Հաստատու թէ մեր ամեն ըրկացիք քարեկամները ինչպէս մենք կ'ընենք թէ որքան անհրաժեշտ է այս Հաստատութեանը, եթէ կ'ուզենք որ աշխարհ գործերը շարունակ կը յաւաստ թէ փոխադարձ վստահութեամբ տա՛րգորուած յարաբերութիւններ Հաստատուինք եւ մերկեանք մը փարտութեան հետ։ Եւ Համաձայնութեան թէ թէ Մ. Նահանգներն չոր փարտութեան կ'ընենք որ միասին ապիկ զորքերին յանձն աշխարհի խաղաղութեան, այսպէս անկարելի է բացառաւորա՛ն, քարեկամութեան իմ կամ բարցորութեան Ժողովուրդներն համար. որեւէ երկրամասերին մէջ ։»

Պատասխանելով ինչո՞ղ անգլիոյնը, Գ. Իսթըր ըսաւ թէ Նահանգայ յարց ունենք որ անկեղծութեան տարիքը պիտի քաշուի Երեւանից։ Երեւան օրս Եւ. Տալթի տեղեկութիւն տուած էր Զորքի, որ անմիջապէս ընդհանրացաւ Էճըղիճից. դիւրեւոր որդեգրեց թէ ինչու զապտին զգուշանաւ իր Իսթըր. ըսաւ թէ մինչեւ վերջին պահուն կը յաւաստ թէ որդուրդ պիտի փոխուի։

Իսթըրի խոսքերին կը հետեւէր թէ Մ. Նահանգները արտահանուի պիտի խորհրդակցին Անգլիոյ հետ, միջոցային ձեռնարկուն մասին։ Թեւ. Գ. Տալթի որեւէ յանձնառութեան տեսման չէ։

Ողորդակներ հակադէմ խոսակեր, Գ. Մարիսը դիտաւորում Նահանգը զարհիւնն զիւրքը, միայն յայտնեց թէ Ծալթեք իր մասին արտաճաւոր կրնայ զուտ քանակ որ բարցորութեանը։ Յետոյ բացատրեց թէ կարելի է՛ յաւելանալուէ Անգլոմոնթիւնը զարքա ձգել նոր. Զինատեղիք է։ Եւ Անգլոմոնթիւնը որդուրդ կը ձգուի խախտուի։ Չափե Բայ Եճըր որ Զինատեղիք միայն յարձակի, ինչ որ կրնայ աստանալ զապաւորութիւն։ Ինչ պիտի օրաւ։ Մ. Նահանգները կ'էր ազգայնական ջիւղանաւոր պարտաւրի է։

ԳԻՐՈՒՄԻՆԻՍ ԱԶԳ. ԲԱՆԱԿԱ ԶԻ ԿՐԻՒՐ ՈՒՆԵՆԱԼ Գ. Ծ. Տալթի եւ իր հետեւորները Լոնտոնից զուցին Պոն եւ Երեւան տեսակցութեան մը ունեցան տակաւուս Գեմանիոյ մարտնչիւնուն հետ։ Գ. Ծալթեքը յայտնեց այ բացատրեց թէ ինչնք նպատակն է տեղեկութեանը բաղին իր կարծեցով, եւրոպեան թանկար ծախիկ միջոցն է վերջ ապուլուանցալի մշակութեանը եւ կուլիւրները։ Տըթէ. Անքանաւոր երկարօրէն պարզեց Գեմանիոյ տնտեսակաները։ Տալթի կրնիք թէ ապաշխար ըսա՛նակ է՛ն որ պիտի ունենան, այլ պիտի մասնակցին Եւրոպայի միացեալ թանկարին։

Այս առթիւ անկեղծութեան արդիւրէն եւս կը հաստատուին թէ Գ. Տալթի ա՛նի տեղ ինչեղուցած է Եւրոպայի վարչեկներուն, զապաւորուի եւս գործածանք թալթի առնել, վաճառարարու համար եւրոպեան թանկար զապաւորք մինչեւ ապրիլ 23։ Վերջապէք մը է՛ն այս պայմանագրով, բայց ճաւաղեւ այլ իմաստն ունի։ Մ. Նահանգները կրնան կըտանալ իր. վարչերը, եթէ ձգե՛ալ վաճառարանը։

Գեմանի ընկերով պատահարակութեան մը Գ. Տալթիք ներկայանալով, յայտնեց իր տեսարանութիւնները եւրոպեան թանկար մասին։ Գ. Տալթի պիտիք թէ Մ. Նահանգները Գեմանիոյ վարչերը նաեւ իրենցովն իմանք եւրոպեան թանկարին մասնակցութեան պայմանով։ Ուրեմն, աւելորդ է խոսել այդ թանկար մասին։ Անկեղծութեան ուղիք միջոց չի տեսնել յանձնար համար Թալթեքիւրեան միջակայութեանը։ Իր ուղարկե՛ալ եւ որ անկարելի դա՛նալ որեւէ կռիւ Թալթայի եւ Գեմանիոյ հայ

Հայաստանի մէջ այ...

«ԲՈՒՐԺՈՒՄ - ՆԱԶԻՌԱՒԱՍՏԱԿԱՆ ՏԵՆԵՆԵՆ - ՆԵՐՔ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ, ԳԻՐԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՄԱ - ՄԱՌԱՐԵ ՄԷԼ - ՍԵՒ ՏԵՆԻԿԱՆ ԿՐԱՆՏԻՒՆ ԳԻՐ - ԳԵՐ ՈՒ ՆԵՐՆԱԿԱՆԵՐ

Երեսին թերթերին կ'ընտանք թէ ընտաւա-տեսութեան եւ ինքնաշարժաւորութեան արշաւ. ԺԵ սկսած է նաեւ Ս. Հայաստանի մէջ, հետեւեալը. — Թեմա Մուշեղյան, ուր կուսակցական պաշտօնա-թերթէ՛ր Էփրատեան, վերերես տեղեկու կը ձաղ-կէր կարգ մը դիտարկում. գրական երկեր, զի-տուններ եւ հեղինակներ։

Յաւա՛կիւրսն պիտի հարաւարկենք մանրա-մասնաւորները։ Ան այժմ կ'աճաւորակը մէկ եւ կու փառանք —

Հայաստանի Սովիւ. Գրողներու Միութեան վերջին ընդհ. Ժողովին մէջ, Գ. Բեդիկոյ զեկու-ցում տալով, ձեռք բերուած յանդիմանքն հետ մասնակցեց շարք մը թերթիւրները։ «Սովիւ. Գրականութիւնը դեմ եւս հնուտ է պարտաւրի եւ սովիւ. Ժողովիցի կողմից քրակաւութեանը ներ-կայալուց պահանջները։ Դեմ եւս շարժանալու եւ քրակալակը զալ զապաւորակաւ — զերաւորա-տական ցածր մակարդակի, միջակ, անորին եւ րեւմտ է՛ն պարզապէս խաղաղալին անընթացոր-ծութիւնները։»

Չեկուցողը շիտաւ անըտարարք կը գտնէր նաեւ քրակալ ընտարարութիւնը։

Վիճախալութեանը ընթացքին ընտարարուե-ցան կարգ մը գրողները Եւրոպէ ինչնք աշխատու-թիւններով տարբեր են տունը քրակաւ — նացիոնա-լիստիկայն այսպէս կըրուած միասնական հոսանքի տեսութեանը։

Մ. Հայաստանի Կեղը. Կոմիտէն համայնած էր Գիտութեան Անգլոմոնթիւնի՝ Էփրոմոնթիւրից մի շարք քրակալ զեկուարները։

Սեղալ խոյսերը — Դեկտեմբերին տեղի ունեց-նակ երեք զգիւրդարները (Վիճախալութիւն)։ Այս առթիւ խոսարեց ընտարարութեան Գիտու-թեանը անգլոմոնթի վիճէ — արեղիւնեղութիւն-նա-խաղա՛ւՄ. Ներքնակին զինուցումը։

« Փառաւոր Ներքնակի Բեթնակի, Գ. Հայրե-անք Երեւան համայնով մը կը մասնակցէ Հայաս-տանի Գիտութեան Անգլոմոնթիւնի կարգ մը գիւր-թեր, Երեսին քրակալ անապիւր, զապաւոր-թեր, պատմութեան գիւրթեր եւ։ Մասնաւորապէս Եւրոպ իմալները կը գտնէ պրոթ. Արարտ Բով — Նանկունարի Էփրատեանի եւ Հայ պատարար-ական շարժումը ԺԷ. Զալի 800անկ Թուակներ — ինչը արեղ մէջ որ տարան է 1947ի։ Ետոյ կ'ըս-էր թէ թոյն եւ պատմութեան եւ քրակալութեան կաճանքները եւ փիլիսոփայական ճեղքի ալ — խաղա՛ւթները։ Սեղալ ինչո՞ղ տարբերին ընթաց-քում պատմութեան հետաւորարդ Հայաստանի եւ հանկի իտալե՛ր Ժիւսան է՛ն քանի քրակալներ եւ տեսանալիս ամուլու. անորին տա՛ւու. Մուս. Սուա-րեւորան։ Իսկ վերջին երկու տարուած Սովիւ. Հա-յաստանի պատմութեան վերաբերեալ գրեթէ ա-նիկ լույս է՛ն տեսնել։

Անկուր եւ թալ թէ ընկերակցականները վերա-դարձան յուսալակ։ Եւ իր մասն Հաստատ ինչնք հեղինակին տեսակցութիւն միայն։

Մ. Անգլիոյ ըմ թաղերը կը կազմած է, ալա՛նցիւս. Համար եւրոպեան թանկարին կողմութեան։ Այլ թաղերով, ի միջի այլոց յանձն կ'առնէ Թալ-դիլ զերման քաղերը։ Վարչապետը պարզեց այս նոր թաղերով, որուն զիտար Նապատեղի եւ փա-րատեղ Ծալթայի ալ միայն թէ Գեմանիոյ կրնայ իրապարտել եւրոպեան թանկարին միայն, Էթէլիւր-իւս չեմանալը։ Լանտար կը խոստանայ սերտ որդեգրակութեան եւրոպեան թանկարին հետ, միայն զապրիճալութեանը եւ ուրի, Գիւրդ-նեղով։ Խոյն թաղերը յանձնուած է վեց զեկուցից պատմութեանը։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՒՆ 2480 միլիոն ֆր. ի վարկ մը քաղաւ Եւրոպայից համար, 107ի՛ ղէմ 455 ճաւաղ։

ՍՈՒՐ ՎԷԸ ՄԸ ծաղած է Թարալիլի եւ Յոր-նանարի միջեւ։ Անլը. յորդորեց որ Հայաստան կե-նանք։

ԳՐԱԳԵՅՈՒ ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒՆ

Արևալի հարկանիքի՝ մաս

(«ՏԵՂԷՄ ԿՆԵՆՆԻ» ԲԱՏԱՌԻԿ ԹԻԻԼԵ)

Ի՞նչ դերք ունի գրագետը ժամանակակից հեղինակ մէջ եւ ի՞նչ դեր կը կատարէ։

Հարցաւորը որ հետաքրքրական կ'ընտրաւ - նուրբան կ'ընթ կ'ընթ կ'ընթ, այս օրերուն, երբ այնքան պէտք ունինք ուժեղ, ճանաչման, ազգայն, միջոցներ։ Սրբ կ'ընտրու ենք մեր գերա - գոյնք ընելու, հայ կ'ընտրու անող, հետաքրքրա - կան ու հարուստ պահելու համար։

Անուշտ, ճառասուլի չունիք ակադեմիական ինտեր յարուցանելու, գրագետի հոգիներն եւ կո - ռումբին մասին խոսելու, գրագետի յատկանշիները ճշգրտել, այլապէս հետաքրքրական, թերեւս՝ զե - շքուտ համար։ Գրագետը մարդ մըն է, ընկերու - թեան մը ազգաւ, որ իր տաղանդով ու շնորհքով, յաճախ, իր դատարանի այլ ինկերութիւնն է։ Իր ճառարկներով ու ճշգրտներով հեռուն կ'ընթան ընկերական հոգի քաղաքական, բայց չի կ'ընթար ընկերային իդուլի անէն։ Կրնայ ապրուստին վեր մայլ, անցողական երեւոյթներին դուրս, բայց չի կ'ընթար իր հեղինակութիւն ու հոգիով։ Դժամակեղծ ընկերութիւնը յոյսով խորանէ զգացումներին, անոր տաղանդներն ու խոսքերովներն թրին - րուն։ Մեր օրերուն, հին աստուածներ՝ զար - ուստար արեւտանին համար՝ դարձան էլ հեգեա - թային, զիջեցին աստուածք մը, որ ասպասա - նան է հոգիներու խորը, ցայտեղ։ Համար երբեքն ճարտարից պոսթիվումներն եւ չափադրուող հա - մար ամբողջային արտապայտութիւնները...

Մեր կեանքը, օրուան պահանջները, այսօր - րուան ու վարդան իմք մտադրութիւնները մոռ - ցնելու տաւան են այդ քաղաքականներ, որ չենք դի - ւար թէ որեւէ արեւն էլ իր յոյսներն ու իր յա - ղարդութիւնն, որն եւ երկխոսականք տակ է Յա - մենական դէպք, պերճաւոր մըն է ան, որ չառ է մե - չի համար, արուած ըլլալով մեր կեանքը՝ իր մե - կոնոմիտներով։ Աշխարհը մեր կեանքին ու հոգիին ներս մտած է ու մենք հարկադրուած ենք ճանաչա - տա ճանաչա խոսելու անոր հետ. երբեքն զիջեցու - անու հետ, պայտելուն անոր դէմ, ճամբայ քա - նալու համար մեղի, եւ եթէ հնար ըլլայ, ուրիշնե - րու համար ալ։

Գրագետը՝ աստեմ իր, ճնշարկներ իմք էր - քանի - ճերու կեանքներն մէջ, առկայծ ճնշարկներ իմք - տող յամակներ մը։ Այս աշխարհէն դուրս կրճա - տար մը։ Կամ մարդ չէր չէր ան, ընկերական մէջ՝ ապրող, բայց խոսուն ընկերութիւննէն՝ մե - նակեցալ ալ։

Ի՞նչ փողովորդներու փարթեմ գրականու - թեան մէջ զգուշացալ աշխարհակէ մը ընկեր - իր ան, որ քարճեմներին կը թափէ իր յոյսերը, եր - պագրութեանն հետ։ Մեր մէջ, ճնշ ճակալ - արժէք - ինքն իր մէջ ապրող մարդն էր ան, ճնշարկ պալուն ու լոյսով՝ զիջեցու եւ ձեռադրե - րու միայ ճակ, առթեքն ժողովուրդներ չընթանէ։ Անուշտ, շատ քան փոխառն է թէ՛ օտար ու թէ՛ ինչ կեանքին մէջ, շատ չին այն օրերն առ - դին։ Այսօր, գրագետը կեանքին մաս կը կայսէ - անոր խոստանալ է ու կը թափ քաղմութեան հետ ճանաչի, մեկուսի երբեքն, բայց միշտ կեանքին մէջնէն, անոր փողին կամ... փարթեմութեան մէջնէն։

Գրագետը ասակն, միայն ընկերութեան մը անդամ չէ։ Փողովորդը իր, ապք մը մէկ մաս - ինքն է, անոր արեւին կաթիլ մը, որ ամբողջին յոյն ունի եւ ամբողջին յոյսով, յուշում, ծիսա - րէ։

Կամ՝ որ եւ է փողովորդը, որուն գրագետը աշխատ անող կայսերով կայսուած ըլլայ իրեն, որքան մեղ փողովորդն է։ Հայ գրականութեան հայ կեանքին արձագանքն է։ Հայ գրականութեան զայսպ ճնշող, ինչ մայր երազին ծնունդ առած է հոգիներն ու իմացական ընթ արթնողը անած։

Մեր կեանքին մէջ էլ, ամենին աւելի, որ հայ գրողները, գրագետ թէ քանաստեղծ, շուտով կայսերեն դուրս կ'ան ու ժառան փողովորդներն մէջ։ Արթնքան անոր կեանքը, քանքանին անոր ճանապարհորդ եւ դարձան խորհրդական ու առաջ - երոր։ Արդիական, խաղաղական, քաճառ քաթի - պա, Բաթիկ, Աշարեանեան, եւայն, սոսմանին անդին ոչ միայն զիր ու գրականութիւն անդեմն - ցին, այլեւ աղջկան գիտականութեան ու շարժում։

Արեւմտահայ կեանքին մէջ, Թր. Օտանի, Բուստանեան, Պէլիկիթայեան, Գուրեան, Ջեղաթ ու արիւնքին — ինչպէս նաեւ Պոյոյս շէպրիներէն ամբողջ սերունդը օտարով Արիւմարեանէն, Զօ - րայեան ու Շաթիք, մասուտ շարժումն իստան - ցին ողջ - հայ կեանքը, ըրողորդին կերպարանա - ինքով ճանաչեցին, ինք ճորդարեանք քանալով եւ ճոր ճանաչեցին ասով ճայ փողովորդին։

Անոնք եւ իրենց հետ այլ անուններ, զիրք օճեցան հայ փողովորդներն մէջ եւ զիր կատարն - ցին՝ ինքզինքնցին հայ կեանքը։ Զարուստար ա - ռեւտար, բայց չընթանալ նաեւ կեանքն ու հոգին

Արագը Իրագը տեսնուածեան կարեւոր մէկ ճնշող կարգով է երկար ասուն։ Կերբին երկու աշխարհամարտներու միջեւ չլանցին, երկրից ա - տը չընթին ասացաւ մէկ երրորդը օտար դարմին որ արեւն կ'ընթանայ իր իրեն համար։

Գրեթէ ամբողջ հիւսիսային չընթանալուն մէջ հայաբարեւոր ընթացիկ կամ անուղղակի զար - քի ունենան արմատ ճարտարապետական շնորհին։ Հակառակ ճարտար ճարտարապետներուն, արմա - իր շնորհին ապրողներուն թիւը չէ պակսած, եւ ա - նեին մեն կ'ընթանա մը կը սպասուի ապագային։ Արմատ իր անեղարարական արթնքն ան, կը կայսէն հիմնական անունը մը փողովորդին հա - մար։

Իրագի արմատի գործը միայն ազգ - արթէջ չունի, այլ եւ միջազգային, որովհետեւ ամբողջ աշխարհի արմատի արտադրութեան մէկ երրորդը կ'արտադրէ։ Արմատները ասրկան 225 հարաթ թուն է, որ կը երկարացնէ մօտ 75 տա հարեւր արմատի միջակը. առեւտուրն է։

Կիման շատ նախաստոր է արմատի մշակու - թեան համար։ Ջերմութիւնը կը տարուր իր 110 ստորհինքի մէջեւ (Փար)։ Մայրեան Հոկտեմբեր, անձերեւոր կ'ընթանայ իր սկսի գարունին եւ կը սկսէ միջին անուն վերը։ Մեղ մեկնեցող շա - փառար անձերեւորը քաղաքայր շուր կը հայթա - թին ուղղուին, գոհանցումով տեղական արտա - դրութեան պահանջները։

Առեւտուրիներ կ'ընթ թէ Ազաւ եւ Նաւ ար - մաւ կը ճաշակեն Եգիպտի Արագիդին մէջ, երկ - րային դրախտին արաքսուսէն ասով։

Արագը շատ հինքն է զիր Միջազգային (Ի - րագ) գիտարար արտադրութիւնը եղած է։ Գիտ - արար 3000 տարի ասով ինք Սուսերական զա - քարթիւթեան ասուն ծիսապար եւ Տիգրիսի հար - քարթիւթին իրայ ոչ միայն կը ճաշակեն արագ - ճին, այլեւ կ'ընթանալին աստուածներն մէջ։ Հա - մաշարարներն հօր պետութիւններ, մէջն ըլլա - ցով Աստուածաշունչին թաքնուին, արմաւ կը ինկատին անունին կարեւոր արար մը։

Գիտարար եղեւ, եւ դարուն արմատի համար դարագրուի քաղաք դէպք մը անդի ունեցաւ։ Մուսմմա մարգարէն հինքն խաղաղական կրօն - քը, որուն պիտի հետեւէին միլիոնաւոր մարդիկ եւ որ դարձան երկրորդ ամենամեծ կրօնական հա - մաթիւթները աշխարհի մէջ։

Իրեն մէկ ընկեր Արագի, որ չափազանց սաք է եւ ուր ցանցած է ըստականութիւնը, Մու - սմմա թուր ուժովը պատուիրեց պահպանել արմատներն, քանի որ կուտայ անուշ, փառեւ - ինքն էլ պատասխարն իր փողովորդին։ Այս պա - տուրեքն ճանաչող յարեւ արմատներն եւ իսլա - վանքին ծնուն հաստատեց արմատի պատման հա - մար։ Հաւատարմութիւնը մօրիկ միջն եւ այսօր իս - լանական լայն չընթանէ իր սպանին ծնե քաճա - րութեանը արմաւ։

Թեւե ժամանակին ալ արմար կը չընթանէին դէպի Ամբիկիւս եւ Երուսա, ասկան ծի - դարէն ի վեր եւ ըր.լայն սպասուող դաւա ամբողջ աշխար - հի մէջ։

Շանդորի անհատներն եւ ասունք երուց, եւ մերիկ. շուկանք քանցին, քանի տալու ասորքեր տեսնուիւն։

Պարսկ ծոցին չընթան, որ փոխարդութեան համար շատ կարեւոր է, անրդհատ պարտեզներ կ'ընթան Շաթի իր Արապի արեւոր, սեղանով Կու - շային, արք Տիգրիսի եւ Եփրատի ճնշարկը եր մի - ասուն Պարսկ ծոցին քանի մը հարեւր մղոն ան - դին։

Արմատներին պարտեզները Իրագի մասցալ ա - ռեւտարական արմատ չընթանալուն մէջ յարաբ - րէ։

Իրենց փողովորդներն՝ Կիպի՝ իրենց գործերը, ա - րունք միաթանք եւ աւելի ասրկանք եղա, կը պա - ճեն իրենց արթէջը, չունեն ու թարմութիւնը, ի - րենց զաղադարներուն ու ասա զգացումներուն հետ։

Պահեցին իրենց անկախութիւնը, բայց գոր - ճեցին իրենց փողովորդներն համար։ Ջերմութե - րընք, բայց անքանցին պատմութեան ճանքը հայ փողովորդին փիլոսոփ։

Գրուի կոտորածներն, բայց իտկացին դրե - ցին ու գործեցին ապագային, իրենց հոգին պա - ճելու եւ թիւթեցելու համար։ Բայց նաեւ իրենց փողովորդին ճանապարհորդ լուստարները, համար։

Մարք էին, Հայ էին եւ պալիկայ, ասոր հա - մար ալ ճառարներն իրենց փողովորդին, պար - կեանքով։

Ան թէ ինչու հայտար ենք իրենց յուշումը եւ օրհնութիւն ունենք իրենց գործին համար։ (Կարգադրուին ՀԱՐԻՆԻՆԻԻ)

բարձր ցրտած են եւ չունին կեղծարարեցալ քանցը ինչպէս Պարսկ ծոցին չընթ։ Թէեւ մեն քանա - կուրեանք կ'ընթին նաեւ հոն եւ ոչ միայն կը դա - ճանքին տեղական պահանջը, այլեւ կ'արտադրեն։

Մաս ճաթուան ապրեւոր տարեկան՝ 225,000 թուն արմաւ կը ճաթի Իրագ։ Դպի արեւելի կ'ը - թաւ 75,000 թուն։

Արեւելի համար իրեն անուշը կ'ընթանալով, անոնք կը շարժարեան ասուն տեսակի եւ ասուն կայսեր։ Արեւմտաւոր կը շարժարեան ասուն լա - ճարուած են. սառ տեսակները։ Ուստի, արեւ - մասերի սոսմանաւած արմատներն կը ծարուրեն ճաթի քանի մէջ, երբեքն ալ կ'ամաթարին (փա - թթորիկ)։ Կան երկրից որ կը չընթանեն եւ կը տեղադրեն զիջեցին ստիւքերուն մէջ, ինչպէս շատ անգամ Ամբիկիւսի մէջ։

Առեւտրականներու համար պիտուակի հիւս - մուն ինչպիսի արմատներն կը չընթան։ Իսկ Արեւելի համար լիւսուն զիջող կողմ - ներով արտադրումը ամենէն ասուն է։

Հիւսիսային, ասրկան կը սպասէ 65,000 թուն ասուն արմաւ, Անգլիա 25,000 թուն, Փարսիան 10,000 թուն, Գաւաւսան 20,000 թուն, Եփրատ 10,000 թուն, Քաւասա 6000 թուն եւ Աւստրալիա 5000 թուն։

Արմատի շատ տեսակներ կան, սակայն զիջող տեսակներուն արթէջ անին։ Առեւջ մէջն է ունի - դրն եւ համեց կայսերին, որ Մ. Կահանցները կ'արտադրեն, խաղաղին մէջնէն մեծութեամբ։ Թ - զիջ ունի, բայց շատ համեց է, Անգլիոյ որ պղ - տակ են, շատ մեծ իրոն ունի եւ կը պալուր Գա - խաղաղի եւ Անգլիոյ մէջ։ Մեն Ջաւատներն ար - րեւելի կ'ընթան։ Աստեղ կ'ընթան Գաղատա — Եփ - րատի չընթան։

ՄԵԼԱՆՈՐԻ ՄԵԼԱՆՈՐԻ

Միախորտ կ'ընթ Իրագի հիւսիսային չընթ - ներուն մէջ։ Թէեւ հինքն ի վեր ծնալով է, սա - կան զիջողներուն ճաղուր եւ միջերկուն ձեւերը շատ նախնական են տակալին։ Ներկայումս միայ - խորտ արտադրում չընթ Իրագի կառավարութիւն - ինքն, սպասուող թարմութեան։ Երբոր արտադրու - թիւնը երկրին մէջ կը սպառէ միջին, որ լուստարն ինքնուրու գտնուի։

Միւլեն 1930 Իրագի կառավարութիւնը հայ գրողականներն կը դործածէ քաղաքական հա - մար ծիսադրուի ճարտարապետական։ Իստիկ մը թուր ծիսադրուիներն ալ պայտելին կանխեցան որպէս խորհրդարան ասոց զիջողներուն ծը - խախտող թիւք. մեթոսները մասին։

Թիւրական, պուկարական եւ յուսական մե - թոսները դործածուեցան ծիսախորտ շաղաղութեան համար, ինչ որ թալարեցող դործարարանորդեր որպէս ծիսախորտ դործարարներ քանան, բայց արտադրում չեղաւ յաճախ։ Ընտիր տեսակը կը խաղաղիք քրո - ինքնուրու տեսակին հետ։

1935ին ձեռնարկուեցաւ Արեւիկայ ծիսախորտ քաղաքին։ Արեւիկայը գոհացուցէ էր, սակայն կարճ ժամանակի մէջ շատ մեծ յաղակիչները փոխուեցան, յարմարելու համար Իրագի տեղը - կան պայմաններուն։

Ամբիկիւսները աւելի ուր եկաւ թիւք թիւքները կամ տեղական եւ փոխաւեցաւ Իրագի կիսման։ Անկէ զատ ծիսախորտ պատարաստելու ամբիկիւսն ձեւ կը տարբերէ թիւքանէն։

Իրեն ծիսախորտ աւելի լաւ կ'ընթ հիւսիսային լիւսնեան մէջ։ Յաղակուեցին կարմուռ անիք տողուեցին, քանի որ անձերեւոր քաղական չեւ հաստացնելու ամառային հոսանքը։

Կեանային չընթանալուն մէջ անած ծիսախորտ արմատի լաւ տեսակ է, որովհետեւ կը խաղաղեան աղբիւրներին։ Անկէ զատ լեռնային չընթանալուն հորը հարուստ է ծնաւաղայ ծիսախորտի եւ կը պա - րտադրէ լուսալ միապաղապ արդեր։ Գործը քանց է եւ ծիսախորտ լաւ կը լալար։ Հոկտեմբերին մէջ ա - ճարը գործ է, լաւ չի վալար եւ անուշաւս չէ։

Չունակած միջախորտ կը սպասան ծիսախորտին ճնշ - տեղ մըրկներին կ'ընթան հոսանք, տեսակ մը միջալ ալ կը ծծէ հիւթը, որդեղ կը կրծեն կա - ճանք անիւրները։

Հոսանքի եղանակն է հոկտեմբեր։

ՄԱՍՏԱՐ

ՀԱՐԻՆԻՆԻՐ ամառադր 31րդ տարի թիւ 1 (1953 Յուլիան), ճոխ եւ աշխատ քաղաքականութեան (113 մեծադր է)։ Տարեկան քաղաքական 6 առ - յար։ Հասցէ — 212 Stuart St. Boston, 16 Mass. (U. S. A.)։

ԿՐՈՐ, ամառադր քաղաքականութեան եւ արուես - ան, 31րդ տարի թիւ 1 (50) Յուլիան 1953։ Կա - յաղաքական ճին եւ նոր գործողներ։ Տարեկան քա - ճնէկ 18 իր. սովի։ Հասցէ — B. P. 1245, Bey - routh, (Liban)։

բնականորեն յաճախ արին պատասխարէ մանուկ - ները: Հնարանակութիւնները բացառած են բոլոր հրկիւններուն մէջ: Փարիզի մէքսթրին շատ մը հայրերները նպաստեն հրկիւններին:

× Սրտածնիկ դէպքերը կը հազարաւորեն շո- յանաւորեն: Հողադարձ մը կը պատմէ— 1944ին Քորմանիւրը կրակի տակէն ազատուաւ: 1951ին 20 հազար Քորմանի կործանուցէ կորուստան: Անցեալ Քիւնիւնիւրին անտառներն աստիճանաբար: Աժմ ալ այս ... Հնարանակութեան մը Գրեյնը ըզզայ կին մը փրկելու համար: Գրեյնը Կամերով Գուրն - բուն մէջ ծնացին միմեկն մէջը, իրենց երախան փրկելու համար: Մերենին մը Եւրեթին ջրուեցաւ ձեռքը բռնած պահաւան մը որ կը պարունակէր 12.000 կիլոք (4000 տալար):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕՐԱՏՈՒՐԻ ԶԱՐԻՒՆ առթիւ դատուած ծօթը Քիւրմանիւրին մէկուն մահադատած, միւս փեցին համար ցիւնեա թրպապառտիւնի պահանջից բերել: դատախազը:

ՀԻՆԻԱՅԱՆ դիտուին մը, շէկմ Տոլի դիւ - կը դատուեցաւ: Նիւ Երթը մէջ: Միւրը Ծախը էին դործիքով մը:

ԿԵՓԱՄԱՐՏԻՅԻ Կառույի Զարգացման Բ- ռիոյ կէս միջին ծանրութեան արդիւնները յարձիքը Leandre Matosի կէսերու տառապանքներ: Մո- տերն արտ ճակատի Dhiery (Քրանապի) դէմ: Միօր Փայաօր է: — Ըմբի ծամած Գոպալան - Էան պարտուեցաւ Փետր: 26 Palais des Sports - մէջ: Հակառակորդն էր N. Vandyck: — Մ:

2. Ե. Բ. Ս. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կո- միտէի, Փարիզի Երթ. Կոմիտէի եւ Պանիւն Գա- յանի Արեւմտեան Եւրոպայի Կոմիտէի մէջ կ'ընդունուին իրենց սիրելի լինելով՝ Ընկեր ՄԻ - ՆԱՍ ԱՐԹՈՒՆԱՆԻ մասը, որ տեղի ունեցաւ Փե- տրուրէ մին:

Յուրաքանչեւ թիւեր պիտի կատարուի այսօր, Եւրոպի, ծամը միջի 26ին, Գալանի դերձման - տունը: Կը հրաւիրուին լրիւները յարձիքը ող - րացիայ լրիւրով յիշատակը:

Գ. Արաւած Մայիսեան, Օր. Զարուհի Մայիսեան, Տէր եւ Տիկ. Կոպիտիկ Մայիսեան - Էան եւ դաւակներ, Գ. Եւրոպի Մայիսեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Այալեան, Տէր եւ Տիկ. Ատրու- նի թիւնեան, ինչպէս եւ Սերոսան, Փայտունի, Հաստեան, Փիւմիւնեան, Պիւտալիւնեան ըն- տանիքները արտ խորունկ կոխիով կը ծանուցա- յեն իրենց մօր, մեծ մօր, ըսող եւ աղապանին՝ ԱՐԹԻ Տիկ. ԿԵՐԻՆԻԱ ՄԱՐԿԱՆԵԱՆԻ (Միմալ Եւրոպեան)

Ժամը որ տեղի ունեցաւ Փետր. 4ին, իր բնակ - րանը: 10 rue de Saint Quentin.

Յուրաքանչեւ թիւեր, կը կատարուի այս եր- կուարքին Փետր. 9ին ծամը 10.40ին Փարիզի Հա- յոյ եկեղեցին (15 rue Jean Goujon) եւ. Ժամը իրը կ'ամփոփուի Pantiniի Կերծմանատունը իր ընտ - նեկին դարձարարին մէջ:

Մամաւոր մամադը յստադրուեցին իր ինքնաշի- քերիայ իրը այն վիտուի:

ՅԱՄԱԿՈՒՐԻՆ. — ԼՈՒՏՈՒ, 4 Փետր. — Եւրոպայի Եւրոպայ 31 թիւն մէջ խոր ցուցով կ'արդարեւ ամենուս սիրելի հարկին՝ ԲԺ. ՅԱ - ՐԹՈՒՐԻՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ մասը: Հազարաւոր - ներու հետ եւ ալ խնայելով իր իշխանակին առ- վել, խորին ցարակցութիւններ կը յայտնեն իր զաւկին՝ ԲԺ. ուսանող լրիւրը Խոստով եւ Տիկին Մեդիկին՝ Այա առթիւ 1000 Փր. կը նուիրեն Այն - ծարի Եւրոպայի Գաթաթանին, փոխան ծաղիկը - սակի: Յովի. Կ. Զարեման

LES MEILLEURES
DRAPERIES ET FOURNITURES

POUR TAILLEURS

Chez A. Hamalian

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone: Colbert 33 - 22

Les meilleurs articles aux meilleurs prix

Յեռագրում է

Բնիկը Միստա Ալբրուսի մահուան առթիւ
Գանձեա Գալանի Նոր Սերունդի ՀԱՆԻԷՍ - ԵՐԵ - ԿԻՅԵՐԷ:

Յեռագրում է

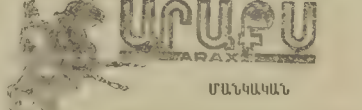
Հայկա՛նը... Թորոնտին ծնողահանդէպ
Կրիկի հետեւեալով: Տեղի պիտի ունենայ կրա-
կի Մարտ 1ին, նոյն ժամուն:

Տոմարը կը մնայ ի դրոշմ:

ՊԱՐԱՅԻ ԾԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպում Հ. Ե. Գ. Նոր Սերունդի
Փարիզի ԷՄԱՐՏԻՅԱՆ խումբի կողմէ: Այս կե-
րակի, ծամը 16.30ին 23, Աղջ. Տան մէջ, 32 rue
de Trévise, métro Cadet, (Ա. յարկ):

Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդները: Զոյս պիտի:

ՊԱՏԿԱՐԱՐԱՐՈՒ ՊԱՐԻՏԵՐԱԲՈՒՐԻՍ

Կը երաժարեալուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարե-
կան Ֆրանկա 1000 Փր., Արտասահման 1400 Փր.:
Հասցէ: — N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)

Tél. Tru. 47-48 C. C. P. Paris 7066-15
Մամբո: — Հայրենի թերթ Ժամանակներու Ժող.
30 Քրոնիք Թիւր:

Լոյս տեսա Յոյ թիւը:

ԿԼ ՓՆՏՈՒՐ. — Գ. Եւրոպի Մոսկովեան (Բա-
բաղի) կը փնտձ մայրը Քաղաւի, յորը՝ Եւր-
պայի, եղբայրը, Կարապետ Հէօյիւնեան, զորս
կորսնցուցած է 1915ի աւերուին: Տեղեկացին 18
Rue Berthollet, Villejuif, Seine, France: Կը խնդրուի
արտասահմանի թերթերին արտասուել:

ԳԱՐԱՆԱՅԵՐ ՊԱՏԱՐԱՐ

Այս կերակի Փարիզի Մ. Եով. Միսիկի եկե-
ղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի քառասուն պատա-
քաշ լինակարութիւն: Գ. Այա Գարիւնեանը:
Գիտ պատարագէ եւ պիտի քարոզի Եւրոպայ-
ի թեմին կարող, պատարագի եւ Փարիզի քաղա-
նոր ՍԵՐՈՒՐԷՐ Մ. Վ. ՄԵՆՈՒՆԵԱՆ:
Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

Claire Conte
COUTURE
ՅԱՏԱԳԱՐ ԿԼ ՅԱՆՆԱՐԱՐԱՐՈՒ:
ՓԱՐԻԶ ՎԱՐՈՂ, ԿԱՄ ԱՐՏԱՄԱՐՏԻՆԷՆ ԵՆՈՂ
ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԵՎԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՒ
Կ. ԳԱՐԱՐԵԱՆ

Փարիզեան նորածնութեանց մեծ վաճառ -
ատը, 17 Bld. des Capucines, Paris: Café de la Paixի
հեղքի դիմացը: 2600 - OPE. 80-34

ՈՒՇԵՐՈՒՐԻՐԻՆ

Բոլոր անոնք որ արձանագրում են կամ կը
փոխադրուին արձանագրուի Մոմո-քանիկի Նոր ծե-
րանցին, կրնան զինի ամէն տառուս ծամը 10 -
12 Գ. Փ. Արթիւնեանի, 7 rue Copernic, Paris. Métro
Victor Hugo:

ԴԻՆԱՒ ՓԱՐԻԶԻ ԱՂԲԱՍԱՆԱՐԻ

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՐ

ՄԱՐԱԵՆ. — 2. Ե. Գ. Երթ. Կոմիտէ ընդհ. -
ժողովի կը հրաւիրէ թուր ընկերները՝ այս շա-
բաթ ծամը 20ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը
խնդրուի ճշգրտապէս ըլլալ:
ԻՍԻ. — Էւրոպայեան կոմիտէն ընդհ. ժողո-
վի կը հրաւիրէ թուր ընկերները այս շաբաթ ծամը
21ին, սոփորիսեան հասարակութիւն:

ՎԻԵՆ. — 2. Ե. Գ. Կոմիտէ ընդհ. ժողովի
կը հրաւիրէ թուր ընկերները այս շաբաթ ծամը
20.30ին Օւսթրալիան տիրումը: Կարեւոր օրա-
կարգ:
ՓՈՐԻՉ. — 2. Ե. Գ. Աղբիւր Սերունդ եւ Կե-
րակի կը հրաւիրեն խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս
շաբաթ ծամը 21ին սոփորիսեան հասարակութիւն:
Խիստ կարեւոր օրակարգ: Անհրաժեշտ է ողջի
արեւ թուր ընկերներու, այլ եւ հանդիս կազմա-
կերպի յանձնարարութիւն տեղափոխուին ներկայու-
թիւնը:

ՊԵՐՍԵՆ. — 2. Ե. Գ. Բոստան խումբի ժո-
ղով՝ այս կերպի անուստ ծամը 10ին ընկեր
Մանուկի ընկերները:

ՏԱՐՈՒ ՏՈՒՐԻՐԵՐԱՆԻ Հայր. Միւսեան
ընդհ. ժողովը այս կերպի ծամը 2.30ին Café au
Clair de Luneի վերնաշարի (métro Place d'Italie):
Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր հայրենակիցնե-
րու ներկայութիւնը պարտաւորել է:

ԴԱՍԱԽՈՍՈՒՐԻՆ

2. Ե. Գ. Վարչական թերթի կազմա-
կերպութիւն ընկերակալական դասախոսութիւն
մը, այս կերպի, ծամը 15ին, 27bis, rue Saint
Just մէջ, Անտուի:

Կը դասախոսէ ընկեր Ս. ՄԱՆԿԱՆԵԱՆ
Նիւի: Քաղաքական կազմաւորումը:
Հաղորդակց. — Gare du Nordէ կատարումը
2.15ին, Կամ Հանրակարգ. Porte de la Chapelleէ
268 եւ իջելէ Terminus:

ՍԵՐԱՄԱՐՈՒ ՀԱՅԵՐԱՅԻՄԵՆԵՐՈՒՆ
Ստորադրեալ, Տիգրան Մարտիան, բնիկ Սե-
րաստոյ զինուորի, կը փնտձ ներքա՝ Կարա-
պետ Մարտիանի աղիկը: Կիսանամ Բէ Ֆրան -
սա կը գտնուի: Եղբայր Կարապետ, արտընէ
վերջ մեռաւ: Հայկի մէջ, ունի երկու մանկ դա-
ւակ, որոնց մեծին անունն էր Արտի, եւ մէկ աղ-
ջիկ: Կը խնդրեն Սերաստոյ հայրենակիցներէ,
որ բար լրանայ փոխադր. զինք իրեն յղանակին
մէջ: Ներկայուի այն պէս: Եւրոպ. 40-45 տարե-
կան: Տեղեկացել հետեւեալ հասցէին՝ Vertanes -
sian Vertanes, 193 Ave. des Olives, Marseille, եւ
Martegaux:

DRAPERIES
FOURNITURES POUR TAILLEURS
VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)
34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE
MANUFACTURE DE TEMENTS
Hommes - Jem. et Gens

Միսիպոլիսի կ'ոգտուի
Ուսարարութիւն օգնական մը: Դիմել « Ես -
նալ » յի, անամա:

FABRIQUE DE CONFISERIE FINE
Spécialité de Dragées, Pralines
Chocolats, fourrés, etc...
Au Vieux Chêne
Usine: 28, rue Notre - Dame, Lyon (6)
Tél.: LA. 47-14 R. C. Lyon 142607
Magasin de Vente: 34, Gd. rue de St. Claire
Caluire (Rhône)
C. C. P. Lyon 541-18 Rep. prod. Rhône 8654
Հարաւորինի եւ կ'ունենի համար տնամարդ զին

oo

.....

Յ Բ Ը Յ Բ Ի Ն

ՄԻՆԱՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

ԱՄՍՏՐՈՅ Հռչակաթեան զաշնարդի մասի
259րդ ժողովը գումարաւեցու, ի ներկայութեան
Կրմխիշի, ար յերժեկ ընդանել զաշնակեցներ
Համառոտ քաղաք :

ՀԱՆԱԿԱՐԴ ԶՅԱՍԱԶԱՆՆԵՐ

ԱՉԳԱՍԵՆ ՄԵՌՈՒԹԻՒՆ

Բ.

Տոմոտոտուլ՝ ...

Սակոյն, ո՛ր նաեւ կայ, ո՛ր մարտալու: Մը- չու՛ր, քորուտե՛ր արեւի պէս, մը՛ն՝ աւերե՛ր ա- րարի պէս ... ճերմիկ զինքը ձնպարմացը, քը- ճառ ու ճակոտ մարդը մը վաղցոր, կը ճնցէ մը- չուլը եւ խնայարի ծանծա կը պոտայ ժամանակի յա- ժամանակ: Երկաթուղիին երեքը կանաչն են Մարմենիները, տակաւին, Թէկե բրդառն ճեղա- մէն ու մուլէն:

Լիււ - Անտրէ Մարսէլ կ'ըսէ.

— Լոմպարտոյ դատարանը մէջ ենք, հողը տառապիւական արդատութիւններէ մը վկայու- թիւնը կուտայ այստեղ:

Լոմպարտոլ՝ ...

Իտալական հողը տարօրինակ զգայութիւն մը կը պատճառէ ինձ, անբացատրելի հրեմանք մը կը բերէ, կարծես, զգայուն արարչական զգայա- թիւն: Այս հողերուն պատմութեան հետ խմածու- թիւն մը ունի մեր պատմութիւնը, կը խորհնէ: Ինչո՞ք խափոյններ յուշերը ուղղում էր կը կատա- բնէ, մտածումն մէջ, հաստատելով Թէ այն ի- տալիս, որ խմածի որ ճանչցողը Արեւելից, կ'իշխայ տեղի բարձր զգայի հարաւ: Արդարեւ Լա- փոյնն երկու մասի էր բաժնի իտալիան, — բոտ ճանձնարից այս գիտութեանը՝ եթէ իտալիան վերջապէս Հռոմի վրայ, զիտով որ որ կարծիք նե- տին թերակողիին վարաւային մասը, կը դարձեր ծովային հօտը պետութիւն մը: Մին, այն որ կը լողայ Միջերկրականի մէջ եւ Հռոմէականն իւր- զայրութիւն պարտեցնէ աշխարհ, հարաւառ կը պատմութեանը՝ դժբախտագուց միւտը:

Լեռներուն թաղը գլխուն, ոտները ծալած՝ փոխանակ կանխելու ինքնորոշանքի մէջ, նուազ պիտի տեսապէ՞ր՝ եթէ օգնութեան օտարը հարա- ւոր, բայց երկուս է ճամբան հարաւեւ հեւալ, եւ Լոմպարտոյն այս հովիտներուն մէջ, յայտնա լիւսեան լիւրճը, տեղի ունեցած եւ քանիցս կրե- նուած է պատմութեան մեծնարի արեւանհոտու- թիւնը, այնքան առաւ որքան յաբխոյս Հռոմն - սի:

Հողը, այստեղ, կը դաշտանայ յամբարը, կը դաշտան ցամաքային ծով մը խաղաղ եւ անդա- լալ:

Իւ ինչ հանդարտութիւն մարտգրի:

Լոմպարտիան խնդր գիտնի ձեռք է, կոյիք ճը- ճան հեղ եւ կամբան, ինչպիսի Լոմպարտացին, կըր ինչ, լիւսիկ այս հողերուն վրայ, անհա- ղարտ էր, ասորաւոր եւ քանիչ: Հողին ներդրու- թիւնը՝ մարտական հողիկին վրայ: Փիլիսոփայ- ական այսարհագրութեան մար պարզ մը (Դու- ճէ, Զերգալիս, Քրիւն, Տէֆոնիք, Մաքս- Սոս, — այս սիւնիկը, մէկ կողմ նեռնիլը ինքնա- պաշտ վարդապետութեան նպատակ եւ անտեսու- կան արդիականութեան սիւնարութիւնը, կը ժողովնէ կենսու - ընտելութեան պատճառագիտութեան եւ ecclouie կը կուէ իր դարձը), կը հաստատէ այս տեսակէտը:

Իրիւն պատկերազարդում այս տեսութեան, տեսէր Թէ ինչ կերպարանութիւններ կը հեղ Լոմպարտացի գաղութը ընթացիկ՝ փոխելով կո- ղը իր տարեկան սակ:

Ըստ ամառական տեսգրաւորութեան՝ Լոմ- արտը, իբրեւ զեղանակ, աղաւարտն է Լոնկո- արտի անունն, որ, ըստ ոման (Paul Diacre), կը Յշտակէ երկարամորթն որովհետեւ երկար մա- րտը էր (պարբ - զերմաներէն մորտը) ունէին այս սեպականութեան յարեր, իսկ ըստ այլոց (Vosius) կը նշանակէ երկարամորթ՝ որովհետեւ զին- ուսած էին իրականում կամ կացնիւմով (պարբէ - զերմաներէն կացնի):

Անն այս ժողովուրդն է, որ դուրս կ'ընէ պատմութեան մուլէ՛ն՝ կըր, վար ինչովով Սկան- ընդաւան թերակողիկն, կը նետուէ Գերմանական վրայ, պատ մը կ'աւարի իւրպիս Տոյիտին մէջ եւ Յիգիս կը ծօծէ երբեմն զգէլ Հռոմն, կըրեմ զգէլս Գաւտը, անտեսներն իրեն պատասխան:

Այս պատասխան ժողովուրդը հարաւ էէ ինձ երբեք՝ մինչեւ այն օրը, կըր ներքին կը յայտ- նուի իտալական Բաւարիական ժողով մը: Ներքե- այս ժողովարդ է որ կուտայ Արեւելից, — ծա- րդովով Յուն Հրանտը, ըստ այլոց՝ Հայ, որ հետեւեալներէ կ'աւար Քիլիարի գիտութեան շարժութիւնները կը զրկուի Արեւմուտք եւ ի վեր- ըստ կը դաժանայ տեւ ու տիրական այս հողերուն վրայ, կը քանից, կը լինէ, գիտնիկութիւնը կը կրէ, քաղաքական դաւեր կը կամարակապէ: Հա- ժամուն կարգ մը պատմիչներու վկայութեանց, այս նշանակ էր, որ Լոմպարտացի հայերեց ին- չիկն ուսու հարաւ: Ընդհանրապէս, արեւելք կը պիտի թէ Լոմպարտացիներ տառնորդը, Արեւու- ծու, հարաւեւ թերեւ կուտայ քաղցրահամ պտուղ- ընդարձակութիւնը, զրգանք:

« Լեռնի դար մը անաղ, իբր չ'ից կը դըր- ուէր երկու բարբառանքով բաժանումն, մեր ու- ղարցանքը, որ միւնիթը ու յոնի արեւելքի մէջ է, այլ եւ լիւրեին: Եթէ ըլլային քի՛ մը տակի հետեւառու ու հեռակայանց, մենք այստ պիտի ու- նեալայիր միայն մէկ լիւրս, հետեւաւար նաեւ զգարու եւ մտածելու միայն մէկ ձեւն:

Չենք կրնար ուղեան, որ բարբառներու եր- կուտութիւնը, արեւելեան եւ արեւմտեան՝ ստեղծուած էր կամբէ անկար պատճառներով, պաշտաններու եւ պարագաներու հարկաբանքին տակ: Մեր խօսքը դրական բարբառի մասին է եւ ոչ թէ պատմաբարբառներու, որեւէ դուրսիթիւն ունին եւ ունեցած են մենք աղբի մէջ եւ գրու- թիւն պիտի ունեցան նաեւ տակի հող:

Նոյն հողի վրայ, նոյն երեքնիկ տակ, զրիթի կողմ կողքի աղբը Զիւր եւ Դարաբալանի տար- քեր բարբառներ կը խօսնէ, ինչպէս տարեր բար- բառներ կը խօսնէ Մշեցիին եւ Սասունիին, Վա- նեցիին եւ Բաղէշիին: Այստ իսկ, կըր վերջապէս ձեւաւարուած գրական լեզուներ ունիք աղբէն, Արեւիկահայը եւ Յրանահայը նոյն հայերէնը չեն խօսուր:

Աւելի ցարժանայի է սակայն այն կողմութիւ - ճը, որ երեւանի մէջ աղբը բանաստեղծը եւ հը- րապարակաղբը, նոյն գրական լեզուն դրքանե- լով հանդերձ, իրարմէ արեւան հետեւ են այստ քր, քրան հետեւ ինչ երբեմն Գողոյ Հայը եւ Թիֆլիսի Հայը իրենց լեզուով:

Մեր մտածանքին ուղեւոր ո՛նի հարց մը է՝ այն լեզուի հարց մըն է, բաւառութիւնը, թերակա- նական եւ յարաբանական կառուցուածքը հարց մը: Որովհետեւ եթէ ո՛նի կը տարբերէ անհաւե- անհաւ, լեզուն, ընդհանրապէս կը պահէ իր միութիւնը իրեն թաւ եւ թերականութիւն: Ենթադրեմք պատ մը, Թէ այստ, վարը, կամ վերապէս որ մը, վերջապէս երկուտիթիւնը իրա- կանապա լեզուի միութիւնը, նոյնիսկ պատառ - բարբառները գաղութան զոյրութիւն ունեալի: Ինչ պիտի պատահէ այդ պարագային: Այն պիտի պատահէ, թեր կարծիքով, որ Զիւր եւ Դարա- բալանի, Երեւանի Հայը եւ Թիֆլիսի Հայը, Եր - ինչեցին եւ Աւստրալիացիներ տարբեր լեզուով պիտի խօսնէ խայերէն, ինչպէս տարբեր լեզուով կը խո- սնէ իրենց լեզուն Փառիպցին եւ Մարսիպցին: Հեւեալս Գերմանացիներ եւ Հարաւ. Գիտնականի, Միլանացի եւ Նափոլիցին, Սիւմոլացին եւ Անգ - լիացին:

Այս տարբերութիւնները չենք կրնար ընկի լեզուի մէջ, ինչպէս որ չենք կրնար ընկի օճէ տարբերութիւնները դրականութեան մէջ: Ոչ մը- այն չենք կրնար ընկի, այլ եւ նոյնիսկ պետք է՝ որ ընկնէր: Նախ՝ որովհետեւ չեն կրնար խախտել

ներ ու կը հրամցնէ իր թերակապիտեւորում, զրգանք: Համապատասխան ընդարձակութիւնը, — եւ անա Լոմպարտիներ մարտիկ նման կ'որոշանէ զգէլի հարաւ, ա՛ն ու սարսփա ստեղծով ամեն կողմ է Լոմպարտ տառնորդներէն մին, ինտալական է, կ'ընթէ ինչեւ Արեւելեան, մէկ կը վազէ յաւաղ զգէլի մով, յայտարարելով Թէ իր զգէլին աւա- ժանները կ'ընկարնէ նոյնիսկ ալիքներուն վրայ:

Անա այսպէս Լոմպարտիներ իրենց անուրը տուին այն երկրամասին, որ այստ ծնուծ է Լոմ- արտիկան անուովով մինչեւ Փ գետին Նովիտը:

Թէ ո՛րքան բարբառու էին անուրը եւ արեւն - կալը, զաղապիւր որ կ'ուտայ հետեւաւոր դրուարը. — Լոմպարտ տառնորդներէն մին, Արեւու - ծու, յաբխիլ հող Հռոմէական թագաւորին, կը պատնէ զայն, զոյրեւ կը կորէ եւ քանից կը վե- րածէ բաժանիլ՝ զին խմելու: Համապատասխան թագաւորին գանձով: Գնից կը վազէ նաեւ պա- րտաւած ամբողջ ժողովուրդը, Բուլեթիկ հրանէ զպարտաւած թագաւորին աղբիկ, որու նոյնիսկ կը հրամայէ, ինչպէս կը թիկնալին, զին խմել այն լաւտակէ՛ն՝ որ հօրը գանձով էր չինուած: Ալիքիկ, չնամբողբովով այս անկութեան եւ բարբառ - տեւան, զիւրը արտիօրտող կը պատնէ իր ա- մաւորներ՝ անկողիկ մէջ:

(Գաւառները մէջ յայտնուած դրականներու կամ թագաւորներու գանձը բաժանի վերածիլ եւ այս լաւտակով զին խմել սովորութիւն մըն է, որու նշանակութեան եւ պատմական վկայութիւն- ներուն մասին հարկ եղանակաւորութիւն մը քրան թէ Անկախումն մէջ, օտար վկայութեանց կող - քին՝ տարով նաեւ վկայութիւնը որ Հայ մասնաւոր գրութիւնէն (Մաթթ. Ուսուցիչի, Գ. ՃՁ. — ձՁ.) — Փիլարտոս Հանապի զոյգականով իրայն Թուրիկի՛ն արար դաւաճ, եւ նովա ըմպի զինք: Արեւաւ, Գիւնաւերէն օտար (բաժան), լաւալի- րէն corpa, խմածութիւն մը ունի: Կոր՝ զերմաներէն

միանակութեան վրայ աղբին մէջ (քանի որ կը քը- ին աղբին էր իրենէն, ապա՝ որովհետեւ առան - ձին երաւել մը կ'ուտան լիւրեին եւ իրենց վրայ ին- կրեն ժամանակի ու միջակայքին դրուել):

Մեր լեռքը պիտի ըլլայ հետեւեալին, յայտնա- առ քալի զինիկ զգէլը հողեղանակի միութիւն, պա- ջարեւիլով ամեն բանի զգէ, որ արգելի կը ճանչը- րանայ այդ միութիւնը, եւ անոր պատշաճներէ - լով, անոր հետ հաշտեցնելով պատմական, աչ - լաւարդական եւ քաղաք. պայմանները:

Այս ուղղութեամբ աշխատանքներ սկսեալ կը - տարտիկ ըստ կանոնի, բայց ըստմանաւոր մեղմի լուրը 100 տարի առաւ, զոնէ որքան ծնուծ է մեղի:

Անցեալ դարու իրտնական թուականներուն շարժում մը սկսաւ Գոլիտ, զի, դրականութիւն - իր արթնցնելու համար եթէ ոչ համառ հայու - թեան, զոնէ անոր կենսի մէջ ճարձման գոյութեւ անցած էին ինչ լուր մը աղբ, գործիւրեւ, — Իտալիե- ան, Օտեան Պալատին, Ալաբանի, Սիւմիլիցի, Գի- չիկիթալացի, Միլանիցի եւն., — որովհետէ ոմանք լեռնաւ էին դուռ վարը: որեւիցէն՝ Թէ վարը եւ Թէ գրական գրութեանութեան:

Միկեւն այս փամաւայ մենք աղբ չէինք, այլ՝ համարին: Ոչ միայն դիւար չէինք հաստիւր, աղբ եւ դիւր չէինք սիրել: Լուսաւոր. Հայուն հա- մար՝ իր յայտաւան եղարկները — կաթիլիկի եւ բողբոջակ — Հայ չէին, այլապէս էին: Կաթիլիկ չէին ինչպէս Վերանիցի կը համարէր, բողբոջակը Հայը՝ անկողիկացի կամ անկողիցի: Հայերէն ա- մէկուն լեզուն էր, այլ՝ ոման լեզուն: Կաթիլի - կի կը խօսէր Թուրքերէն կամ Փանալիցի, նոյն - իսկ յուտեւին, հայերէնը նշանակով լուսաւորա- կան լեզու: Լուսաւոր. Հայը իր կարգին կը խօ- սեր լեզու մը, որուն կէտ Թուրքերէն էր, տեղ տեղ նոյնիսկ բողբոջիկ Թուրքերէն: Չկար աղբ. միկեւն: Չկար մանաւանդ աղբ, ինչպիսիս Կա- թիլիկ:

Այդ օրերուն, զեպիթիկէ Հայ մը Միլանի Գիչիկիթալական բարբառացու աղբ, միութեան դուրը: Միւս դրականներէն էին մեր արդէն ին - լաւաւանով գործիւրեւ՝ Իտալիեան, Օտեան, Պալատին, Սիւմիլիցի, Միլանի եւ այլն: Այդ, — զգիտականութեան համար փաստապար Համարելով կրօն. բաժանումները, Գիչիկիթալական սկսաւ ջար- քողիկ իտալիկ եւ եղարկութիւն: Այս նպա - տակին համարին համար Մաթիպիկ շէքիթիկն ինչ հիւնեց ճշմարտագիտը ընկերութիւնը: Գը - րեւ, ինչպէս, իստեւա՛ւ՝ զեղարկութիւնը ու - ընկալով իրեն հովանի եւ յայն փառաբանելով աղբի մը մէջ, որուն բաւերը մտաւած ենք հիմա, բայց ողի եւ ինչեւ, պիտի ինչեւք առ մէջ:

Անա միայն քառեակ մը էր զեղարկը եւ ինչպիսիս խօսողիկն:

« Ե Տուր ինձ քաւ ձնորդ, եղարկը եմք մեք, — որ մերկական էրեք գտնուած — Բախտին ամէն ինչ յարանակ: Ի մի ձեւամարդ ցոյցիկ ի բայ: — Ընդ ասանքօր ինչ կա սիրուն — Բան գանձ - կալի զեղարկը անուն է: »

Որեմն, նախաբերումնական ըրմանի արեւն - կալի եւ անկիւն այս ժողովուրդը, Լոմպարտու - ճին, Միլանաւորան լեռնին կ'ընկէր բողբոջիկ տարբեր նկարագրով մը:

Օրինակ, ՌՔ. արարու, Յրանայի ճին (Փա- րի), հաստատուած էին բաժանիւր: Ինչպիսի - ներ, որոնք զեղարկութեան կ'ընկէր զգէլի, դրական զրամ կուտային, այնքան որ Յրանայի - ներ Լոմպարտ կը կուէին ով որ կ'աղբիկ վախա- րուութեամբ: Ու սեղանաւորական անուններ կը կու- տային ոչ միայն Monts - de - Piété, այլ եւ Լոմ - արտական մասն: Հանաւար Լոմպարտական իր կը շիթիթիկ շիթեւորուն հետ, ու կը հա - լաւուէին անոնք նման, նոյնքան անկողիկներ: Լոմպարտացիները, դարձեալ, անուն չինած էին իրենք խաբար, խաբարն եւ վախիկ:

Երբեմն պատմագիտի եւ քալ ժողովուրդը դարձեր իր անձնականի: Այսօր Փոյի հովիտի հիւտիւր, նոյն այս ժողովուրդը մաժօթ է իրենք: Ժողովուրդ մը, որուն հողին կը բողբոջակ հա - յիւն հետ, հողին նման՝ քր, դարձուն՝ լեռնալճ, զգիտականներն ու իրենք արտեր կ'ընկալու - թեան կը լեռնին այս դաշտապատկանները, օրու օրույն կը ստարայ մեր ճեղքեթարը՝ կանխելով Միլանի, մուլէիցի մէջէն, մինչ ետ պատմութիւն կը կարգաւ աշխար խալի:

Պէտքերը հարկերը հարկերը իբրեւ մայրենի լեզու... Բաւարականացի զինքն եւ ապր. հերոսներ թմբ Լա- յեան: Դերասանները կազմեց իր դրամ թատերա- րանները ներկայացնելու: Համար և Լաւարան հաստատեց ազգայինական եռանդը արժանաւոր յիշերթու միջոցն իստեղի: Համար կայքերին Հա- յերան: Երբեք յօրինեց եւ, առանձին եղանակ - ներ յարմարեցնելով անոնց, աւարածեց երբ չունե- ցող կամ միայն թուրքերին շարժիներ երգող հա- տարակուհեան մէջ:

Երբ որ մեր ալ, վերնապէս, մեռաւ այս Հայը, որ ոչ կաթիլի էր, ոչ լուսաւորչական, ոչ բողո- ճական, այլ միայն Հայ, կաթիլի կըրէր, դիւա- րաւորութեամբ կաթիլի պատրիարք Անտոն Հա- տունը, ոչ միայն մերժեց անտառացանկ քրիստո- նէական վերին միջնորդութիւնը, այլ եւ նոյն իսկ չուզեց թաղեման արժանացնել անոր դիմել: Երեսնէ պատրիարք տարիներու յայտնել կաթի- լին պատրիարքութեան, որ ի՞նչ լաւէ՛ լաւէ՛ ան- արժանաւոր լուրով կատարել չէ՛ն թանաթեղին եւ մեծ Հայուն յուրաքանչիւրութիւնը, ինչ պատ- րաստ է կատարելու այդ պարտականութիւնը և Այս պատկաւարը, որ դատաւորեան հրաւեր մըն էր միաժամանակ, ստաւ որ բարեխոր արդիւնքով Յուդայականութեանը տեղի ունեցաւ անմարն - թաց չուղով, դատանակուած տարբերութիւնը լուրջին շեղարարութեան և երկիւն յիշատակին առ- յեւ, եւ անոր զերեքմանոր այրուհեան զարմա- րանով որ ուխտագիր Հայութեան համար, ա- րանց դատանակել խորթութեան:

Եղբայրութիւն... Ասկիւ բառ մը էր մի ան- ջալ, այլ հոս անոն մը է Եւստանդ դոյր մը, ա- րուն անմահաւոր պայտեցող եղբւ: Պէտքերը հարկերը, թէ մահէն առաջ՝ խոսքով ու գործով եւ. թէ մա- հէն մերձ՝ իր անունով ու դրական վատաստով:

Պէտքերը հարկերը մահէն բաւարար դար ետք, Ե եղբայրութեան և դոյրը բարձր ընկնց Բրիտանո- վայի, Չապարանի եւ Ռուստիկ կուսակցութեան - նը: Ե Մահ մահ տարտուծիւնէն նշանախոսեց ան- ճիշտակ լոյսերը, Դա՛ւն անկողինը արձանա- զրեց տնկալի եղբայր անտեր:

Աղքին դատակիրք, որոնք բաժնուած էին ի- յարթէ Երբեքան կամ անանց մտքին, կրկին միայն:

Հինա այրեւ չկայ լուսաւորչական Հայ: Չկայ խորհրդի Հայ: Չկայ Բողոքական Հայ: Կան միայն շէնքեր:

Պէտքերը հարկերը վաթսուորչեան տարի ետք, որոնք մեծ Հայ մը, Անտոն Անարունան, ի լուր եւ ի լուր լուրին, իր յայտարարեց: Եւստ ոչ ռուստուն իմ, ոչ թիւրքահայ, ոչ պարսկահայ, այլ միայն Հայ:

Հինա այրեւ չկայ ռուսահայ: Չկայ թիւրքահայ:

Չկայ արաբահայ, չնկահայ, եղիպտահայ, ֆրանսահայ, անգլիահայ:

Կան միայն շէնքեր:

Պէտք է, որ շէնք լալթե՛ Հայերուն:

Պէտք է, որ շէնքով, չալթե՛ յիւրանկերուն:

Պէտք է, որ շէնքով լալթե՛ Հայաստան- երկրուն:

Մէկ տեսակ Հայ, մէկ տեսակ լեզու, մէկ տե- րան:

ՅՈՒՍՈՒՐ ԵՆՂԱՆՆԵՐ

— Այ, բացարձակօրէն սխալ է ձեր այն յա- տարարութիւնը, ի՞նչ կենեւը, շահեխիշ մեծա- մասնութեամբ, կ'ուզեն այրելու արքայաւան- քեան յանձնարար: Եստա բացարձակ պայմանն - ըրա մէջ, այդ, կրնայ աղ տեսակ բան մը պատա- չել, բայց միշտ կ'ենն է որ կը տարապահե՛ եւ պէ՛տք է արքայաւան, մասնաւոր տունէն ներս և Այս մարդն մէջ Ամերիկոնէն էր իր դէպքը քաննելի կերպով կը կատարէ, շատ ապրի... Ամերիկացի փափկասուն ձեռք, Հաւասարաբ նո- թրեւիկ Հարս, մասնաւորապէս այս բաւերով շա- րաղրուած բողոքարար մը զրկած է տեղական թիւթի մը խմբակներ, որ անխոհեմութիւնը ու - նեցիկ է այդ վտանգաւոր միտքը յայտնելու: Կենեւի կ'ուզեն որ այրելը իրենց վրայ տեղապե- տին...

Երեւի, խմբագրի արձանագոյնն է դաժնուիկ- պէս հեղուհուած եւ հին օրերէ Հայունէն որ Հնա եւ իր ուղիւմին պէս կը պոռայ, կը կանչէ տունէն ներս: Մէջ հարցնե՛ք թէ տունէն դուրս ո՞վ է որ իր վրայ կը պոռայ... Բողոքարար փափկասունը իրաւունք ունի լրելու խմբակին անխոհեմ յայտարարութիւնը, քանի որ եւայլ աղիկները, Եւրոպայի եւ Ամե- ռիկայի մէջ, ամեն ազատութիւն կը փայտին տունէն ներս թէ անհնելի դուրս: Եստ անկաւ, ի- թեմն եւ որ կը հարցնեն տարաբար, երեւի եւ որ կը ժննեն, կը ճննեն եւ դիմելու տուն կը վերա- դառնան, երբ որ բարեհաճին... Բայց, այդ գաղաղածին մէջ անկատարի են Հայոց աղիկն աղիկները: Մասնաւոր անգը,

որոնք շէնքերէն մահով են այս տները նոյն - եւս մեծ մեծք փոքրութիւններն պատա- րաստ:

Հայ կրկին բերին է ինկեր ու պիտի տե- րապահե՛ երբ տունէն ներս: Ան ո՞վ է որ բերան պիտի բանայ եւ պիտի դիտարկեն մը պիտի թօթովէ իր Հայ կողակցին, որ բառ առաւան յա- նաւորութեան, ընտանիքին զգիտման մը, Եստ - գաւորը կը իր փափաքն անգամ հրաման մըն է միշտ տունէն ներս:

Ոնց Հայ կենեւ, Հայ մայրիկներ — խոսքս ներուրեւանք մտքն չէ, անշուշտ: Անոր, Ի- թեմն դատը պաշտպանութիւն մեծերը դիմել եւ քա- յայնքն հրամաններուն պէտք չունին: Մեծ բան է, եթէ քաղան, ինչ, արտառութիւն յիմարէ՛ իր դիմեցիկ — կամ տղին — կէսն՝ մողով երբեւ - լու կամ կողքը դուրս հանելու համար:

Ինչ պատկաւարաբ պատմութիւններ լսած եմ եւ ինչ որբերական տեսարաններ: Ներկայ եղած եմ՝ ամէն տեղ:

Կը ճանաչում զոյգ մը: Պատերազմի օրերուն, շարաբը քանի որ իրիկուն իրենց էին՝ չուց, Հինգ հոգի: Հոգիներ զորոյցներ կ'ունենային պա- տերազմի ընթացքն ու վախճանի մասին:

Ու կը պատահէր որ տանտիրէնը, փայտը, զոգով, կորիւրի որ լսալէն: Ոնց կ'են, Հոգիք իրարեւր բացած, Եթէ՛նայնք կը պոռայ:

Դուք իտեղի որ խառնուրդ, չու, ինչո՞ք չէ հանդիմ: Պր մը զիտուղ անգամ լինեցին որ Հաւաթ- նա... Եստով դուրս:

Մեք, դեմէ վախճի կ'անդէնէր, տիկնիկը կը կարծէր ու զիտիկը, տնկալից դուրս կ'էկէր... Մեք Հայ զորոյցն են որ պիտի տեսաւորե՛ն տունէն ներս: Չեմ կարծիք, որքան տանն որ Հայ մատուցիք բան չէ փրկած Երեւանէն բերած իր բարի սովորութիւններէն...

ԵՆՂԱՆՆԵՐ

... Երբ կ'ուզէր դեռնալ իւրաքանչիւրին ին- քոր դաշակաւութեան, յօտարակա՛մ կը պատասխա- նէին: Երկուքը միեւնոյն բաները կը մտածէին եւ զիտէին թէ միայն մէկ եղանակ կը գտնէր ար- տաւայտները: Անէն բանն մէջ կ'ըլային տարբե- րի, անկախ բան մը կը կար որուն մասին Համասի- լին — դանկ կատարելութիւն: Այս միտքեան շնորհիւ է որ անանց ամէն մէկ դիւրս կը դառնայ միայր, միակտար: Է՛տն էր, ան Հայ ինչ տե- արք, Էրեւն երկուքը մէկ երեսն:

Բանին ինքնային կը ըլլէին այնպիսի մէջ նոր դատելու համար: Բառաւորը բառաւ ունեցն ճարտարութիւն: Մարդ, Սուրբ, Կրօնական, Գա- լանները, զանեղ մը յիշերթու եւ անտիպ տեսա- րաններ: Անանց Խնարայութիւնը, Խորութիւն- ին 1910 թ. անունները եւ երկար ամեն պաշտեցն իրենց արժեք յիշեցի անպարտա մեկ մը, որ մարտաբանութեան չէր անկերպարանութեամբ եւ որ իրաւ լեւա մը ունէր:

Անոր իրերքերն եւ ճճնելիք, Եստայի մը - Երբք, Երբքական Տօնք, Եստայի Տօնքը, Երբք իտալիէ արքայն է, Գաւախի հետ, Եկա- չէի վէպը մեծ:

Ժողով մէջ դիմել իր երթոր մահէն ի վեր, մանր հիւանդութեան մը մասնաւոր ըլլալով:

Ժողով Բառո

Ինչպէս դրած էին, իր երթոր մահ Բառուն մահէն զերթէ տասը ամիս ետք՝ աշէրք փակեց Զանե Ժողով Բառո, բարոյապէս լինելով զի - մանալ իր երթոր մահաւան: Մահ միայն կըցած էր բանին զիրենք: Անոր միացած էին առաջն - դով եւ աշխատակցութեամբ:

Անպատկան խի՛կ Անտոն անոր յիշատակին նախորդ գրութեամբ մը կ'ըսէ: Երեւանի յոյսերը կը բանի հոն որ այրեւ օրին կայ և Անասիան տխրութեամբ կը փորձէ իրել տա - կանի ողջ ներկայացնել, երկու եղբայրները, բա- րեւանները, երէցները, որոնց վրայ կը հիւսնայի քառասուն տարիէ ի վեր:

Երբ Հայերն է:

Մենք, վերամշակներ մեր սերունդին, մեզ- ձէ վերլիններուն կը փոխանցենք անաստիքի իր կտակը: Անթրոպոլոմ Հայ եւ անթրոպոլոմ Հա- յաստան:

(Խմբագրական ՅՈՒՍՈՒՐԵՐԻ)

ԵՐԵՎԱՆԻ ԹԵՐՈՒՆԵՐ

ԱՅԵՐԱՎԱՆԻՐՈՒ. ՄԵՋ

Գ. ՊԱՐԱՐԱՐԵ

Առաջին կրկինն էր որ պիտի անդնէինք Ա - տանային մէջ: Հալեալ թէ լուսանք՝ արկանաւոր - բու բազմութիւնը խռնուած իր եկեղեցիին քակին մէջ, զիւնիկը եւ յուսարի, մեղերք ծալլած է ի- թեմն իր զորքերով վրայ՝ արկանաւոր շարք, դան- զաւորներն եւ երկուք ժողովուրդը կը զինէր զէպի- լանցի, որովհետեւ Գաւախը: Գաւախի քակ զիւն ժող. խոստանքն էր պատարագ կատա - ռել Մեռանկերուն ճոզանկերութեան ու աշուրան - բու միջնորդութեամբ համար: Մեծ յուզում էր որ աստուանը զօրախա ժողովուրդին վրայ, որով- հետեւ ընդարմանած ցար արկանի օրերու ու՛ - դիտութեամբ արկաններ իր իրենց արտերուն մէջ եւ ամէն մէկ դուրս քանի որ մեռել ունէր յայր:

Անթրոպոլոմ գաւախներուն արկանի կը ան- տար քակին քարերուն վրայ եւ կը յանգնէր նա- եւ: Գաւախ կը յիշերթու, որոնք ճակատին երկնքին զարմանքով, անկոյնին որած անեւանիորթիկ շարքին՝ կըրթան զիւր խոստանուած միջնոր- քութիւնը:

(5) ցին բարձր աւարտար կարծես կը նայէր իր լուրջ անկարկաններ. ու քաղաքի համարացած իր կապիտէ հոն անդամաւոր լիւթով էր պէս, որով- հետեւ արկան օրէն ի վեր նոր տարալակ կամ ցի- ցուած յօրաւորներ լուրջուցիկ էին առաջի համար և Երբ մենք մտածեց կենեւի, պատարագ սկը- ւած էին արդէ: Խոսել բաժնութիւն մը, զրեթէ թուրքովի կապուած արկաններ եւ որբուհիներ, կը լիւթէ իր տաւար, դալիթներն ու վերնուրեւը ձերական զօրքուն եւ յալաներուն ներքեւ: Ծած - կուած այդ պտուր կըրկներուն անվերջ առաջն - ցար փոփոխակի վնասելուով մը ունէր: Մեզ - տանկով մահաւան, խնայել եւ թխուա կապակի արկանի մէջ՝ արկանը քանցաւ ու ինքնուրեւ, այս վերլիններուն սերունդն էին դալին ետեւ. ի- թեմն ամէն մէկ շարքունի Հայանիսկաններու քարէ հողին կը սպըզէր վերականգնելու ներքեւն ու կը յիշեցնէր իր շրտուած վէպերը ու այն օրերուն, այն օրէն օրերուն թախտած արկան... տեղուն ու զոգարար, անթրոպոլոմ իրենց ստա - ցած վէպերէն ու անկէ ի վեր կրած շարքարեւ - ներէն, անտեր քակին տխուր եւ յուսարի քան արկանացաններ, լսելն ու յոր ու տեղուն աշէրքի կը հետեւին անթրոպոլոմ:

Անասիանիկ խոսք մը կը թրթարէ միջն - օրերուն մէջ: Խոսելն Թանձ Եւստին կը բարձ- րանային ու հետեւեալ անտարապակի կը ծածա - նէին եւ կը բողոքարարէ եկեղեցիին ձեռքերը: Երկու կողմէն անտարածանքէն կողմ յայդ բառափոխ մօտին շրտ մը ու աստուր խոստանելով այդ բա- րեւանութեամբ անգրկել, եւ երեքէ մողորակել կը ծածուկէր խորհրդաւոր կէտ միջ ի վեր մէջ ու պատարագարին մանր զորոյցներն ու կրօնական

հրապարակ մը լեւա՛նք՝ կը բարձրանալ խորթին յայն եւ նուրբական կենեկներով այդ աշխու՛ ա- ներուն ամբոյնին վրայ, որ հալուի կը խոյրէր իր հեռեւանքը:

Գաւախ կանգնած էին խոստանքն եւ տխուր քա- ճանախք, ամէնքն ու մէյմէկ աղետակ միջոցի - հրապարակ առաւանքն ու ապաստանած հոտ: Ա - տանց արկանաւոր զէպերը շրտակաւած էին ճեղ - անց ծորակներով եւ անոնց մէջ լիւթ աշէրքը զիւ - տանքն էին արկանները եւ անթրոպոլոմ արտաւայ - տութիւնը իր քաղաքաւոր կը հետեւէին ու - թիւթներուն: Հոն էր Անասիայի փոխ — անթրոպոլոմ Եր Արեւն քաղաքան կը իր զիւնա՛նց զէպով եւ ցա- տու աշէրքով, պատարագ ամէն ընդհ արտաւ - տելու: Հոն էր Տեթր Եստին մէջ Անասի ճաւա - նան, արի եւ վն կանգնած, իր անկապակի եւ խորհրդաւոր երեւոյթով եւ որուն քաղաքները զիւնակներով անուր աշիւթներուն համար քարձ - րանային, — արեւի օրէն ծալեւուն ներքեւն կարծես զիւն ինքնապատկանութեան օրերուն Հայանիսկեր կ'ուրապակէին:

Հոն էին նաեւ տարբեր եկեղեցիներու պատ - կանող եկեղեցականներ, Զաքարի, Բարդուղիմէ, Յովն, Աստի եւ Բաղդասար, ամէնքն ու Հաւաթ - տուն Լուսաւորչի քաղաքաւոր եկեղեցիին մէջ, վերին մարտաբանութեան հոգիին Հայոցեան հա- մար իրենց աղթեք բարեւ: Եւ կարողանալ այն մեծ եւ անտեսման վայր արտաւայտութեան մէջ որ քանցած էր յայտան աղանդներու մէջ եղած բոլոր անմահները:

(Երբ.)

ԶԱԿԱՆ ԵՆՂԱՆՆԵՐ

ԳՐԱԳԵՏԸ ԵՒ ԻՐ ԴԵՐԸ

ՕՐԻՈՒՆ ԵՐՈՒԹՈՒՄԻՆ 268

Ձևոնային Ողիմպիականը

Ցանկանալի ձևոնային

Միջին Արևելյի մէջ

Կարսիի մէջ

Ինչ որ բարեկամացի, սակայն չափաւոր մասին էր : (Տաւաշ, 7 Փետր) :

Մեր մեծ գործընկեր խառնուեցան Հայկ-կանները, ապրեցան օրուան խառնուեցան Երբեք Հարապառ մանկիկն որ Բողոքողընէր :

Բայց, ճշդիցի իրենց դիմել, Համաձայն ի-րենց խառնուեցան ու սեփական ժամանակն խոյնիկ անոնք, որ կուտակային զորով ունէին իրենց վրայ, պահեցին իրենց արուեստագէտն ու զարգէտն անկախութիւնը :

Ձեռան կաշաղակներ : Այլ եղան ժողովապետներ, պատշաճ ի-րենց Բողոքողընէր : Կենսական շահերուն զբոյժները անոր դարարար իրենցուն ու ձգտում-ներուն, այսինքն՝ Հասարակի առաքալայինը Հայ Հողինքն լի՛ր կրնայ ըսել թէ կուտակական մեր էր Գաղթի Ժամանակի Հողինքնը Արիւր-եան, որ դաւառուցի իրենցը ճաշանային էր բեր-շով աղտուութեան իր կարօտը աղտալանով էր : Հայութեան արարած ողբն արտայայտում : Ո՛ր կրնայ արեւել թէ Հարկը (Միջին Կիւրծեան), Դաւանկական էր, երբ իր հայաշէր Քաղաքիտի շահապետները կը զբէր, զարկներու վիշտն ու կարօտը երեւոյն : Ո՛ր կրնայ թէ Հայկական-ցական այլ զրպէտ Քաղաքիտի գործին մէջ որ եւ Հնոց գեանք իր քննախնդիրութիւններէ, երբ դատար կանգնէր կր պարտաւորեցնէր այնքան ինչ-նապաստան էր զարգացնել Հայութեան : Ո՛ր կրնայ Հասարակն, թէ Յայտանան մը եւ Թէ՛հական մը, իրենց զգու արարածութեան կողմնակցական կերպուն մէջ, որտ արտքեր ի յայտ բերած ըլլան իրենց կուտակական ըմբռնումն-րէն :

Գրգռեցան ինչ այս բողոքը, որոնք որովհէտ տեղուր Գրգռեցան ինչ այս պահին իրենց զարկ-ներէն, որտեղից վէճերն : Զրպտ են իրենց դիմելը եւ անկախ ողբով հետապնդած ընդհանրա-կան շահերը, ազգային շունչը իրենց տողերուն վրայ :

Բացառութիւն է երեւոյթը : Անոնք, իրենց զրգացող, ծառայած են իրենց Բողոքողընէր, ներշնչելով անոր էական, հիմ-նական գաղափարներն : Անանցիկ են զայն, ու ուսմ արդարեւ : Հայրը պատմութեան Հարապառ ձայնին ունակողը : Իրենց պիտու ու միւլը դրած Հայ Բողոքողը կենսաբաղձ արդիւն-ուղիները անոր թաղախոյններուն :

Ծաղկաբոյժի եղած են անոնք, յաճախ, ա-նորայի շատ մը ինդիւիդուալ մասին, բայց միշտ Համակարգի՛ր Հայութիւնը շահաբերողը, Հայ կեանքի շուղող յառնանական ինդիւիդուալն որ -կամամար : Համաձայն եղած են էլ, անուանում, հողով ու մուղով զորակցել, Հայ Բողոքողըն զարգացնելու եւ Հայաց Հայրենիքին անկախ-ութեան զարգացմանը շուրջ : Երգած են եւ աշխատած, թարգմած են ու ընտանացած Հայութեան Ինքնուրոյն ու ազատ կեանքը : Բաժնիկն միջին : Անարտաք, Փառականներն մին-չեւ : Միտուէ Միջինիկան, Երկնականն ու Արեւելեան միջին : Հայրութան է : Գրեցող Օտաններն միջին Գ. Զօրայի, բողոքը, սերուն-քով, խառնուեցան ու զատարարութեամբ տարբեր մարդիկ, Հասարակութեան ծառայած են Հայ Բողոքողըն : Անխառն ու անոր հողեկան վերելքին Համար : Անոր ինքնուրոյն մակուլին ու ազգային ճակատագրին Համար :

Երգած են անոր վիշտը, բայց նաեւ անոր դա-րբերու երազը, անոր ցած ու դառնութիւնը, բայց նաեւ անոր ըմբռնութիւնը : Փաշտպանած են դի-մել ու զորովով Հայուն Դատը, որ պատմութեան, անկախ զուլութեան եւ սեփական Հայրենիքիցիտեան է : Այս դեմքին վրայ՝ նման են բողոքը Երբեք : Իրենց ճշմարտով, զորովով ու կենսով :

Ինքնուրոյն ազգային են ու Հայ, իրենց ողբով ու ներշնչումներով : Համահայկական իրենց նպա-տակներն : Եւ Հայքար ու անաղարտ իրենց կեց-ուածքով :

Հայուն վիշտիկն են ու նաեւ զարմանալով ճիւղերն : Հայ մակուլին ու ազատութեան հետ, ինչպէս նաեւ, ազատութեան պայքարին ու քաղա-քիկ հետ : Այս, բողոքին հետ միասնաբար, նալ -բանտներէն միջին Երկնականն է միջին Հնդկահա-րայի մեծ նահապետը Արեւան :

Կրօնական թէ աշխարհական, արեւելահայ թէ արեւմտահայ, կուտակական թէ անկուտակ-ցական, բողոքը մէջ անգին չուր : Եւ մէջ նպա-տակի Համար, որ ազգ. արաքաղաքիկն էր : Անոնք կատարած են իրենց պարտը : Ազգա-կերտութիւն իրենց անդադրող դիրք : Յնչայրմած են Հայաց պատմութիւնը եւ զրած զայն ուսուսող ճամբարներ, վրայ : Յնչայրմած են Հայով Հողինքն ու լոյսով, Հը-րարարութեամբ ու բարձրագոյն կեանքի մը ըլ-ձանքով իր ինչուցով :

Ո՛րք ենք այսօր :

(Խմբագրւած ՀԱՅՐԱՆԻՔԻ)

Ամերիկեան Քերթի մը Բոյակեցը, որ վեր-նքս ճնշական պոյտս մը կատարած էր Երկրա-տեւի եւ Լիբանանի մէջ, շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Թրուսիի Դ. կէտը զարմարութեան ժամին (օգնութիւն յետանցող երկրները) :

Մտտ երկու տարի առաջ ամերիկեան կառա-վարութիւնը Միջին Արեւելիէ երկրները ժառ-ըմաներով եւ զաւած ընդունելութիւնը նման էր էին պատմութեան մէջ զորանքն ուր կ'ըսուէր զարգացող անոնք մը ընծաներ կը բերեն :

Ընծան արհեստագիտական օգնութիւնն էր, Թրուսիի ծրարքին Զորքողը կէտ, որ հիմա կը կուտի Արհեստագիտական զորակցութիւն : Հետազոտիչները պատկերող բազմաթիւ ք-նապատկերներն են : Հարաբարական, մա-նաշահեան երկրադարձութեան հիշող, հանր. ա-նաշահական, առաջինութեան են :

Մասնակցութեան օժանդակութիւնը ընդուն-ուեցան նախ Երկրապետի Ծարքը Թաղաքի կող-մէ, իսկ ներկայիս ալ կը շարունակուէր ք-ն-կիրի վարչութեան սակ : Օժանդակութիւնը ընդ-դիմութեան Հանդիմանք : Երբեք նախ Թաղաք-ութեան սահմաններուն մէջ, որ արգէն ծանա-րեանուն է Թաղաքին եկած 500 Հազար զաղթ-կանները պահելու Համար : Ուր պոյտի չափով մը ալ օգնութիւն եղաւ Իրաքի եւ Աւստրիա-րաքի, Եւն. վերելքը կրնայ ընել իրեն թաղաք-րիկը թաղաքի Հորքերուն աւաղին կեանքով : Մուրիկն եւ Լիբանանի Հանդիմանութեանց ալ ա-նաբարեկը եղան :

Մուրիկն մերեք Դ. Կէտ օժանդակութիւ-նը, առաջիկայով թէ կը նախորդէր ինչ ձեռք առ-նէր իր տնտեսական գիտարարութիւնները : Մուրի-կն երկր մըն է որ չէ ներգրծ բազմազարկութիւն : Իր ընդարձակ հողերը օտարներով եւ բարեկա-նով կրնան ընդունի Իրաքի զաղթականները, ինք միայն արաքական երկրները ուղին զանեց վերջնական հոս տեղաբերել :

Լիբանան, որում Բողոքողը կը թաղկաւայ զբնակաւաններն եւ Իրաքում, խառն զաղթա-մունքով զինուորեց ամերիկեան մասնակցութիւնը : Նման թուր արաք. սահմանակից պատերազմ, Լիբանան ալ կը մեղադրէ Ամերիկան, թէ օժան-դակեց Հիւսիսային պատերազմին անդէմն եւ կողմ-նակցի էր : Իրաքի միայն իր երկու միջինից պակաս Բողոքողընով, նոյնպէս ամերիկեան օ-ժանդակութիւն կը ստանայ զաղթարած միջնցեղով որքան թուր արաք. երկրները Թաղաքին : Թէ զրաքին մեծ մասը կը կ'երկրայ այս երկրները, զաղթականներուն Համար է, որոնք այլեւս եւս պիտի չառնուն :

Անոնցով գտտ ուրիշ պատճառներ ալ կան ո-ւրով Լիբանանի կատարարութիւնը, Թէն չմեղադ-րէր Լիբանան օգնութիւնը, սակայն չառ զանազա-լ շարժեցում, ստորադրու : Համար պայմանագի-րք : Լիբանանի ամերիկ. զաղթարած ստիւգեանա-դրուցանքի կատարարութիւնը թէ ամերիկեան օ-նադակութիւնը կը պիտի ստանէ, ինչ այն-պաղ որովհէտ մը չառն : Կը Թուէ թէ այս խօսքը աղբիւր :

Լիբանան ալ միայն երկրներուն պէս ստիւ-գեան իր փոխառեց իր ցոյց տալ : Կատարու-թիւնը Կիւսիսային գիտարարութիւններ ունէր : 1951 -1953 ամերիկ. օժանդակութիւններ պէտք է հա-մէր ինչ միջին տողին եւ անդական բաժնիկը կը Համար իման 800 Հազար տողին, սակայն միջ-ին եւս իսկ այս զուգարը ներքինի կը պատճառէր եմօնական նախարարին : Տեղական մատուց Հա-կեցող թէ արաք. օժանդակութիւնը չառ զի էր եւ չէր արքիւ ներկայ :

Նախ քան Համաձայնութեան ստորագրումը 35 զանազան ծրարիկներուն Համար, մասնակց-ները Լիբանան Հաստ, ինչպէս Միջին Արեւելի-քի երկրները, եւ սկսան ծնունդին կատարել : Ան նուազ Երկու միջին տողար արքեմիտառած է պաշտօնութեան եւ պիտակութեան Համար, Թէ-ն : Կատարանքներ չեն սկսած սակայն :

Այլեւ պարտաւրի մէջ, արհեստագիտական օ-ժանդակութեան խաղաղագի պէտք կայ Միջին Ա-րեւելիէ երկրներուն մէջ, որ երկրադարձութի-ւնը հեղ շուն միջինից է, ինչ որ Բրիտանիա ու-նաջ : Շատ տեղի աննշման պիտի ածէ Երկ Թուր եւ Երեւանագիտ արքիւնը ըլլային եւ Երկրա-տեւի մէջ ներքու զիտ Երաքն եւ, եւ Հարիւր տարի առաջ չնուած Թուրքիան Զորիկ Զուրք կը հոս արդող արքին : Հոն աճէ չնու չող Կողտարձութիւն եւ դիմար : Եւ տեղ մեկնից ա-նաջ նոր Թուրքի ինչուր, ինչ որ աննշման եւ երկարաւ : ձեռնարկ մըն է, եւ որ մասնակց կու-տայ երկուս : Կատարարութեան եւ Անչիլիկ եւ Ամերիկեան Զարտարակներուն :

Վերին 10ամեկին Երկրապետ Համար շատ

Միջինիկ (Երաք) — Երկու շարքիկ է Զի-թեան եւ Կարթիկի տարեկան ողիմպիականը : Միջինիկն այս լուծակին զեղեղիկ զիւր Իր զիւ-րով ու կիլմայով կարեւիկ է յարմարագոյն վարք-ըսել ձեռնարկ մարդաբանութեան Համար : Այդ է պատճառ որ Կարթիկ մարդական Համաշխարհ-Հային Համար եւ կը վարել :

Զարուան թուր եղանակներուն Կարթիկը միշտ լեցուն է միշտադ : լիվիկներով արեւը հոսան, իսկ ամառը թուրքիկն տարբեր զեղեղիկութիւն մը կը ներկա-լացնէ իր բարձր լեռներով, խոր անառններով ու զաշտար, եւ այլեղիկները Հանդիմ արմա-կուրքը կը կ'անցնեն : Այստեղեւ հետ չէ նաեւ Օպերամերկուս : Կիւրքը որ տաս արարն անդաժ մը տեղի կ'ունենան նախաւոր Festspiele-երը, Եր-տաւի շարժարարներուն մասին ներկայացունէն : Բը, մասնակցութեամբ նոյն զիւրիկներակներուն : Երկու շարքիկ է ինչ Կարթիկը հողակցի մէջ էր : Կարթիկն այսինքն չորս կողմերէն միջազգա-յին թաղմութեան մը անընդհատ կը զիւր այս զիւ-րապաշտը : Բոյրը պայմանները լեցուն են, նոյն իսկ անոր որ նախապէս աննշմալ էր չէ ապրե-ված :

Հաջիկ կայարանին դուրս ելան, կը կ'առնու-այն տեղական երեւոյթի մը կը տրէ շուրջն : Հաղապիկ մէկնալ ու փոքրիկներ, զորքազոր-կողողներուն մէջէն ուրախ -զուրթ թաղմութիւն-ը կը փոխադ զիւրիկ մարդապետը : Միակ խօ-սակցութիւնը օրուան մրցումներն են : Այնպիսի-թուր լեզուները կարեւիկ է լսել, նոյն իսկ Հա-մարն :

Կարթիկն այս տարուան Ողիմպիականի իս-պիւր թաղաքար սիրընարութիւն մը շունեցան : Աննշման Կիւրմայիկ նախապահէ՛ր Հոյս թա-ցումը կատարեցին, որ հաղին մէջ լիւր մա-թաղմութիւն րրաւ անոնց յաղթութեան Համար : Սակայն ճարտարները իրարու յաղթողին : Շատ մը մարդկանք իրարուց արտաք, սակայն լիւր զաղթապետ : Իսկ շունի մը որ առաջ պատանեցան ամենիկ երկրականը՝ Տեղիւր Երա-րիկն մահացու արկումով :

Երեւոյթով Կարթիկն զուգեղիկացի այս հո-րաւաւ Պորթը, սահման Համաշխարհային ա-խրեանի կը շուր Հողինքն սահմանով կը սուրբը Ժամը Հարիւր քիւրմութիւն արաքութեամբ : Ժիւ-ր Հասած իր անկերականութեան մը որ պիտի զառնա-րէ Եւս պատանեցան աւաւոր դիմարութիւնը, սակայն իր Հատարակութիւնը կ'ունենայ զիւրիկ դուրս Թաւա եւ նոյն օժանդակութեան բախ-ն : Զառն Ժամ : Ժիւրիկ Երաքի : Կարթիկնապի-մեան, իսկ իր երեք ընկերները ծանրորէր իրա-րուցան եւ հիւսկանցող փախարակներուն ուշա-թաղի : 30.000 արաքական Հանդիմաններուն մէջ կը զանուր նաեւ Երեւոյթի երկուսարկներն : Երկու շարքիկ առաջ ամենաշատն էին եւ Կարթի-կին էին եւս միասնական իրենց ներքուստիկն անընդուն : Այս ողբերգութիւններ վերջ, խաղերը երկու, օրուան Համար ընդհանուրեւ, եւ նաեւ սուգի : Կարթիկը, ինչպէս նաեւ ամբողջ մարքա-

ճանը Հող մը եղան է Բողոքողընքն արաք անե-ւ : Միջինիկն Հարցն է ինչ որ Հողիկաններն եւ Ի-տալիկն մէջ : Երկուստեւ Հողերուն 96.5 ցոյ մա-րկանիկն է, որովհետեւ անապատ է : Հողին շուր կամ հիշող տալ աւ Հարիւր պէտք է արաք-իցի 22 միլիոն Բողոքողը, որ տարեկան 400.000 կ'անապատ :

Առաջ Համար եղեալ, կատարարութիւնը հո-ւալին բաղնիկներուն ծրարքի մը մէջնուր դուր, որով մեծ Հողապետներն Հողերը պիտի բաժնու-րիկը Հողապետներն միջին : Թէն եւս աւելի ուշալից պիտի չնեցն, անապատ հիշող տարի : Եւ Արհեստագիտական օժանդակութիւնը յաճա-խարկ խաղերը Հարցունքն եւ ընկուցիկն մը Կատարուեցան : Ամերիկեան արաքիկն մասնակ-տի մը կողմի թէ ինչպէս կարեւիկ է անընդի-տարարութիւնը : Ամերիկեան երկրադարձական մը-րաղիկները շատ ընդառնալ են :

Երեւոյթները կ'ընդարձակուէր թէ ինչ պիտ-անը ալ զորանած ըլլան, Կարթիկ շարունակի օ-րութիւնը : Ժիւր եւ որ փոքր արքին մը Համար թաղմութիւն Երաքի գործի ծուած են : Միւս հող-էն Արեւմտեան եւ Արեւելի միջին գործակա-նութեան մը տաղիկը թալլն է այս : Միջին, հեւ մը պիտիկը շատ մը խաղապետներ պիտի պատա-հեն :

Եւ Երեքի թերթիկը կ'ուսուր դիւրի կու-տուն Եր. Կէտը հաղթելը գործեց, սովին եւ ուսուր աննշմալ եւ մարտիկներ արաքական խա-ղաներով : Թ. Ա. Թ.

ԳԳՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՎԵՃԵԼ

ԳԵՐՈՐԴՈՐ, 4 Փետր. (Յառաջ) — Լիբանանի Գաւառ. Ժողովի Յունուար 30-ի նիստը տեղի ունեցաւ Նախագահութեամբ Տ. Ուրէնի նախկին եւ տեսնամարտութեամբ Մ. Միսիսի Աղիթեանի: Ներկայ էին 20 երեսփոխաններ: Ժողովի միակ պատկարն էր Բարեգործական Մեկնութիւնը մէջ կատարած հանգանակութեան եւ դարբանակութեան հարցին զննութեան շարունակութիւնը: Այդ խնդրի շուրջ կարգադրուեցաւ համաժող. Տեղապահին Հօր 30 Յունուար Թուակիր նամակը, որ Ազգ. Էլիտանութեան եւ Բարեգործական միջին ծագած վէճը Հարկերու համար կարգ էր առաջարկելու եր ներկայացնել:

Գանձի եւ երեսփոխաններ խօսք տանելով մանրամասն բացատրութիւններ տուին խնդրի էությունը շուրջը, արգար զտան Ազգ. Էլիտանութեան դիրքը, առաջարկեցին խնդիրը ընկել իր ամբողջ շուկան մէջ եւ իրաւաբար ճանաչալ միայն Ազգ. Էլիտանութիւնը հակադրական գործարկերու դատարկութեան համար, Բարեգործականի ապով հակելու պաշտօնը միայն:

Թեք ու դէմ գիծարանութիւններ վերջ առաւ Գաղափարը ներկայացնելի քանակն էր. Գ. Պ. Մ. Տէր Գալուստեան, Տոքթ. Մ. Հայրապետեան եւ Ծօթթ. Ռ. Գալապտեան ներկայացուցին հետեւեալ քանակներ, որ ընդունուեցաւ. 19-ի դէմ 20 ձայնով. Սկզբ. Գաւառ. Ժողովը, յսկելի եւ յարգաւորական երկու հետեւոր ընթացքին ընկնել վերջ, Ազգ. վարչութեան Բազար. Ժողովի գաւառը դեւ հիւստիս եւ իրաւաբար լուսարձանութիւնները, Զ. Բ. Ընդհ. Միութեան խորհի ազգ. զարդաներու չէնդերու շնորհակալ եւ ինչպսպ հանձնակալութեան զուտարկելուն շուրջ կատարուած քանակութիւններու մասին, հիշողէն:

Ա. — Վերոյիշեալ գումարները կը պատկանին Մ. Կառնաքանի համայնքին:

Բ. — Այդ գումարներուն իրաւատէքն է ու կը մնայ Ազգ. Էլիտանութիւնը:

ԽՈՐԱ. — Այս առիթով տեսցած ենք երկու բողոքաւորութիւններ որոնք պիտի իրաւաբարակուին թիւ չորրորդաբար:

Կան աշխարհը կ'որոշան այս երեսփոխարը ու խտարնայից ախոյեանին մանր: Միեւնի հիմա տեղի ունեցած մըրցումներուն մէջ փայլուն յաղթութիւններ ենք ընդդէմ Արարիկներին, Ֆինկապաղներին, Նորմէկներին և Եւթեպաղներին: Իսկ մեծագոյն առաւ հինգար եղաւ Ամերիկայիցիս շորս հողորդն առաւակի վազըր որ առաւելութիւն լացեցաւ ձաւ հաւաստի Ֆինկապաղի տեղը: Երկրորդ տեղը տուին Իրենց մէծ հոկապաղներին, զորմանակ խումբին որ անցեալ տարի համայնաբարհայն ու խոյնեղութիւնը լաւած էր Զորմանի մէջ:

ՄԱՐԱ ՊԱՐՈՒՆԵԱՆ

«ՅԱՄԱՆԻՆ ԹԵՐԹՈՐԸ»

(6)

ԱՌԵՐԱԿԱՆԵՐՈՒՆ ՄԵՋ

Գ. — ՊԱՏԱՐԱՐԸ

Այդ պատկերը կը լինեցոր ըրտառողեւանն առանձի դարեւր. աշխարհամարտն եւ զոհանաւներու թափած արեւիկ հեղեղըր դեւ թռաւ էկն ու անոնց հողին էր որ կարծես կը մարս ծածաւ Նոյ խոնկի ալիներուն մէջ:

Որպիսի տանն որ Ժողովուրդը ինքզինքը բռնեց, որպիսի տանն որ Հնձմանքներն ու հաւառաւոր խելոյնով մնացին իրենց խնձրեղունմէջ, կարելի եղաւ հետեւի կրօն. աշխարհութեան ... Երբեմն ցաւի ու վերջնական արարուած կ'ըլլէ իրենց պատար արարիւր ... Երբեմն ալ մոլեռնաշ տեսչանք իրադարձութեան ու հանգիստ, կը հայալարի արեւըր մէջ ... Այդ իրաւարըր Կառնաքանի մոլորութիւնը հնոցեւեկ ցաւաւանք զգայնութիւնները կը տանիլք մեղ. աշխարհուն եւ որ պատարաւորըր Ժողովուրդին դարձած խաւանկներով միջնոր մէջ ըսաւ:

— Խաւարութիւն տանկեղան ... Օ՛հ այն տանկալ հաւաղարը որով այդ պոփաւար խօսքերը ընդունուեցան, Ժողովուրդին քաղաւաքը կը չմեկն զորդեցան ու արքունիքը հոգեպան մեղծարքն աշտեղան վայր. ու աշխարհ:

«ԳՆԱՆ ՄԵ ԵՐԱՎՈՒՐ» — Փետր. 1-ին տեղի ունեցաւ Լիբանանայ Օրմ. Խաչի Եղը. վարչութեան կարգադրութեամբ Վրակ մը վերահսկողութիւն հանգանակութիւնը որ ինչպիսի անկ տարի այս տեղում եւս մեծ ընդունակութիւն զուտ բոլոր խաւանկներուն մէջ:

Հանգանակի յանձնարարները մէկն անցած ալ խաւանկաւ արտադրութեան վերաբարման Օ. Խաչի գրասենեակը եւ իրար զերպանքները փութկոտութեամբ հաղորդեցին հանգանակութեան արգիւնները Գէրոթի Գէրոթի Գաւառը թաղանաւարման մէջ:

Ժողովուրդը մէկն տեղ ցոյց տուաւ համակրական վերաբարման: Նուէրները եղան լիարժան ու արտաբար:

Հակառակ տեղոր տանաւ. տաղանային, հայ Ժողովուրդը անցած մը եւս իր համակրանքը յայտնեց Լիբանանայ Օրմութեան Խաչի այս աշխարհաւ ձեռնարկին: Հանգանակութեան արգիւնները մօտադրապէս հասաւ 12.500 լ. տեղին:

ՀԱՅ ՏԱՐԱԿՈՒՐՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ՄԵՋ

ԳՆԱՆ, 4 Փետր. (Յառաջ) — Գերման կառավարութեան որոշումով բոլոր օտար ապրողները մինչեւ 1953-ի վերջը չոր չկենան: Հէնքերուն մէջ պիտի տեսարկուին: Եւ այսպէս վերջ կը դրուի զարկերակու կանգնել: Արդեւ այս տարի քաղաքին տարաբար տեսարկուած են իոր քաղաքաւաններուն մէջ փոքրիկ ամսակալարով:

Բոլոր օտար ապրողները դրամական օգնութիւնը կը ստանան զերման կառավարութիւնէն, ամէն ամիս եւ նաեւ քաղաքին ձիւ դրամական: Այս օտար ապրողներուն մէջ լոյս ունին 5 — 6 հարիւր Հայեր որոնք են յոյս ունին Անշալ կարգադրութեամբ Լիբանան մեկնելու, բայց զարմանակէն տեղեկացուցին թէ Լիբանան պիտի մեկնին ախ տարաբարները որոնք հիւանդ են:

Անշալին այս տեղեկութիւնը չաւան շատեր մեծածէ են Լիբանան երթալ որովհետեւ կ'ըլլէին թէ երբ Գերմանայէն մեկնին իրենց ապրուածք պիտի դաւարանայ: Հոս զոնէ կառավարութեան մարմ 100—120 մարդ դրամ կը տեսնան եւ զէյ շատ կ'աշխատեն:

Մ. Գալուստի նոյնի տարաբարները Մուսդի արթի. 165 տարեւ զրկած են Գալուստի տարաւ գիշերելուն: Նաեւ Եւ Նորի Զ. Բ. Մ. Մ. 33-եւ տեսնողէին Զարմանի, Բաւանդի կատարուեւ: Մ. Գալուստի Գալուստի միջնաւ:

ՌՈՒՆԻՐԸ Գալուստի ամբողջ եղբորին կը շարունակին ամբողջութեան ինքն, ծովափին 20 փոլները զէյի ներս: Այս զիմը կը սկսի Ֆինկապաղի սամաններն եւ կ'երկարի մինչեւ զերմանակաւ Ռոմիլիէ կողմ:

Այս ամբողջութեան մէջ կ'աշխատին 60 հոգար զերման եւ ինչ քանուոր, որոնք կը չմեկն ծովափին ու օգալին խալիքներին, ամբարաց. կ'ըլլէին ինքն եւ Երթիւններու արձակման յառուկ խալիքներ:

Բուսիս ինքն մեծ կարեւորութիւն կուտայ Գալուստի երթիւններուն պաշտպանութեան եւ աւանդ ժողովի կը զիմէ դաւանի պահելու համար այս ինտութիւններ:

Գալուստի քաղաքներ ոչ թէ միայն աշխարհիկ համար էր, ոչ թէ այդ օրը մարդկային թեկերին համար՝ այլ արիւն կը հնչէր քաղաք ու աղէր մաղերի, դարուոր տառապանքին տակ կ'ըստ հաւանակը որտալակներուն մարտուոր ծնդին համար:

Գաւառացի կը յառաջանար, աղօթքներու եւ շարակներու մեղեդիներին օրորած մամուռն կը պիտար զգիւր հեռուները, զգիւր արարած անցեալ եւս օրերը, ինքզինքը լաւած ցաւի ալիւրը, կը զգայի անհասկանալիքան աստիճան. մարտը ինտելիքը հաւաքանալ տառապանքին մէջ. ըրը ձայն կը հնչէր՝ իմ հողիկ մէջ ու ամսամեկնութիւնը կը զարթնի ձարաւանքի հիւսակցութեամբ մը ... ու այդ պատճառ էր որ հաղորդուեցաւ իմ ծնդիս ճշմարիտ ճակատագրին հետ ... Այդ պատճառ էր որ վերապրեցալ բոլոր այն դժոխիս տառապանքները՝ որոնք պատճառ էին ինքն եւ որոնցմէ հետեւ եւ օտար մնացեր էր այն օրերուն:

Նոյն աշխարհիկներին մէջ ... աստաբանաւոր եւ հալածանալ Ժողովուրդը հաւաքուած էր ձմից այս տառաբարին մէջ, այն օրը ալ կ'ընդունէին մամուռնութիւնը կը կարգէին եւ ամէն անգամ որ Բաղաւնի ձայնը կը թափանցէր պատկեր, չէին դիտար թէ իրենցմէ ո՞րն էր որ աշխարհին կ'աշխատար ... Գալուստի կը զարթնէր, կը զարթնէր ... աղիկներն ու կ'ընդունէին ճերակ քոթերուն մէջ պատանաւ զաւան մեկնելուն երեսփոխար, մէկ քոթէն միւր քոթերին կը սպասէին ... արեւը կը հոսէր: Աղիկներին քայ, միտներին պատառառութեամբ ինչպիսիներէն, զաղաք պաշտպանեցին:

Բուրք Թեթերը կը դրեն թէ հնազդումները կը շարունակուին ՎԻՄԻԼԻՍԻՅԵՐ հասարակ զիմ որ կը շարունակուին ... Մոսկուայի կողմէ: Ենա որ տունը իտալացիներն:

Ենաուար 27-ին ՄԻՄԻԼԻՍԻՅԵՐ Միութեան նախագահ եւ Ապրիլային երեսփոխան Սայրա Պիլիկի մամանակով Դիմոկրատ կուսակցութեան խորհրդականի խմբակին, հաջորդ թէ Ատանի Մեմբերն որ ըստ ամիս ըր տալի կ'ըսէ իր ժամկէտը Հայ կուսակցութեան զիմ, ինչ պատանաւոր ծածոթ ճաւորը խօսեցաւ Լոյկիլի եւ Կարի Անթէպի մէջ, ինչպէս լիարժեք փոխեց, եւ ՄԻՄԻԼԻՍԻՅԵՐ Միութիւնին ալ ինչպէս փակեւեցաւ:

Պիլիկի պահանջը որ խնդիր օրակարգի առնուի եւ վերաշինելով իր հաջորդներ, ըսաւ թէ յանկեր որ զաղաքաւանութեան փոփոխութիւն մը կայ, պէտք էր լուր տալ խորհրդարանական խմբակին եւ այս անգամ հաջորդական կատարելին: — Կը տեսնեմ որ, ըսաւ երեսփոխանը, ամէն ոք ինչպէս է հոս, բայց կը քաղաքային վարչակարգը եւ դատական նախարար: Կ'ընդիւր կը խուսափի պատանախմբին իմ հաջորդներ, բոլոր նախարարները հոս են, անոնք մամուտը դիտումով ըր ինչ կ'ըսէ:

Մամանքը Արաղանթ տարեկն եւ պոտալ նախագահին. — Ենթ խօսք իրաւ ինքն, չի կ'ըսար խօսել օրակարգին մաս չկարգող ինքն մը մաւին: Խօսք էր տաք, թող ինչ թեմէն:

Նախարարը ծանց լոյսնել տեսնեցաւ որ — Ինչեւ, վար ինչեւ, Գէլեմիթ, խօսք չեմ տաք զմեզ չէք կ'ըսար այս ծեւով խօսել, ինչպէս եւ օրակարգը կը լինի:

Պիլիկի տարեկն թէ խօսելու իրաւունք ունի, եւ թէ իր հաջորդները պէտք է տեղադրար օրակարգիւն: Սպարթակ երեսփոխան Բրֆան Աղաւ եւս խօսք անեղ լուցեց, բայց Արաւ կ'ըսէ անորհաւառ կ'ըլլի զիմ:

— Ձեք կ'ըսար իմարանութիւնը շարունակել, չէք կ'ըսար խօսք մայն:

Նախարարը այս անգամ կարուկ շարեւեցաւ եւ լոյսնց Պիլիկին:

Երեսփոխանը ինչ թեմէն, բայց պահանջը որ իր հաջորդներ օրակարգի տեսնուի: Այս պահանջը թեկի դրուեցաւ եւ Կարմիրայի ծեւմամանաւ թեմա որոշուեցաւ օրակարգի անցնելին: Վերաբանութեան ընթացքով, ամէնէն տեղի կ'ըլլէ. նախարար Թէլֆիթ Իլքերին յաղաւան կ'ընդիւր: Մամուտը երբ Պիլիկի հաջորդներ օրաւ կարելի տեսնուեցաւ, Իլքերին յաղաւոր անկերու էր:

ՈՒՃԱՐՎԻՄԸ Գալուստի Փետր. 2-ի հանուածք մասին նկարագրութիւնը որ ստացար շարքի մը, երբ արդէն տարուած էր ուրիշ թեթիք մը մէջ: Կ'ընդունէ թէ հանուածք տաղը ստացած է եւ նրանէնքնըր քաղաքն է 42.000 քաղաք:

ԿԵՐԵՎԵՐԵՐ ԵՒ ՅԱՐԱՐԵՐԵՐ
«ԵԱԿԱՆԸ»

Դէն ոմանց կուսակցին կուրէն ու կ'ընդունին սեմին վրայ հողերին կ'աւանդին հոս պատանաւոր իրենց սիւնիկներ իմտակով խելայի եւ վերջին նալուածքով: Մէկ քոթէն միւր սեւ խաւանկըր զիմարդը քաղաքները կը պահելին. արիւնքն կը պատանային հեւ ի հեւ, խելայակուած ու պաշարները պահարդ, եւ պէտք չկար որ տեսնան ինչ պատճառին, որովհետեւ իրենց վարտը սեւած զմեկներն վրայ դրուած էր ամբողջ արհաւիրք յաւաքանութեան ...

Այդ նոյն տառաբարին մէջ էր ... հաջորդները Դիմոկրատիկ անկի մեծարար, անկի յաւան ... ողբալներուն հանդիմանքը խաւան էին անէմեկնելով ... Կ'ընդունէր զաղուրդն եւ անէմեկնել տեղ ապաւ. վերապարտներուն եւ իրենց պաշտպանը արտաւանքեր ի գար կը կարգէին տեղերին, եւ արտահանութեան պատկերներուն ... Ինչպէս անոնք, որոնք Կարմիրան հաւաքուեցան էին միւր, անկարելի կը ցուար կը մնային իրենց տառապանքին, ինչպէս անէմեկն ու ինչ պատճառ տեղորուած էր իրենց համար ... ո՞ր կուսակցութեան հաղթելու կուրէն համար էր որ Ատուտան մարդը ուս ցար կը մնար, իր թէ քաղաքային ըլլար արքաւան զիմ ... Յանկաւած լուսաւոր ու շաղապի յաւանութեան երբեք պատանելով վրայ ... կարելի տուին, չաղաքը կ'աշխատէ, ամէն բան կ'ընտանաւ:

Հաւանակեւ անկի մօտ հաջորդները կը դարձնէին ու զինակները տեղեկը կ'անցնէին կ'ընդունին պատանելով վրայէն:

ՅԱՊԻՆ ԵՍԱՍԱՆԱ

(Շար.)

ՀԶԳԱՅԱՅԻՄՆԵՐ: ՆԵՐՈՒՆԱՆԵՐ

(Լարերու շաբաւնակութիւնը կարգաւ Դ. Էջ)

ԼԻՔԱՆԱՆԻ ԳԱՌԱՌ-ԺՈՂՈՎԱՐ

Մարտի Բարեգործականը

Պայմանները

ԳԵՅՐՈՒԹ, 3 Փետր. (ՑԱՍԱՅ) — Ընթերցողներ պիտի չլինեն տեղաշույլ եղ. 19 Փետրվարի Բարեգործականը այս օրը մասին, որոշեց բեմադրել հանդիսացող աղավաղ ժն ու Բարեգործականը, Լիքանանի մէջ աղային դպրոցականներ չենքերն կուտանքին նպատակով կա-տարւում հանգանակութեան առթիւ (տես Ե Յաւալ 4 Դեկտ.) : Ըստ ժն աշն առեւ Բարեգործականը պատմութիւնը : Եւ ըստ ժն էր, որ հարցը տարւում է Լիքանանի Հայոց Գաղութական Ժողովին : Կը կարծուէր, թէ Դեկտ. 5ին դաժարա-րէի երկրորդ նիստը մը ընթացքին, Գաղութա-կանը կը յաջիկ եղբայրացութեան, որմէ ետք, ին-ժն ու առիթը կը տրուի արտադրականը Բարե-գործականի յարաբան այս ուր գաղթականութեան մասին : Դեկտ. 5ին նիստը դաժարաբանուէր, իսկ չլինէր չառցել ընտիրութիւն : Տեմական օրերու պատճառով հայրէ Յունուար 30ին չորս մասնակա-նիկներ չկրնային խմբ, յաջեցաւ եղբայրացութեան եւ տուաւ կը որոշուէր, զրբթէ միա-ժամին Կարելի է ուրեմն այսին խօսիլ առեւ իրա-ւէ հանդիսին Բարեգործականի սեփականութիւնը դարձել կարծիք տես. ըստ հոյակերն :

Մտապնդութեան համար զէ՛ք Բարեգործականը պատմութիւնը ցանկ էր տրուի : Բարեգործականի նիւ ծորիկ կըրնոր զա-ղանակութեան կատարած կը ամերիկայէ գա-ղութական մէջ, որպէսզի ապ. վարձարաններու նոր չենքերով օժտէ Մուրիդ, Լիքանանի եւ Յու-նաստանի մեր գաղութները : Ձեռնարկին դա-յա-ցանք էր 220,000 տուար, որ վերջերս առեցանք է եւ 15,000-ով : Կատարուած էր համեմատական բաշխում մը երեք գաղութներու միջեւ եւ վերջի հաշուով Լիքանանին բաժին հանում էր 30,500 տուար : Այս դաժարած 40,500ով պիտի կապու-տային աղային նամակները 4 տը չենքեր : 30,000ով Բարեգործականը պիտի չլինէր սեփա-կան կերպով առեւ իրաւութեան մը եւ 20,000 այ պիտի յառաջանայ աղային միւս վարձարաննե-րու նորոգութեան եւ կաշտարանին :

Սիկրիթներ, Բարեգործականը պնդեց, որ ինչ պիտի ըլլայ որ չենքերուն սեփականութիւնը : Ետ-քը տեղի տուաւ եւ որոշեց իրեն պատկը կը չլին-իկը եւ Արձանան նկարը 10,500 տարաբով հա-նուցուցինք : Բայց, ասանցէ զատ, հանդիսանա-նուն գումարներ կը հաշտւն վար դրա 100ին 15ը, իբրեւ, տեսակ մը միջնորդէր : Վերջերս միայն ու-րոշեց այս միջնորդները չլանանք այն տեսակի եւ նախադրանքներին, որոնք 5—10,000 տուարի միասնապէս նուէրին ըրան ժն :

Այս հաշուով որոշեմ, Լիքանանի աղ. Ելա-նութիւնը, գաղութներ համար սահմանուած 90 հարաք 500 տուարէն, փաստորէն ստացան պիտի ըլլար 30,000 տուար, իբրեւ 3 չենքերն սեփա-կանութիւնը, 20,000 տուար այ իբրեւ նորոգութեան եւ կաշտարանի ծախք :

Ձեռքար, սակայն, որ այս 50,000 տուարն ալ պիտի յաճուիկ աղ. Ելանութեանց, ասանց ձեռքով գործածուիկ : Համար նպատակին Բարե-գործականը, իրեն կը մարդոցնով զատ ուրիշ ունէ մէկու փաստագրութիւն յաճուիկ, որոշանք է դարձր իր ձեռքովը մարտն, ըստ շատ խորը-կազմելով աղ. Ելանութեանց շատ :

Կաթող. տեսպանք ու թիմանայ տառերորդ Բարեգործականին ուղղուած Սկաւ. 17 Թուակիր պայտաբանով մը յայտնուեց, թէ չեն կրնար ըն-դուել պայմաններ իրենց ամրոգութեան մէջ : Բարեգործականի կըրնան ալ, քի պատասխան այս պայտաբանին, Հոյտ. 7 Թուակիր նամակով մը իմացուց, թէ կը պայմանագրէ իրենցական եւ եւ չեն կրնար Երբեքորիկ որեւէ փոփոխութեան :

Գտնուելով այս տեսակ մէջ, Բարեգ. Ժողով-ը հարցն ու հարցն չեն կայտարար թիմանայը իրականացն Գաւառ. Ժողովին, անոր ձեռնով վեր-նական եղբայրացութեան մը յանդիսով հոգն ու պա-տասխանատուութիւնը :

Ինչպէս ըսի, Գաւառ. Ժողովը, երեք դռնաք ինտերու մէջ, պատշտ 10 մամ ցարեցաւ Բարե-գործականի յարաբան այս գաղթականութեան : Եւ Յունուար 30ին թիմանայ նիստին, կրտական եւ աշխարհական 8 երեսփոխաններէն 20ին ներկա-յանքին եւ 1ի զմ 19 ձայնով ըուէրանք կարճ բանաձեւ մը, որուն համաձայն

« Հանգանակուած գաղութները (Լիքանանի Եւսթինի բաժին հանումը գումարներու մասին է իտար) կը պարտավորին Հայ Առաքելական Հա-տայնութիւնը :

«Քիչ գաղութներու իրաւատւորն է ու կը մնայ աղային ինչպէս Ելանութիւնը :

Բարեգործականի սեփականի տարացող երկ-րորդ բանաձեւ մը ստացաւ : Միայն բանաձեւեր ներկայացնող երեսփոխանի մայրն :

Առաքարեղի 40ամեակը

ԽՍԻՐ — Բայիթիթիթի մեր պատմութիւնը, Ե Առաքարեղ, 8 Յունուար 1898ին տանց կը Օրը : Այս առիթի իրաւաբանութեան էր բացառիկ իշխ մը, որմէ կը հազմէին հինուանդ տեղափոխութիւնը :—

Ամեն անգոր, որոնք ծանօթ են մասամբ Առաքարեղի կատարած աշխատանքին, շատ արգա-տարէն Առաքարեղ արժանի կը գտնեն այս իրաւա-բանութիւնը մեծարանքին :

Ամերիկայէ գաղութներ մէջ, Հայքներէն վեր, Առաքարեղ ամենահին թերթն է որ կը հա-տարակուի ամերիկայում 1908ին սկսեալ : Ամէն 45 տարիներ առաջ, խում մը հայքներուց եւ գա-ղաբարապաշտ երեսփոխաններէն մեծ մասը պա-տասխանուած մատարաններն եւ գրողներն :— Ժող-գովի գալով, ապիւր դաշտաբն կը զգանան, Բա-լիթիթիթի Հայ գաղութի համար թերթ մը հա-տարակուի, եւ իրենց վախը քանիներէն 20,000 ՏՈՒՆՔ — այն օրերուն համար պատկաւելի գու-մար մը :— միջոցիկ իրենց հիմնադրած, կը ինչին Առաքարեղ Հարաւորական Ընդերթի-թիւնը : Հիմնադիր անդամներէն վեց հոգին, լուսա-տուրից իրենց հակառիկ, յաշտանալէս բաժնու-նէն մեկն է Ա. Կ. Սիկրիթներ (տաղիւնիփաթա-րը), Այալան Այալանի, Սիկրիթ Եւսթինի, Ան-տի Թիֆլիսեան, Յովհաննէս Գաղապտեան եւ Աւան Եւսթինի : Եւսթինից անդամն է Բալի-թիթիթի յամիկն արքիեպիսկոպեան թիկնոր-եան մեծահան նախագիւր, յայտնի բարեգործ եւ հեղինակ թիկն Արքիեպիսկոպ. Սա-պաղեզ հիմնադիրները, ցանկ մը տարի վերջ ուրիշ գնահատելի փաստ մը եւս կ'ընեն, Առա-քարեղ կը խորին Դաշտաբնութեան եւ կը զննե-լան շա՛ն 2. 8. Դաշտաբնութեան Ամերիկայի Կեդ-ր. Կոմիտէին արժանաւորեան չենքեր : Եւ Առաքար-ը կը գտնուի Բալիթիթիթի շրջանի Դաշտաբնու-թեան պաշտօնական օրկանը :

Այսպէս որեւին, 45 տարիներ առաջ այս Խո-ր. Դաշտաբն թիկններու ցանձ սերմը կ'աճե-ն ու կ'ունենայ եւ Առաքարեղ կը գտնայ Բալի-թիթիթի զողով-ին փնտնուած թերթը, կը ըսիկ հաւաստիով յայտնի մատարաններուն եւ աշ-խատանքներուն պատկաւելի փառանք մը : Առա-քարեղ զրաւեհեմ կը գտնուի Կարեկատարու-թեան կերպանաւոր, անոնց մատուր սնուցի կ'ընտանաւորանան փայտին եւ Առաքարեղ այս Դաշտաբն գաղութին համար կ'ըլլայ տաղանդ-ն ու ունեցոյց, անոր արտին մէջ զինով հայքնա-

Ուրեմն, Լիքանանի Հայոց Գաւառ. Ժողովը կ'ըլլայ իմաստ Բարեգործականի թիկնացին եւ կ'ընթացի այն բոլոր տեսակները, դրա կա-նալը. տեսպանք, Լիքանանի Հայոց թիկնակա-նաւորները եւ Աղ. Բարեգ. Ժողովը պայտաբանէ պարտած էին Բարեգործականի կերպերին եւ անոր կ'ընթացուցինք իրեն, անորոշութեան հոյակերով պարտասխանու պայմաններն ունի մէկ մասը :

Մերմուտի կը պատճառարանուէ այն հիմնա-կան նպատակով, որ Բարեգործականը, կը դա-մար — այս նպատի իրեն շաղակտուց դրամին — ուսով կը ձգուի խալտիկ աղ. գերիշխանութեան սկզբունքը եւ կը փորձէ արժանաւորել այն իրա-ւաւորանքները, որոնցմով օժտուած են նաեւ Լիքա-նանի թիկնին աղ. Ելանութիւնները, յանուէն այլ եւկան սկզբունքներ :

Ի վերջում, համադրուելի դնանք վրայ ի՞նչ հանգանակու կը ներկայացն այս մասնաւոր, կա-րելի է ըսիկ որոշ անձերու պատկաւող կազմակեր-պութիւնը, որ կ'ըլլէ նաեւ աղային օրինական մարմիններու եւ հաստատութեանց գլխուն վրայ, եւսթինի յանձնարարաններու փառնք մը :

Իրեն կաշտար միջնորդ հրապարակ ինչե-կը, դրամ հանգանակուած է ան մեր-արտերան 3 ցարուցութեան եղաք. վարձարաններու ամուսնով եւ այլ վարձարաններով ու համար : Ու անա, դրամը կը գտնուի մոնէէ վեթը, իր վեթը գտած էր նաեւ միջնորդը մը տառադրութիւն, Բարեգործականը, ասանց ցալուելու եւ ամբարտանք մեծուլ մը առ-պաղելի կ'ընէ ու կը յայտարարէ ի դիտութիւն այդ դպրութիւններու աղ. Իրաւատու Ելանութե-անցն :

— Դրամը եւ հաւանքի : Հաւանքի մեծիկ համար, ըսցի կը պատճն մի ժամու : Այդ դրամով աղային զողութեան չենքի պիտի չլինէր, ըսցի չենքից պիտի ըլլան իմ սեփականութեան : Եսա-նա եւս չենքի կ'ընան զինիկ մեզի, այն ալ մեր գործունէութիւն յաշտն միջը : Անկէ զատ իմացել տես, որ հաւատած այդ արժեքներ 100ին 15ը վար պիտի զննէ, իրեն միջ ուրիշ իրաւունքն : Ու տա-րիկ, Լիքանանի յաղակուած գումարն էր ու 30 հարաք տուար պիտի իրացնուէ, իմ սեփական նա-խադրանքներ չլինէր : Համար Ելանութիւն կ'ընե-րն մէջ : Միմիայն չլրաց տակայ խորեւելու հա-մար, որ չլինութեան կամ նորոգութեան դրամներն

սիրութեան անէջ կրակը եւ յիշատիւթեան փրկարար ոգին եւ դաշտաբնականութիւնը :

Անցած են տասնեակ տարիներ, զարդուր այս-ր զաւապակուած է թիկնով, հիմնուած է լու-սանաւորութեան եւ ունեցած է տնտեսական յառա-գիւծութիւն : Գաղութներն Խոս հասակ նեմած, է նաեւ Առաքարեղ, ան ունի շատ իր սեփա-կան ինքը, կը տպարարէր ընտր կազմանքով, խո-ր. գաղապտեան եւ վարձարան գրառնակներ : Եւ կը հրատարակուի շարքեր երկու աղաթ, փայտակա մէկի : Եսանով պիտի ունենայ նաեւ իր սեփա-կան Ժողովարարը կը չենքին կից հոգաւորին վրայ :

Առաքարեղ անհասակաւ յաներու ծառայող չ'ընտանութիւնը մը չէ, ոչ ալ շահակցութեան կամ առեւտրական ձեռնարկ : Առաքարեղ Դաշտաբնու-կան Դաւապատարութիւն է, որ կ'ընտան է ծառա-կան Բալիթիթիթի Հայ գաղութի հանգանի շա-չերուն, եւ ինչհանորդ ամամբ համահայկական ապաւորական շարժման եւ մեր աղային մը ձըր-տանութիւնը : Դարձ Առաքարեղ իրական կ'ըն-ձնարարանութեան, Ժողովրդի սեփականութիւնը : Եւ ապա տարին մէկ անգամ Բալիթիթիթի ինքը գլխունը ցարեցներուն մէջ — Սան Յրան-իսկի, Քիզիզեւ եւ Լա Միւնէլի — կը կազմակեր-պուին հրապարակային հանգիներ, տանելու Առ-աքարեղ Օրը : Հնո են ամենքն, որ Առաքարեղ քա-րկանուն ու ընթերցող, զարդուր պարտանաւա-ն եւ զոհանուող տարրը, կարաբարու կը բաժնի պարտասխանութիւնը :

Ա. Ս. ՆԱԵՏԻՆԻԱՆ

× Հաստատու մըն ալ թիկնիկ յայտարարու-նէն :

— Ուրախութեան քաղի, մեծիկ հարաք հայր-տուութեան մը պիտի լնցուիկ : Հարաք ու զոհ ենք, որոնցման գլխունք թէ մեզի համար առ-քանակ յաղուցիւն մը է Առաքարեղ անդին հատ հրատարակութիւնը առեւ ինչ չորս տարեկան տարիներ շարունակ : Նապիւն է թէ ի՞նչ դժու-արութիւններ յաղհանարուելու է, որպէսզի կարելի ըլլայ զաղապարներն ու տնտեսական կաշտակ-պակի թերթ մը, որ ըստի կը նախն իմացան սպասով յենարաններ : Մեր իրականութիւնը եր-պաստարար պայմաններ կ'ընենք : Դաւապ-տակական, իմարդական խաղաղ ու արդիաւա-նէն աշխատանք կը համար : Յաճախ ծանր ու ճնշիկ կ'ըլլան ինքնական ներդրանքները, որոնց կը մտնուին հայ հրատարակչին ու իմարդին :

Բայց եւ այդպէս, անասանք մեր Առաքարեղ : Եսանուել հոգիւր ու դժուարութիւններ : Տարուէ տարի կ'ընտան չենք թիկններ : Մէկ ուրիշ թերթ պիտի չտոգար : Այլ պիտի կ'էք ասունց բեռան

ալ մեզի պիտի յաճանէ : Հայ բողոքականներուն փաստագրութեան ունէն է յաճանքի անոնց իրեն քա-միւր 30,000 տուար : Գաւառութեան ունէն նաեւ կախիթիկներուն վրայ, որոնք չ'ընալէս ստացան ին-քանիստ 5000 տուար : Գաւառութեան չ'ընէր միայն Լիքանանի եւ Սուրիայ Առաքելական Հայերուն վրայ : Այդ պատճառով ալ ծախքերն ու պիտի չէին անոնց հաշտին եւ եւս ալ պիտի հակակշտէ : Դաժանքն է, իմացուցիկ որ գործի անցնին ինչ ինչ համաձայն չէր, զպրոցական եւ աղա-պական ուր չենք երեւել չէր տեսնել : Վճար ինչ լրելիկ : Իրելիկ...

Ան ապալաք ընդ ունցն եւ ըսանք վրայ ալ միջին, վերջի պնդել կը հրատարակեմք անաս-նելիկից փառանք Բարեգործականը :

Իր սկզբունքային պայմաններ, Լիքանանի աղ. Ելանութեանց համար կը նշանէին բացարձակ անձանաւորութիւն : Բարեգործականը միմաստ թիկնը ունեցաւ կարծեմ, թէ այլ իշխանութիւն-ները, զպրոցական ցանկ մը որոշ չենքերու սիր-ն, պիտի ուրաւային իրենց գլուխութիւն կամ թիկն-նիկն բոլորին համար ալ պարտաւորը աղային գերիշխանութեան սկզբունքն : Այսինքն, իրենց պերսպատիթիկ պիտի չլինէին ստորադաս կա-րեկակցութեան մը կամքն ու փաշտելու :

Երկար շտեմեց սակայն այդ սկզբունքային միա-մաստութիւնը եւ Բարեգործականը հարկադրուեցաւ իրիկ կարգ մը մասնակի զիլուսել (երեք չենքերու աղ. սեփականատիրութիւն, յորդրը վարձարա-նէն մը կը պրոցապարտութեան իրաւունք, եւ այլն) : Աղ. Ելանութիւնները, իմաց, յամարուել կե-ցան իրենց տեսակետն վրայ, — կամ վէճը կը լուծուի ամրոգութեան վրայ, աղ. գերիշխանու-թեան սահմաններուն մէջ եւ վեր կը գտնեն այս անգամ ու անձան սկզբունքներին եւ կամ, մեծ խուճիկ ալ մեզի, մեծ մտն ալ միմաստիկ կամ կողմնակի լուծումները չեն գտնուցիկ մեզի :

Այս իմաստը ունի Գաւառ. Ժողովը ըստ-բանք մը որոշուէր : Լիքանանի գաղութի բարեգործա-կան միայն իրաւատուր : Նաեւ, կը անուշով Բարե-գործականի հանդիսական գումարներ : Բայց գործ-նալէս մ'ըր եւ Ինչպէս կրնայ արժեքնել կը աղ-բաւուեցը, — այլ ու կը տեսնենք ապագային :

ԿԱՐՈ ԳԵՐՈՐԴԱՆ

ՕՐԵՆԵՐԻՐ

29րդ ՏԱՐԻ - 29e Année No. 6890 Դար շրջան բիւ 2401

Խմբագիր՝ Ե. ՄՐԱՍԿԱՆ

ՍՈՍԷ ՍԱՅՐԻԿ

Ս Ր Է Ս Ր Ի Ն

Երէկ հաղորդած էինք Սոսէ մայրիկի մահը Աղաւաղբերդի մէջ:

Ողբացած հերոսուհին, որուն տարիքը 93 էր հաւանի իրազեկներ, միշտ անբաժան մնաց իր պայտիկ Սերօյի (Աղբեր), Տարսնի եւ Բաղէշի ինձնեւորն մէջ: Գարնի անգիւններն կ'ընկնային ռապրիկներուն, ի հարկին հրապարակ ուսին: Գա - նեցս քանա ալ ինկած է. առաջին անգամ Մարտի - զի իտալացիներանց ատեն, երբ Սերօյի եղբայրը՝ ձերբակալուեցաւ եւ Վարդանան տունը դա - ղուեցան:

Ստորին հաստան մը Ս. Վարդանանի հիւանդանոցի մահ պատմութիւնն է, որ հերոսին հետ կ'երեսիլ նաեւ հերոսուհին, հակառակորդ - կան պահաւ մը:

Սերօյ անդու չհասցնողները պատնիւ համար ստիպուեցաւ լինելով թողնել հարկին Սերօյի Աղաւաղբերդի մահով ինձնեւորն ուր շատանց արգէն տաքմանը իր իր զենքի սերտ - դարձութիւններուն համար: Իրեն ուղեկից էր իր քաղաքի կինը, Սոսէ: Լեւնաստանի ֆետայիկներ - իր փառաշուք դուրդուրեցող ընդունեց զինքը - որպէս պարապետ: Կառավարութիւնը չու - ղարուեցանք իր հետապնդումները, Բանկանի ռաւը ձեռք ձգելու համար եւ շարժման մէջ զգու - լիութեններու արտիզ քանակ մը: Կառավարական բոլոր դուրեքը ապագային անցան, մինչեւ որ ծայ - ւարագու սակարկութիւն զանաւորները իմանան եւ ծուլանքի մէջ առաւ Հայոց ինձնեւոր աներեւոյթ տղաները...

Մէկ երկու ցած Հայերու մասունիկները Բուրք լեւնաստանի զուտ վերջապէս հայերու իր քաղաքը - Կէրէկուրան: Հնչ էր պապա - աստուծո՛ր Սերօյը ժամանակակալութեան: Իրեն ձեռն էին կէներ եւ 12 տարեկան քաղաքի խոյր փորձակն Ստեփանը թողն ժամացուցիկ ֆետայիկներուն հրա - մանաւարտին... Ժխտաբեր ինքնուր: Ապա կեաւ ինկանք ամէկէն արեւմտեան քիւրտ ցեղապետի մը - իսպիլի - առաւելորդութեան եւ պաշ - րեն ճիւղիկներուն:

1899ի աշնանային օր մը երբ, հայի, շարժում - ներու պատմութեան ամէկին մտալ օրերէն մէկը: Հերոսին չուրըն օղակ կապերի էին մոտ 1500 զօրք եւ Քիւրտեր, Փայազներ, Խնիքներ եւ այլ աշխրի - ներէն: Կառավարիկ կատարուեցաւ յանկարծակի, զէնքով: Հայ ժողովուրդը ոչինչ դիտէր: Գի - տնքին միայն ցամաքի մասնիկները: Փախուստի ոչ մի կարելիութիւն... Փախուցիկ չուրըն անձնուորը լինել անպէս կուտ: Ինչ փոթի թէ ունէր միայն բուտ էր կորսնցներ, ընդամենը 12 հոգի: Իր Սոսէն ի Յակոբիկը: Եւ մահաւոր թողնել այլ շարք իր սպանկութիւնը, առաքելը ի մթնոլորտին ու հայրի կոնքը շարժի: Երբ Բնանի բաւական չէր մո - տանք, մեր գինուրները դուրս էր սրանակ յա - տապանանան տունէն, երբ իտաքի կը բաժ - նուէին եւ հրապանագութիւնը կարկուտի պէս կը սկիւր երկու կողմէն: Տանքերու հոգի ընդգծմ 1500ի:

Դիմարդութիւնը երկար չէր կարող տեսնել: Սերօյ իր սպաննուէ: Սոսէ կ'ունէ հրապարակ եւ կը շարունակէ օրհասական իշխում: Եր ճանապարհ - ունի Աղբեր-Սերօյի հետ իր 12 տարեկան կորի - նը եւ երկու երաշխները: Եր սպաննուէ եւ դիտել Տէր Փա՛շ ճանապան: Սոսէն այլ, ի վերջոյ, դիտել իր փոսիկը, մաքր միջաւր: Երեւ-չուր հոգի էր յալովին փախչի: Ինչ ճաշ ճանապարհներ եւ եր - լու ասանակ սպաննուեցող թշնամու կողմէն:

Սոսէն, վերադառն, զերի տարին: Թաղալիկն զուրկը կորցնել զորքայն իսպիլի եւ քրէնք Բաղ - շէ, Սոսէին հետ միասին: Թշնամի կը ջնջար իտալական ամբարիկն հետ: Խորհրդանշանը սարակուցիկ իրադրութիւններ կորուսած դիտել չուրը, իր ցի - ճի հանգուեց Բաղէշի մէջ, հոյ ժողովուրդը ա - հաքեկեղան համար...

ԽԻՄԻԱ.— 1889ի աշնան, երբ նոյն Ռաիլը Սոսէի Ռազալիկն զէպի Ս. Աղբերիկի կ'երէր կ'երթար, առաջին տարուով, Աղաւաղբեր իտաքը պայաքել կատարուէ: Հայրուկները դարձին Ռա - շիլի մէջ զերի բանկերն հրէշը եւ համար շար - ցանքով թէն մը իր կորցնելի զուրկը: Իր վիշի ճանապահ եւ Սոսիկներն պատմաւորի կը դա - նուէին Հ. Ե. Դ. Պաշարարիկն մէջ:

Նամակ մը Հ. Ե. Դ. Անբերկայի Կեղը. Կո - միւթիկ զարուկուրին (24 Յունուար).
— Է Սերիլ ընկեր, ներկայ կը դանեա 300 (երեք հարկեր) տարիք չէք մը, որուն 100 տա - րեկ էր պատկաշ ձեռնուրի իմարդութեան, 100 տարեկ ընկեր Հ. Նարուկին շէպ խոյճին, խի 100 տարեկ Անբերկայ փորձարարին:

Երեք տարի առաջ Ս. Լուիլի մէջ մեռաւ Նը - կաքի Սարգիս երկնայիններ: Իր արքին, ընկե - ռուհի Նուարը, մեղի ուղարկելով 1000 (հարաւ) տո - րուք, գտնադնաներու նուիրելու համար: Այդ զուգարկի մէջ էին նաեւ Վետանշի, շէպ խոյճի եւ Անբերկայի դպրոցին բաժնիները:

Քիմաստութեան արժանի է ընկերուհի Ս. Երկաքինի զուսերուկութեան ոգին: Կ'ապրէ ինքնուր, չունի կեանքում, քայլ իր անուանին յի - շաւանի յաւերժացման համար պատրաստ է ամէն զուսերուկութեան:

Անոն որ կը ճանչնային ողբացնող Սարգիս երկնայինը — Տրապոնցի — դիտել թէ ինչպէս կ'ապրէ:

Պոլսոյ մէջ, Աղաւաղբերդի եւ ձեռնա - տաքարարի կ'աշխատակցէր քրակաւ, նկարա - կան եւ դիւստակաւ. ուսումնասիրութիւնները - (Շատ կը սերէր Բոլսոյն):

Անբերկայի զաղկիկն հոտն ալ, իր սփոխանքն երան վրանքն եւ գրէր:

Կ'աշխատակցէր շէպարիկը օրաթիւրին ի մտաքանի: Կ'երկին տարններուն ա՛յն հայրիկն Բարդանանք ժաք Եր Սարգիսի յոյակալ երկը, — շէպ ժողովուրդի պոմոմութիւնը (Հրապ - ւաշխիւրէն, 1947):

Անուշառ օրերի աշխատանքներ ալ ունի քրոջ տեղակ լծ:

Ան սերիկ Սարգիսը՝ իր վառասակով: Եւ իր արքին՝ արեւան զգուրդն արտով:

— Է Կ'ապրէ իմաքը, չունի կեանքում: Եւ սակայն մէկ ձեռքով համար տարը՝ հա - րոգուտ ձեռնարկներն եւ մտքի աշխատանքն - րու համար:

Սրտաքին շնորհակալութիւն ի դիմաց բոլ - րին: ՎԱՆԻ

ՊԼՈՒՍՈ ՊԼՈՒՍԻԱՐ-ԲԱՐԱՆԻՆ ԶԵՐԳՈՒՄՐ

Փայալ պատրիարքարարը հետեւեալ կերպով - մը խաղաւ ի վարձարանք Երբիլի, որ քայն իրա - տաքարիկով, եւ խոստովանի թէ զգալ ցանցած է յարմար լուստուրեան մը: Հերթեմով բար - ինքն պատմեցի ալ տարած է (29 Յունուար)...

Է իր տարածութիւն մէկ համարեցին՝ կը յայտարարեն, թէ վարձարանք Բերկի Յուն - արքը 21ի թիւին մէջ անպարտած ձեռով հրատա - րուեալ լուրը՝ Կարական ժողովոյ ընտրու - բնան մասին, յերկրածոյ է եւ չի բերի բուն սպիւրհին: Ինչ որ ստույգ է, այն կը հաղորդուի ի մտով Պատրիարքարարին կողմէ պաշտօնագի - րութեան:

Պատրիարքարարի կը գտնենք այսօրիկ անպ - տաքարանու եւ անպարտած ձեռով կ'արտաքար - յալարարութիւնը իրանները որուն ինչ կ'երբ վա - ճարակաւորութեան կիկի եւ կը մտրուեցնեն մաքե - րը: ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆ ԼԱՅՈՍԻ ԹՈՒՐԿԻՈՍ

ՆՈՐ ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԸ ՊԱՅՐԵԱՅԱ ԱՅՈՒՂԻ ՎԵ - ր: Ձիւք, կարկուտ եւ անձերեւոր մեծ ա - լերնի կը գործեն: Է փախչելու որ ողորդանքէ: Կարգ մը քիւրէի հաղորդակցութիւն զրկուե - են: Հոյակաւոր մէջ ալ որո որոգորդանք կը սպա - ունի փութը: 14ին, 15ին եւ 16ին: Կին մը իսկա - ղարկուելով 12 մէկը քարէր պատահեալ մը վրա նետեց երկու քուակները (7 մատու եւ 2 տարե - կան), յետոյ ինքնուր:

ԱՐԵՎԵՐԱՆԻ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ձերբակալ - ուեցան չորս երեւելիներ — փորձիները Ալկա - րուից իմ քաղաքի մասին որ 1000-2000 անգամ ու - ճի: Պատմական վիդուրը կ'ուն թէ այս նոր իր - քարութիւնը մասնաճեղքեր ունի բոլոր քաղաք - ներու, մէկ եւ թէ արշակն թիւ ալ կ'ապրէր էին, իրանու ընկերը գրակու: Համար Անպարտներ մեծ մասով նախկին ՏՏՈՅի եւ սպաննել եւ:

ՈՐՈՇՈՒՄ ՏՐՈՒՄԸ ԶԷ
Զինաստանի պաշարունակ մասին

ԵՆՈՐՈՊԱՅԻ ՊԼԱՏՏՈՒՄԻՈՒԹԱՆ ԽԵՆԻՐԸ

Մ. Նանահանգերու արտաքին նախարար Գ. Յ. Տարսն առի որ խոսք տանելով Մերակոյնի արտ. յարաբերութեան յանձնարարութիւն մէջ, Ե - տա թէ Արշարուարը դեռ որոշում տուած է Զինաստանի պաշարման մասին: Այս առթիւ Կանխահաճ նկատու չըլած դրոյցները: Այս լուրը հաղորդեց յանձնարարութիւն նախա - դարձ, դանակի նկատել մը վերջ որ տեսած էր 90 վարկեան:

Նոյն ժողովին մէջ Գ. Տարսն տեղեկութեան - ներ տուաւ իր վերջին պատրիկ մասին, շէպարով թէ Երաքան է ինքզինքը հողալու, եթէ միացնել հակառ կազմէ: Իր կարծիքով, ամէկն ալ տրամադրի եւ վաճարանին երաքանքն բա - նակի զանգաւորը, զայց կը դժգոհակին առաջին բայց ամենուին: Այս առթիւ նորէն յիշեցող թէ Անբերկայ ծանրակալի հարցի երբ առնել պիտի գտնուի, եթէ Երաքան լուր փոք մը վառաւոր - անցնալ անպառ կապուեալ: Վեր պատրոյն քա - ցորդապահ հասցնուց թէ Անբերկայ իր թուր - չըզարաւեք որան եւ շահագրգռուի երաքանքն պաշարունակութեամբ:

Չկուցուեցին հոս չարք մը հարցունքներ ող - րուեցան Մայր. Անբերկայ կացութեան եւ երա - պցիկներու մասնագութեան մասին: Գ. Տարսն պիտի թէ նախապէս օրըն որոշում չէ տուած մարդոյնի մասին, բայց ամենիկանն տրոքիկն հետաքրքրէ:

Իրազեկները դիտել կուտան թէ դէն. չըլնաւիկ ներու մէջ ալ յարմար են գտնել: Զինաստանի պաշարումը, քանի որ կարելի է չըզակիտ առ - ք ինչն մը ձեռք ընելու անանց դաշնակիցներու լրիւ անպիկութեան:

Անկողի է բուն թէ զանչակիցները միշտ կ'ընդգիծանան պատերազմի ծաւալման: Անկողի լրտեսներ ժողովին մէջ ալ զաւրիկն ներկալա - ցուցիչը դիտել տուաւ թէ վառաւորներ Է պաշար - ման որեւէ քաղաքի եւ թէ ձեռահողութեան կը հետեւին կացութեան: Երեւոյ. ժողովին մէջ ալ իրազեկայի կը շարցուց թէ զաւրիկն պիտի վե - րաբերէ: Իր դիրքը Գորակալ պատերազմի մաս - նակցութեան մասին, եթէ. 1. Մարտանի ծով - կալքըր պաշարուի: 2. Մտակալ Յակի Գալ Շէք զերբըր Զինաստանի վրայ շարժակի Մ. Նանահա - ներուն օգնութեամբ: 3. Եթէ Զինաստան ռա - կուի. Կ'ապարտուի օրհանաւորն կողմէ:

Ճակալ Գալ Շէքի մէկ պատերազմի, որ փոխու էր փոխու է, ըսաւ թէ արշաւանք մը պիտի կատարուի կորբեր Զինաստանի վրայ, երեքէն մինչեւ վեց անգամ: Այս շարքին իսկ Բոլոքի - ներ պիտի նետեն օդանաւերով, ինչպիսի նոր տարանու ամբիւ:

Որեւ արբերէ մը կը շարժորդն թէ կարելի Զինաստան կ'ըսալ մինչեւ քան միկուն զինուոր ձեռն մինչեւ տարեկներ: Այժմ ունի չորս միկուն կանոնաւոր զինուոր եւ 12-15 միկուն զարաւապահ (միկոն): Մարտանաւերուն թիւն է 270:

Մրտնաւ եւ Անկողն զրոյի գլխի

Վարչապետը, Գ. Իրնէ Մայրի եւ արտ. նա - խարարը Գ. Ժոսէ Գու լուտու կ'երթան այսօր, չիւղ շարքին, քաղաքում պատուիրակութեան մը հետ:

Օրակալքերի վրայ կը գտնուին չարք մը կա - րկանք ինչիկներ, քաղաքական թէ անտեսական: Երկուր տանել ի վեր Անկողն ներածուեան - րու ասանաւապակուրը մեծապալ կը վնասէ Փրտնայի անտեսուրին: Վարչապետ եւ իր գործակիցները պիտի փորձեն քարտիկին այսլի - ճակի: Սկիզբին ի վեր Փրտնայի կը հուս միկոն - րուն մեծ մասը կը գնէ այն երկրներին ուր դա - մական չիւղք սերկնիւր կը կապէ: Իր զանա - պարաւորներն եւ բուրք, քաղաքի, մեռալ, քա - ղիւր կեւ: Ազգ, նոյն երկիրները 5-8 անգամ աւե - ի պարաւք կը ծախեն Փրտնայի, որ միշտ բաց կ'ունենալ:

Այս կարգիկներ առիկ ծանրաւոր 1950ի վերջը, երբ Անկողն կ'ըսանք թէ անտեսական: Այսպէս, 1951ին Փրտնայի արտածուեցողն պի - ճած էին 50 միկոն Փրտնայ, այսինքն 40%: Այս կացութեան հետեւեալով Փրտնայ տնտեսական է պատկառ իր տարակ եւ ունի պահանջ: Եթէ այսպէս շարունակուի, Փրտնայ պիտի հալա - դուի կրեանակ հոս ինքիկներ ներածուրը, նուազանցելով արտաւորութիւնը:

Միջազգային ինչիկներու մասին ալ շատ մը խոսելիներն ունի երկու երկրներու մարշիկներ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Է)

ՎԻՐՈՒՄ.— Երկուստ թերթին մէկ մասին հակառ ինքնարար պարտած է, պիտի լրջալ Չորեքշաբթի, (Փրտնայի երկրէ մէջ է): Նոյն վր - պակը արդար իր շարքի օրուան թիւին ճակա - սը, մաս մը թերթերու վրայ:

ՀԱՅԵՐԸ ԱՊՐԵԷԶԱՆԻ ՄԵՋ

Անս ձեզի քիւնո՛ր ո՛ր կը խօսին...

Խոր... «Հայրենիք» տաճարի Յաւուստի քիւն
լէ՛մ կ'որոտարարեմք մեր աշխատակցիմ այս շունե-
կան տեսութիւնը։

Յաղագսով տ' «Հայերը վրաստանի մէջ»։

Արքրէշանի եւ վրաստանի մէջ կը բնակի մօ-
տաւորապէս 800 հազար Հայեր, վրաստանից հա-
րապետական մէջ գրեթէ հաստատ թիւով (400
հազար)։ Սով. Հայաստանի Հայերու թիւը հա-
զիւ 200 հազարով աւելի եւ վրաստանի եւ Աւսթր-
բէշանի Հայերու թիւէն։

Ի՞նչ դիտենք Վերադարձան հարապետու-
թիւններուն մէջ բնակող մեր ազգայիններու մա-
սին։

Արքրէշանի եւ վրաստանի թերթներուն մէջ
վերերբ տեղի ունեցող կուսակազմի փոփոխու-
թուն մասին տպագրուած հաշուետուութիւններուն
մէջ այլ հարապատուութիւններու տարմաններուն
մէջ բնակող Հայերու մասին կը գտնենք որոշ տե-
ղեկութիւններ զորս եւ կ'ուղեղեք ներկայացնել մեր
ընթերցողներուն։

Արքրէշանի մէջ Հայերը կը բնակի դիտաւո-
րապէս Բագու եւ Կիլոքոտիք (Փանձակ) քաղաք-
ներուն, ինչպէս նաեւ Լեւոնայի Դարաքոյի ինչ-
նամար մարզին մէջ։ Կան, առհաւոյ, հայկական
պղպղոցներ այս վայրերուն մէջ որտեղ Հայերը
որդւ համարեք կը ինքն-յայտեն ու կը բնակին հա-
մահաւար, կայ հայ ինքնուր հրատարակող մա-
սով, բայց ասոց ծնողայն եւ Արքրէշանի կա-
տարութիւնն ու կը ղեկավարեն պատան մի-
նեկատուութիւններու եւ մարմիններու կողմէ, ինչ-
պէս ապրիկ դարբեցներն ու մամուլը-Արևիկա այս-
պէս ըլլալով հազարեր, սակայն մասնաւորներն ա-
յս, որ Արքրէշանի մէջ հաշուի կ'առնուի 400 հա-
զար Հայերու համարեք, եւ պետական ու կուսակ-
ցական մարմիններուն մէջ Հայերը կը գտնեն պա-
տան դիրքեր։ Օրինակ, Արքրէշանի կուսակազ-
մական ակումբներուն կարգին կայ Հայ աստար մը
գարեւտան, որ նախապէս Լեւոնայի Դարաքոյի
մարդկոյնը քարտուղարը էր։ Կիլոքոտիք նախորդիկ
մարդկայիններն մին գրեթէ միշտ Հայ կ'ըլլայ,
որուն եւ կ'ընթերցողներն, ըստ երեւոյթի, Արքրէ-
շանի մէջ դարձող հայկական պղպղոցներ եւ ու-
սանդական միւս հաստատութիւնները։ Հայերու
զգայի թիւ, որ բարձր եւ պատասխանատու պա-
տան կը վարէ Արքրէշանի անտեսական մարդն
եւ մասնաւորապէս Բագուի Նախապրիւնաբերու-
թիւնն մէջ։

Անտեսական չին Հայերը նաեւ կուսակցական
կարգաւիճակներուն եւ նոյնիկնաւ. ղեկավար-
ութիւնն մէջ։ Ինքնակազմուած եւ պատան կը-
րով Բագուի համաքաղաքային եւ քաղաքամասն-
րու ղեկավար մարմիններուն (քարտի եւ ուսուցի-
ներ) մէջ։ Բագուին զորս Գանձակի հայկական
մասին կուս. ղեկավարութիւնը կը գտնուի Հայեր-
ու մէջ։ Օրինակ, Լեւոնայի անտեղ կողմ հա-
յարանիկ քաղաքամաս առաջին քարտուղարը Հայ
է։ Հայեր եւ նաեւ լրջողներու (Նախապրիւ, Կար-
նապրիկ) քարտուղարները։

Կուսակց. փոփոխներու այս տարի մասնակ-
ցեր են, ինչպէս կ'ընտանք Արքրէշանի Կոմկուսի
Կեդրոն. որպէս Վերադարձի Բագուիցին, քաղա-
քամասնայն Հայեր։ Բագուի համաքաղաքային կոմ-
ֆերսային նախապատգնական անդամներուն կարգին
կը յիշատակուի Թոմկուսի Հո. Բեկապուրի,
Կ. Գարաբաղեան, խմբագրական. Յանձնաժողովի
անդամ եղան Ե. Ա. Արքրէշանեան եւ Մանդապուրի
Յանձնաժողովի անդամ Պետրոսով։ Արքրէշանի
Կոմկուսի համաքաղաքային նախապատգնական մէջ
ընտրուել են Ա. Արքրէշանեան, Ե. Գրիգորեան,
քարտուղարութիւնն մէջ՝ Գ. Մարկիսովի, խմբ-
ագրական յանձնաժողովի մէջ՝ Գ. Անթիլիպեան։

Հայերը ինչպէս տեղն են ունեցնք նաեւ Համա-
քաղաքային կողմէ քննարուած Կեդր. Կոմիտէի,
Վերադարձի Յանձնաժողովի, ինչպէս նաեւ կուս-
վերին մարմին՝ Կենտկոմի քիւնոյնի մէջ։ Կենտ-
կոմի անդամները քննարուել են հարեթի Գ. Ա-
ւետեան, Ե. Արքրէշանի, Ա. Արքրէշանեան,
ներուն անաղագի վիճակը Կարդը որ տեղերու մէջ
Կենտկոմի անդամութիւնն թիւնաւոր՝ Մ. Միք-
այելին եւ Վերադարձի Յանձնաժողովի անդամ՝
Գ. Տաւիգրեանին։ Քակ ինչ որ անհետաւարակ
է, Հայ մը Ա. Արքրէշանեան վերընթարձուել
Ե Կենտկոմի քիւնոյն անդամ։

Նախքա Լեւոնայի Դարաքոյի անցիկը, յի-
շատականք նաեւ, որ Բագուի մէջ լոյս կը տեսնի
Հայերին ինքուր օրաթերթը մը, Կոմիտէի անու-
նով, որ կը հանդիսանայ Արքրէշանի Կենտկոմի
է յաւաստ օրաթեր։

Լեւոնայի Դարաքոյի ինքնակազմ մարդը չոր-
անք մըն է, որտեղ Հայերը կը բնակին համա-
խորան եւ կը կազմեն թոնկուրութիւն միմասնաւո-
րութիւն։

Հայկական այդ հոգաւոր երկար ստեղծ վե-
ճի առաջիկայ եղած է Հայաստանի եւ Արքրէշանի
միջեւ եւ ի վրայի մաս կարգել եւ Արքրէշանի Մա-

Յանայ յորտուածներ կը գրուի մեր դարձոց-
ներուն մասին, ու երբեմն կը յատկացուի խմբ-
ագրական արեւմտեան, ընդհանրապէս դարձոց-
կան տարմանով կամ տարեկանի շարքին՝ Բա-
րուն։ Այս բոլորն ալ կը հաստատուի մեր դարձոց-
ներուն անդալալի վիճակը Կարդը որ տեղերուն մէջ
գրուի Ե չէրէ պակաս, ուրիշ տեղեր ապակեր-
ներուն անդալալով վիճել։ Կարդը որ տեղերու մէջ
չեկուտի պարտուածութիւնն անդալալոր վիճակը։

Ստալին պարագան (չէրէ պակաս) որոշ յոր-
անք կը ներմէջ շնորհիւ Օր. Լ. Գորաքեօշեանի
նախաձեռնութեամբ կատարուած 300 հազար տո-
լարի հանդադանութիւնն ինքզինորդը (տնուիկ պա-
կան) նոյնպէս հետադիւն կը մընամայ շնորհիւ
Հ. Օ. Ռաշի Գրաիկ մը կը երեսփոխուի ձեռնարկի
մէջ։

Իսկ ուսուցիչներու թիւարկը, դէ՞թ կարգ
է պղպղոցներու մէջ, կը մնայ նոյնը, չնայածնեւ մա-
րաւարտու պատնայիկով։

Ճիշդ է որ այս ցարը եւս կը մասնաւորել եր-
բեմն թերթներուն մէջ, ճիշդ է որ այս մասին եւս
խոստանալու կ'ըլլայ պատկան մարմիններուն
կողմէ, մասնաւոր տնայն աշխատանքի կողմէն
կիրքաւորութիւնն։ Բայց դժբախտաբար ճիշդ է
նաեւ որ ուսուցիչը կը սկսի դժգոհել իտալալորդիկ
խոստանութիւն, յամայն կրկնուող յոսակարգու-
թիւններէ մեր։

Բաւերիկը կը նկատուի այն թիւղական խոր-
հուրդը որ կ'ընդունի ուսուցչին թիւղային խնդրու-
թիւնը, քայքայ կը դատուի քան մը լինելով ընկու-
ղիքաւոր կազմութիւնն մէջ։ Բաւերիկը կը նկա-
նուի այսպիսով, որովհետեւ կան նաեւ շատեր
որտեւ անկանայ անտարաքութեամբ կը յայտն-
աբանի ուսուցչին, թէ իրենց թիւղային միայ 40%-
վոցը մը պիտի ընեն, եւ կ'աւանդեն ՎԵՐԻՍՏԻՍ
շարժանութիւն, ինչէն ո՞՞ պատն առ։ Այս օղբերգու-
թիւնը կը զորքայայ ազդաւորութիւնն եւ զոգորու-
թիւնն յորդորներու։ Հէգեթիմ է ուս. Թարմ
կանոններին։ Թիւնը կ'ուղեղեք գաղաղակը կը կա-
մելու համար այս առաջարկին մասին։ Տամ-
կ'առաջարկին 1200 ը. ոսկին տարեթիւրդ ինչեղ-
նիկ 700ի։ ՄԵ՛ճ լիք. ոսկին կ'արժէ 115 Ֆր. Ֆր.։

Մտէք հիմա հինգ հոգիեց ընտանիքի տէր ու-
սուցչը, որ վիճակին մէջ ու տուէք պատասխանը
այս առաջարկին։ Մտէք նոյն ուսուցչին վիճակին
մէջ, որ յաշտելով Մտէք պակն ստու, կը դատուի
այդքանն իսկ լինան եւ կանոնները կարեւոր գա-
նձուկ անորդութիւնն մէջ։ Ընդունեցէք պան մը թէ
են պիտի կընայ կանոնաւորութիւնը ստանալ կը ամ-
սական 100 ը. ոսկին, ու քաղաքայինք կ'ընէ կը-
նաք, այլ թիւղակով ապրելու եղանակը։ Ռնայո -

վիտական Հանրապետութիւն։ Արքրէշանցի-
սակերն, պարզ դրսեւանք են եւ Երաքանք գա-
ն, ինչպէս ըրած են Արքրէշանի հայկական ճնշող
միմասնաւորութիւն ունեցող եւ Հայաստանին սահ-
մանիկը Արաքոյիցիք նկատուած, այլ տեղե-
քներ են տեղի ինքնակազմ մարդը (լրջում) մը, որուն
չէրէք վարձութիւնը — պետական եւ կուսակցա-
կան կը գտնուի Հայերու մէջ։ Ապակով Արքրէշան
Հանրային Հանրային եւ Լեւոնայի Դարաքոյի
հայկական հանդամներն եւ, ինքնակազմութիւն
ստալով անոր, պատկանելի է ձեռք հայկական նկա-
րալիքը ապակով համար։

Հայաստան Դարաքոյի մարդիկ մարաքաղաք
Ե Ստեփանիկեթոր (նախկին Նախապրիւ)։ Մար-
զի պետական իշխանութեան վերին մարմինն է
Մարաքիլի Դարձոցի Սովետին, որուն նախագահն
է Լ. Աւանդեան։ Կուսակցական բարձրագոյն
մարմինը կը կոչուի Մարաքիլի Կոմիտէ կամ
Մարաքիլ։ Անոր Ա. քարտուղարն է (Նախագահը)
Ե. Գրիգորեանը։ Ինչպէս տեսնեք վերը, ստանք
երկուքն ալ անդամ են ընտրուել Արքրէշանի
Կենտկոմին։ Լեւոնայի Դարաքոյի մարաքաղաք
մէջ մէջ լոյս կը տեսնի երկու թերթեր, որոյն
Երաքոյիկով օրաթերուն, մէկը հայերեն լեզուով կը
կոչուի ՎՄՈՒԿԱՆԱԿ Դարաքոյի, իսկ միւսը՝
տուսերէն եւ կը կրէ նոյն անունը՝ ՎՄՈՒԿԱՆԻԿ
Կարաքոյի։

Մարդը բաժնետէն Ե հինգ շրջաններու (ա-
յոյններ), որոնցմէ իւրաքանչիւրը ունի համա-
պատասխան կուս. եւ պետական ղեկավար մար-
միններ Հայերու գլխաւորութեամբ։

1952 թ. Սեպտեմբերի սկիզբները Ստեփան-
կեթորի մէջ տեղի ունեցող եւ Լեւոնայի Դարաքոյի
մարաքիլի կուս. կոմիտէները ՎՄՈՒԿԱՆԻԿ Դա-
րաքոյի մէջ (14 Սեպտ.) այլ մասին տպագրուած
հաշուետուութիւնն կը քայքայեց հետեւան տեղե-
կութիւնը հայկական Դարաքոյի մասին։ Մարդի
մէջ արդիւնաբերութիւնը ինչ դարձուած է վրչի-
շատակուի միայն մեծաքաղաքութիւնն եւ մե-
տաքիլ քորմարմինը որ մասին։ Փոփոխութիւն
գլխաւորը զրազմութիւնը Երաքոյիկովութիւնն է
եւ անտեսաւարձութիւնը։ Դարաքիլն ունեցող հինգ

դուրիւն, համարութիւնն եւ այն քաղաքաւոր
կուսակցութիւնը ինքն իմաստը կը կորսնցնեն հոս։ Սա-
կաւարտ ըլլալն այն յատկութիւն թէ կընայ
հարապետութիւնն թիւնը։ Թերթերուն մէջ պատան
մարդը մարդիկ թիւնը։ Թերթերուն մէջ պատան
քաղաքաւորութիւններ թաւակին չեղան ինչեւ չի-
ւոր անգործական թաւը որ տեսնուի համար։ Փոր -
մէնք տակ նաեւ թիւնը քաղաքաւորութիւնը, թիւ -
կարու տրտուծով, միմասնաւոր թիւնով Անտանդ։

Րազմաւորած պէտք է ինչպէս չէր չոգիեց
ընտանիք մը, այս քաղաքաւորութիւններուն իրեն
չիմ ծառայելու համար։

Արք, հինգ հոգիեց ընտանիքի մը համար
անգործութիւն 300 ը. ոսկի հաշի դրամ, օրակա
80 ը. գանձեցին հաշուով։ Ձեմ կարծիք. 75 ը. գա-
նձեցին պակաս ծախքով կարելի չէ հինգ հոգի
կարակերն, թէ՛ չարիւկ նախաճաշը ըլլայ գաւաթ
կարակերն, թէ՛ չարիւկ ծախքով, իսկ ընթեր-
քը՝ կարող մը պանքը հաշին հետ։ Միւսն ու պտու-
ղը նկատուած պէտքեւ եւ լաւալորութիւն։

Կրնա՞ք ընտանիք մը գրելի լոյսն ու կրակն։
Մարաքիլի խնայողութեամբ 100 ը. ոսկին կ'անց-
նի այլ մարդեր։

Ստալինը իրաւունք չունի կերպապէս նոր
զգեստ հաղորդել։ Անթերիկան կապողներուն մէջէն
կ'ընկն ընդի որոշը եւ զանալիարդ կարողներ.
պէտք է անուցնէ զան։ Այլ կարողներն տուէք
իրեն երկու տասիսան եւ մէկ քանի։ Պիտի մա-
նցնէ երկու գոյգը հոգիէ մասնաւոր տեսակով։
Պէտք է իրեն երկը անխոր մէկ գոյգ. գոյգայ-
դէ՞թ երկու լաւիկ անխոր մէկ, նոյնքան մը երե-
քանալիկով։ Ստան համար 100 ը. ոսկին սեպեցն
թէ կը բաւէ։ Տեսալորութիւնն եւ փողկաղիկ
մարաքիլը. հինգ տարին մէկ հոս կը բաւէ։ Ոսկ
ընտանիքին միմասնաւոր շորս անտեսմանը թող գը -
հանան 100 ը. ոսկիով, զգեստը համար։ Որով
զգեստի մարդը պատանեցեան 200 ը. ոսկի։

Որքան ալ կ'անտեսուի, եւ որքան ալ ինչ ու-
նէ, միտող է ինչ կընար ձեւի կը մօրուցիւնը։
Յարգանքի արժանի եւ քաղաքաւորութիւնը։ Կը -
նայեք պատանիկ սովակն որ ծերիկն (սիւլաթթ)
մասին փոտնէ ուսուցչին. 20 րանկանից միւս
միտիկ լիւայ. եւ այս տեսակէն միտիկ կարելի չէ
30էն պակասով գոհանալ. ալալիսով կը հանքի
125ի։

Պէտք է ուսուցչիւր ամալ մօրուցի մարդ ու-
նենայ, բայց կ'ունենայ։ Պէտք է որքանոն անի
դիվի, բայց չար բաւուէն երբեմն կը հանդիպի
Պէտք է ըմպելի քորման — ոչ ունից ինչ զովա-
ցուցիլ — բայց կընար կը քորման։ Աւ այլ բո-
լորին համար համար թէ պակաս 50 ը. ոսկի կը
մարսէ։

Պէտք է ուսուցչին դասակար խնայիկ ունէ,
կարանիք ունէ, պտուղ ու շաքար ունէ, պտուղի

շրջաններէ միայն Մարաքիլիկովի մէջ կը մա-
կուի բաւարար, միացան շրջաններուն մէջ կը ձե-
րակուէն հաշաւաւորակալ մալիկները։ Կան
Փերսային մէջ շատ խօսեր են բուլեւիկներու սի-
րած թեմայի վիճակներու եւ բուլեւիկներուն եւ թիւ-
կաւորութիւն մարդկով-ինչիկիկ ուսուցանն եւ
այլին մասին։ Մի՞նչ անալոր կը համարենք մէջ
թերեկ հոս ալ հարցերու շուրջ տեղի ունեցած
վիճարտութիւնները։

Մարաքիլի կոմիտէի անդամ աշխատանքներուն
մասնակցին են Արքրէշանի Կենտկոմի Բեկալոր
աղաներն Ա. Արքրէշանեան եւ Գ. Արքրէշան։ Կոմ -
Փերսային ընտրել է մարդկով, որ կը կարգել ըն-
տրել է մարդկով քարտուղարութիւն, հետեւան
Ե. Ա. Սարգսիւն։ Թէ ուսուցչիկ ինչ գործ
ունի Հայկական Դարաքոյի մէջ, բուլեւիկան
հաւակի մըն է, զոր փոխար է լաւեմ։

Իրեն երաքաղաքիկով, պիտի յայտնենք մեր
ընդհանուր ապարտութիւնը Արքրէշանի Հայերու
աղիկ վիճակի եւ ինչպայս բաւակ մասին։ Հայ
տարբի գէ՛մ, անդամ Լեւոնայի Դարաքոյի
զորս բնակող Հայերու գէ՛մ Արքրէշանի տեղեւո-
րան իշխանութիւնը մասնաւոր ճնշողիկ կամ ճո-
նանիքը քորաքաղաքութիւնն չէ մարդը։ Ան չի
մարդը ձուլել Հայերը կամ մերապատուիկն ա-
նուցնէ։ Վտանդը մասնաւոր Բագու բնակող Հա-
յերու համար, որիկ կ'աղէ կուսայ։ Անրեն ունա-
ցան են ինչպիսիք եւ ուսակալակալ իշխանաւոր-
ութիւն տակ։ Այս բոլոր թիւղալորութիւնը, Արքրէ-
շանիկով, Արքրէշանիկով, Երբիկով իրենք
են արդէն սոսկաւորութիւն համար, ինչպէս որ բաւա-
մէ անայ, ցարէ մասնակց նոյն համար կը քա-
լին հայութիւնն շարժարար, հայ լեզուն իրենց
ընտանիքէն դուրս վիճաւոր քաղաքիկ հայալիկ
ճարտարապետներ եւ Նախապրիւնաբերողներ
Բագուի մէջ։

Փայլող Լեւոնայի Դարաքոյի Հայութեան, ա-
նոր ներկայն ու ապալայ բախոր կը նման են
Սով. Հայաստանի Հայերու ներկայն ու ապալայ
բախորին։

Ա. ՌՈՂՆԿԱՐԱՆԸ

ՕՐԱՐԱԵՐԻՉ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

L'ARMENIEN fondé en 1925 R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesau — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Abonnements: 11000 ֆր. — 50 ֆր. — 2200 ֆր. — 3000 ֆր.
Tél. GDB. 15-70 ֆր. 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 13 Février 1953 10 ֆր. 13 ֆր. 10 ֆր.

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6391 Նոր շրջան քիւ 2402

ՊԱՐԼԱՄԵՆԱԼ ԴԱՇԻՆԵՐ

(ՅՈՒՂԱՏԱՆ, ԵՈՒԿՈՍԱՄԻՒՄ, ԹՈՒՐԿԻԱ)

Գոյսէն կը հեռագրեն թէ Եւրոպայի թաւ-
րեկամութեան զանազակ մը պիտի ստորագրէ
Յունաստանի եւ Թուրքիոյ հետ, Մարտ 15ին: Եւ-
րոպէի զարդէն երկրներու ներկայացուցիչները Բեռլին-
20ին ժողով պիտի գումարեն Աթինի մէջ, այս
զաւանգակն նախագիծը մշակելու համար:

Միեւնոյի աղբիւրի մատնասն, զաւանգորը
որոշէ գիտութեան յօդաւոր պիտի շարունակէ, բայց
երկրորդ համաժողովին մէջ պիտի կըն-
քուի Մայսիսի կամ Յունիսի, փոխադարձ պաշտ-
պատութեան համար:

Վերջին Միեւնոյի Աթինի թղթակցիցը առ առ-
թիւ կը քաջատրէ թէ Յունաստանի, Եւրոպայի
եւ Թուրքիոյ զարեկացութեան դիտարկը չը-
պատանի է Թուրքիոյ եւ Մակեդոնիոյ պաշտպա-
նութիւնը: Արդ, այս առաջին ինքիցը շատ մը
գիտարկութիւններ կը ներկայանան: Երեւ իրերը
ներքէ եւրասիականը կը ապագովութեան մասին
կը մտածէ:

Այսպէս, Եւրոպայի առնէ բանէ առաջ կ'ու-
ղէ պաշտպանի կը երկար սահմանադրութիւն խո-
սիչի կէտերը՝ արքայնակ երկրներու դէմ:

Թուրքիան եւ կ'ուղէ առաւելաւոր թիւերով
գործադրութեան պահի կը արեւելք, սահմանադրու-
մանը: Միւս կողմէ Սեւ Մովրդ. արեւելքն պաշտ-
պատութիւնը յորձանք կարեւոր կը սեպէ որքան
Թուրքիոյ պաշտպանութիւնը:

Գաղով Յունիսը, կ'ուղէն պաշտպանի իրենց
հիւսիսային սահմանադրութիւն, մինչ քան զբաղի-
ւորեն ու բարեկարգութիւն ուրիշ հողեր ունին:

Եւ վերջապէս Իտալիան կը մտածէ թէ երեւ-
րեկներին զորքանցութիւնը իր սեպս ապիտ լու-
նեակ, երբ իտալական զօրքը պաշտպան
Թուրքիոյ մարտիկ-պիկարուս զինք, արդիւնաւոր-
ով յուսկային զինատեսիլները:

Տարակար զիպ թէ զերես լուծելի ինչոր-
նեւ ինչ աստի: Միւս կողմէ Աթինը եւ Անգարա
կ'ուղէն մտած ըլլալ թէ միայն իրենք պիտի չը-
լանա Եւրոպայի արեւելքները, եթէ արքա-
նեակ երկրները յարձակուտ զորքին ալ երկրին
վրայ: Արեւին սահմանադրութիւն ալ այս կամ այն ձեւով
հարկաւոր կ'ապրէ չնչին հետ չնչին Ալպանի-
այաթ: Մնաց որ, չնչին սահմաններուն հողից
կ'ուղէն զորքն զին. համաժողովին կ'ուղէ
եւ վաւերացուի սահմանադրութիւն երկրներուն
կողմէ: Արդ, Թուրքիոյ վէճը ծանրանալի ինչոր մը
է: Այս է պատճառը որ երեւ երկրները կ'ուղէն
զոտանալ զառ. համաժողովին մէջ, մինչեւ
այս փորձիկ հաղթի լուծումը:

Բայց այս զառաք. համաժողովին խնդիր
չէրն ալ գիտարկութիւններ կը ներկայանան:

Կարգը որ իրազեկներու կարծիքով, այդ հա-
մաժողովին կ'ուղէ ընդհանրապէս արեւմտեան
պետութեան եւ որ կ'ուղէ պահել որ զերեւոր այդ
ընդհանր մէջ կամ սակաւիկ, ուրիշ տեսակէն
թիւներ ձեռք թերելու համար Միջ. Արեւելքի մէջ

Այսպէս կամ այնպէս, տակաւին դժուար
է ճշդի թէ ինչ ինչ պիտի ունենայ զառաք. համա-
ժողովին, իբրեւ քաղաքական զին. զաւթիք: Բայց
իրականացուողական ախտից զորքանցութիւն
մը կը նախատեսի զաւանգուրութիւն մէջ, յառաջի-
կայ շարքներու ընթացքը:

ՄԻԵՆՈՒ ԱՐԵՎԵԼԻՍԻ ԴՇՆ. ԱՎ...

Լիբանանի նախագիծը, Բամի Շամուն Սէ-
ուտի Արաբիոյ այցելից ջանքի մը որ առաջ յարգելի
չըլնանքներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընձա-
նէն այս այցելութեան, որ կ'ապ ունի Միջին Արե-
ւելքի կայսրիկ հետ:

Վերջին Արաբիոյ արտ. Նախագար մասնա-
դրութեան մասնաժողով, ինչպիսիք որ կ'ընդամենի
նախագարք սերտ կապեր ունի Յորդանանի եւ Ի-
րաքի մէջ: Չէլլու՞ փութաց փարսակ մտաւա
իւրիւրները, յայտնակ թէ Գ. Շամուն առնէ
բանէ առաջ կ'ուղէ պաշտպանի կը երկրին հողային
սահմանութիւնը եւ սահմանադրութիւնը: Այս հաւա-
սեմները լաւ տպաւորութիւն գործնելին եւ Արա-
բիոյ վեհաժողովի որ ժամ հարկաւոր: Լիբանանի
նախագար, աւելի ամապագային համար երկու
երկրներուն համեմատելութիւնը:

Գ. Շամուն փառաւոր ընդունելութիւն մը քը-

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԱՄԻ ՀԱՆԱՏԱՅԱԼՆԵՐՈՒՆ

Կէրիւրիկեան Խորհրդարանին պատկան Եանձ-
նաժողովը, որուն պաշտօնը արտաձէ կը ստանալի
Բաթիկի կառուարմէն պատասխանատուները,
կ'առաւելիք ՄիացեալԱզգիներուն զառի քաշել
խորհրդարանի կառուարութիւնը, որուն հրահա-
նով եւ միջակցութեամբ տեղի ունեցած էր ըս-
տաւոր:

Յանձնաժողովը, այս առթիւ, կ'առաւելի
նաեւ ջնմութիւններ կատարել զանդուամային ու-
րիշ շարքերու եւ մարդկութեան դէմ կատարուած
այայտան ուրիշներու մասին:

Կէրիւր Գործ. Լէճիկեան, ցեղապատանութեան
պայմանագրին հերիակեւ, կ'ը կ'ընէր բարդ քա-
ղաքակրթի կառուարութեանց որ անյապաղ ստե-
ղարքին ալ փաստաթուղթը, եթէ նոյնիսկ ան-
զամ չեն Նի. Եւրոպէ միջնազային հիմնարկու-
ման:

Մարդիկ տաւոր տարրի է վեր կը խափի Բա-
թիկի պատկերին մասին: Իսկ Օրտուորի որդեւ-
րութիւնը շատ արցունք Բաթիկ տաւած է թէ՛
Ֆրանսայի եւ թէ՛ արտասահմանի մէջ:

Կար տանն է, երբ Հայաստան աշխարհի
շարքերն ալ զիտը վիշտը կը պատմանէին եւ աչք
կը թընէին Լոնտոնի, Փարիզի, Վերլինի,
Վիեննայի կամ Փէթերսբուրգի լուսացնող զան-
վիւններին ներք: Եւ ինչ արդո՞ք ծառեր կ'արա-
ստունէին՝ ի պատիւ մեր միշտուար ազգին...

Բայց, երեսուն տարին անցաւ ու, արտասակ
աշխարհի ճակատագրիկ վարդիւնէն ո՞չ մէջ թե-
րակ կը բանայ եւ կ'առաւելիք զառի քաշել Մ-
րեւելքի ճէնթիմիցները: 1918ին Մայիս արաբե-
րից ալ մը Թուրք ջարդարարներ, բայց չէն հաճ-
ութիւն ու բերել տալին: Միջազգ. խորհրդարա-
նայ, մեր զիտակը շաւտանակ զառի փոքր ջանք
մը Թալաթիներ: Եւրոպ. ունիւն — զուրիշ զան
մեր:

Եթէ զառաւելիք աշխարհը այս կամ այն
ժամապայման կառուարութիւնը շատի քաշելու
բարեկարգութիւն ունի, թող զի մը աւելի՝ կանոն
շարժէ:

Երբ էր իր ինչը — իր ինչը — 1918 յաղ-
թանակից ետք: Ինչո՞ք ջնմութիւններ զիտար-
ուեցան մեր շարքերուն պատասխանատու, կախա-
րակ քաղաքացիներու համար:

Այսօր, քանի բանին անցնելին ետք, Մոս-
կուսէ այս ստորիններէն հաղցնելի ետք, երկը
զառի մասին ճանել ուրիշ չի չընախակ կ'ընէ՝
է՛ ինչպիսի Միացեալներու եւ Թալաթիներու զան-
ուեւ ջնմին:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՈՂՈՂԻ ՅՈՅՑ մը տարուած էր երկի Փարիզի
մէջ, 1934 Փետր. 12ին տարեշարժին առթիւ: Ծա-
ր հաղար ոստիկաններ եւ հակէին քարկարգու-
ման: Եւրոպ. ծաղարները կը կնակին որուն
համար, բայց ոստիկանութիւնը արգելից: Միւս
առեւելքի իշխանութեան կողմէ: Փանք մը օր
ի վեր յալախ կ'ընէ հաւատարմի հանրակարգի եւ
մեթորի երեւելիները, իբրեւ զոգրից ցոյց:

Մ. ԱՆԱՆԳՆԵՐՈՒՄ Նոր նախագար մեթոք
ներգծ չընրել Տէր եւ Տիկին Ռոզնիկիցի, ո -
րոշք մասունք դառապապաղուած են, այն ամ -
բաստանութեամբ թէ՛ հիւսիսային զաղայիններ
հաղորդեն եւ Խ. Միութեան: Մասնապատիւն
գործադրութեան օրը պիտի զօրուի երկուշարքի:

ՕՐԱՏՈՒՐԻ շարքին զառք վերջացաւ մէկ ա-
միս տեւելի ետք: Եթէ որ դառապապաղ զոգրակ
նրաւ պիտի զոգրարկն մնան Հինգը, կամ Խը-
րաթի, պատասխանելու համար 800 հարցումներու:

Արաբիոյ մէջ: Երկու վեհապետներ խոր-
հրդարանի մասալոսին ինչորիկու, Միջին Ա-
րեւելքի պաշտպանութեան մասին: Գ. Շա-
մուն Չէլլու՞ փութաց իրաւարմաւ, Եւ, օր, եւ՝ այժմ
դառած է ներքին տաղանայ մը, որ մեծ մա-
հապապի կը պատմանէ:

Անգիլիա եւ Եգիպտոս կը համաձայնի՞ն

ԲԱՏԱՆԻՍ ԺՈՂՈՎ ԼՈՏՏՈՒՆ ՄԵՏ

Անգլ. Թերթերը կը գրեն թէ կատարելա չա-
մաժողովութիւն զարգացած է Եգիպտոսի հետ, Մու-
տանի մասին: Ի՞նչ, որ բանագործութիւններ վերջա-
ցան Գահիրէի մէջ, կարեւոր ժողով մը վերջ
որ տեւեց 90 վարկաբան: Երկու երկրներուն պատ-
ուրեքները լաւատան կ'երեսային եւ նոր ժողով
մը շնանակցելին յաղորդ օրուան համար: Այս լու-
րին վրայ Զըլլի եւս բաղադրիկ նիստի հարաւորեց
դահլիճը, որուն պատասխանին կը սպասեն Դա-
ւիթի մէջ: Պ. Խարն կարճ կապից կը արձակու-
ղէ:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն,՝ յայտը
վաղը պայմանագրի մը պիտի կնքուի Մուտանի
մասին, ինչ որ պիտի դիւրացնէ նաեւ Մուլիքի վէ-
ճին լուծումը: Իրաքիները կը հաւատան թէ առ-
կարի կը մնան միայն ջանքի մը մարտեր ինչորի-
ներ: Զօր. Նիկիոյ զիտարք խորհրդակարն,
զիւ. Մուլիք, յայտնիք թէ կառութիւնը լինով
պիտի պարզուի 12 ամսէն, ինչու՞ք թէ Եգիպտոս
այլիս չի պատմանք Մուտանի կցումը. ուրեմն
չին, այլի տիկին Շամիւսնի եւ պարագաններուն:
Պայմանագրին ստորագրութիւնէ՛ն ամէրկայաց
վերջ Մուտան պիտի դառնալ ինքնապա, իսկ ան-
կարելիքին պիտի ստանայ երեք տարիէն: Երեւի
թաղարկութիւնները պիտի կատարուին Մարտին
ներք: Այս առթիւ պիտի ինչորիկ Մ. Շա-
հանդիւնին եւ Հինգիստանին որ զուրկարեւ-
թանց վրայ հակին Եգիպտոսի եւ Անգլիոյ հետ:
Լոնտոնի մէջ լաւատան եւ անոր համար որ,
ցարդ Մուլիք ինչորիկ լուծումը կը գիտարարէր
Մուտանի վէճին պատմանով: Եգիպտոս իրաւոր
կը կապէր երկու ինչորիկները: Այժմ համար
հարկաւոր կը նկատեն վերջնական համաձայնու-
թեան համար:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՆՈՐ ԿԱՐԳՈՒՄԱՐԿԸ

Ինչպէս դառն էին երկի, զօր. Նիկիոյ բազա-
նիկ վարչաձեւ մը հաւատարմի եւ երեք տարուան
համար, սեպելով Յունիսը 16ին:

Նոր օրէքը, որ Մասնաժողովներուն տեղը
կը թռնէ, հիմնուած է հետեւեալ սկզբունքներուն
վրայ:

1. Աղբյւր է աղբիւրը աճէն իշխանութեան —
2. Բոլոր Եգիպտացիները հաւատարմ են օրէքին
առջեւ — 3. Անաստուկան արաւորութիւնները եւ
մասնաժողով պատուութիւնը երաւարարուած են օ-
րէքները: Լուսիկները եւ անփայտութեան իրա-
ւորները — 4. Օրէքը կ'ընախաւորէ կոնքի զա-
պատուութիւն — 5. Ապստանի իրաւունք կը Գա-
լիկին յաղաքական յանգարանները — 6. Կարելի
է՛ն որոշէ տալը կամ ապահաւորութիւն հաւատա-
ւոր անուշ օրէքներ — 7. Դառաւորութեան նախկա
նէ:

Անգիլիա եւ Ֆրանսիա

Փրանսայի վարչապետը, արաւորէն զորքեւր
եւ ապ. անտեսութեան նախարարները Եւ. օր
Լոնտոն հանձնելով, սկսան ջննել շարք մը վիճելի
ինչորիկներ: Աւելի ջնն երկու տարրի է վեր առե-
լիցն ապագմ մ որ Փրանսայի վարչները Անգլի-
այիցիները պաշտպանուցին: Գ. Վիշուան Օրիւլ արա-
մաղարծ էր կը անձնակալ օրաւան:

Բանագլութեանց զիտարք նիւթին են —
1. Համարին Անգլիոյ որ աւելի լայնօրէն ա-
րակցի եւրոպական քանակին — 2. Աւելի սերտ
գործակցութիւն հաւատարմ Փրանսայի եւ Անգ-
լիոյ միջեւ, Մայր. Արեւելք ամբիկան Նոր քա-
ղաքականութեան հանդէպ, որ լուրջ մտահաղա-
թիւն կը պատմանէ երկու երկրներուն մէջ — 3. Անգլի-
ֆրանսական զորքակցութիւն Միջին Արե-
ւելքի մէջ — 4. Առաւելաւոր կը Անգլիա եւ Փրա-
նսա ամբախն քարէն երկուսեան եւ անտեսական
դանի վրայ եւ Անգլիա օգնէ Փրանսայի արտա-
մալաներուն:

Միեւնոյի տանն Փրանսա կ'ուղէ որ Անգլիա
25ին զանէ 50 ամբիկան թաքձալմէն համարակց-
նական լուծումը վարի, որոշակի առեկալից
ընթերցիլ կարեւան Փրանսա զալ:

Պ. Արթէ Մայր լիճակի եւ Լոնտոնէն չմեկնի
առանց չալակիցն արգելից մը ձեռք թերելու:
Վանգի կը վարանար որ Անգլ. Ժողովը վաւերացնէ
էրոպական քանակի զաւանգիլ, եթէ Անգլիա
յանն յանն աւելի լայն ապակցութեան ընձալի:

Փրանսա հինգ գիտելիքներուն յանձնէ կը
առաւարդները՝ եւրոպական քանակի զաւանգի
քարեկոխման մասին: Միւս արդէններ կը սպա-
սեն թաւակցութիւններին:

ՏԻՐՈՒՄԻ — Ինչպէս կը դուժէ Դ. Էջի մա-
հաղար, քանադանք Արեւն Երկաթ. (Շամիւսն)
Գիտարարութիւն ունեցած է կործանելի կը եղ-
ալարը, որ Փարիզ հաստատուած կը երկար տանն
է վեր:

Մեր ինչորի վաւակցութիւնը մեր աշխատան-
քին, այլի տիկին Շամիւսնի եւ պարագաններուն

Մուկուս եւ Խաղաղ Խորհրդանշան

Ի. Միտիթինը երէկ խոցել էր զիւսանդառա-
կան յարաբերութիւնները Խորաշէնի հետ, ճամ -
բու զինելով սուր զինանոցներով:

Այս խորհրդանշանը եւ թէ՛ Միտիթին խորհ-
րդանախառն զէժ Խաղաղութեամբ եղեռնաբերողին:
Ինչպէս իր լիւրժի, ուսումը ի պայմանով զնապա-
նական մէջ, խորաշէնը չէ՛ր լինէ մեն ժամը: Վի-
րաւորական երեք պաշտօններն եւ զնապանին
կիրէ:

Խորաշէն անմիջապէս ցաւ յայտնեց, « մեն -
տոյն առեւ թաղմանը ձերբախաղաղութիւններ կա-
տարելով: Բայց իր թէ՛ թէ՛ Միտիթին զո՛ւ չէ
մնացած:

Իշ. օր ցոյց զի կատարուեցաւ թէ՛ Միտիթին-
նախաշէն: Մտն 400 կարմիր ուղեկցիներ թա-
փօր մը կարմիր զինաւոր պաշտօնային զաւյ, զորդներու համար կատարուած յարմարեան զէժ:
Այս առթիւ բոլոր ծառեր խաղաղութեան դա՛վ ձին
զէժ: Հետեւեալը կըսէ ընդհանուր հապարդիչ -
իւրերուն հետ: Բարեկեցականութեան անուանեալ
հայտն զոյգ իրաւորականութեան: Ծառաբերողը
խորհրդանշան զնապանութեան երկաթի, համա -
կարմիր քանակներ մը յանձնելու զնապանին:

Ոստիկանութիւնը զարդանք իր պահէ իր զըն-
տոյնութեան արդիւնքը: Ծառը խորհրդանշանն էն
50 հոգի:

Մուկուսին առթիւր ուղարկել մեղաւորի հրա-
շակել Խորաշէնի ոստիկանութեանը:

ԱՐԵՆԵՆԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԲՈՐՆԵՐԻՆԵՐ
Վերջապէս իր ուղեկցի արեւմտեան Վերջինը բը-
նակներուն, լաւել թէ նորը պիտի պաշար -
ուին, եթէ վաւերացուի երեսներ քանակի զաւ-
նապէր եւ եթէ շտապարին իրենց զաւաքին նը-
կալ վարչութիւնը:

Այրի Տիկին Ամմէն Ծամեան, Տէր եւ Տիկին
Արմանյան Ծամեան, Տէր եւ Տիկին Armand եւ
Սօֆիա Bostyan եւ զաւակը Patrick, Տէր եւ Տիկին
Արեւն Երկաթի, Գ. Բարեկեց Ծամեան եւ իրենց
զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թովմանյան եւ զաւա-
կը (Եղիշտան), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Վարդ-
եան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Կիւրեան եւ զաւակնե-
րը, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Կիւրեան եւ զաւակնե-
րը, Տէր եւ Տիկին Կարապետ եւ զաւակները
(Ամբաստան), Այրի Տիկին Ասիկ, Տէր եւ Տիկին
Պատանեան եւ զաւակները (Մարգարէ), Տէր եւ
Տիկին Համբարեան եւ զաւակները (Փարիզ),
Իսրայէլ զաւակ իր ծառայական իրենց ամուսնով,
հօր, մեն հօր, եղբոր, քոյրերու եւ զաւակներին
ԱՄԻՆ ԵՄԱԼԵԱՆ:

Ժամէ՛ որ ստեղծ ունեցաւ Գլ. 10 Փետր., 61 տա-
րեկանին, իր բնակարանը 3 Bd-du Midi Le Raincy.
Ծառաբերողութիւնը պիտի կատարուի աշ -
տօր լուրջաբէ՛ 13 Փետր. ժամը 11ին, Ռենսնի զն -
րեցմանատուները: Հաւանութիւն իր բնակարանը:
Մասնաւոր ժամադր շտապարները իր խըն -
դարի ինչպէս աշ չկատար ներկայ:

Հանդիս Երկուր

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Գանձեօ Բա-
շանի ժամանակից:

Ծառաբ. 21 Փետրուար, ժամը 20,30ն ինչեւ
կէս զինքը: Գանձեօյի զարդերը Préau des Filles զն-
ղեցիկ արահի մէջ (69, rue d'Arcueil, Bagneux):

Ժոյն եւ խմամբուն յայտարար:

Ա. ՄԱՍ — Պատկեր մը Ե. Պարսեանին «ՄԵ-
ԾԱՊԱՍԻՒՄ ԹԱՐԱՅԻՆՆԵՐԻՆԵՐ»:

Բ. ՄԱՍ — Հայկ. երգ, հայի եւ եւրոպ.
նուագ (զաւանակ եւ չիթ), արտասանութիւն -
ներ:

Գ. ՄԱՍ — Հայկ. երգ եւ կողմասան պարեր:
Դ. Քիչ ժամանակի զինքերով:

Մտն 150 ֆրանկ:

Հաղորդակցութեամբ միջոցներ — Porte d'Orléans
տունը հաւաքուող թիւ 188 եւ ինչին Գանձեօ
(Marcel Bonnet), կամ տունը մեթրո եւ ինչին Գան-
ձեօ (Ligne de Sceaux):

Հանդէսը կը սկսի ժողով ժամուն:

CINEMA GAMBETTA-ETOILE
105 Avenue Gambetta
(ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ)
Բաժնեկրուած իր զաւած ընդունելութիւնն,
երկրորդ շաբաթը ըլլալով իր ներկայացիկ աշ -
խարհահայր զուսուտը շարժանկար
AUTANT EN EMPORTE LE VENT
(ՀՈՂԸ ԿԱՌԻՆ ԿԸ ՏԱՐԻ)
Տեղուրթիւն 4 ժամ: Գին 500 ֆր.:
Ամէն իրկին 8,30ն. Երկուրթիւն, Ծա-
ռաբ. Կիրակի նաեւ ցերեկներ ժամը 3ին:

ԽՐԻՍՏԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ
ԿԱՌՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱՐԻ ԵՒ
ՎԱՅՈՒՆԱՄԵՆ 45ԱՄԵԱՐԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ
Կազմակերպութեամբ Վաղարշապատի
Հայրենակցական Միութեան
Այս Կիրակի, ժամը 10ին, Փարտային Ս. Սա-
հակ-Մարտիրոս Մայր Եկեղեցին մէջ: Ս. Պատար-
աղէ հաջ, Հոգեւորապետ ԽՐԻՍՏԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ եւ
Համայն յայտն ու անկախ ներկայից Հերոսներու
անմահ յիշատակին:

Բուն Հանդէսը տեղի կ'ունենայ կէսը՛ իր
ժամը 3.30ին, Մարտիրոս արահի մէջ, 88 Ռե-
տիպանը, նախապաշտօնեամբ Գ. Վ. ՊԱՆԻՅԻ-
ԵԱՆԻ: Կը բանախօսեն՝ Վեր. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ
Գ. Ե. ՊՕՂԱՆԵԱՆ:
Գեղարուեստական ընտիր բաժին:
Մուտքը ազատ է:

ՓԵՏՐՈՒՄ 18Ի ՏԱՐԵՂԱՐԸ
14 Փետրուար Ծառաբ. ժամը 20.30ին, Soci t s
Savantesի Բաւերաբարակին մէջ, 8 rue Danion, m tro
St. Michel եւ Od on:
Կը նախապաշտօնէ ընկեր Ս. ՌՈՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Խ. ՄԻԿՏԵԱՆԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժնին իր ժառանգից Լ.
Աւետիս Քիւրեանը (Էրզ), Գ. Ամիրխան (արտա-
սանութիւն), Քիւրիլ Եւ Ռեժո (նուագ):
Դաշնակ Օր. Ա. ՏՕՆԱԿԵՏԵԱՆ
Ծառիկ Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի «Ծառաբ»
Բաւերաբարակը կը ներկայացնէ Հ. Ծառիկ
« ԶԱՄԻՆՈՒ ՎՐԱՅ » օրերգութիւնը:
Մարտիրոս ժառանգութեան համար մուգ
100 ֆրանկ:

ԱՐԱՐԱՍ
MARAXE
ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԱԿԱԶԱՐԻ ՊԱՐԻՐԱՅԻՆԵՐ
Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ
Բաժնարկագրութեան պայմաններ. — Տարբ.
կան Պարտք 1000 ֆր., Արտասանման 1400 ֆր.:
Հասցէ — N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)
Tél. Tr. 47-48 C. C. P. Paris 7065-15
Փարսէ — Հայերէն թերթ ծախողներու ք՛մ՝
30 Գրանք թիւը:
Լոյս տեսաւ Տրդ թիւը:

ԼԱՍԱՂՈՑԻ
ԿԻՐՊԱՍԵՂԵՆ ԵՒ ՃՈՐԴՆԻԹԻՐ
Ինքնակերպար Խմար
ԿԸ ԳՏՆ ՈՒՐԻՆ
Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Լաւաղոյն տարմմ ամենամամ զնով:

Claire-Comte
COUTURE
ՅԱՏԱԿԱՅ ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒՄ
ՓԱՐԶ ԱՐՈՂ ԿԱՄ ԱՐՏԱՍԱԼԱՄԵՆԻ ԵԿՈՂ
ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԵԿԱՍԻ ՈՒՆԵԱԼ
Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ
Փարիսիկան նորմալութեան իր ժամանա -
տունը, 17 Bld. des Capucines, Paris: Café de la Paixի
հիւղ զիմարը: Հնա. OPE. 80-34

ԵՈՒՇԱՍՏԵՏՐ
ՄԱՐՏԻՆԵԼ — Հ. Ե. Դ. Երբ. կոմիտէն ընդհ.
ժողովի կը հարկուի —
ՈՒՐԻՐԱՅ Ծառը 21ին, Ամուսնի ենթակոմիտէ:
ԵԱՐԱՐԱՅ Ծառը 21ին Զաւարեան ենթակոմիտէ:
Կիրակի, ժամը 16ին, Արամ Խոմար:
Կիրակի ժամը 16ին ընկեր Կարո ենթ.:
Ճ. ԿԱՅԻՏ ԽԱՄԻՒ Փարիզի ժառանգիցին
ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 3ին Café R gent.
Խորը ընկերութիւններ. ներկայութիւնը անհրա-
ժեշտ է:
ՓԱՐԻՅ — Հ. Ե. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Ու-
նեւորդական ժիւրիական ժողովը այս ուրբաթ ժա-
մը 8 ու կէսին, սովորական հաւաքատեղին:
ՊՈԼՍՅԵՆ ԿԵՐԻ. ՎԱՐՓԱՐԱՆԻ Նախկին Սա -
ներու Միութիւնը թէ՛ յաւանքէ՛ մը սարքած է ի
պատիւ Կերպարանի Հայրենիքի ուսուցիչ եւ եր-
եստարդ լրագրող Գ. Մկրտիչ Համբարեան, այս շա-
բաթ օր ժամը 5ին, Գ. Ամէմանին հաւաքատեղ. 12
Rue Cadet: Այս առթիւ պիտի կատարուի նաեւ Նոր
ժողովութեան ընտրութիւնը: Կը հրահրուի ըն-
կերները:

ՄԱՐՏԻՆԵԼ ԵՐԻՏԱՄԱՐՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՐՏԻՆԵԼԻ Հ. Մ. Բ. Մ. Ի վարչութիւնը կը
ծառնուանէ Մարտիկի եւ ընթանի հայ երեստար-
դական թէ՛ 1952-53ի արմատութիւնները
սկսած են: Փափագողները զանաւ ձեռք. երեկո-
ւոր, ժամը 8ին 9, իր սովորական հաւաքատեղ -
ղին: Արմատագրութիւնները կը փակուի Մայիս
15ին:

Դաշնակախաղաղի ՕՐ. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆԻ
նուագահանդէսը Մարտ 17ին Salle Caveau

ՀԱՐԱԶՊԱՅԻՆ ԼԱՍՐԱՐ
Հերթական դառնաստութիւնը այս ուրբաթ,
13 Փետրուար ժամը 21ին, ծառնի հաւաքատեղին:
Դառնաստ՝ Պատ. ՄՕՍԼԵԱՆ: Նրի՛ք՝ Վրասախար -
գիւրու պայքարը եւ զրիստոնէութիւնը:
DRAFERIES
FOURNITURES POUR TAILLEURS
VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)
34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE
MANUFACTURE DE V ˆTEMENTS
Hommes - Jeans - Gens

Սևոր Մուրաշեան Կարժարանի
ԲԱՏԵՐԱՐԱՆ ԵՐԿԱՅԱՏՈՒՄԸ
Փետրուար 15ի եւ 22ի կիրակիներ ժամը 15ին:
Կիւրի մաշկի զինքերով:

Տարեկան մեծ պարահանդէս
Ս. ԽԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿԱՏՈՒԹԵԱՆ
Կիրակի 15 Փետր. ժամը 16ին մինչեւ կէս զի-
նքը: Cercle Militaireի արահիներու մէջ:
Մեթրո Saint Augustin:
Նուագ, նախ սիլիֆէ, անանկալներ ԽԱՄ:

ԲԱՏԵՐԱՐԱՆ ԵՐԿԱՅԱՏՈՒՄ
Կազմակերպութեամբ Հ. Ե. Դ. Ս. Լուի Կիթի -
կ եւ Նովմատարութեամբ Մարտիկի Երբ. կոմի-
տէին, շաբաթ, 14 Փետր. ժամը 20.30ին, Սէն
Լուի, ձեռքով արահի մէջ:
Նոր Սերունդի «Միտանիթ» խումբը կը ներկա-
պանէ Երկրորդից ԶԱՐ ՈՐԻԿԻ, զեկամարու -
թեամբ Վ. Փիլիքեանը:
Միջին ներկայացուցիչ կը կրկնուի Փետր.
21ին, շաբաթ ժամը 20.30ին, նախաձեռնութեամբ
Վաղարշի Վերամիտ խումբին:
Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Ա Յ Ո Ւ Ղ Ը

Անգամ մը առաջ ըր եկա մեր դպրոցը։
Տէր Թումանյանը ամբողջ մասնավորներ երբեք առաջ տեսած չէին, բայց շատ քանիք լինէին աշակերտներ մասին, թէ՛ առհասարակ իրար կ'ըլլային, քաղաքապետ երեսներով, ուսման ալ կայ, վերջ ծուռ, վերջապէս՝ վշտաւար, անտէր ու թափառական, որոնք հոգիին ցարձ ոչ ոք իրենք հասկնայ։

Աշուկները կենաճի ծանօթ ու անմոռօթ, քան ուսման ու քրտնած ցարերը կ'երդէին, մարդկային հոգիին տառապանքները իր բացատրութիւն, կ'ուսուցանէին եւ իր լազնեղին մտիկ ընդդէնը ալ։

Աշուկներու մասին ամենէն աւելի շատ բան դիտել Ստոկի Մամաճ, անոր մասին մեր դիւանդներին կ'ըսէին թէ՛ «Ստոկի մաման կարաբոյզ կ'ըն ընէ եւ, կորեւն թէ աշխարհիւ ծանօթ ու անմոռնաթիւք դիտելով իրենք հոգիին չէին հասկնայ, իր դիտելով չէին լեզուները է, գիտէ հարցաւ ու մէկ հերթով, օճերն եւ թուշներն լեզուն եր հասկնայ, ասանց հետ իր խօսք, երկնքին ստաղիք վաղ իր - քնքնէ, անոց զգալիները կ'իմանայ, կորեւն հասկնային» իր աղօթքին ուսմանը սինքնէ վեր կը հանէ, դաշտին եւ շուկան իր նայէր, անշուշի զօքը մը իր մոռնչէր, իր լեզունը աշակերտական զգալներինը իմէ իմաստութեամբ, ապա՝ աշխարհ մը մուշտու լուրք իր փոքր դաշտերու վրայ, ուր՝ արտեր ու պարտիկներ կային, եւ մայր երկիրը իր նստելու թուրք, իր ծնէր ծաղիկ ու ծիւ, ծառ ու թուփ, դարձ ու ցորեն։

Անքան դիտել մեր եր գարնանը, նոյն թիւն - ինչին տակ՝ իր խոզերգաւոր նոյաւածները։

Երեսուրթ պատիտապաշտ իր Ստոկի Մամաճին՝ ծննդին մագիթ ունէր, եւ երեկի կանաչ կանաչէ՛ ծննդի՛ օրեր։

Մարտինէ՛՛՛՛ հոգի շատ իրաւար։ Ան ծնը իր նայալիս իր խոզերգաւոր նոյաւածները իր լեզունը մոյտալ, ապա՝ յարեք։

Տալէք, սիրենէ՛ք աշուկները, անոնք ցաւեր ունին անմահաւոր, եւ երբեք ունին վշտաւար։ Անոնք կ'երկնէ՛՛՛՛ երբ ուրախ են, մասնաւոր կ'երկնէ՛՛՛՛ երբ արտաւ են, կ'երկնէ՛՛՛՛ երբ կոխ ու շարժվել, երբ յայտնութիւն ու յայտնութիւն կայ, երբ տեսներն մէջ մտնել եւ սուգ կայ, երբ հարմիրք ու կոտորել կայ։

« Դուք տեսած մը առաջ մը, իր անցեր է մեր դիտելն ու երկեր է մեր շարժելն, մեր ժողով - միջոցն ու անոր քրտնած, մեր անցերն ու ներ - կանա՛ ով լինէ իր անոր երդը՝ կ'ուրէջ ձեզ ալ լինէ, ով որ չէ լինէ՛՛՛՛ հոգի կ'ուսուցանէ անոր երկերն։

« Ան, մեր աշուկներն երբեք, սիրելով իրենց հեղինակն են անոնք, հոգիները ալ լուրջ լինել են անոնք։ Տալէք, սիրենէ՛ք ճայ աշուկները եւ անոնք երկերն։

Օր մը առաջ մը իր բնամեծն զրկած մեր դպրոցը մտաւ, Տէր Թումանյանը ամբողջ մէկ խաղաղ տղաքա հասարակեանքս իմէ Ստոկի թակիր։ Հին իր աշուղը, եւ իսկուր անոր երդը։

Ետուով հասարակեանքս անեւ զիւրացիները։ Բաւեր մեկ եւ տուրք պատշաճաւոր։ Բազմութիւնը անց րոնքն թակին մէջ՝ եւ պատշաճաւոր վրայ, ծո՛ւ՛՛՛՛ օր բարձրութիւն ու մէկ աշուղ՝ իր ճշմարտեմէնով, իր ուրախ եւ տխուր իրերն ու յուշեր։

Ինչ Սեղոյն ուղի կ'ալ, յայտարարեց ժողովուրդին։

— Ձեզի իր ներկայացնող աշուղ Մուրաճ, մեր մեր յայտարար երբեք չէին։ Ան ինքսօրութեան մարդ է, կ'երկ է երբ միջոցով՝ մեզ սիրելու եւ մեր տունն ու տեղը, մեր կոտորն ու լեզուն, մեր պատմութիւնն ու անցանք, մեր ժամանակ ու վաղերք, մեր հերկն ու օրաբերք, վերջապէս՝ ճշմարտեմէն։

« Աշուղ Մուրաճի հոգի մարդ է, քան է ու անմահ, որովհետեւ հայրենասէր է։ Ան պատարաստ է իր եկեղեցի արեւուն մեր ժողովուրդը եւ մեր հայրենիքի փրկելու համար։ Աշուղն աշուղ Մուրաճին։ Ինչո՞ք ինքսօրութեանը, կենցանք ապրել ու հայրենի իր։

— Մուրաճ, ասորին ապրել ու հայրենիքը, կ'ընէ՛՛՛՛ ինքսօրութեանը։

Աշուղը մամոնիւն էր։ Գիտուն ու ղեմքն վրայ նստել էր ցաւին մէջը։ Անոր մաշեք երկար

էին, եւ ցորենեան՝ ունեւորն վրայ։ Համա՛՛՛՛ կ'ուրեւնէր իր խաղաղ ճարտար ճարտարները, փոքրիկ կար։ Կայր իր աշուղ Մուրաճ, ընդհանրապէս երկաւ աշեքը ունէր, երազով աշեքը, համայնը ու բոլորեալ աշեքը։ Մեր ալ չէր, երբեքստեղ էր ու զիւրեղին։ Ինչին խոսած մամոնիկ կարծես թէ կ'ալար։ Անհայտարար էր ու խոսկալիք, քանիք մը անապա շարժեալ իր նստած տեղին վրայ, ինչ - մանկէն նայեցաւ, ու դուրսէն անապա շարժեալ զեւ - արեւը։ Նայաւ ու տիրութեան անապա խոսեցաւ զեւ - խոսն վրայ։

Ժողովուրդը լուռ է, պիւն - պիւն կը նայէ աշուղին։ Երբ ինչը խօսքը վերջացուց՝ աշուղը ոտքի վրայ կ'եկա, առաւ ինչամէնէ, լարերը թրթռա - ցուց, ու ապա՝ երեքէ, —

Ով որ քաղ է, կ'ըն խաղաղատ, Արդե՛՛՛՛ ժամանակ է իր թաղ ցայ, Մահ - պատերազմի օրնաւ է, Ով որ անկալ է, քաղ է թաղ ցայ։

Աշուղի ճայնը հերցաւ, խաղաղ ու ճիւղաց՝ փոքրիկ աղբիւրի մը հանած ժողովուրդին պէտ։ Իր մաշիկն երեւելը կարծես թէ թիւնեղի լուրք, ուր՝ սանցաւ ունեւորից զիւրեղեկներու դուրսնորն վրայ։ Ապա՝ մտաւաւ, անկեղծութեամբ։

Կամ կ'ուրեւնէ մամոնիկ, անցիմի՛՛՛՛, Կամ գեւեմով փրկար իմ տառամբ, Կուտելով փրկեմի՛՛՛՛ հայրենիք, Ազիւն մտածողը թաղ ցայ։

Աշուղի ճայնը քաղաղ, կանաչ մարգագետնի կանաչ ծոցին մէջէն անցնող տառակներ մեղծ ու անուշ ծոցերով, ինչեւ սիրտերն մէջ, որ՝ անցաւ հոգիներն յայտարար, խոսեց մաշիկ ընդ - յայտն։ Գրագետն թուրք անէր, լուրջն ու սուգի հանց մարդկային զգացումները։ Ժողովուրդը լսեց ու դալ, ինչեւ խոսերն մէջ ու քարաքար։ Այս ինչը դար է մեր խաղաղամենի, Ինչի կ'ոքմէ մեր կը համեն, Մեր ինչ աշուղները իր տանն, Փառուի սեղանը թաղ ցայ։

Երկին զրդիւրը դարձեալ։ Հոգիներն անկին եւ ազգային արժանապատեւութեան լարներն։ Երբը հարաւորի պէտ զուգաւ, սիրտերն մէջ ճայ - րուղ լրճէ՛՛՛՛ արեւոյնց, սանցեց կամք ու յամա - տութեան, ազգային ունիւն եւ կուրի պատարաստ - կամոնիւր։

Քարէ հոգի, երկաթ - մարք, Հայածն թաղ ցայ, Ուսմարտ, Անկալի քարի տակ չնալար, Անկալի խաղաղ թաղ ցայ։

Անկեղծութեւ ներաշխարհը իր անմահ զայ - րուղի փրկելով մը զարմուտով պուրակին, ուր ծանրել իր տապալին շատուածով, հնդկերը իր հնդկութիւն, ու թուրքներ՝ հայրենասէր ցաւէն կու - րաւ։

Վերջապէս մեմէ մանկիմ կոխ, Հեմով պիտի անցնեմ հաշիւ, Մեր հայրենացիք փառք ու պատիւ, Մերոք փայլեմ սիրող թաղ ցայ։

Երբ, երբ, երբ, երբ, քաղա՛ ի հորը։ Եր - րբ լինէ՛՛՛՛ ու իր զիւրեղութիւն։ Երբ ընդունա - ցաւ։ Ձայնը զարթոյցաւ, կատարեց, դար - ձաւ փրկելին։ Աշուղին երբը սանցեց խաղաղի ղեքն ու անպարտաւ։ Երեւակայութիւն՝ իր մարտական շարժանքները դարձան աշեքերու ղեք... Իրենցին ձեռք երեւցան հայ քաղա՛ իր ղեքին ինչպիսիք ու ղեքն ունէր թուրքները, հայ պարտապիտեւ իր բանակով։ Ժողովուրդը՝ ծա - վառ ու հարաւորեալ։ Իր անմահ ճակատին աշխարհահռչակ արշաւին ու ազմատաղանդի կը ինքնատաղար յայտնական խոսեմն տանելով զերի - ներ, անթիւ տար ու դրոնէր։

Գիւղացիները դիմումայ ազգասիրութեամբ։ Հին պատմութիւնը իր յանգիք անցնելով մեղէն։ Եւ ազգային հարաւորութիւնը, ժայռի մը վրայ թառած՝ արեւի մը պէտ իր մեղէն։

Խոյզիկ եւ լուրջով այս պատմութեան, աւելի արժանաւոր համար ինքսօրութեան խաղաղի, աւելի ընդունաւոր համար կ'երեւը, վերջա - վերջ՝ սանցեց հայտնաւ ինքսօրութեան արտա - զրուցութիւն եւ պայքարի միջոցութեամբ, նոր երգ մը սկսաւ աշուղը։

Ի ղեք՛՛՛՛ Հայեր, ի տար ի իր երեսման, Տաննաւայտաւորսն ինչ լուրջ ու մի ճայն, Լինիմք լիա թուրքս անոն կ'ուսուցանէ, Թե՛՛՛՛ Հայեր, թե՛՛՛՛ դիւան ճայտաւան։ Արեւիկն իր տրեւմաւով, հայրաւ եւ ինչուս, Դարգաղաց, քիւրդը Բագրուր անտիւս, Հայկալ քաղաղաց արեւն իր քիւրդի, Աղստաւի ինչ ինչ անկն կ'ուսուցանէ։

Տաննաւայտաւորսն ունիւն է կանգնում, Անի քաղաղ լիւն, լիւն է քաղաղ, Անիւնով անկնումք իմ քաղաղ դաշտերը, Արեւով անկնումք իմ քաղաղ գետերը։

Ինչո՞ք ինչ լուրջութեամբ փառաւ ու դիմում, Անի ինչ աղաղ ու գուն՛՛՛՛ իր յետմի թուրքս, Յարաւար ինչ յարաւար ինչ ղեքն իմ ղեքսն, Թե՛՛՛՛ ինչ ղեքսն ու ղեքն, Ինչ ղեքսն։

Ինչ Սեղոյն թակել ու պատարաստ լեզուները, Ինչ ղեքն կանգն։ Գիւղացին յայտարար ապրելին հը -

ԻՆՉ ԵՐԱՆԵՐ ԸՆԵՆ

Ձեռք կրնար ժայռն պատանայող ժողովուրդին։

Ձեռք կրնար շատաւորն, առկայ, որ պա - քարոյ աղբ մը չէ մանկիւր։

Ժողովուրդը մը, որ կը՝ անսէ՛՛՛՛ ժողովուրդ, Իր շարժի իր ունիւն եւ ինքնատառութեանը ըն - դառալը կ'երկնայ ժողովուրդին, չի կրնար պարտել։ Կրնայ ծանր կորուստներ ունենալ, կրնայ ողբեր - ղական պատերազմ ապրել։ Բայց չի կորսնալ, « Ինչ ինչ տիրութեանը քաղաղի մը նման, պայքարի եւ նոր միջոցներ ստեղծէ։

Յայտնաւոր անորն է, որ անկն երկեր կը գիտնան։ Պատմութիւնը եւ ժայռ անոնց, որոնք կը դիմանան, կը պայքարեն ու կ'ապրեն։

Ձեւն հրաշալիք, որոնք կ'առողջանան, եթէ ապրելու կամք ունենան։ Գանիկներ կը ժաւա - արելու կամք ունենան։ Գանիկներ կը ժաւա - արելու կամք ունենան։ Գանիկներ կը ժաւա - արելու կամք ունենան։ Գանիկներ կը ժաւա - արելու կամք ունենան։

Պարզ է, որեւն, մեր ընկերը, եթէ կ'ուրեւն պատել մեր զրուցութիւնը՝ պիտի տանջենք մեր զիմարական կարողութիւնը։ Մեր նարպար - պատմութեան մէջ, որեւն ժամանակէ աւելի, այսօր ունեն է միջոցը մեր զիմարութիւնը կաղ - ջալակարելու։ Պայքարի միջոցներ ստեղծելու եւ ժայռելու, այսինքն՝ արարելու։

Ձեռք անդաւորաւոր, անշուշտ, որ կորուստն են անցնալիս մէջ շատ մը հայ զաւորութիւն, ինչ - պէտ ինչատառակ, Պուրովիւնի, Զուրովիւնի հայ զաւորութիւնը։ Բոլորովին, տարներ էին անոնց պատմութեանը։ Գաղութներ էին անոնք, որոնք իտալան էին ըն իրան Մայր երկրներին, ալ եւ հայ լեզուն ու զարմարութեան, հայ ժաւարկէն եւ բոլորեալ պատմութեան։

Այսօր, ունիւնք այս բոլորը, առողջ ու քաղ - դաւած իմանիկ մէջ։ Հայ ժողովուրդը իր մէկ եր - րորով իր խաղաղութեան ու արտաւորութեան։ Սփուրեւ կ'ուրեւն, որ տաննմանցած ու մոռցուած զա - ղութ մը չէ, այլ զաւորութիւն։ Դաւաճալ շրջա - վայ։ Անդրովիւնի մը՝ միայնակ ու ընդհանր - կան նայալիս լեզունով, մէկ լեզունով ու մշակութով, մէկ պատմութեան ու հասարակաց ժողովուրդի, ղեք ընդհանուր ճակատով։ Մեր պայքարն մէջ - րով իր կոտորն ու ընդհանր լեզուն, իմանալի ղեքը։

Մեր ազգային պաշտպանութեան համար։

Անոնք իր կ'ընենք այս կարեւորութեանը մը անոնց պատմութեան լեզուն պատմութեան ու դար - ցաւորն, այն խաղ անգործով՝ որ շայտ քաղ - քաղն մէջ խոսեցած է հայութեան ունիւն։ անոր ղեքն, ալ անեղեցաւորութեանը։ Բաւ մը կը իր - ան շայ պատել հայ մարդ մը, իր ծաղաղութիւն - ցեղեւով։ Բարաւ մը ամառը ժողովուրդը՝ մը։ Հայ լեզուն վրայ է մեր ժողովուրդին զարգաւոր - դրումը. անոր մէջն է մեր շարժելիքն արձագանգ - ան։ Հայերն իր արտապատմութեան միջոց մը չէ միայն շայ մարդուն համար, այլ շայտ պատմութե - ան լարուածութեանը ապագով լատտ մը։ Նոր պատմութեան ստեղծելու հասարակաւ խաղաղ - ան։ Որովհետեւ լեզուն բաւ ու բարբառ չէ միայն, այլ նաեւ ունիւնք կայ մը, կամուրջ մը՝ անորն ղեք սերունդ։ Մեր նախնայորեւ ունիւն արժար - անքն է ան. անեղ զաւորութեանը, ազգական ճակատմանը երկրորդութեամբ։

« Լեզուն հետ՝ հայրենիքի զգաւորն հորաւ - դրն ղեքն է մեր զրուցութեան պատմութեան պա - քարին մէջ։

Անցնալի՛՛՛՛ շունչինը հայրենիք. զգալու՛՛՛՛

պատմութեան եւ հայրենիքի պատմութեան երա - ղով։ Մենք Տիգրանի՛՛՛՛ իր փառքին Արաքսովն մտաւ հոգիներն մէջ՝ Հայ էին, բայց՝ անկն - Կայտաւար մեր զիւրեղանքներ, հայրենիքի հորը անոնց համար արդարութեան դարձաւ, - լեզունը սինէ, իրաւը՝ հայրենութեան, եւ զաւորելը՝ ար - քայութիւն։

Ինչ անոնք երեքն ու տալանց աշուղ Մուրաճ, երեքը հայրենութեան ու զիւրեղութեանը։

Անոր ղեքն՝ զաւորի լուրջութեամբ ղեքն պէտ կ'աւարդէ էր եւ մեզ համայն, քարովն մեր ար - քային հարաւորութիւնը։ Անոր քարովն՝ քարովն, հիւստիւրք փանք մը ժաւարի կամային շաղ - քար էր։ Անոր ինչպէս ընդհանրութեան մաշա - լով իր սիրն, խաղ մը անոր լարին մէջ՝ կարող չեմ փոքր մեր թիւմանիւնը հետ։

Աշուղը մեկնեալ քանի մը օր վերջ։ Տէր Թու - միկնից ամբողջին տղաք պատանայող անոր եւս չէ։

— Ապրի՛՛՛՛ աշուղ Մուրաճ, յախտան՝ ապրի՛՛՛՛ անոր երբը։ Երբը՝ պատմութեան է, երբը՝ Հայ - րենիքը, մենք ինչ ընենք պատմութեան ու հայրե - նիք անոնց երբը։

346908d

(ՓՈՒՆՁ ՄԸ ԽՐԻՄԵԱՆԻ ՀԱՄԱՆՈՒՆ ԳՈՐԾԷՆ)

ԽՄԲ. — Խորհրմամ Հայրիկի մահամ 45տ -
եակը լրացա 1952հ. րայց մոր եր տունի մեր
գաղտնի մէջ: (Այսոր, Կիրակի, Մարտիլի մէջ,
մալաճմունքաբար վապ. Հայր. Միտրիան):
Այս առքի ամի մը իտառամներ իր իոյակապ
«Հայգոմ» էմ, որ եր յարմարի բոլոր ծախամակն-
երկը: —

Ողջած դեղը չափազանց արագ է կանգնեցնում թերթերին, և ամեն ինչ էլ ժամանակ էր անցնում, որ դեղը պատեին, դու չէիր աղջկանդ հոգ տանում, որ դրեր, քանո, որ աստիճանը արդեն չէր լրացնում, մինչ Բախմաթյանը և Կիսիմյանը ունեցնում թույլ ծաղիկներ, դեղը, մինչև վերջույթը, չէր պատում թերթը, և դու տրվումս քաղցրեցնելիք թեմայի վերաբերյալ, Նախագահ, որ փառք, Կորիս, պատահեցին, և դու տրվումս քաղցրեցնելիք խնամքով իմ Ինքնապատկան ի արդյունքին, դու որ քան զճիստականության վեճադրան էր դնելիք որ զուգը:

Մինչ Հելսինկի Զարախին ղգմ Ի ժարա կ'որոտար, Զայոց լոնքերուն Հին աւազակներին Ի ղէն իր կոշտէնէ, ալոյ ղաւն՝ նոցա Զամբար թի ղախաւ Գպատն Ժամ էր՝ Լոցադ որ ստորաւ ղէն տաւանք քրտաւ ղյաւստակն՝ ղիւլաւուն Ժողովուրդին՝ Զակաւոր քրտաւնք Զացէ աւտել, ծիլաւ Զամբար ղ յալփալակովն Բնամաւ արարիլ, իրաւունքս Զամբարցիքն իրենք Զամբար Զաւթի բաժնոցիւն, աճիկ եղելուն ղ ընէն Լի ուղտն՝ շէն ղիւլաւուն Ժողովուրդէ մէկ

X

Մարաթի ու Թրիւորի նման Թափեցան Հայոց
գիւղերն ու դաւանող ծափեցին, մի խուն փամա-
ռակի մէջեան խանութի թիւն կըբան զարբուցին,
այն չէն դերերն ու աւանդին անապատ դարձուցին
Միթէն չկորե՛նք, ի սկզբանէ անտի որ այդ ազգի
մեծը միշտ քանդող է, երբեք չիկնէ չղտի, եւ հէ
թէ չղտնա՛ն ինչո՛ւ Համար է երկրին իշխանութիւն
այդ ախարհաբաշտ, երեւ կարճին չուղեր:

Ո՛վ, լուսին, լուսին, Մասիսի գագաթին
 դարձիր, դառեիր լուրջ և լուրջալուրդ ոտքեր
 խմբաձայն պարզակի սակ թափած չալոց գալ-
 թափած ժողովուրդն տեսա՛ր օրպես յայնչան
 զերկին ծառերն թափափած զգեա՛ն տերեւներ
 զերեւոյճը՝ Նոցա ասպալոյ՝ վիճին՝ տեսա՛ր ան-
 ղետն ի վրայ ճուղացած ու թռչկացած մայրերն
 ճուղց ցածրած կուրծքերն կախուտ է՛ն զգեցիկ
 մանուկներն, նոքր կական բառնալով կաթ՝ խը-
 դրէին և՛ ծառք Գճաց։

Լենկթիմուրի գերեզմանին որդերէն ծնւծ

խողովակ մօր մը կամ հօր մը դիակին սարսափելի լիշտակալով: Որովհետև ամենից ալ, գրեթե անշուշտ բացառությամբ, կենտրոն ընդգծելով իր լույսին մղուած կ'ընդուն տոնակ, ու թշնամի պէս ինչպէս յերթին կ'ընդուն տոնակ, ու թշնամի պէս կը նային կանոց վրայ, որ իրեն արեւնոտ պարփէ կ'ըրթեր կը բաւեն, կամ ինչպիսիք իրենց ներկա յուրեմբօր աղ ժամուն յիշատակ կ'ըրծարծեն:

Երբ առաջին անգամ տեսայ չար կարծիքներ
ստեղծող, ծախյալներ՝ որբեր, նահապետի՝ բնա-
զենածորդ կանի նահապետի չղջալ տուրենի կրկն-
գրգռախմբան առաջորդ թիվը, ու միջևե
սօր արդ քաղե անկախելի հոգան է ինձի՝ Համար
մանրամասնություններ համար մասնակի պատերի
ներկերեան մտքեր, բայց երբեք չեմ կարող
չառելու չեմ տեսածանալեյ, այն արևո՛րտա պո-
ռու՛թեան գու՛տարը որ իշխարակալից արդո գլուխ
կը ներկայաչեմ։ Երկար ստանն ես չեմ կենար չա-
ղի երկրանի իշխարակալիցը։ Եթեթ, սուրբոր
ստանձանելի երեքերկրորդ ինձ էք որ չառ զեւ
զարմազան, զեւ ապշան, զեւ Հակոբյան մանկա-
կան յայտնաբերում ամբողջ թիվը կ'արարու
սոք։ Ան նահաբեր, այն թափափան արևին չ
տեղեր, կարգին ու զարդին չէ բռնուան ինչպ
ինչ մարդկեանն, չէ յուսանալու թիվը՝ ին
նահապետի թեանն ուսմանն դուրս կը մտար ե
այսպես հոգան է, կը կարծեմ, ամեն մարդու հա-
մար։

Ու այս տղաքը գիտե՛ն թե՛ սարսափ
կ'ազդէ՛ին ինծի՛. իրենց հողերանուծիւնը գիտ կը
փրկուի՛նք աւ չէ՛ք կարգի իրենց աշտերան մէջ նա

ԲՈՒՆ ԶԱՐԽԱՆԴԻ ՍՊՈՐՏԱՆ, ԿՐԹԵՐՈՒ ԿՐԹԵՐԻՐ ԶԱՅՆ
 ԺԻՆՆ ՈՒ ՍՊՈՐՏ. ՕՃԱՆՍԱՆ ՍՊՈՐՏՈՒՄ ԴՄԱՐԸ ԶԱՊՈՒ
 ԳՐԱԽԱՐԵՐ, ՄԱՔԷՐ ԾԱՂԻԿԻՆԵՐ ԵՒ ԿԱՆՅԱՆ ԴՈՒՅՐ ՎԵՐԴ-
 ԵՐՈՒ ՍԱԿԱԿԱՆՆԵՐԻՐ, ԶԱՐԽԱՐԵՐԵՐ ՍՏԱՌԵԾՈՂ ԽՈՒ-
 ՆԱՐԿ ԺԳՈՂՈՒԹՅՈՒՆ, ԵՒ ՍԱՍՅԵՐ ԳՆԱԿՆԻՆԷՐ ԹԷ՛
 ՈՂ ԿՐԱՆԵՆԿԻ ԵՒ Ն՛Ղ ՄԻ ՍԵՐ ԿԱՌԵՈՒ ՅԱԿՈՎԻՐԱՅ

Իմացիր, իմացիր, ով ամենիս եւ անգղամ,
 թէ արարող դատարանի Աստուծոմ իւր ծառաներուն
 Քրիստոսի ինչի եւ նոցա անարար արեւն պիտի
 ինքեղ ըլլա ձեռնիւն։ Կի ժեռնիր եւ ՚ի դո՞ղմ կ'ըն-
 յուս, նոյն զերեքամակն որդունք՝ յորեմ ծնար
 զու, եւ զքեզ պիտի ուսնի եւ կ'ընծի։ Կիտի ժը-
 ռնի քրտմանի տառուկանքերը, զորս կը կ'ընտէր
 Հասարակաց ծառաներուն պէրայ։

Այլ ի՞նչ Բաբելոն, ի՞նչ Բաբելոն, Մարջ Լևոնյան, զի գու անդրանց ես ցուեա եւ Լեւոն իրէի, Լազար անգամ ժամադրեա երեւոյցիքդ եւ զանկեղեցիս եւս շահոյութեով անցուցիք եւ ի՞նչ ցուեցիք եւս, որք ժողովք: Լազարս բերս անշահեր անսար, որք ժողովք զգնէր զգնէր զարանդան, ցաւց զու երբեք չեմ Լազարս, զի ոգիդ անգամ ի՞նչոք չես պնդէ եւ անկեղեցի: Լազար անգամ զերեւանիս գտուող Լազարս, Բաբելոնիքդ անտանձափ ցարկեթ, Բէ լմէ՛, ժնառ Մարջ Լաւայան, եւ գու անդրէ Լազարոսի չեսու վերանշարս անշահանքս:

Միթէ՛ մարդոյն կամ օտարին ձեռք կարող է զղիշ մեղեցանել, երբ զո՛ր ինքնապաշտօն չլինի եւ երբ յոյժ ամուսնութեանը լի է։ Թէ՛ խորամանկութիւն իր ճշիւ որդիները ընկնէ, որպէս չհրաժէ՛ Հարստանարարն ու մարտուն, որպէսզի զուէ՛ անարդարաւ ծնալ, անհետ սպառել, կամ այլ վերահաս քշռառութեանը մէջ՝ թուրդովն չջաւորել, ինչուն դառնաւ, ոգիւ անօրկանայ՝ եւ երբեք ազատութիւն չտանաբերէ։

Թէ աշխարհիս խորամանկութիւն քեզ համար
աշխարհի դաւ կը նիւթէ, դու եւս փորձառու -
թեանք ուսիր, խորաբնէ՛տ եղիր, այնպէ՛ս անցիր
դուաւթի՛ն որք զքեզ շունեակս դարձանաւորուս։ Եւ-
շիկ անցիր գնա՛, յառաջդիմութեանդ մէջ, մի՛
դողմիս, մի՛ աղաղակուր։ Թէ կը խօսիս, թէ կը
դողմնիս, լռելի եւ անմայն եղիր։

Թո՛ղ, Թո՛ղ որ դարձեալ որքա՛մ զօրօ, Հա-
յապարհ եւ Ժողովուրդ. մինչ յայաբահի ջրա-
շուգանի եւ արեան ալիքներուն մէջ ալլ եւ ալլ աշ-
դեհ կը լողան ազատութեան նաւահանդիսն զրու-
նի, դու ականջ երեւէ՛րե՛րու. մէջ կը տատանիս,
զինքնալոյս փարոսներ ջուշին, ... նաւահանդի՛ս
նաւահանդի՛ս կ'ըրթուն եւ չես գտներ: Այդ
յայտնի է, թէ դու անարեւուն եւ, լոյսը չգիտես:

Նեղեալ, տառապեալ, գրեհալ, հարստահարեալ, կոտորեալ, վարառեալ, չբառրեալ եւ յուսահատեալ ժողովո՛ւրդ, ճշնող երկաթի՞ն տակ կը հեծէ, կ'աղաղակէ եւ կ'օրհնէ քու անուն, որ՞ի Տէր, առ'ւր միջ ջո մշտնջենաւոր խաղաղութիւն:

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

ԲԱՅԱՆՈՐԴ ԵՍ. — ՈՒՐԻՇ ՄԸՆ ԱՆ ԳՏԻՐ :

իւ... ոտը եւ անդիմադրելի ցաւով ի շնորհագր
ր անշնչելի մշտանդամը կան չոր եւ թէ մանկապե
զան ժպտաւ, մանկապան պաշտօնա ու մտքաւր լոյս
ը մաշտո չէր անոնց աչքերուն մէջ: Իրենց թուէ, ի
միջի, մտայ չէ՛ղծերուն լրաց անբողի արեւ -
ւիւրից անպաշտօնի մամբերուն երբեքն կարելի էր
կարգաւ ինչպէս բաց զիջել մը վրայ, բայց եր -
բեքն մայն բաւել անտարբ անտարբանցիւն կը
դառնային, ասիկա ու ասելի խոտիկ չէր:

Շատ անգամ լուռ կը մնային ու համը՝ մեր
հարցողներուն դիմաց։ Բայց երբ խօսեին, իրենց
խրաբանչիքը թաղը հոգեվարքի վայրիեան մը,
անմտրիկ առաջտանիցներու, վիշտի եւ մահա-
ւանդ կարօթի այլաբան մը ընդշնչաբեր կուտար։
Որքանից ոմանք մայրը ունէին ու մայրն ու սրտա-
մոխիկ սազակներնու ականատեսն էի լիցյալինը։

Երբևեկ, նախապիկ թուրք նիսիական դուռնա-
րուկներնուհան, Ժամբեր լեռնեց կարգի կարտե
րանում կապույտի Սերբեր, առաջադասարձ
անվերջիմով կի փնտռելի լեռնեց զառաւել զորե-
րան խոտերի մէջ, ու ցաւալի ջնգաբուրդի վանք
մը մերթնեցով անոր ցարի փայ անշարժ կի ճ-
նայի ու ու չէն ճամբարմանը զան ճամբարուրի ու-
այց իրարմը քամունամ ճոր եւ ցաւի մէջ մտն-
ալ ու զորովմիկ նոր կապեր նախառնուելի-
նար զառն ճամապալիլը կի նախնայի թնայիլ
ու կի վերադառնալի ու աւելի ճորհուրամ մի-
տն ու կարտույն:

(~~Page 2~~)

ՀԱՅԻ ԵՄԱՅԵԱՆ

Տե՛ր պահպանի անշուշտ մե՛ր անժամացա՞յք դատունի՛ր-
նե՛րուն, բայց կը պահպէ՛ր կենդանի, քաղրող Հայ-
րենիքը:

Այսօր ունինք հայրենիք, ժեր արիւնէն ու
 պայքարէն ծնած: Հող չէ միտլոյ սն, այլ եւ միա-
 ձույլ. Ժողովուրդը, իտեղ եւ մշակութիւն, պայքար ու
 զոհողութիւն: Այսօր, ո՛չ հարազատի իր արտաքին
 կեղեցկոյն, բայց հարազատ, մտած ենք, իր լուռ
 ձգտումին, իր ստեղծագործ ճիղին ու արաբալայ
 հեռախօսարեւոյն ծնծ:

Հայրենիքի այս դպրոցումը, որ հին սերունդին արդիականացնում է խանդավառութիւն կոտորածի, կրօնական կրօնական հայրապետութիւն եւ շօշափելի հեռախոսակցութիւնը :

Կրնայ շնչել անտնց մէջէն ասորադասութեան
զգացումը, ասորի ծէրով արժանապատուութեան
ու ինքնալստանութեան նոր ու իրան զգացում -
ներ:

Ընթերցողները պետք է համարեն այն համոզմամբ, թե իրենք ու ձեր իտեղան հայերը արժեքներ առնում են: Պրահայից, որ իրենք իսկական ինչ անհասացած կամ անհասանելի զրույցապարտառ ժողովուրդներ են: Պրահայի համոզումը, որ իրենք զավակներն են ժողովուրդի մը, որ մեծ զրգաշնչով, արդեսասպառներ, զինուորականներ ու պետական ղեկավարացու են: Գիր ու քրականության, պետության ու պատմության ստեղծած է:

Ծառ մօտէն պիտի տեսնեն, որ իրենք ժառանգորդներն են ժողովուրդի մը, որ քաղաքակրթութեան գանձարանին մէջ ըսկի թափած է, ոչ թէ ողորնձ կամ երկած:

Բայց չի բաւեր անցելային փառքը: Այսօր իսկ պիտի դիտարկէ հայ կենանը հետաքրքրական դրոճակ: Ժամականակից հայր պէտք է դիտարկ դադի Ժամանակի ոգիին հետ: Մեր մշակույթը, մեր դրականութիւնը, մեր եկեղեցին բաւականաչափ լոյս ու հմայք պիտի ունենան, նոր սերունդներ իրենց կայսրութեան համար:

Ազգերու համերգին մէջ՝ Հայր իր տեղն ու
բաժինը պիտի ունենայ. ազատութեան պայքարին
մէջ՝ իր արտազին ու շջափնիլ մասնակցութիւն
նը: Ոչ միայն ազգային արժէք, այլեւ միջազգային
արժէք պիտի դառնայ, դեր մը կատարելու հա
մար:

Հայկահայն Սփիւռքը ունի՞ միջոցը այս բոլորին հասնելու: Աւեր՛, կրնա՛յ ունենալ, եթէ ամփոփէ իր ուժերը. քննհանրու յարանսին: Եւ մ:

Արիննստ թուականներուն, մեր ժողովուրդը
բանակնֆի ոտքի կեցուցած է ու զգեստաւորած,
իր գոյութիան համար:

Ինչո՞ւ, այսօր, ապրելու համար, քաղաքային բանակներ: Հիշանք կաղմակերպել, թուր դետիններուն միտք պատպանուելու համար:

(Խմբագրական «Հայրենիք»-ի)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ. — Եռլորսաւոյ Թենիսի մը-
ցումներուն կը մասնակցի Պ. Մաքս Գարոնեան։
Այս մրցումներուն մարեշալ Թիթօ բաժակ մը տը-
րամադրած է։ Հայ մարզիկը 1948ին Թիթոյի հետ
տեսնուելու առիթ ունեցած էր, զնդեցիկ բաժակ
մըն ալ յաւերթով։

«ՅԱՌԱՋ»-Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ՊԻԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷԶ 1

2 — ՈՐԹՆՐԸ

Երկու տղաք առանձնացած կը խօսակցէին :

— Հայրը ունի՞ր։
— Ո՛չ։
— Մայրը։
— Ոչ։
— Եւ այլ հայր մայր չունի՞ր։
— Սպաննեցի՞ն։
— Այո՛ւ։
— Իմ այլ սպաննեցի՞ն։

— Կ'ուզեն՞ս որ եղբայր ըլլանք իրարու :

Ու զիբար կ'որոնդրեն:

Այդ է խօսակցութեան ընդհանուր եղանակը
5հէ 10 տարեկան չարիքաւոր տղան: Երբեմն ար-
կիւրստան զորկան ու եղբայրներ իրար կըզուէին
և իրարու աղբրու մէջ կը ճանջային իրենց ան-
դուցան ստորակիւի ժամերու ու շէնի ճամբարն-
էն: Եւստի, ժամանակ, կանգնող ժամանակ, իրազ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ

CINEMA GAMBETTA-ETOILE

[illegible]

[illegible]

1,1% Հիմանդատին:

Կարգաբեկ գաղափար

Երբումնս կ'ըսէ՝ Այս արդիւնքը շատ բաւ է մանաւանդ երբ նկատուի ունեանք որ այդ թուականին Հայաստանի մէջ պարիսխարուող զէչ էրը։ Մանաւանդի զննութեանց արդիւնք մեղի այն հաւատարմ կը ներշնչէ թէ Հայերուն մկանային ուժը միջինէն աւելի բարձր է, բան մը որ կը հաստատուէ մեր կատարած փորձերը։

[illegible]

Յրահանոյի մէջ 19 առաջնակարգ մարդիկնե-
րու (շարքադիրներու մէջ կանիւնը մարմնակըր-
թու թեան հետեւը) վրայ կատարուած փորձե-
րու արդիւնքը եղած է 54,7 աջ մեծութիւն, 51,
մալի: Հետեւապէս Յրահանոյի ատանակարգ մար-
դիկի մը մկանային աւելը Հայ պարզ անհատի մը
մկանային ուժէն միայն 2 քիլո 700 կրած աւելի էր:

Այս բոլորը ցոյց կուսան թէ ներկայ դարուն
Հայերը նսեմացուցած չեն իրենց նախնիքնե-
րուն համբաւը:

Ձեռք էր մեկայ, Հայ մարդիկներ, չքանալ ձեր
չափած. դաժնիքներաւն վրայ եւ միշտ յառաջ խա-
ղալ: ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՅԵԱՆ

ՀՐԱՏՈՒ ԱՄՈՒԵՄՏԻ

Մասով դաշնակահարուհի Օր. Գոհարիկ Դազարոսյան Գրյոնե Վերալանդում, Մարտ 13ին Ներ Artistic քաղաքին մեջ պիտի նուագեմուղահարույն յայտարար մեջ տեմպեր— ինկ Մարտ 19ին Salle Chopin մեջ պիտի սալ իր Վերալանդ Programme մեջ տեմպեր En ré mineure: Մարտ 25ին Musique et Radio Թերեզ (որուն Հոկոս. 19 1925) Թերեզ մեջ իր սեռ տեսած մե Օր. Դազարոսյանի շահակին ինկ յորդաւորը « Pro grammes à tonalités ») սաղաթին ունկնդրողքին մե սաղաթին մե որ յոր յաճախարար Անտոնին մե սրբին Մարտ Բուսով մե պիտի նուագեմուղ Album մեջ տեմպեր— ինկ մե Օր. Դազարոսյանի դաշնաւորած շարա— կունկնդր:

ԱՆՔԵԼՏԻՐԴ ԵՄ — ՈՒՐԻՑ ԲԸՆ ԱՆ ԳՏԻՐ :

[illegible]

7. ինքն ընդր իշխման և զբաղման Սիմոնի
 և Դավթի 77 տարեկան։ Գրեյնի դասանքը էր Ամերիկայի
 ՀԱՄԱՐՏՆԱԿԱՆ Գործընկերների Տնչապետ որ սերել է 24
 հայկական կազմակերպության հետ ստացալ։ Նոր տիրույթում
 մեծ նախադիմ էր եղանք և, ինչպես էր զոհ զեյ-
 րուցիք Մասաչուսեթս։ Որպեսզան համապատասխան
 մեջ մտնող կազմակերպություններ կարողանային իրենց
 հետ կապվել հայ իրականության հետ։ Գրեյնի խոսքի
 արտաբերելը կրթությունը մարզերում մեծ աշխատանք
 և ի նպաստ հայերի գաղտնի։ Իրենց խոսքի կատարում
 և լսողությունը երկու կողմից լուծման էր պատկեր
 համար, միևնույն իսկ կոնաքի գաղափարներ կարող
 իրականացնել 1922ին որպեսզան իրենց իրենց աշխ-
 ատանք, Գրեյնի խոսքի էր իրականացնել Գաղտնի մասն որ
 զբաղման հասանքի կոնտրոլի մեջ բնակվել 400 հայ
 դասերում։

ԳՅՈՒՄՈՒԻ ԲԵՐԵՐԵՆ Կ'ԻճԱՆՈՒՄ ԲԵ ՎԿԵՆ
Սատուի շարունակում իր Թատերական բեմում
իր զործունեությանը նաև Գլխավորի մէջ, կապ -
ված է տեսչայնության և Փրակայնության քաղաքացի
Թատերայնության և «Théâtre de Poches» տնտեսով: Ան-
տեսի իրերի արտադրող տունը է Յունուար 21ին
Հոգնատարութեամբ և ի ներկայութեան Փրակ-
այնության ղեկավար Գ. Գուլի: Առանձն քաղցրուհի
և Ծափահարապ է խորհրդով ներկայացում Թա-
տերայնություններ և Սպարադիզ զորոշ Լորդա՝

[illegible]

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

2 ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՄԱՐՍԷԼ, 9 ՓԵՏՐ.— «Յառաջի փետր. 26
թիւն մէջ «Նախակներ Ալեքեիայէն» վերնադրէն
տակ Անէն Կարաոռւնի տօգոյն կերպով կը նկար-
դարէ Միսթիբոյ ապը. կենսըը, հակադրելով
դանն անկողնի ըջլանի մը հետ:

Խոստովինիէ եւք թէ Հաբաւ. Ծրանայի
Աղօ. ԿԼԴՐ. Վարդաթիւն Ժամանակին ողեւորո-
թիւն է ստեղծած իր ջրմարեալաններով եւ եր-
կու անգամ աշխրհոյ Հովիւ է զրկած, կը մեղադրէ
թէ այժմ մոռցած է զիրենք:

[illegible]

Սակայն իր եւ Տէր Հօր միջեւ դժբախտ թիւերի
մացութեան մը պատճառաւ Մեարդպ ՔՀ. վերա-
դարձած էր Մարտիէէ իսկ անկէ ի վեր Ալմերիոյ
հրէ աղայակիցները երբեք չեն պահանջած հողեւո-
րականի մը այցելութիւնը:

Դերախաղարար Աղզ. Կեղզ. Վարդուխանյան ի
միմարի չէ հրապարակաւ ըրջուն հոգեւոր հովիտի մը
ժամանակը Կոստան Դալարիլը, բայց ամենայն սիրով
պատրաստ է տրամադրել մեր քահանայ հայրերէն
սուէ մէկը՝ եթէ երբեք Աթիկիլի մեր ազգապիւ -
նները ուղին ստանձնել իրենց պծորակաւնութիւն -
ները: Դիտամ ինդր. Վարդուխանյան

ԵՐԵՄԱՆԻ ԳԻՏ. ԱՎԱՂԵՄԻ Մ արուեստի պա-
մուծան եւ տեսուծեան բաժինը ձեռնարկած է
Գովառնայ վարչարարին ընդդէմ երկրորդ Հինդու-
ստանից ականջմուկան Հրատարակչիկներն: Տպա-
գրութիւնն Համար պարտաւոր տն Ա. եւ Հ. Հա-
տարները: Առաջինը մէջ զետեղուած են մենկեղ-
նները, իսկ երկրորդին՝ խմբերէնները: Այս բաժնին
մէջ խմբով գր պահանջի Գովառնայի ստեղ.ա-
գրութիւնը: Ժառանգութիւնը:

[illegible]

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՈՆԸ

ԻՆՏԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԵՉ.

Գրքերի մեջ ուղեգիր էինք ապրելիս պատվին - նաև երազը՝ առաջնորդվելով որքանով ներթափանցում էր անտեսելիս ու զարթոնելիս պատվին քո ներկայությամբ աչքի... Ընթարակի սրտին մեկ կարգաբանություն գտաւուս անողիկներու վայր, կեսազգի մտնեալիս անգամներու շփոթութիւն մը երբ... սուր ճիւղ ըլլալով՝ ապագայ երազու. կէջ ապրելէ երկ կարգան - շնորհաբանէն եւ սրբի ապրել եւ մէջ առաջնորդելիս օրը անշնչելի եւ խելքի վարձան երբ էր մտնելի մէջ չմի գիտեր ճիւղ մը եր ամսակի խոտով ու սղաւանակներու ճոցը մտնելիս կորուսած անասուն անողիկներու առաջնորդելիս ճիւղ, միմիայն անդամներու ճոցը կերակուրի սրտին անդին՝ Բազմոցներու մէջ... եւ այդ սրտներու սրբապատկան ու խոտանշնչութեան զերեմամաներու պէս սխտոր Բուռնութիւն լինել:

Երբեմն մեկը գէշ երազէ մը գրողուած՝ գր -
լովից կը քաղճաղանէր եւ շուրջէ կը նայէր սոս -

Կալով, ու իր մէջ աղաղակէն բոլոր ալը անձեւ,
երբ թէ զանոնապաշին կոտորել էր խլովին ու
երբմէ՝ ազգին անդին անհնադկաւ գլուխներ ա
էր ցցուէին: Առաջին օրերուն պատահան է որ մէկ
աղու եր դառնալանքներն իրողութեամբ ու կէտ
բունէ մէջ Հասկնալով թէ ո՞ր եւ, անողջ արտ-
ք էր աղաթը կանգնել եւ աղաղակելով, կարծե -
լով թէ Պարզի Թահաւուն մէջ էր գտնուի:

Հակառակ մտադրած ըլլալուս բոլոր պահա-
րեւութեան պահելու, այդ դժուրանքէ, մայրա-
կան ինամբէ ու արէր զրկուած մանկական զգը-
րէն զղջելի խորապէս... ուղեցի մենկն ու մեր
անբարկութիւնը իմանալարն տղոց ջուրը... օ -
մանք կը հնաւէն, ու մտնէն արթնցած ան-
հաւաքիտ նալուածքներ կ'ուղղէին մեզի:

Նվազելով՝ դր պատմությունները հոր գրեթե
մոտերան առաջըրդը արշակ էր տեսչա՝ երկու
խորանոտ էր անթափել բերելով իրեն իր նախկին՝
խաբառով, մաքրե ցրառած էին բարձրիկ վրայ, իր
մաքրե փլուր, մոխու անտառները արշակելով հոնեղան
և ֆիգիական թուռառնիվում էր իր ներկայա-
բերելիս որ փնջալ ինքնիցիս բռնել ու պիտի լայ-
նալիս ար ձեռնեղանից խոնդրից էր ինքի, տա-
ք էր լսելն էր արձցնալ։ Մարկիսան էր զարմառ-
նել լուսնիկի արքե, թուրը չունեցիլ բռնառած
էին... գլուխիցը քարեցանք, ու քիչը պիտու
այս նշանով վրայ թուրը քիչիկ, նարեղա-
ր էր տառեղն, աղաթախիկ ընդունիլն էր՝ թ
բռնառած, ինքն մոխու ու անդր անտառները գա-
լաթելով, ինքն թուռա խոնդանիցուց վրայ
սեղան ձեռնեղանի պաղպղկ ու արտառառա, ի-
հոնդը իր քսուցառած մոտեղիցը կանգնելով...

Երկար առանձն հարկ եղաւ մեզէ որպէսզի կար-
նալայնէ զինեզ հանդարտեցնէ: Երբ վերջապա-
հեցն ինքն առանձն զուեհանք հաղէքսն յարմի-
կայ, զայս քս պատմաւ աքերս աղակաւ մէտ
կուի ինչ խաչն եւ մեկնէ առաջ ողորմ զիւ-
նաւ թէ ինչոք, էջք ցաւեր՝ երբ ինչէ մտեցայ,
երկու թեւերէ երեւոյց յիկու ու երկար՝ առն-
ից պատեց իմ փոռ... Մեկնէջ առաջ կզկի նա-
լեցայ ամեկու իմ, ցաւք լուռ եւ յաղաքա-
հէ ինչի հաւատալեցի նաեւ որ պալան հանարա-
րէ ցեանաւ միկնէ առաւուր: Ինչի թեւեաւ աւ-
ելից որ աշխ մտնուեցիք առանջ զարարի եւ ա-
նոյնը յամառեմքար կըրպակ ինքն անցուցաւ
սարարի օրերը եւ թէ մշտապէս կըրպարակար
իմ ծածան ինքն թեւաբի զուեհանքն է

Առաջին օրէն խառած էին ինձի առեւտրագում
ուրումսով, այդպիսի քո վրայ: ու թէն. զիւրք էին
հարկաւորած ինձ, իր զգալի թէ տե՛ր եր... անկողն
հարկաւորելու ան ըլլալու եր... այդ զգալիին ոտ
դարձաւստա՞մ աշխարհն մէջ այնպիսի անդարտան -
էն լամ մը կար, որ իշու զի զլառ ու երկուոր կը
տարձգէր եւ իր խուսափելի զիմաշխարհու. այդ
նորստափակ տառաջանքին յայտնուիմքն:

Ամէն օր իր երրորդականին եւ երրորհերեղուն
աւարդ էլ կայնէր, արդէն իսկ ընտանեաց իրենց
նշխարանքներն աւարտաւոր պատուութիւններն, եւ
էլ անպիսի արագ այդ մէկ մանկական զէնքին առ-
նիւնն ընտաշարար զրա՞ւով թէ արտակարգ պա-
տարագ իր կող կապտած այդ զեղանակ աշխարհ
պատուութեան մէջ:

ОЦЕНЫ БУДУЩИХ

2406 Խմբադիր՝ Շ. ՄԻՍԱԿԵԱՆ

.....

20 ամեակին տոբիւ

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԶԵՂԵԱԼ ՀԱՄԱՐԵԼ ԶԱՆՈՆՔ

ՏՈՒՒԲԵՐՈՒ ԵՎԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ երկարա-
ձուռ ինդրեց երեսփոխան ժբ, մինչև Մարտ 15
թուր Հարկատուներուն, մինչև Ապրիլ 15 առեւ-
տարականեթաւ Համար :

Այգաւցիներու խնդիրը
Ազգային Ժողովին մէջ

Հի՛տիւհԱՅՆ ԲՈՒՄԲԻՆ վտանգները պարզե-
լով, Մ. Եւսէան շարժւոյն պատւ. վարու. կիւ-
նիւնը հրահ. — Խ. Միւլիւնը կրնա զարնել ազ.
միւրիկիս 89 զլարու. ջանքիւնը 400 օտանակիւն
եւ 11,000,000 մարդու կըրտու. պատանակել մէկ
օրուան մէջ: Հիւլահայն ոտամբ մը կընազ զարնել
110,000 իղիք, որոնք 55,000ը սպաննալ կամ մանր
իյլաւոր:

ՓԵՏՐՈՒՄ 18-Ի ՏՄՐԵԴԱՐՁԸ

Լինճի մէջ

Գր ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ:
 Խօսք՝ օրուան տօնին առթիւ: Գեղարուեստական
 խմբին հաճեալ խաֆայի ճոյն է: Երկրամասերէն

Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Կեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Տեղ. 10Բ. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 19 Février Հինգշաբթի 19 Փետր.

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱԿԵԱՆ

«ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԷՆ ՎԻՇՏԷ ՎԵՐ»

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ Յանձնախումբը ուր-
աթ օր պիտի քննէ արեւմտեան Գերմանիոյ ա-

ԶԻՆԱՍՏԱՆԻ ՊԱՇՏԱՒՄԱՆ ԽՆԴԻՐԷ

ԴԻՄԱՒԱԿԱՆ ճակատի երեք անդամներ կ'առնուին Վեդուսյե կոնդնադատ ատեանին առ.

ԸՆՏԱՆԷԿԱՆ. ՆՊԱՍՏՆԵՐՈՒ ՄԷՐ ԹԵԿԱՆ ընդհ.

տառագրելու համար թէ որքան ոգեկցի բմ-
պլլի կը սպառեն ամբրիկացի դիւանան -
գէտները: Իր հաշիւներուն համաձայն,
ղեկավարութեանց պաշտօնէականը 120 մի-
լիոն «ըտըթէյ» սպառած են ինը տարրական
մէջ, ահաբեկի ծախից պատճառներով: Միայն
«ճիւղ» համար ծախսուած է վեց միլիոն:

Ընդհ. ներստի լուսարկունցաւ

ՀԱՅԿ. ԴԱՍԻՑ ԵՆԱԶԵԱԹԻՍԻՄԲ

ՆԻԿ. ԵՆՈՐԵԻ ՄԵԶ

ԹԵՐ ՈՒ ԴԵՄ ԿԱՐՄԻՓՆԵՐ
Ազգ. Ժողովը հինգշաբթի դիւն 217ի դէմ 348 ձայնով զուգարկեց այն օրինա - գիծը որով ընդհ. ներստ կը չնորոգուի որոնի հիմնադրադրուած Արցախի նկատմամբ Օրինագիծը այս առթիւ կը յիշէ Օր - րատուրի զուգարկը իբրեւ արժանի ազգային մեծարանքի։ Յետոյ յաւելուած մը կցուեցաւ, որուն համաձայն Օրատուրի զուգար - րուն ընտանիքները հաստատուած պիտի ստանան պետութեանէն։ Դիմումներու հա - մար պայմանաժամ տրուած է մինչեւ 1956 Յունուար։

Դիւններին նիստը քաջուած ատեն, Պ. Էնոբ արտայայտ ճառ ար խոսեցաւ, պարզելով Արցախ տառապանքները եւ Օրատուրի ողբերգութիւնը, — «Բնութիւնը որ արեան եւ կրակի։ Աւելի քան 600 րո - հերու մէջ ո՛րքան մանուկներ եւ մայրեր կ'ապրին... Անմեղներու նոր ջարդ մըն էք որ ստեղի ունեցան։ Փրանսական սերտ ու - ննայալու չէ, մեծարանքի փոքր մը չուղղե - լու համար զուգարկուեալ նստեց ընտանիք - ներուն։ (Բոլոր երեսփոխանները ոտքի կ'ելլեն)։

Յետոյ յիշելով դատաւարներուն առթիւ յաւելւ եկած յուշումը, նախագա - րը պարզեց Արցախ տառապանքները դի - ման զբաժան տակ, եւ, խորապէս յուզ - ուած, քաջապաշտեց։

— «Հայրենիք մայր մըն է։ ան չի կրնար հանդուրժել որ իր զաւակները պա - ռակտուին իր կողմէն վրայ։ Մեզի կ'իջ - նայ արժանաւայելի ձեւ մը տալ իմեաքս — նութեան։ Այլ մտահոգութեամբ չափա - խորութեան եւ իմաստութեան կողմ մը կ'ընդլայնու մաճն մէկուն, առանց քաղաքա - կան նկատումի։ Սրտիս խորքէն կը բխին այս բառերն եւ կը խնդրեն որ ընդունիք իբրեւ այդոյ։

Երեսփոխանները նորէն ոտքի ելան, ջերմապէս ծափահարելով ճառը։ Միայն համախաղաքները իրենց տեղէն չշարժե - ցան։

Յետոյ սկսան վիճաբանութիւնները։ Ընկերավարական երեսփոխան մը առաջար - կեց պահանջել դաշակիցներէն որ Ֆրանս - սայի յանձնին դերման զօր։ Լուսերսնիկը եւ ուրիշ երեք պատերազմի ուճաբար — ներ, իբրեւ զլիսաւոր դահիճները Օրա - տուրէ։ Ազգ. պաշտպանութեան նախա - բարը, Պ. Փիւնէն քաջապաշտեց թէ ինչպէս զաշակիցներէն պահանջած ինչ Օրա - տուրէ եւ թիւլի ջարդերուն պատասխա - նատուները։ Զօր. Լամբարսնիկ թղթածը - բարը այժմ կը ըննուի Գերմանիոյ անդը։ Ընթերցի զին. ինխառնութեանց կողմէ։ «Անգլ. կառավարութիւնը իր խոր ցասումը մը յայտնեց Օրատուրի եւ թիւլի արարա - ներուն առթիւ, բայց դիմել տուաւ թէ 1948ին ի վեր ուճաբարքի յանձնում կըր - նան կատարել միայն այն տան երեւ ուճը - րապաշտպանութեան է։ Մեզի համար հաստատ - ուած է զօր. Լամբարսնիկ յանցապարտու - թիւնը։

Անկախ երեսփոխան մը առաջարկեց յետաձգել վիճաբանութիւնը, դիմել տա - լով թէ Արցախ երեսփոխանները արդէն զուգարկու ստացած են 1948ի օրէնքին շնոր - քաւով։ «Իրենք քսած էին թէ չեն ուղղը

Մասնաւոր նամակ մը կ'իմանանք թէ վերակազմուած է Հայի Դասի Յանձ - նախումը, Նիւ Եորքի մէջ։

Կեդր. մարմինը ունի մասնաճիւղեր Մ. Նահանգներու բոլոր հայաշատ քա - ղաքանիւնի մէջ։ Յանձնախումբը մշակած է զործնական ծրարչութիւն, Հայի. Դասը ծանոթացնելու համար ոչ միայն պետա - կան շրջանակներու, այլ եւ Ժողովուրդի լայն խաւերուն։

Հայաստանի Անկախութեան Կոմի - տէին կը մասնակցին ակնաւոր Ամերի - կացիներ եւ ՄԱԿի անդամներ։

Հայի. Դասի Յանձնախումբը միեւ - նոյն ատեն պիտի զործէ իբրեւ տեղեկա - տու զբաւեանիկ։

Կասեցնել դատաւարութեան ընթացքը։ Արք. այսօր կը պահանջեն պատուել — տալովճիւղ, որուն ձեւերը չէ չորացւ տա - կաւիւնը։

Արմատական երեսփոխան մը անհրա - ժեւել կը գտնէր ընդհ. ներստը։ «Ներք եր - կից փոխադուած է, մեր պարտքն է քա - ցարկի միջոցներ ձեռք առնել, անվճար պահելու համար ազգ. միութիւնը։ Ման - րակշիւ թան պիտի ըլլար սահմանադրու - լաին վրայ ունեցալ կերպամաս մը որ կըր - սընցուցու չէ իր ետանդը։ Զգո՛ւյ՛, չափա - ճառ արդարութիւն պահանջելով պատ - ճառ չըլլանք որ վաղը սեւ շղարշներով ծածկուին Արցախի բոլոր արձանները։

Հոբ-Վիլի ընկերավարական երեսփո - խանը անարգար զատաւ օրինագիծը։ «Բուզ - րսեր էիք թէ պիտի չփորձէք յանցաւոր — ները իրենց պատիժէ։ Միայն կ'անցըր — նէիք թէ չէք կրնար հանդուրժել որ Փրանսայիցները դատունի Գերմաններու հետ։ Այսօր փոխուեր էք եւ կը պահանջէք ընդհ. ներստը մը որ ստիճական չէ իման զի վիճել մը կը ընկանէ հանրային կարծի - քին առջեւ։ Արք. Բոնէ երաշխիք ունիւր թէ աւելի յառաջ պիտի չերթան։ Կարելի էր արգ. միութեան հաստատել նահանգ մը զուցելով ուրիշ նահանգի մը»։

Երեսփոխանը խօսեց ուղղելով Պ. Փիւնէին, հարցունց. — «Ձեր մասին ի՞նչ կարծիք պիտի յայտնեն այն սպաններ ո - րոնցմէ ինչպիսի էիք դատել համաձայն ի - րենց խղճին։ Վճիռը ջնջել տալով կը կար - ձէք թէ պիտի ամառանդուի բանական բարոյական կորովը։ Կը ցաւիմ որ վաղ — չապետը ներկայ չէ։ Իրեն պիտի յիշեցնէի սկզբունք մը — Հանրապետութիւնը մի է եւ անբաժանելի. բայց անոր դրոյթներն առաջին պայմանը այն է որ արդարաւ — թիւնը նոյնը ըլլայ մանկուն համար»։

Ուրիշ թիւր ու ղէմ կարծիքներէ վերջ, Պ. Փիւնէին խօսք անաւելով բտու թէ ոչ ա - ղարարութիւնը ոչ ալ ազատագրումին ի վեր անցած ուժ տարիննու հաւաքական աշխատանքը բաւական չեղան զոցելու րոնի պիտուարացումը Արցախիցներու եւ անոնց հայրերուն ու մայրերուն վերջը։ Տէլ 100,000էն իւրաքանչիւր ինըդիւրը ճակատագրով կապուել կը զգայ Օրա - տուրի 13 դատաւարտեաններուն հետ։ Միայն մէկ դարման կայ այդ վերքերուն,

Եւրոպայի նուգեր

Արտանախի նորոգութիւն դումարման առթիւ, (Փարիզ), հարցումներ ուղղուե - ցան Անգլիոյ նրեւսի. Ժողովին մէջ։ Պ. Զըրչիլ մեղքեց յայտնել թէ Անգլիա ի՞նչ նոր յանձնառութիւններ ստանձնած է, փութացնելու համար եւրոպական բանա - կին կազմութիւնը։ Կրկնեց ինչ որ բտած է իւրեք Բշ. օր. — «Անգլիա խոստացած է շատ լայն արհեստագիտական գործակ - ցութիւնը»։

× Փարիզի մէջ Պ. Պիտո, իր առաջին ղեկուցումը տուաւ արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ։ Ըսաւ թէ կարելի է փոխել Ֆրանսայի առաջարկած յաւե - լումները, Եթէ աւելի շինարար թէլադը — թութիւններ ըլլան։ Ֆրանսա, բարձիւր — խումբը առաջարկելով կ'ուզէ պահել իր բանակին միութիւնը, ճշդիւ ամերիկեան օգնութեան պայմանները, արգիլել Գեր - մանիոյ ռազմական ուժին զերակշուութիւ - նը, եւն։

Արտաքին նախարարը խօսեցաւ նաեւ Լոնտոնի մէջ կատարուած բանակցու — թեանց միջոյն, առանց որոշ իրողութիւն - ներ յայտնելու։ Անգլիոյ կղզիագնման առ - քին բտու. — «Մանջը վարկ մըն է, աշ - խարհագրութեան կողմէ բացուած պատ - մութեան առջեւ եւ Անգլիա կը կարծէ թէ այդ վարկը չէ ապառաժ տակաւինը։ Յե - տոյ ճշդեց թէ Ֆրանսա երբեք չէ պահան - ղած 205էն 500 տարուն բարձրացման անդ - լիական երաշխարկութեան տեղութիւն - նը։ Հիւս. Արիւնդիէն եւ Մայր. Արեւելքի մասին ալ խօսելով, Պ. Պիտո ըսաւ թէ Մ. Նահանգներու արտ. նախարարը հա - աստիքներ տուած է այդ մասին։ Յետոյ ծանաղացաւ արեւելեան Գերմանիոյ յարա - ճուն վերադիման վրայ։ Ըսաւ թէ վեր - ուորներուն թիւը 50,000էն բարձրացած է 100,000ի. եւ վերջապէս եզրակացուց թէ Ֆրանսա միշտ պարտաւ է Զօրո Մեծե - րու Ժողովի մը։ «Վերջի որեւէ յոյս չողայ բոլորին վրայ, մենք վերջինը պիտի չըլ - լայինք Ժպտելու համար»։

× Գշ. օր (24 Փետր.) կարեւոր Ժո - դով մը պիտի դումարուի Հոմոմի մէջ, վեց ղեկակից պետութեանց արտ. նախա - րարներուն կողմէ, ջնջելու համար պե - պետ բանակին միջակի։ Օրաւարքին վը - րայ կը գտնուին նաեւ Ֆրանսայի առա - ւարկած յանձնարածները, որոնք առձեռն տակի պիտի դարձնեն վեց ղեկակիցնե - րը։ Այս առթիւ րանք թէ արեւմտեան Գերմանիան այժմէն անդուռնելի կը գտնէ Ֆրանսայի առաւարկները։

Համադրակի կարեւոր թիւերէն մէ - կը դիտել կուտայ թէ Գերմանիոյ մէջ դժգոհ են Ֆրանսայի բռնած դիրքէն, թէ Սարի եւ թէ եւրոպեան բանակի խնդր - ներուն մէջ։ Թերթի խոստրէն կը ցննա - գտած Ֆրանսայի անհաշուութիւնը եւ կը մեղարկէ թէ Պ. Պիտո «մէկդի դրած է դիւանագիտութեան սովորական կանոն - ները եւ կ'ուզէ խաղը սարքել Գերմանիոյ դէմ»։

— զուգորդանքի արտայայտութիւն մը Արք. Ժողովին կողմէ բոլոր անոնց հան - դէպ որ այնքան նուստացուածներ կրեցին ինչպէս ինքն բոլորը. ջիւն մայր պիտի ը - սէի մեղ բոլորին պատմառով, որովհետեւ չկրեցան յաղթել 1940ին։ Ընդհ. ներստ մը Երբեք չի կրնար դատապարտել դատա - տրներին։ Ես չեմ մտնար Օրատուրի մար - տիկանները, բայց արիւնք անոցաւ բուն - ին Արգասի դահիճներուն կողմէ»։

× Օրատուր ընկերակցութեան նա - խաղաճ կոչ մը ուղղեց բոլոր նահապա - յին խորհուրդներուն, որպէս զի բողոքեն ընդհ. ներստն դէմ։ Զուգործուն ընտանիք — ներն ալ դժգոհ են ընդհ. ներստէն։

Կառկաս չկայ, որ Սիփուքի հարգութիւնը խո-
շոր վտանգի իջ առջնէ վէլ գտնուի: Այ թէ մէկ,
այլ, կրնանք ըսել, բազմաթիւ վտանգներու առ-
ջնէ:

Հեռու վրէ հայրենիքէն, ցրտած աշխարհի
չորս ծաղկաւոր, սակեմ կըրտս Ժմուշ իր հին ու
հայրենի յոյճը: Կը սոսկալանք աղճիկ զարթեմք
ու սովորութիւնները: Կը կորսնցանք իրենց համար
ըստ զազալին աւանդութիւնները, որոնք Ժողովուրդ
վը կը սրահաշունչանք աղաւաղէն աղքէնութիւնները
դէմ կը իր ցարեն ցարս աղաւաղին Ժմուշ իր մէջ:

Կրեւան պատահելի այդ բաղադրը մեւ, ժամանակին
ընթացքին, վերայ գտահարուել մեր ազգային գլի-
մապետը: Այսօր ինչ, ամէն օր բան մը շնորհ վեր-
սրանին: մեր յուշերէն ու ձգտումանրէն. մեր բարե-
քերէն ու ազգային շունչէն:

Վարդը, ինչն պատմաբնիկները դատան քլայ, և
մեկը մնանը դուրսը մեր հողերին, կրնայ պատահու-
նիկ, որ մեր քաղաքին ընդուն կորստեցնի իր նշանա-
բանը՝ օտար լեզուակներ տրվածություններու
տակ, մեր մշակույթը արտառայի, օտար դատան
մեկը՝ օտար մշակույթին դու չընթանային առնու:

Մեր երկրասարդութիւնը, առանձին մասցած
կեանքի դժգոյակ պայթարիւն մէջ, օտար կեանքին
ու վերթականտն շտեղծին ու խնայելի տակ, տեղի
տայ, լայկնտի կէ դարձի վրէ հայերեւուն յոտն ըլ-
լալն: Մեռեայի կը իրտիւն իտ, իր մշակոյթը, իր
մազունն ու պատմութիւնը:

Ո՞ր կերպա՞յն լավ դաստիարակ, օտար ճակատները ու
տալի՞, իսկ փոխադր. ներկայությունը՝ աղի քիչիկն ա
վան հեղափոխված էկզոցենտրոն, փոխադրող կամ ո-
ղիկ նկատման հետ։ Հայկ. դպրոցները՝ ամենից կար-
գալիս ժամադրել հասարակությանը հետ։
Հայկ. Արվարձանի օւ. չէին բեր՝ ամենից ունեցածին
հետ։

Աւ. Տեղեկագրաւ, հայ լիզումե ազգայնականներ
անոնց լիզգլումե ազգայնականներն վարժաւ պատ-
կերն հետ: Աւ ապա բողոքն հետ, հայ մասուն-
ներն օտար մասունքներն, հայ մասունքն ի-
նքանքն եւ, մասնաւոր իսկ կղերականն օտար կը-
ղերականն հետ, իրենց կիսնորմն ու պարզադու-
մով, իրենց զբոլով ու գործունէութիւնն լայն
շրջանակ զբոլով:

Իստատուսընդէ է, աղտոտւոնն իսկ, շարդուսնոն ե-
րկտասուսընդ լաւան շողեմստականն շիճակը: Հաս-
նիլըսակէ է աղմկնն իսկ, շարդուսնն մեր ժողովուրդընն
տաշմանտաշ ճակատաղիրը:

Սասանաց երկուքը, խորհրդածո՞ւթեան, կրնանք
պատկերչացել զպէլքը, եթէ չյոխտուի պատմա-
թիւքը: Սէ եթէ մենք, առողջ ու վաղատա չաջեր
ընեն Եւստիւնք ձեռնածառլ, ապաստելով հրաշքներու
եւ անակնկալ ղէպքերու:

Տրամած ենք անցնալիմ մէջ, քաղաքիւն զոհեր-
գաւորսկանո՛ր յոռնք կռւլ գացած են օտար միջա-
մալսիւն, կրթութեան, եկեղեցիւն ու ճաւղոցիւն:
Հոհեր տրամած ենք, եւ պիտի տանք ասկէ մտքն
ալ, անխուսալիկօրէն:

Հնդկացի մթեր է օտար կենանքը, եւ մշտականով,
եւ կը բռնէ, կը տարնէ ամէն բանն եւ, նաեւ, այն
եղովորներէն, որոնք պարտաբերուէ կամ չու-
նին, որոնք փոխանակուի պատշաճին կ'ենցեն եւ, ջուրը
կ'ենտոսին: Արեւը դողալ չնն գտնուէ եւ չունի
յանդիւտութիւնը: Հոտանքն ի վեր թխալարելու:

Այս փոփոխելին, փոփոխելիքուն ենթակալաց են,
մտաբանական բար, արե զարգիլիները, որոնք պատ-
կանաւորաւ չեն զեղումը ու զարգումը հասարակու-
թիւններով: Միաբան զին հասարակութեան փոփոխ-
ելիքուն ղէմ, պատկանում են ին. բանուն, ոչ մի-
այն վերին լիւրեան ղէմ, այլ արեւունքն ստորունը:
Ստույգ, շուտիւնի փոփոխելիք են ասունք, զորոս
զին են կրկնուր ուրումաւ, երբէ նորիսիս փոփոխելը ան-
կարելի լին:

Բայց, մեծանալոյն վտանգը մեր դոյութեան
դէմ, առողջմէ չի՝ որ կը քիւի. դուրսէն չէ որ կը
սպաւնայ ալ, այլ ներսէն. մեր կեանքէն ու մաս-
նուէնքէն. մեր հոգեկրօն պիտակէն:

Այդ վտանգը կուգայ այն հազարամեթրեիննէն,
թէ դատարարութեամբ ենք անհետանալու: Այն հե-
ռաւոր հասկացողութեւն թէ, ինչ որ ալ ընենք:

Հայերը Մանի Փաշույի մէջ

Սան Փափալ ունի 247,329 քառ փոխով։
Մարտունի թիվն, 8 միլիոնի հասնողը բը-
նակույթեթամն է։ Վիստարը ջաղաքն է Սան
Փափալ 2 միլիոն բնակչութեամբ։ Երկ-
րորդ խոշորագոյն նարտաբարձեռասկան
բաղադր Պրագայիտոյ եւ երրորդը՝ ամբողջ
Հարաւային Ամերիկայի։ Հիւսիսում պատ-
մաւոր իր ամենաբազան գործունէութե-
թեամբ, իր բնակարաններու շրջելու
թեամբ եւ իր բնակչութեան անունով։
Հայերու թիւը իր հաշուովն 6հն 7000
թիւը։ 1890հն վերջ Պրագայիտոյ մէջ զբո-
նելու հայերն կարեւոր մաս մը, գլխա-
ւորաբար Նորբերդեցիներ, կամաց կամաց
Սան Փափալ ջաղաքը կը հաւաքուին։ Այս
Հայերը միշտ իսկայիններ վերադառնալու
միտումով չին մտածած անշարժ կալ-
ուածակը զննելու մասին։ Իսկ 1895-96հ
հաշիվ. Պրագայիտոյ յետոյ, այս ցանցու-
թեւով երեսնասպիւններուն իսկայիններ վե-
րադառնալու հասանակաւութեանը անկա-
նելի նկատուելով, կը սկսին մտածել մնա-
յուն ինքան իր չիմող զննել։ Առաջին հա-
կական վարձատրամունները իր քաղցրե-
կ Նորբերդի Հայերու կողմէ 1897ին Բազա-
Արմինիա անունով, որ կը շարունակուի
մինչեւ եւ այսօր Գոսպարեան երկու եղ-
ւոր յիւրերու։ Մարգարէ եւ Մարտիրոսն ին-
քականութիւնը, որոնքմէ Մարգարէ Դա-
պարեանի յորս զգաւկները՝ Գոսպարի,
Մանուկ, Մարգարէ եւ Լիվի ներկայիս կը-
պատեղեն զգործարան ունին եւ միլիոնաւ-
որ են։ Իսկ ինքնեղ փեսան՝ Սերառայի
Վահրամ Գէօթէիենման արդէն ինծանա-
բուտտ է, տէրը՝ Լամիփարիս Վահրամ
հիւսուածակներն մանաբանին։ Ենթոյրի
ձմեռներեցութեան եւ յանդգնութեան ա-
ռաջին տեղը իր զբաւէ այս նարտաբար-
նեսարին մէջ եւ որուն տղան այսօր Հա-
մարաշիակցային կառավարութեան երես-
փոխաններն մէկն է։ Իսկ արաբափոխ հա-
յերէն ընկի Հալէպցի ծաղուղով Սասունը

ճնշեց կրկնապահ հեղինակությունը: Մե՛կ բարձր շահագործող, մե՛կ բարձր պատանդ շնորհակալություն և կողմնակցություն: Մե՛կ խաղաղ, մահաբազա դատապարտություն: Ենթ: Սարգսյան, իմաստասեր զարգացած, ա՛յն առիթի առաջը երկրորդի, ի՛նչ լայնատեսքի նոր ճանապարհ: Քո զարե՛ն ի՛նչ առաքելուն, շահա՛ն, շահա՛ն զարգացող զարգ, եւ ապա՛հին զարգ երկրան վերջույ զարգացողին և վերջույ: Այն տեսան, չհախճի իմեքեքն ա՛յն ի՛նչ զարգացողին: Կենդանի վճնաբով. եկեղեցիները ի՛նչ ժամակերպ, ի՛նչ անսխալ ի՛նչ զարգացողին: Կարողի՛ր ի՛նչ ճանապարհ:

Այսպէս էլը թարգմարեւն յոռեւտեաները, որոնք «Էրաստեան» տխուրօտը առած լիւրեւնց վրայ, քարոզի ելած են :

Կա՞ր ճշմարտությունն այս թուրքին մէջ: Զինե՞ր ուսանաւ: Ինչո՞ւ չմտածեց որ այս չկրթաւորն կոչ-
առածները այն ժամանակն են, որոնք այժմն ինչ
պարտաւած նն. պատրաստ են անձնատուր ըլլալու,
տառաքն պահալով: Մարդիկ՝ որոնք պատերազմի
նախապահեցումն օրաց, կոչուած են առաջին դասա-
կերաները դառնալու:

Ռազմատեխնիկական վրայ, պարտություններից, անհաշիվ աղբյուրների կենսամիջին գնի ու զին-
քանքի վրայ, դատավարական: Չնայել կենտրոն ժխտելու
ուրիշ, պատմաբանական: Կատարում էր իր լուրջ
վիշակներ, որ հասկանում էր համար, անհոգություն վր-
տանագորհ՝ ո՛ր գնի է, ո՛ր չափով, այլ պարտադ-
րանքներ ուղև: Այն է տառնում՝ թիկ կնքել չին կրծք
դիմադրել:

Բանասկանեցր. նախ իրենք իրենց մէջ զը պարտաւիճ, յետոյ թնամիին դէմ :

Հիմնական պատճառներն են հետևյալները :
 առաջինը. որ յստի անհատներ :

Գե Բողալուէ Ժողով Թաւաճեալն, Սան
Փաւլոյի Հայոց եկեղեցին շինող բարեի
բարբը, որ ժեռած է այժմ: Ունի մեծադա-
ղործութեան հսկայ գործարան մը եւ ար-
ժէքաւոր կալուածներ: 1924-ին վերջ եկող
դաշկութեանն են որ անդադրէ կալուած-
ներ ունեցաւ: Հետամտաւ կ'ըլլայ եւ ներ-
կայի անձնակազմի բնակարաններ ունեցող
Հայեր բաժնայեցի եւ: Անոնցմէ մեծ մասը
անպատուէ յալղոյթիւններ ձեռք բերած
են, ասեղծելով իրենց կարգին ժեռ ու
փոքր զործարաններ եւ այլ անարարական
հաստատութիւններ, որոնց բոլորից ա-
ռեւծներն առանձին յիշարարութիւնը շատ
հետեւեցին կրնայ յալղոյթ մեղ: |

Հոս եւս սկզբնական շրջանին որեւէ ազգ. շարժում չկար մինչեւ 1915ի մեծ Աղէտը որ յուսահատութեան կը մատնէ փոքրաթիւ հայ գաղութը, մանաւանդ աւանդ որ երկիրը հայր, մայր, կին եւ զաւակներ ձգած են:

Պատկերը կը փոխուի երբ լրագրանքն-
ինքն չայի, կամաւոր զունդեւոր կարգով,
թեան եւ անոցն զորոնքնեւթեան մասին
որոշուի տեղեկութիւններ կը հաղորդեն,
ինքնը ալ փոխել մասնակցի ազգ., ընդ-
անոյր չարթման: Առաջին անգամ ըլլա-
լով Սան Փաւլոյն մէջ 1915ին ինարբորդի
չափէ Պօլոնոսի խաղապարկեանմ
չայի. կարծիք իմա անուով մարմին
կը կազմեն եւ կը թօփ տեղադրեն աշ-
խատանքի: Կը յաւոյն 10,924 Քրիստո-
ֆ. հաւաքեն: Ութ անգամով մինչեւ 1917
Մարտ 20 զանապաղ., Վրթանիս Կիւլ-
պէնիկանի միջոցաւ կը փոխադրուի Փա-
րիզ, Պ. Պօլոն Նուպարի չափէին, յատ-
կապելու ազգ., պարպանքնեան հիմ-
նաքարին: Յետոյ աւելի լուրջ չարթմ.
ըբ տեղեղելու մտադրութեամբ աւելի
բարձրամարդ ժողով մը կը կազմեն, չայ
խաղապարկեան Միութիւն անուով, չա-
րունակելու համար լուծուած կարծիք իմա-
նի աշխատանքները (չպիտիէ չ. Ֆ. Բ.
Մ. Կ. հն):

Միութիւնը 1917 Նոյմ. 8ին պետութեան իր զորքէն վաճառագործի ձեւեր ձգեց՝ ծաղաղ կանոնադրեր մը եւ կը սկսէ աշխատանքի, նախադաճութեամբ Սուրբոս իջ չարտուող Հայութի մը, երես չեղազգայնութեան անունով Լեւոն Նազարեան, ծնած Հայագի, որդին Չճիւղածացի Մարտիրոս Նազարեանի, աներեզգը ժողով Բրզգալ — լաւի Այս միութիւնը եւս կ'ունենայ որոշ դործունէութիւն: Պիտաւաբար Հայերի եւ արաբախոս Հայերի իրար չեղող չիման մէջ կը դնէ եւ կը տեղեկէ միացեալ ճաշակող մը: Իր ազգ. եւ զաղաղակալ դործունէութեան զուգընթաց 25, 275 Քրիստոֆ. Բ. կը զդէժ Պողոս Նուպարի, յատկապէս եղունջ ամառը պատերազմէն աղէտեալ Հայրենակիցներու: Նոյնպէս 1918 Ապրիլ 9ին հետագործ 200 անգլ. ոսկի կը զդէժ երգործի մակաւորին Հայ զինուորներուն համար 2419 Ցոճուտար 1ին 400-անգլ. եւ Մարտ 24ին 2000 Քրիստոֆ. պաշտպանութեան չի: Դաւար Միւխիմի տառեկ կը զիմէ պրազգիլական եւ անգլ. հատաւաբուր — Երեսնց եւ Խաղաղութեան Խորհրդատուորդի, խնդրելով անոնց տալցիւնութիւն Հայ ժողովուրդին եւ անոր դասին: Կը կազմեն կոմիտէ մը Հայ տարագրիներու համար հանրաշնչութեան ձեռնարկելու եւ դուժմար 10,000 Քրիստոֆ յոնպիս կը շԷՔին Պ. Պողոս Նուպարի:

Դանիել տկարացած է և վերակազմված այս ժիւղիւնիւր վերջնապէս կը լուծուի 1921 Նոյն. Ծն, իր զանձը մահացած 5000 Քրչն ալ ժողովարկով Փարբիզ: 1923 Յունիս 10ին Սան Փալազ կը հասնի Գարբիէլ Բւ. յամուէրնան: Եունիս 25ին Մարբերդի Միւլքոն Գալյաճնանի ընկալարկանին մէջ կը գործադուի ժողովմը 23 նոյեմբերիւ կը կրմարեմ 7 անդիւն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՅՈՒՄ
ՄՈՒՐԱՏԵՐԱՆ ՎԱՐՉԱՐԱՆԻ ՄԵՋ

ԹՐԲԱՊԱՏՈՒՄ

յանձնախումբ մը, որպէսզի ընդհ. ժո -
ղով մը հրաւիրէ ազգ. կեանքի կազմա -
կերպութեան եւ եկեղեցիք մը հիմնարկու -
թեան ձեռնարկելու համար Ժողովը
տեղի է հռոմեանայ Օգոստոս 12ին եւ կ'ընտ -
րուի 11 հոգեւորական մարմին մը որուն առա -
ջին գործը կ'ըլլայ իրականացնել եկեղեց -
ւ հիմնարկութիւնը: 1923 Նոյեմբեր -
ին մամուլին հանդիսանալով թիւնով մը կը
հասաւորուի 2290 ջրովէջլո եւ կը վարձուի
չէնք մը իրերն եկեղեցի: Իսկ 1924 Յուն -
ուար 20ին տեղի կ'ունենայ առաջին պա -
տարազը մեծ բազմութեամբ:

Այս թուականներուն է որ դադուութիւն
թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ նոր ժամանող
Հայերով: Իրեն եկեղեցի վարձուած չէն -
քը այլեւս չէր գտնայներ: 1924 Սեպտե -
մբին կը զուարճուի ընդհ. Ժողովը մը եւ
կ'ընտրէ նոր մարմին մը որուն մասին յօդ -
ուած որ ունի ինքնորոշի նախկին առաջ -
նորը Գրիգոր Նպիսկ. Սիխթարեան «Հայրե -
նիք» թերթի 1925 Յունուար 10ի թիւին
մէջ: Այս առթիւ յիշեմ յատկանշական
պարագայ մը: Ժողովի մէջ 1924 Դեկտե -
մբին մեծահարուստներէն Պ. Վահրամ
Քէօթէճեանն կը յայտնէ թէ ինք Ռիօ տը
Եանէյրօ գտնուած միջոցին հանդիպած է
կողիկական արուեստագիտուէի իմամ
Աբրահամովա անունով պարուհի մը եւ
կ'առաջարկէ որ Սան Փաւլօ հրաւիրուի,
ծանօթացնելու համար հայ արուեստը:
Ինքնուրուի առաջարկը: Պարուհին յայտն
կ'առնէ ինք պատրաստել յայտագիրը,
զարկանալ մը կ'առայ թիւն կէտ իրեն, կէ -
սը հայ օրերը յատկացուի: Կը վար -
ձուի Պետանան Օֆերան Յունուար 17ին:
Նսկայ թաղորդը յեղուած է հայ եւ տն -
դացի բազմութեամբ: Վարադըրը բաց -
ուելուն հայ արուեստագիտուէին կ'երեւի
ժողովին մէջ փաթեթում եւ կ'երգէ
«Հայաստանը»: Ապա մէջ ընդ մէջ կ'երգէ
հայերէն երգեր, կը պարէ հայկական պար
երէ՝ հայ փողով. աւարակներով, մեծ ոգեւո -
րութիւն յատուր բերելով ներկայ Հայի -
րուն մէջ: Յաջորդ օրը շեղական թերթե -
րը կը ներբողեն հայի. արուեստը, երգե -
րը եւ մանաւանդ պարերը:

ՅՈՎԷՆ. ՏԵՕՐՄԻՃԵԱՆ

ԱՆԱԿՆԵԱՆ ԳՈՐԾԱՌՈՒՆԵՐԸ կը
շարունակուի Փարիզէ մեթրոյին եւ
հանրապետութեան մէջ, ղեկավարացնելով
երթիւները:

Ամէն տարուին պէս՝ այս տարի եւս
Մուրատեան վարձարանին աշակերտները
կազմակերպած էին ներկայացում մը, որ
տեղի ունեցաւ մամայ 15ին, Կերակի կէս
օրէ վերջ, դպրոցին թատերասահին մէջ:
Պուռն բազմութիւն մը հաւաքուած
էր սրահ, լսելու եւ շաշկերելու համար
մեր նոր սերունդին ճիգերը: Անոնց ձեռք
տուով ազգային իտակներուն:
Յայտագիրը երեք մասերու բաժ -
նուած էր: Ա. ՎԱԼԷՆ օդերբ. Մ. Պէ -
շիկՎաշկեանի, Բ.՝ ՎԵՐ ժամնալը է ամ
Քիթիէ՝ կասակերգութիւն մը Ժ. Գուր -
թըլիին, Գ.՝ ՎԵՐ Փէ՝ժ օմմուար, Բ.
Տէրէշոյի (օրէրէ՛ք):
Երգերուն դաշնակով կ'ընկերանար
դպրոցին ուսուցիչը Պ. Օհան Տուրեան:
«Վահէ» օդերգութեան մէջ լսողաւ -
կան հարուները կատարած էր՝ վարժա -
րանին տեսուչը Հ. Մեքարով ձանշանին
Նիւթը՝ քանի մը տողով:
Հայաստանի նախարարատնէական շըր -
ջանի Բազաւորներէն Վահէ, կը դաշնակ -
ցի Պարսից արջային եւ զինուորապէս
կ'օգէճ անոր, Մակեդոնացի Աղբըշտաղի
արջայինները դէմ: Վահէի զօրավարներէն
մէկը՝ Արտաշատը, զորուած անձնական
պատճառներէ, կը դաւաճանէ հայկական
բանակին եւ կ'անցնի մակեդոնական բա -
նակին կողմը: Զարդ ու կուռ երկու կող -
մերու միջեւ: Հայկական դուռները կը
հնձնէ թշնամի բանակները: Աղբըշտաղը
կ'առաջնէ անձամբ կը բաշէ Հայաստանի
կայսրահայն բանակով մը: Կուռ կը շա -
րունակուի Վահէի մայրաքաղաքին՝ Ար -
մաբէրի պարիսպներուն տակ: Կը շաշ -
կախուի հայի, փոքրաթիւ բանակը եւ
Վահէ զէն ի ձեռնի կ'իյնայ մայրաքաղա -
քի պաշտպան տակ:
Առանց անունները յիշելու, փութանը
ըսել որ աշակերտները յաջող խաղարկու -
թիւն ունեցան: Պատանիներ են տակաւին
եւ անշուշտ ներողամիտ աչքով պէտք է
նայինք իրենց փոքրիկ թերութիւննե -
րուն:

Սակայն զեհատեանի են իրենց հայե -
րէն յատկա առաջատուութիւնը եւ զերբու
լիւարութիւնը:
Օմիւրէքը, որուն ղեկավարանները դըպ -
րոցին փոքր դասարաններու աշակերտներն
էին, տեղիցն մեծ խանդավառութիւն:

Երբ շողորդուն արեւին մէջ, զոգններ ու -
կի կայծկողութիւնով կ'անցնէին, միջոցին
մէջէն ու կենսաւէտ հեղ մը կը ծանշանէր
Կիլիկիան շինը եւ կ'աղաղուէր երկնքին տակ
եւ իմ աննշէ վարակալած երակներու
մէջ այնպիսի գլխու պտոյտ պատճառող
արագութիւն մը կը զգայի, որ դուրգու -
րանցով զոգնորդուն իմարաբար կը սեղ -
մէի խեղճ փոքրիկին մայրինը կուրծքիս
վրայ:

Անկանոն եւ շապ պտոյտ զարկեր կը
պատճառէին իմ փայփայանքին... ու -
րիշ ուղիւ... Անկան աչքերը փակելը էր
ու այդ ստուած ու տօգիւ մարմինը ծուռ -
կերպ մը յաղի կ'ըլլէր անշարժութիւնը
ունը. յարգի գլխ ողորկ մաղերը, զըր -
միներ խոնար, փակած էին ճակտին վը -
բայ. ու կը շըթնէր մօտիկոցից՝ զգա -
ցի որ անոնց յուզումն էին ղեռ այն գա -
ղանին շունչով՝ որ մօտիկցից էր այդ
տղիկին:

Առանց մէջ՝ այդ միջոցին որբեր
տեղ մը հաւաքուած ըլլալով եւ շունենա -
լով որոշ արձանագրութիւն մը անմիջա -
պէս ձեռնադրեցինք դիտնայ իրենց դուռ -
նուած տեղերը եւ անունները նշանակել:
Առաջնորդարանի մէջ նստած կը խօսակ -

«Տիւնյաթի» խմբագրատնայն Զարիս
Բրքեր Աթայ Փետր. 10ին գրի առած է
ուշագրաւ խմբագրական մը ուր մասնա -
ւորաբար կ'ընէ:

1908ի Մասմանդարութեան պատմու -
րեան մէջ Ռէվայի տեսակութիւնը հիմ -
նական անկեղծագրած մըն է: Թուրք Հայ -
րենասէրները ի տես թերթերուն այն յուրե -
րուն թէ այս տեսակցութեան ընթացքին
ծարք եւ Քայցէքը Օսմ. կայսրութեան
բաժանուածի մասին տեսակցած են, իս -
կայն որոշում տուին: Եթէ Սուլթան Հա -
միտի վարչաձեւը տապալէր եւ իսլամ մ
քրիստոնեայ տարբերը ազատութեան տե -
րանալով միտակց կ'առաջարկութեան հիմ -
նէին, Եւրոպացիները այլեւս ըսելիք ո -
չէին պէտք է ունենային: Վերջին յոյն ալ
հոս էր: Քրիստոնեայ տարբերն ալ, Ա -
րաբներն ալ, բոլորը մասնակցեցան 1908ի
արատութեան իրախանութիւններուն:
Բայց ինքնորոշանը բացառել անմիջա -
պէս յետոյ Օսման. կայսրութիւնը բաժան
բաժան դարձնել ու Եւրոպայի ցամաքա -
մասի հողերը քրիստոնեայ պետութեանը,
իսկ Ասիոյ հողերուն վրայ նոր պետու -
թիւններ հիմնել ուղղորդել իսկոյն շարժ -
ման անցան:

Ըստ ցարակալի Ռուսիոյ ծրագրին,
ինքիբրալյալանով ալ պիտի չի վերջապէս,
Անատոլիոյ մէջ Հայաստանի կառավար -
ութիւնը մը, Քիւրտիստանի կառավարու -
թիւն մը, Պոնտոսի կառավարութիւն մը
պիտի հիմնուէր: Պոլսեւիկ յեղափոխու -
թիւնը փյոշող ցարակաւորութիւնը եւ Անա -
տոլիոյ յեղափոխութիւնը, անկէ առաջ ու
յետոյ տեղի ունեցած ընակչութեան հաշ -
ուեյարկները Անատոլիոյ մէջ քրիս -

տեղից իշխանական շողորդուն զգեստները,
կեղերն ու պարերը զանաւորութեան ծա -
փահարութիւններով:

Միջնադարներուն տեղի ունեցան ար -
տասանութիւններ՝ հայերէն թէ Քրանսե -
րէն:

Չութակահար Վարուժան եւ Ա. Տէ -
տէճեան յաջող կտորներ նուազեցին: Ա -
ռաբիքը ըլնակալով, երկրորդը ձեռնա -
դաշնակով (աւթօրէն):

Այս ներկայացումը պիտի կըրկուի
այս կիրակի:

Մայցէ՛ք այդ մասին:

— Որքեմ մէկն տեղ կան, ըսաւ ծերունի
բահանայ մը՝ ձեռքը լայն շարժում մըր -
նէնով եւ ցուցնելով Հրդեհուած քաղաքին
շրջու կողմը... Իր ճերմակ մօրուքը պահ
մը դողդոջեց ու իր յուզումն եւ արտա -
ուայից աչքերը, իր ծեր մարդու մարած
ու խիւր աչքերը բարձրացնելով դէպի
մեզ, մըրնեց:

— Գայցէ՛ք հիւանդանոցները, գայցէ՛ք
դէպի վրանները, նայցէ՛ք նոյնիսկ եկե -
ղիցի բակին մէջ... ամէն կողմ որբեր կը
գտնուի:

Դուրսը խնուած Ժողովուրդը իմա -
նալով մեր պաշտօնը եւ մեր նպատակը,
արդէն դիզուած էր դարձը առաջը: Ճեր -
ման քողորդն ներքեւին կնոյլ եւ մօր աչ -
քեր. աղբերաղը եւ ողբալին տխրութիւնով
մը կը յառէին ինձի: Հատեր աղող ձեռքեր
ընձած էին լայն մեծ մարդ կը կրէին գա -
նաճը քաղաղկներու վրայ՝ սքողած իրենց
լաշակին ներքեւ, եւ այնպէս անշարժ
ու լուրջ ու կարծես պատմանքներու մէջ
ծածկուած դիւաններ ըլլալին: Մէկիկ մէ -
կիկ կիններ մօտիկցան մեզի:

«ԵՄԱՌԱՆ»-Ի ԹԵՐԹՈՒՆԸ (13)

ԼՆԱԵՐԱԿԱՆԵՐՈՒ ՄԵՋ

Օ՛հ ճղճիմ, ցատատանջ... Լըռած
կեակ, ո՞հ այդ դիպրիկ մարմնոյն մէջ
բունած էր ահարկու վիշտը. ինչպէ՞ս իր
մկանունները նեարդ առ նեարդ ղեռն
թիթիկին կ'ըսէ նախախնիքին ըմբօն -
տուութիւնէն...

Յիմարական ջրմուծութիւն մը խուժեց
ուղեղին մէջ:

— Մայրի՛կ, մայրի՛կ...

Ի՞նչն էր որ արտասանեց այդ զերա -
ղուն կոչը, նման միւս օրերուն, որ յա -
ճախ ցաւէ կամ կարօտի մէջ իրենց մայրը
կը փնտրէին, թէ եւ էր որ զօրեցի այդ
լաւորներ, չեմ գիտեր: Իմ բազմակներուն
մէջ առի գինը, ծուռնիկ մը լայն օրօրեցի իր
թիթիկն մարմինը ու ջանացի որ զոնէ պահ
մը անիկա իմ խելաղի վշտու մէջ իրենը
մոռնայ, ինչքինը մոռնալ...

Դուրսը որբերու ժխորը կը լսուէր
աչքերուն կը հանդիպէին թիթիկն մը գա -
լաթին ճեղքեր ճերմկուած տերեւնե -

ՊԱՐԻՍ ԵՄԱՌԱՆ

(Տար.)

տոնեայ կառավարութիւններ հիմնելու հնարաւորութիւն չընծայեց:

Բայց Սթալինի Ռուսիան ալ ցարա կան Ռուսիոյ կայսերապաշտ քաղաքացիներէն վերադառնալով, խնդիրը ձեռք առաւ ճիշդ տնոր ձգած տեղէն: Արեւել — եան Անատոլիոս մայր հայրենիքէն խլելու համար Հայաստանին ինքըրոյն տեղը Գիւր — տիտասին, Պոնտոսին տեղ ալ Վրաստանին ինքըրը մէջտեղը նետեց:

Քիւրդիստան Թաւրի ընկերացու — Թիւրքը որ Ա. աշխարհամարտին դործակ — ցած էր ցարակ: Ռուսիոյ Հետ, սովետա — կան քաղաքականութիւնը նախկին ուղ — դուքիւնը որդեգրելէ անմիջապէս յետոյ Սթալինի Ռուսիոյ Հետ ալ դործակեցաւ: Շէյխ Սալիտի ապստամբութիւնը անոնց զորքն է: Տէրախի ապստամբութիւնը ան — տոնց զորքն է:

Մենք ժողովրդավարութիւնը ինչո՞ւ հիտուցեցին եւ դտան: Որպէսզի մեր հայրենիքին զորքերը ալ աւելի աւ. ըն — Թանան եւ ազգային ապստամբութիւնը ալ աւելի ամբողջ զարգանայ: Ամէն պարա — դայի մէջ ժողովրդավարութիւնը շինուող — ցին եւ չլուսնալ որպէսզի մեր հայրենիքը Ստ. Ստամանդրոսի Թանան պէս նոր բա — ժանութի մը ենթարկուի եւ քայքայուի ազգ. միութիւնը:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԻԴՅՈՍՈՒ վարչապետը, զօր. Նե — կելի, առջի օր կը ծանուցանէր թէ Սուէդի մասին բանակցութիւնները պիտի սկսին քանի մը օրէն: Այս առթիւ ըսաւ թէ «կա — տարեալ համաձայնութիւն զոյգացած է պարպումի մասին եւ թէ կը մնայ ճշգիւ մանրամասնութիւնները եւ պայմանագրա — մը: — Լոնտոնի մէջ կ'ըսեն թէ բանակ — ցութեանց Թուակներ ճշտուած է հետակա — ւին:

ԱՆԱԲԵԿՈՒՄԵՆԻԸ աւելի յաճախ — ղէպ դարձած են Թուուիդի մէջ: Բշ. օր իր տան մէջ սպանուեցաւ գիւղացի մը: ԱՅՐԱԲԵՆԻԸ ԱՏԵԱՆԸ հաստատեց «Դաւաճաններու Միջազգայինը» զբոյժն առթիւ տրուած պատիշները, — 12,000 Փր. տուցանէ՝ հոգեկանի, Ժուլիէի, յաւաքարան զբոյժի (Անտիէ Վուրմեր) եւ հրատարակչին ղէմ. 100,000 Փրանքի հատուցում՝ ռուսմանցի քաղաքագէտ Տիւտիլի Էն.:

ԻՍՐԱԵԼԻԻ խորհ. ղեկավար եւ հետե — տորները, 39 հոգի, Եմաքայէն մեկնեցան Խրեքային նաւով մը:

ԱՐԵՆԵԼԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ թուր լը — քաղաքներուն հրամայուեցաւ ռուսերէն տորլի անմիջապէս:

Հանքիս արկնայք

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Պանեղ Բա — րայի մասնակցի:

Ետաքի, 21 Փետրուար, ժամը 20,30՝ Եմաքայէն կէ. ղիշեր: Պանեղի զորացի Prieau des Filles գե — ղեցիկ արահին մէջ (ՍՏ, rue d'Arcueil, Bagneux):

Ճոխ եւ խառնուած յայտագիր:

Սևորի Մուրաճանի Վարժարանի

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅՈՒՆՈՒԸ

Կը ներկայացունի՝ «ՎԱՀԷ՛» Մ. Պէշկիճյանի եւ եր — կու Փրանքիսի կատարելագործութիւնները: Փետր. 22ի կիրակին, ժամը 15ին: Պիւիք մատչելի գինքով:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ԱՍԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱՍԼԱՆՍ՝ Ազգ. Միութեան եւ Հոգաբար — ձութեան հաշիւներէն եւ ընտրող մարմինը սերով կը հրաւիրէ հասարակութիւնը անխորը ընդհ. Ժո — դուի, այս ուրբաթ ժամը 21ին, Հայ Ստաք. Կիւ — ղեցայ մէջ:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Լոնդի մէջ

ՆԱԱՆՁԵՆՈՒԹԵԱՐ Զ. Թ. Դ. ԼՈՒՌԻ ՎԱՐԱՆԵԱՆ ԿՈՍՊՈՏԻՆ

ՄԱՆԱՎՅՈՒԹԵԱՐ Զ. Թ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԻ ԿՈՍՊՈՏԻՆ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 10 Եմաքայէն, արահին՝ 5 Rue Bonnefoi.

Կը խօսի՝ Պ. Կ. ՏԵՐՄԱՆԵԱՆ Գեղարուեստական բարին: Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն, հայկ. եւ եւրոպ. պարեր:

Ճոխ պիւիք մատչելի գինքով: Մուտքը ազատ է:

Վալադի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Զ. Թ. Դ. ԵՐԼ. Կոմիտէի եւ մանկեղծութեամբ Նոր Սերունդին, այս կիրա — կի ժամը 15ին, Ամաքանի ակումբին մէջ:

Խօսք՝ օրուան տօնին առթիւ: Գեղարուեստական բարին, համել ժամանկ, ճոխ եւ գիւրդատչելի պիւիք: Մուտքը ազատ է:

Կերպարուեստական ներկայ

Ի ՊԱՏԻՆ «ԱՅՈՒՐՈՅԺ» ԱՄՍԱԹԵՐՈՒՆ 16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ, Թէպետր տիէնա, Պ. Աշտո Մայաքանի կը ներկա — յացնէ իր շարժանկարներէն մին ի ներկա — յութեան Փրանքիս արուեստագէտներն:

Մտնարմանութիւնները մօտ օրէն:

ԼԱՍԿՈՆՆ

ԿԵՐՊԱՄԵՆԷՆ ԵՒ ՃՈՒՐՆԻՐԻՐԻՐ

Դերակցներու խմբար

4 Ը Գ Տ Ն Ո Ւ Ն

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՈՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լատագնայ ապրանք ամենամօժ գինով:

ՍՏԱՆԿԱՆԵՆԸ ԵՒ ՃՈՒՐՆԻՐԻՐԻՐ

ԿԵՐՊԱՄԵՆԷՆ ԵՒ ՃՈՒՐՆԻՐԻՐԻՐ

Դերակցներու խմբար

4 Ը Գ Տ Ն Ո Ւ Ն

Մեծ պարաւանդիս

Զ. Բ. Լ. Մ. ՎԱՐԻՉԻ ՄԱՆԱՎՅՈՒՆ ԿՈՍՊՈՏԻՆ 22 Փետրուար, կիրակի օրը ժամը 16ին մին:

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

Եմաքայէն, Hotel George V Եմաքայէն, Եմաքայէն

ՀԱՄԷԼ

ՕՐԱԲԵՐՐ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH

ondé en 1925, R.C.S.376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLEBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200. Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գիծ 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 21 Février Գարաք 21 Փետր

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6998 Կար շրջամ թիւ 2409

Ամբողջը Ծ. ՄԻՍՏՈՒԹԵԼՆ.

ՅՄՈԱՅԼ ԿԱՑՈՒԹԵԼՆ

« ԱՆՆԵԼԻ ՄԸ ԱՌՁՅԻՒ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆԻՔ »

Մ. Նահանգներու խորհրդարանին հանրապետական եւ ռամկավար ընկեր փետր. 19ին կարեւոր ժողով մը զուսմաւ ընկեր Սպիտակ Տան մէջ, նախագահին հետ: Ժողովը տեղեք մէկ տամ: Այս աւ. թիւ մասնաժողով տեղեկագիրներ պատրաստած էին զոր. Պրէտիլի գինուորական, ուրիշ են ալ՝ դիւանապետական կացու. թեան մասին:

Գաղտնիքը կը պատուէր ժողովին մասնաժողովները: Նիստէն ետք հանրապետական երեսփոխան մը ըսաւ. « Ամէնն ալ դիտեն թէ պատկերը մոյլէն է: »

Ուրիշ մը խոստովանեցաւ. թէ ոչ մէկ համաձայնութիւն չէր գտայ եւ թէ « աւ. րօրինակ կացութեան մը առջեւ կը գտնուէին: Ամէնն ալ կը հաստատեն թէ թաղամթիւ փաստեր ունէին աչքի առջեւ, զինուորական թէ դիւանապետական կացութեան մասին: Զբաղած են նաեւ Քո. րէպին եւ Հնդկահային խնդիրներով: Ի պատասխան հարցումի մը, ժողովական. ներքին մէկը շեղուեց թէ կացութեան մը. ուսլ է թէ ռազմական եւ թէ տնտեսական տեսակետով եւ ծածար բեւ մը կը ներկայացնէ տնտեսութեան համար: »

Երեսփոխան մը խոստովանեցաւ թէ կը գտնուին անելի մը առջեւ: Մերկու. տական մը դիտելի տուաւ. թէ մասնաւորապէս զբաղեցան ապահովութեան խնդիր. ներքով. հետեւաբար շատ քան չի կրնար ըսել: Իր կարծիքով, կարելի է զեղչեր կատարել զինուորական ծախքերու մէջ: Տեղեկագիր մը կ'առաջարկէ 10 աւ. հարկեր հրճատել ամերիկեան զինեալ ուժերը:

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ զոր. Պրէտիլ ընդգրկմացած է Գործչայ պատն. բաղմին ծաւալման որ կրնայ յաւելլ զալ Ձինատանի պաշարումով: Յետոյ, առաջարկած է կրճատել Հնդկահային Փրանսական եւ Քորդոչի ամերիկեան զինուորական թում թիւը, որպէսզի Ազգաժողովը աւելի մեծ թիւով շարժուն պահեստներ ունենայ եւրոպայի մէջ:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ծ. Տարլա եւս նոյն կարծիքն ունի: Կոչել որ ընկր զինուորներ բռնեն եւրոպական եւ ամերիկեան զօրքին տեղը, Հնդկահային եւ Քորդոչի մէջ: Պ. Տարլա այս առթիւ այլ հաստատեց թէ Ձինատանի պաշարման խնդիրը կը ճնշուի:

× Մտաւար ժուէն, որ Հնդկահային դաջած էր, այժմ կը գտնուի Զափոն, խորհրդակցելու համար ամերիկեան ապա- յակոյտին հետ:

ՀԱՅՍՏԱՆԻ (լաիէն) Հիւանդութիւն մը ծագած է Փրանսայի կարգ մը նահանգներուն մէջ, ինչ որ մեծ մասշտաբներին կը պատճառէ: Նապալիանները (լիէվո) չեն ազդուել այս պատէն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻԿԱՆ ՀԱՄԱԿՐԻՏԻՔԸ մեծապէս կը զբաղեցնէ Մ. Նահանգներու հանրաքային կարծիքը: Մեղակոյտին առաջարկուեցաւ միջոցներ ձեռք առնել Ս. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներուն դէմ:

Անգլիոյ վերագրիւններ պիտի տեսնուին

Անգլ. կառավարութիւնը ճերմակ գիրք մը հրատարակեց, որ ծանրակշիռ տեղեկութիւններ կը պարունակէ երկրին վերագրիւններ մասին:

Կառավարութիւնը որոշած է անփոփոխ պահել զինուորական շրջան մինչեւ 1958: Մտերք օրինագիծ մը պիտի ներկայացնէ խորհրդարանին, նոր լիաւորութիւններ խնդրելով, զօրակոչի եւ թարկելու համար 18 տարիաները, յառաջիկայ հինգ տարիներու ընթացքին: Եթէ աշխարհի վիճակը բարոյքի, կարելի է զանդադրեցնել զինուորականութիւնը, բայց երկամասն զինուորականութիւնը պիտի շարունակուի:

Այս տարի պիտի ծախեն 1,636,760, 000 սթերլին ազգ. պաշտպանութեան համար (նախորդ շրջանի ծախքն էր 1,513, 500,000 սթերլին): Կը նշանակէ թէ այս տարեշրջանի երկտարեշրջանի աւելի քան մէկ երրորդը պիտի ծախուի ազգ. պաշտպանութեան վրայ: Սովորական վարկերը հաշուելէ վերջ, Անգլիոյ հարկատուները ստիպուած են 1,500,000,000 սթերլին ճարել յառու ազգ. պաշտպանութեան, որոնք լուծու. նախաւորել պիտի հանին զխաղաղութեան առնեն շտեմնուած զու. մարի մը:

Նախաւորել 650 միլիոն սթերլին կը նախատեսէ օդատարուողին համար, ինչու աւելի յաւելլ երթալու համար: Յաւաշիկայ երկտարեան տարեշրջանին զինուորներու թիւը հասած պիտի ըլլայ 866,400ի, որոնց մէջ կան 26,000 կիններ: Նապալե. րուն թիւը պիտի ըլլայ 123,500, իսկ օդաչուներուն թիւը՝ 198,000:

ԳԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ.

ՍՈՒՏԱՆԻ համաձայնութեան մասին ծագած վէճը բարեկարգուող կարգաւ. զրոյեցաւ Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ: Այժմ անհամար կը սպասուի Մուէզի հարցին լուծման:

«ԲԱՅԺԱՅ» ՄԵՄԵՌՈՒԹԵԱՄԲ Հիւլէյա. կան ուսմբի փորձուած են Մ. Նահանգ. ներքու մէջ, երեք ամիս առաջ: Լուրը նոր կը հաղորդուի:

ՕՐԱՏՈՒՐԻ շարքին առթիւ դատաւ. պարտուած Ալքաղաքներու ընդհ. ներման օրինագիծը Մեղակոյտին կողմէ ան զիւ. ւերացուեցաւ, 79ի դէմ 174 ձայնով: Այս առթիւ որոշուեցաւ խնդրել կառավարու. թիւնէ որ Գերմանիոյ կողմէ զնդակա. հարուած Փրանսացիներու ցանկը պատ. րառուէ, 1940էն 1945: — Օրատուրի քա. ղաքապետ Թ. ուրիշ ինը քաղաքապետներ զորոյդուող հուշակոյնի 15 օրում համար, բողոքելով ընդհ. ներման դէմ:

800 ԲԱՄԱՆԱՆԻՔ պաշտօնանկ եղան Հնդկահայի մէջ: Գրեական զորքերու վերանորոշը պահանջեց 10 աւ. հարկեր ցեղչել քահանաներու թիւը, «Նախադու. թեան համար»: Եգիպտոսի զորքերը մերժե. ցին: Վերանորոշը այժմ անմասնապէս կը հետապնդէ խզբեր:

Եւրոպական քանակի խնդիր

ՀԱՅԻ (Հիւս. Առաջնութեան կողմ.) ընդհ. բարոյեղարը, Լորտ Իմէյ յայտա. րարեք թէ որոշած են 224 միլիոն տոլարի (78 միլիար 400 միլիոն ֆր. Փարսը) նոր վարկ մը յառկացնել ռազմական շինու. թեան համար: Այս վարկը, որ պիտի վաւերացուի յառաջիկայ Ապրիլին, մաս. նաւարապէս պիտի ծախուի օդակայան. ներքու, նաւթուղիներու եւս. շինութեանց:

Ընդհ. բարոյեղարը կը յուսայ թէ այս անգամ պիտի շտեմնէ «գումը եւ նուա. տացուցիչ սակարկութիւններ որոնք տեղի ունեցան Լիւզոնայի եւ Փարիզի մէջ»:

Անցեալ Դեկտ. Կին զօր Բիւնձիլ պա. հանձնած էր 448 միլիոն տոլար ռազմական շինութեանց համար: Այն առնեն զինակց պիտութեանց արտաքին նախարարները միայն կէսը վաւերացուցին:

Լորտ Իմէյ Մ. Նահանգները եւ Քա. նատա պիտի երթալ Փարսը. 27ին եւ պիտի մնայ երեք շաբաթ, խորհրդակցելու հա. մար շարք մը կարեւոր խնդիրներու մա. սին:

× Պաշտպան զաւիշկուք պիտի նշա. նազարուի յաւաշիկայ շարժու. Աթենքի թուրք եւ եւրոպա. դեսպանները վերջ. նապէս ճննեցին ծրարքը, Յունաստանի ներկայացուցիչն էաւ: Դաշնագիրը պի. տի խորհրդակցութիւն յօդուածներէ: Կըսուի թէ թուրքիւ համաձայն է զորոշակցու. թեան եւ փոխադրած օգնութեան, բայց ոչ՝ զինուորական յանձնառութեանց:

× Միացեալ Եւրոպայի խորհրդակ. ցական ժողովը վերջնապէս մշակեց ընդհ. ծրարքը, որ կը նախատեսէ ժողովուրդ. ներքու խորհրդարան մը, նախարարական խորհուրդ մը եւս:

ՀԱՆԱԴ ԲԵՐՈՒՆԸՆ

Պրիւի զուտով կ'աճանաչէ թէ Եւ. օր (19 Փետր.) Պիչա. Եւրոպայի ժողովը մե. ռած է ընկեր Հրանդ Բէօսէնան:

Ինիլի Խոնիկեցի (Պանտրմ) եւ 59 տարեկան, որբացեալ ընկերը ճանի մը տարիէ ի վեր մեկուտացեալ կ'ապրէ: Միեւնոյն առնել կը առաւպէր արտի հի. ւանդութիւնէ: Անցեալ տարի ճանի մը ան. գամ Հիւանդոց փոխադրուեցաւ:

Հրանդ Բէօսէնան իր ապագայը սկը. սած է ուսուցչութեամբ, նախ Պոլտոյ Ար. դի վարժարանին (Հալաթիկեան), Ա. Մեծ Տէտէ Աղաւնի մէջ (Նապոլեոն): Ա. Մեծ Պատերազմին սպայ էր օսմ. բանակին մէջ եւ մասնակցած է Տարտուսիլի կռիւն. րուն: Յետոյ փոխադրուելով Միջին Արե. ւելք (Սուրիա, Պաղեստին, Եգիպտոս), պիտի ընտուած է:

Զինադադարին ետանդուն զործու. նելութիւն ունեցաւ Պոլտոյ մէջ, հետա. խուպական աշխատանքներ կատարելով: Փոքր Աթոյ աղէտէն վերջ, փոխադրուե. ցաւ նախ Յունաստան, իետոյ Փարիզ, ուր առեւտրական զործերով կը զբաղէ: Պատերազմին առաջ կ'աշխատակցէր «Յատարի», Հ. Վիշպական ստորաբա. թեան: Մերկար առնել վարած է պատա. րանատու պաշտօններ: Վերջին տարի. ներք քաղաքական տեսութիւններ կը հրա. տարակէր «Հալաթիլք» օրաթերթին մէջ, Վ. Հուրեան ստորագրութեամբ: Կը մտա. մէք զբի առնել իր պատերազմական յու. չիքը, կերպն առողջական վիճակը ծանրա. ցաւ, անկարելի դարձնելով որեւէ աշխա. տանք:

Հանդիսաւ իր ոսկրներուն:

40,000 ԻՏԱԼԱՅԻՆԵՐ Ժիւնիէրն պա. շարուած են Ապրիլեան լուսներու հինգ մեծ քաղաքներուն մէջ:

ՎԱՀԱՆ ՄԱՋԱԽԱՆՆԱՆ

Հայ ինդուստրիալիստներն չափում են միասնա-
բարայն 2, 6. Դարձանցյալի մասին պատմությունն մէջ
էր յատուկ տեղն ունէր Պուլիպրան:

Ե՛րբ ինկիլիստն ու ժողովուրդը հանդիպեցան ինդու-
ստրիալիստին զինկապարտութիւնն կերտողները ցարա-
կան ու համախոսանքով ընդունեցան մտ-
նաւոր, Պուլիպրան եղաւ ախի կարեւոր կէտը,
որ ծառայեց իրեն տեսակ մը տարածախառնի՝
Թուրքիոյ դէմ ուղղուած ինդուստրիալիստ աշխա-
տանքներու համար: Եւ յաջիկա՝ քանի մը պատ-
մանեանով, որոնցմէն դիտարկող էր Բարսեղան, որ
մասնակցութիւն մեծաւորութիւնը ժողովն ու ցամաքն է:
Կար նաեւ միջնախը, որ այնքան շատ Պարս-
կաւորութիւններ անկողնուցան զանազան դարձերու,
կայմակարգութեան տեսակետով: Հայն ու մարի-
նոսական զորքացիները միայն թաւաղեան եղան
էր Պուլիպրան դարձելու: Դարձանցյալիստ մէկ
դարձեռնութիւնն իկողմնակողմնէ մէկը: Էծուած
միեւնոյն ինդուստրիալիստ պարզեցան թրջական
բուսակաւորութեան դէմ, Մակեդոնական Սեղապ-
արեան կառավարութիւնը էր արկովից զուտ
Դաշնակցութեան մօտ ու փոխադարձաբար, այս
վերջինն ալ, ի նպատակ իր յառաւանգներուն օգ-
տագործելու մակեդոնացի ինդուստրիալիստներուն ա-
մաղաղակցութիւնը: Երկու կարմիրկերպութիւններն
այլ զանկեան ձեռք ձեռքն ու կուռեցան միասնաբար
միեւնոյն: Համոյն տարաբարձրով:

Դպտաւոր, հայեալուցիւնն ու հայեալանկեղ-
նալան գործակալութեան պատմութիւնը ընկն է:
Արդան մը դրեցի անկարելիւ համար այն կարե-
ւորութիւնը, զոր Պուլիպրան տանցան: Դարձան-
ցյալիստ ինդուստրիալիստ պարզեցին մէջ, անոր
դրոյթի մասնաւորն ցրտամեակին մասնաւորն:

Պուլիպրան մէջ գործեցին մեր կուսակցու-
մանն հինարդարեան երկուքը — Բրիտանիոյն
ու Ռուսոյն ու զանկալեցանք ուրիշ դէմքեր,
իկեցին Ռ. Զարգարեանը, Գ. Խաճատի, Անդա-
նիկը, Վահան Մանուկեանը, Պետո Սէնկերեան
եւայլն, — յիշեցնէ համար մերեքն 1908 արտեղ
սպարդանքը միայն: Ինչո՞ւ այս անուստանքը դէմ-
քիւն զինկապարտութեան տւ շունչին տակ հաստե-
ցան ու դրեցին փառալուրդ այն նախնայիններն,
որոնք իրենց կարգին հետք մը են անուն մը ձեռքի
լինելն իսկին, Դարձանցյալիստն եւ հայ ժողովու-
րդի մասնաւոր իրենց ծառայութիւններով, Պուլ-
կարիւյն մէջ:

Այլ փառալուրդն դրեցի մարդ չէ մնացած
այսօր: Այդպիսիներ արդէն ուժեղանաւանքներ էին:
Մեծ մասը միտաւ բնական մասով, մէկ քանիներ
այլ կուռեցան արտերի համարներուն վրայ:

Բնական մասով իրենց աչքը փառալուրդներն
էին ալ եղաւ: Վահան Մանուկեանը: Գրեթէ բոլոր
Պուլիպրանցիներն, այլ մասնաւոր Վաստայինե-
րուն ձեռքի ընկեր Մարգարէն:

Բնական մասովը ըսելու ձեւ մը է անուշտու,
այս պարագային: Որովհետեւ անդամներն շատ շատ
կայ նաեւ Վահանի մասնաւոր մէջ: Ո՞վ կրնայ ը-
սել, թէ միեւնոյն ինքնատուր եւ անկին ձեւ կրնար
մայրցիւնը մը միաստանաբար ընկերը, չէ՞ր իր կան-
գին վերջին տարիները — լման ուժ տարի — ան-
ցուցած չլրջաբար ըռնելիկան անողորմ լուծի-
մով, հոգեպէս տարապալով ու մարմնապէս տառե-
րով: Եւսեղիկին թաղանթով, կարթի կաթիլի, ալը լու-
ծին պարզաբար թողոք դառնութիւններով, — աս
մեծօրեայն աչն ու բոլորանմանը, կարդ իր կարգե-
րարքի սանձարձակ լրբութիւնները, համառարած
զրկեցան ու թլուստեցան թրջաբար կողակա-
ցութիւն, այնքան իսկին ընկերներու ձերբակալու-
թիւնն ու աղարկը, զարգիլին կարգադրութեամբ Բե
այս բոլորին վերջ էր սեփական խումբը, տառա-
կանը, աղարկութիւնը, հիստորիային վիճակը,
ճերմութիւնը...

Զատիւր չլիմացան այս կայութեան մէկ մեծան
կայմակարգութիւն, կայմակարգ ձեւակարգով միեւնո-
սանքով Մարմանակի նման ու թլուստեցան իրեն-
քան իրենք մասը: Մեծանք տեւ հակառակորդով: Մե-
ծանք բոլիւկարի անկերին:

Այլ տարեներն մէկը կրաւ նաեւ տիրելի Մար-
մանը, որ պուլիպրանցի գաղութներն մէջ հանդի-
պեցան իրենց տարեներն:

տալան յարգ ու պատիւ վայելող եւ անուն ունեցող
անձ մը, հաստատար ու վաստակաւոր դարձե-
ցանք մը, տարեներն տարեք:

Հայկին Դարձանցյալին էր եւ Պուլիպրան տ-
արածանքներն էր 95-96 Թուականներու վերջերին
վերջ, համախոսանք ընդունքի ընդունքի իրա-
նակցութիւն: Ապագային մէկ օրին հաս-
տատուած էր Վահանը, — այսօրուան անձն ու
անհանգիստ անուշով Սեփակը:

Վահանի մէջ, որ միեւնոյն վերջ, պուլիպ-
րանցի գաղութի անձնին հաստատ համայնքն էր
եւ արդարեւ ալ էր մնայ միեւնոյն այսօր, աշխատան-
քի հոգը լսան էր ու պարտաւոր Վահանի նման գա-
ղութապետապետ երկարատեւութիւնը համար: Շատ
չափածա յարմարեցան ան արդէն իր ներկրութեմ,
կուսակցական ու հաստատութեան զորքանկու-
թեան մարդերուն մէջ: Էծուցան գործի, եւսանդով
էր հաստատով: Եւ միշտ զոհեց իր անձնակալը,
կամ պարտաւորեց իր կուսակցականն ու համար-
կին գործիքին: Դարձան Վահանի համայնքին դո-
ւած անդամներէն մէկը: Վարջ մը, շատ մը պա-
րտաւորներն տակ, պատմականաւոր պարզութեամբ
ու պարտաւորութեամբ վերջին էր Վահան
էր անունը լսել եւ Մարցիսը քննադատել: Գրեցի
չէր Վահանի մէջ դրք մը կուսակցականի իրաւն եւ Վա-
հանը իր գործին մէջ շունչներ: Վահանն ու Վա-
հան նոյնպէս էին իրարու հետ:

Ուստիպար էր աստանկարար իր գործունակ-
ութիւնը Պուլիպրան գաղութներուն ինկալներն մէջ:
Վահան էր մնայ, բայց կարուած էր կուսակցու-
կան ընդանաւոր կեանքի հետ: Մէկն էր մնայ կու-
սակցական փոքր ընկերներուն անձնակալն գոր-
ծակցութեան: Իրենք ձեռնարկէ մարդ, կարեւոր
աշխատանքներն տարած էր արտադրութեամբ, զննա-
միքիքն եւ զինկալներուն իրաւարարութեան գոր-
ծին մէջ: Եր չլրջեցին մէջ կարգ պարտած է միշտ
պուլիպր մե մասնկողմնացի ինդուստրիալիստներու
հետ:

Երկրակայացուցած է յաճախ կուսակցութիւնը
արդարեւ կամ համարային մարդկներուն մէջ: Երեք
2, 6. Գ. Պուլիպրան իրենք: Կոմիթէ անկում,
ընկնին անուշով մասնակցութեան է կուսակցութեան
եւ գրեթէ ամէն տարին, այլ ընկերներու հետ, իր
Երկրակայացուցած Թուրքիոյն:

Թուրքիոյն Վահան էր Մարմանը: Զուար-
թախտ, պարագային, ընկերական եւ արեւմտեւ
ու յարեւմտեւ ըլլողին, յաճախ իր արտեղ ձեւակա-
րակական արեւմտ: Ու էր վերջին իրաւարարութիւն-
ներն ձեռնարկութեամբ: Գիտել Թուրքիոյն պար-
տեան զարկները, մասնակցող երկարող իրաւա-
րարութիւնները կարէ կարգելու ձեւը:

Որեւ հարցն չուրդ պարզուած տեսակետներ
իմանայ վերջ իր գաղութներն նման եւ զարգա-
պետին, իր նախն ու իր իմարտը բանակները:
Եւ զարգապետ անձնակալն վերջ, աստանք ուրիշ մը
իտեց տարու, քրդութեան կը հանք բանակներ մը եւ
իր կորուստը: Ե՛րբ մեծամասնութիւն չլրջեց,
մեծօրեայն կը մայրցիւն տւ զնկը մէկ զարգապետ
եւ անձնակալն, միւս զարգապետ կը հանք մեծօրե-
այն հակադրութեամբ ուրիշ բանակներ մը եւ այս անգամ
այլ մէկը վը զնկը ցուցարարութեան...

Միայն մըն էր իր վերջին Թուրքիոյն
մէջ: Եւ ընդհանուր դրաւթութեան մէջ, կը ք-
էրպիւրէր թրքիւրը զարգապետ բանակները:
Ինչ լաւ օրք էին՝ անտառ-անտառացած մը
ընկերներուն համար, որոնք, տարեներ վերջ,
պիտի դատապարտուէին արգելու օրերուն ամենին
սեւը եւ փրկու լուծեցան անձնին դատարի, աս-
մեկին անմարդկային ու անտանելին, փնտրելով
անձնին վտար այլ հիմն ու լաւ օրերուն...

Կրնամ երեւակայել, թէ ինչպիսի տարածք մը
կրաւ իր կեանքը, այս ուժ արտերին ընկալեցին:
Այն ալ՝ կեանքի անողութիւն իրաւն ատիւնանմե-
րուն վրայ, անապատէն ձերմութեան մը պարտա-
ւորած մասնակցանմանով թլուստեցար:
Փախց աչքերը ուժին եւ մէկ տարեկանին:
Մշտադար երկտաւարութիւնով անդիքն
ան ձերմութեանն մե. անկին տարեներ, ուժ տար
ամբողջ թիւստա պարկուր եւ ի վերջին տղայն ալ
մեծներու համար:
Բայց ի՞նչապէս մը կը մնայ: Այսօր Մարման-

Բնակարանի ռազմապր նւ նոր ծրագիրներ

Ճրանալի վերաշինութեան նոր նա-
խարար Գ. Բուսան մեծ եւսանդով դործի
ձեռնարկած է, փութեցնելու համար նոր
տուններու շինութիւնը:

1939-45ի պատերազմին հետեւանդով
բանակացան 1,100,000 տուններ, որոնց
560 հազարը ամբողջովին փայն, իսկ 540
հազարը վերաշինելի վիճակի մէջ են:
Հարցը միայն պատերազմին պատճառած
փայնին մէջ չի կուտան:

Ճրանալի մէջ միլիոն հաշուով տուն
մը 100 տարի կը դիմանայ:

1952ին 42 միլիոն Փրանսացի ժողո-
ւորքը 12,806,000 տուն կամ յարկաւա-
մին ունէր որոնց միայն 8,956,000ը ընա-
կելի էին: Երեւ ու հիւ միլիոնը բանդոր-
ւոր վիճակի մէջ էին, իսկ 300 հազարը
նորագործեան կը կարտեւրէին:

Երտուն հազար պարտաւոր տունը կա-
լին, սակայն գիւղերուն մէջ էին եւ որեւէ
օրտաւ չունէին ամիւր քանի հազար նորա-
պակեցներ: Համար որոնք տունը կը իր
տղեկէին միայն Փարիսի մէջ, կամ անոնք
համար որ կը բնակին պանդորներու կամ
պատերազմէն փաստած խարխուլ տու-
ներու մէջ:

Վրանաշինութեան համաձայն 3 մի-
լիոն 500,000 խառնակներ (թուր) կան,
այսինքն ամբողջին 30 աւ հարկերը: Փա-
րիսի յարկաւորութիւններուն միայն 15 աւ
հարկերը բարդիւր ունին, 20 աւ հարկերը
հոսուն շուր չունին եւ անտարիկները
բակին աղարկներն կը քաշն իրենց առօր-
եայ շուրք, յաճախ հինգ-վեց յարկէ վեր
յարձակցանդով: Իսկ 50 աւ հարկերը հա-
սարակաց պէտքարան ունին ուրիշ վար-
անակներու հետ:

Գ. Բուսան Փրէի որ եօթը զոհ
լինեցրու մէջ վերաշինութեան նախարար
էր 1948-ն 1953, որ մը ճառ խօսելով Հայ-
ստանի մէջ շինարար թէ տարեկան 300 հա-
զար բնակարանի պէտք կայ օրտաւ պահանջ-
ները զոհանքելու, հին տունները փլցնելու
եւ տեղապարտելու յարանման բնակարանի-
նը: 1947ին ուժ հազար բնակարան աւա-
րեցան, 1948ին 22 հազար բնակարան,
1949ին մօտ լիստեւ հազար, 1950ին 70 հա-
զար աւարտեցին եւ սկսան 100 հազար
իսկ 1951ին ձեռնարկեցին 150 հազար թե-
նակարաններու շինութեան:

Գ. Բուսան, որ Եւսեւուարին յարկը
դեց Գ. Բուսան Փրէի, կը յուսայ թէ
անկին լաւ եւ անկին արագ պիտի կատարէ
վերաշինութիւնը:

Իր ծրագրէն է ամսական տարեւ հա-
զար նոր եւ ամբողջացած տուններ շինել
տուն, Եւսեւուարին սկսեալ: Եւսեւուար
ամսական 16 հազար, իսկ 1955ին 18 հա-
զար ամսական, հասնելու համար 240 հա-
զարի ամսական, 1956ին:

Ճրանալի մէջ անաշինութիւնը պա-
տերազմէն ի վեր տեղի կ'ունենայ շար-
քալը յարկաւորութիւններով: Այս շինքերը
նախապէս կը ծախուէին, անոնք որ դրա-
մաղութին կը մասնակցին կանխավճա-

նէն, անոր հետ պարտած ընկերներու եւ քարեկոմ-
ներու լաւն մէջ: Եւսեւուար մէկու մը, որուն
կեանքը ամբողջական նուիրուած մը կրաւ իր օգտա-
կանած կուսակցութեան եւ կուսակցութեան մէջն-
ով ալ իր Թուրքիոյն համեկայ:

Սե. Զովոյ ալիքները թող օրօրին թեղ յաւե-
րանական գործի մէջ, սրբելով Վահան եւ քաղա-
րանկուր կուսակցութիւններուն տակ տղայից արեւկալու-
կան հոգը զէ՞ք արգելքի քեզի եւ Զահար 1952-ը շար-
քալուած ուղիներնու վրայ...

ԱՐԲ ԳԵՐԳԵՐՆԸ

«Պատկան արժանաւորաց»

ԽԻՐ՝ Շատ ուշ ըստցանք այս քաղաքացիները: Տեղի ամպուրեան պատմաւորի կը իրաւաւորենք միայն մտփափումը:

ՄԱՐՍԻՆԻՆԻ — Պատուոյ Լեզունի սպարաւորական աստիճանը ստանալուն առթիւ, որուն յաջորդած էր «Յառաջ», Պ. Շարլ Տիրան Թէքէնան իր շնորհակալութեան խօսքին մէջ ցաւով յայտնեց թէ «Ապստանական ծրարանայի վարկը նսեմացաւ»: Միջին Արեւելքի ազատաստեղծ ժողովուրդներուն մօտ՝ կարգ մը անդունդ դեմաւեղաններու պղտոր զորքուններէն հետեւանքով: Ձարդունքի ժառանգեալ Կիլիկիան հարցը եւ զոր անցան մեր ու ծրարանայի բազում գործաբերութիւնները:

Այս կորովի մարդը ունի մշակ «սամա միտը» մը, ընրմ պաշտպան մըն է ազատ կարգերու եւ հայրենասէր մը միանգամայն: Ուսած է Մարսիլիայ եւ Լիոն ու արժանացած՝ պատկաւոր զբաղանքներու տնտեսութիւն: Հեղինակ է երեք Քրանտերէն երկերու: Հետագային, յաճախելով էջօի Իրաւագիտական համալսարանը, յայտնութեամբ աւարտած եւ ստացած է իրաւաբանի վկայական զոր մէջ կողմ թողած է: 1914-ի պատերազմին արձանագրուած է Քրանտ. քանակին մէջ, նա իբրեւ թնդաւ ռաշաւիք եւ յետոյ իբրեւ ծովային եւ թասպայ: Մասնակցած է Տարսուսի ճակատամարտին: Յետոյ, իբրեւ ծովային սպայ, նշանակուած է կցորդ Փարթի Սալիտի արեւելեան նաւարամէի սպայախումբին: Այս առիթով է որ իրեն ինչպէս շատ կարեւոր բաժին մը Մուսա լերան հայտնութեան ազատագրման դժուարին զորքին մէջ: Հայր. Լեզունի կազմութեան մէջ անդիլարած է առաջ կարգակեցը, նախ չլրամ. Պրնտա Կարիքի եւ յետոյ՝ զոգը. Ռոմիէնի:

Այն օրերուն երբ Կիլիկիան հայրենիքի գեղեցիկ երազը կը ժպտէր Հայուն, Տ. Թէքէնան զառն ջրտիւնք կը թափէր Կիլիկիա ամփոփելու համար տարաբար խելահալէր: Բայց մեր երազը չբացաւ եւ զապտանութեան նաւը խրեցաւ նաւահան դիտարին մէջը, ինչպէս կ'ըսէ ինք: Տ. Թէքէնան որոշած է զգր անել Կիլիկիոյ վերին անցողաւորին ճշգրիտ պատմութիւնը որուն մէջ, արդարեւ, ունի կարեւոր բաժին մը:

1931ին անտանուեցաւ «Ապստան Պատուոյ Լեզունի»: Մեր մէջ, Թէքէնան երբ որոշեց կ'արժեք ու կ'արժանանայ Պատուոյ Լեզունի սպայական աստիճանին: Ա. Զօպլանեան է Լեզունիին կ'ըսէ: Աստիկա պատիւ մըն է որ արդար հպարտամբով կ'ըսենք մեր սիրտը: Ան թէ ինչու, Կամ. եւ Թաղգիլիքը Մուրիթիանը Մարտիկոյ զաղովի կ'ըսէ: Կ'ըսէ ինչէ՞րէ մեծարանքի արտապայտութեան մը, Մարտ 8ին, Բոլսէի պոլիսի մէջ:

Յաջողութեամբ զլուր հանած է իրեն ժողովուրդած պատասխանատու զորքին եւ ստաբիլութեանը: 1939-ի պատերազմի ընթացքին եւ բարձրացած՝ հարեւրապետ աստիճանին: Ստացած է բազմաթիւ շքանշաններ:

Կարեւոր դեր ունի Փրանս. թագաւորին քննարկութեան մէջ: Անորմ է «Բոլովանիստ» Պատմագիտական Հիմնադրութեան», փոխ-նախագահն է Մարտիկոյ ինքնազուտ աստիճանակներու Նստութեան:

Իր բոլոր գործերուն մէջ անկերն է Հայուն անուր բարձրացնելու ձգտումը:

ՎԱՀՐԱՄ Կ. ՄՈՒԹՐԻՔ

ԿԱՐԱՆԵՐ ԵՒ ՏԱՐԱՆՈՒՅԻՔ «ՅԱՌԱՅ»

բով մը, երբեմն տրամադրելով իրենց պատերազմական հաստեցումը եւ Լեզունի լրացնել իրենց գնումը մասնավորաբարով եւ զաւանդ լրամշակեց սեփականութեան:

Միւս կողմէ կան մասնագէտ քան ուրիշներ որոնք տնակներ կը շինեն իրենց համար երբ ազատ ժամանակ գտնեն, մրցակցութեան մտնելով թէ ո՞վ պիտի շինէ առաջին տունը:

Պ. Բուռնայ չուգը վհատեցնել օնէ մէկը ցարդ զորքուններու մեթոտներէ: Սակայն, կը խորհի թէ նոր մեթոտներ պէտք էն, հարազ աւարտող մեթոտները, ինչպէս կը կոչէ ինք: Անոնցմէ մէկն է իր «Երեք երեքներու» ծրագիրը:

Յունուար 15ին Պ. Բուռնայ որ նախապէս քաղաքացիական էր Հալլոյ, պաշտօնապէս լեռի դաշտ ու արտադրեց քաղաքի շինարարները, ուր բաւականաբար հողաբաժիններ նշանակեցին միջոցաւ չափով: Մարտ 15ին կը յուսան քաղաքին տան դուրս ընտանեկաններուն յանձնել փոքրիկ ճեմակ տան մը քանակին, հարթ աստիճանով մը:

Ասիկա Հալլոյի նոր շինանքն առաջին տունը պիտի ըլլայ, ինչպէս եւ առաջինը «Երեք երեքներով» տունները չարքին, որ կը նախատեսէ: 1. Երեք սենեակներ, 2. երեք փոխանութներ, չէնքին՝ ծախքերուն համար եւ 3. երեք ամսիկ կառուցանելի: «Երեք երեքները» յիշուտ քառ. մեթոտ տարածութեան պիտի ունենայ: Մէկ սենեակ, մէկ ննջարան եւ խոհանոց մը, նստալուստարան եւ լրցան (տուշ) զոր կը նախադրեն բաւականները: Այս ծրագրով չորրորդ սենեակ մըն ալ կարելի է շինել, երբ ընտանիքը բազմանայ:

Տուրք աշխպէ մը պիտի շինուի որ, հարկեր տաքի տեւէ եւ չլրանայ ճաշաւանով, ինչպէս կը կոչէ Պ. Բուռնայ: Պիտի արժէ 1,650,000 իլլան 80 աւ հարելու, պիտի վճարէ Բոլսէի փոխանին:

Շատ մը վայրերու մէջ տեղական կառավարութիւնը մասնաւոր վարկերով պիտի լրացնէ մնացեալ 330 հազար Քրանտը, Պ. Բուռնայ յոյս ունի որ ընտանեկան նպաստներու մնացեալը դրամ փոխ առնելով կարելի պիտի ըլլայ հողայ ծախքը: Գինը ու նպատակ ունեցողները պիտի կըրնան աշխատիլ տունին շինութեան վրայ, ինչպէս կ'ըսէ ինք: Երբեք աշխատանքը մասնավորաբար պիտի հարուան: Երբեք մասնաւոր նախատեսուի տունին մը շինութեան ժամանակը: Հալլոյի մէջ տուն մը շինողները կը պարենան թէ թէ իրենք կընան 18 յարկաբաժինով տնայալը մը կառուցանել երկու ամիսէն:

Նախարարը կը կարծէ թէ պատճառ մը չկայ որ որեւէ տեղ միջնուրի կարելի չըլլայ ընել, միջնուրի մեթոտներով:

Համաձայն «Քուռան ծրագրին», «եւրեք երեք» տուններու զօտիները, զոյգ զոյգ եւ իրարմ բաժանուած պարեմներով ու ծառերով, պիտի ընշապուան Փարիզի, Լիոնի եւ Մարսիլիի պէս քաղաքներ: Կեդրոնական վայրերու մէջ յարկաբաժիններու շինութիւնը պիտի շարունակուի ինչպէս առաջ: Սակայն ամէն շնոր պիտի թափուի, առաջին վճարումը կը ճաշուելու համար:

Փարիզի քաղաքին ծայրամասերուն վրայ, մինչեւ «Կանաչ գոտին», որ քան դուռն ամբողջանց տեղը բռնեց, կընայ շինուի չորսյարկան յարկաբաժիններու շարք մը:

ՀԻՔԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ՄԸ տեղի պիտի ունենայ Մարտին, երբ ապաքին քաղաքի մը մէջ, քննելու համար Ս. Միւս. Թեան հակամարտական պայքարը: Հրաւեր զրկուած է 38 երկիրներու հրէական միութեանց:

ՄԱՐՍԻՆԻՆԻ. — Ախոյեանական մրցումներու 13րդն էր Սալոնի դէմ, իսկ իր սկիւ թեքէնայ յարձակողականութիւնով: Հաւաք տարք վերական վերել, երեք մէկ ըլլալէն օգտուելով հակառակորդը կը յաւորի նշանակել առաջին կէտը:

Առանց յուսահատելու մեր տղաքը կ'անցնէ յարձակողականութիւն: Գօզը կը յաւորի նշանակել առաջին կէտը: Կիսախաղը կը վերջանայ հաւասար:

Երկրորդ կիսախաղին տղաքը միշտ յարձակողական վրայ էն: Հակառակորդը կը փորձէ պատուով դուրս գալ: Մարտը 50րդ վայրկեանին կը յաղթի նշանակել Վարսիլի կէտ մը. Հ. Մ. Լ. Մ. 2, Սալոն 1:

Հարաբերեալ դոս եւ արդիւնքէն, Մարտիկ, Կուրի մրցումը դաս եղած էր ինքն:

Մարտիկ Հ. Մ. Լ. Մ. մօտ երկու ամիս է որոշ հետաքրքրութեան տեղեւոր է թէ մեր զաղուքին եւ թէ տեղացիներուն մէջ: Վկայութիւն էր «Սուռն» թերթէն (Շաբաթ 14 Փետր.):

«Քրոմապիմ մոմէտը Կուրի Կ. Կ. մենակաբար մրցումը կը կատարեն Հ. Մ. Լ. Մ. եւ Սալոն: Հայերը վերջնա յաղթանակ յաղթանակ իր թոյնը: Ուսմաբ քաղաքը ու կատարեալ է եւ քրոմապիմ լաւագոյններէն:

Ինտոմոմէրը Սա ն ո ճ ղ թ չ պ

× Հ. Մ. Լ. Մ. Կ. յաղթող մրցումը տեղի կ'ունենայ այս Կիսաթի, 22 Փետր. ժամը 15ին Բուիկիին Բրալմապա զաւտին վրայ: յաղապալը երթալու համար անել 70 թիւ հարսակալը, Բուռ Պէլ. զիտմէն:

ՍԱՐԳԻՍ ԳՈՒՅՈՒՄՅԵԱՆ

×

Փետր. 14ին Ելիքէ Մոմմարթը որոհին մէջ, փոխ վրէժի (էպ) մրցում մը տեղի ունեցաւ ըմբի Եակոբ Այվաքանի 74 ջիւ ու Հանրի մէջին 77 ջիւ (Գորսիքի) դէմ: (6×5):

Ինչպէս 1952 Նոյմ. 7ի առաջին մրցումն էր, հայ աղուէրը՝ օմտուած 1 «տարուան մասնաշարիտութեամբ», յաղողեցաւ վայրուն յաղթանակ մը տանել:

Հինգերորդ շրջանին Բորսիքանի Այվաքանի մարքը ջաշեց ու ծովակերպը հարուածեց: Իրաւաբար Այվաքանը յաղթական հաշակեց խանդավառ ծափերու մէջ:

Ձիւտուրական (առաջին շրջանի) կրափամարտի փնիլով մրցումներու մէջ (Վէնսէն 13 Փետր.) թեքէն, Ծանրութեան կոփամարտիկ Սարեան յաղթեց Այվաքանին կէտերու տաւելութեամբ: Հայ զինուորը ապաքալ կը իստատու:

Միջազգային գոմէտարի մրցումն էր մէջ Ծանր ծանրութեան հայ ախոյեան Հայկ Սարախյան յաղթական հրապարակեցաւ (1 վայրկեան 18 երկվայրկեանէն) ջախջախելով Սպանիացի «Պիլ»:

ՍԱՐԳԻՍ Գ.

ԵՒՐՈՊԱՅԻ 250,000 ամերիկեան զինուորներէն 4000ը կը տառապին ջրային տաքանալներէ, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրի մը:

Մ. ՆԱՍԱՆԻՔԱՆԻՆԻ Երեւոյ. Ժողով վրէ յաղթերու զանախումբը մերթքեց, 1,200,000,000 տղարի նոր վարկ մը տրամադրել ապք. պաշտպանութեան, ներկայ տարեկանին համար:

ՅՈՒՆԱՍԱՆ ԵՒ ԵՒՆԻՍՈՒՄԱՆԻԱՍՈՐ Երեւոյ եւ Այվաքանի վրայ շարիկ պատու մարտի մը պարագային, եթէ աղ երկիրը յարձակում չզործէ:

(Հարկերի շահմանափակումը հարկային Գ. Է)

ՕՐԱԿԵՐԲԸ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՀԱՐԱՄԱԼ

fondé en 1925. R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme - PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Abonnement : 1100 ֆր. - Sup. 2200, Արս. 3000 ֆր.
Tél. G.O.B. 15-70 - Գիծ 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 24 Février 1936 Ծիշարքի 24 Փետր.

29րդ ՏԱՐԻ - 29e Année No. 7000 Կար շրջամ քի 2411

Խմբագիր: Ե. ՄԻՍԱԿԵԱՆ.

ՎԱՌԱՎԱՆ ԾԱՐԱՔ ՄԵ ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ն ա ս ա ռ Ի

Այս շաբաթը վճռական կը համարուի Եւրոպայի ապագային համար: Այսօր, երեքշաբթի, Հոռոմի մէջ կը բացուի վեց զինակից պետութեանց արտաքին նախարարներու ժողովը, որ պիտի ընեն մասնաւորապէս եւրոպական քանակի զանազան: Իրազեկներ կը հաստատեն թէ հետզհետէ կ'անհրժեշտութիւնը Ժըրմանիայի առաջարկած փոփոխութեանց դէմ: Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատրնաուերը ծածրայ ելած տան ըսաւ. թէ քաջորոշապէս «ոչ» պիտի պատասխանէ Ֆրանսական ծրարին: Ինք զատ ծանր» կը գտնէ արեւմտեան եւրոպայի կացութիւնը եւ կը կարծէ թէ Մ. Նահանգները կրնան իր բարխտի ձգել Եւրոպան, ի՞նչ չօգտիւն իր քաղաքական շահուն անյայտալ: Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ Եւրոպայի պաշտպանութեան ձգձուգումը կ'աւելցնէ Արեւմուտքի ապահովութեան սպառնացող վտանգները: «Կենսական է Եւրոպայի պաշտպանութեան կազմակերպումը, նկատել տանք թէ Արեւելքի վարչապետը, Եթէ Եւրոպայի կողմէ որ աշխարհի շարունակ միեման, պէտք է կարգի զին իր գործերը: Անքեղական կրնայ ուրիշ ելքեր փնտռել աշխարհը տալանքը լուծելու համար, Եթէ արեւմտեան եւրոպայի չվաւերացնէ պաշտպանութեան զանազակը, միացեալ բանակ մը կ'ազմեցնուի:

Ուրիշ ծանրակշիւ խնդիրներ ալ կան օրակարգին վրայ:

Մասոր, երեքշաբթի, կը վերաբացուի ՄԱԿի ընդհ. ժողովը, երկու ամսուան դադարէ մը վերջ: Օրակարգին վրայ կան բազմաթիւ խնդիրներ, Գրեշաքի եւ Չինաստանի հիմնադրեցն զատ: Կը կարծուի թէ Մ. Նահանգները պիտի առաջարկեն աւելի խիստ արգելք որ հաստատուի Չինաստանի զրկուած ապրանքներու մասին: Պիտի ըննուի նաեւ հակա-հրէական շարժումը, որ հետզհետէ կը տատականայ Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու մէջ:

Մ. Նահանգներու Մերակոյտին արտ. գործերու նախագահը, Ուայլիս յուսախաբութեան յայտնեց Արեւելքու-ըրբ վերջին յայտարարութեան մասին ուրով կը մեղադրէ Խ. Միութիւնը թէ խախտած է պատերազմի ընթացքին կենդանու չամաճանութիւնները: Ծարք մը երեւոյթիսաներ կը պահանջեն աւելի վրձնապէս հետապնդել այս խնդիրը, չեղեալ համարելով Եւրոպայի, Փոքոտմի եւն. զանազակներուն զադտնի յօդուածները:

ՊԱՐՏԱՍԻ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. զարտուղարը՝ Մուամմէտ Մախիտ եւ իր հետերդիներէն ութ հոգի Դական տարի թիպագարութեան զատապարտեանց զին. ատանին կողմէ:

ՄՈՍԿՈՒՍԵՆ եւ հեռագրներ թէ ընդհ. ապսխկոյտի պետ Նախախուցաւ. մտնելու Մոսկովսկի, յաւորելով զոր. Զանեանկը:

ԲԱՆԻ ՄԵ ՏՈՂԱԿ

ՕՐԱՍՏՈՒՐԻ ՋԱՐԴԻՆ առթիւ զատապարտուած 13 Աղլաօղլները արտաքին աշխարհեան շարքի առաւել, խիստ զադտապահութեամբ: Ժամը 3,30ին շորս կուսերը Պոտուրի բանտէն առին տարին զատապարտները, իւրաքանչիւրը իր տունը յանձնելու համար: Այս միջոցը ձեռք առնուած էր, որպէսզի ցոյցեր չկատարուին: Հոթ-Վիէնի նահանգին մէջ քանի շափ քայաքայալուտութիւններ որդեգրեցին աճէն աշխատանք զարգեցնել, իբրեւ րոտըք ընդհ. ներքին դէմ: Կիրակի օր ժողով մը տեղի ունեցաւ Օրատուրի մէջ, յարգելու համար շարքի զոհերուն յիշատակը:

ԻՐԱՐԻ ՔԱՐԻՆԻՎԻ մէջը լուծելու համար, Մ. Նահանգներու կատարարութիւնը առաջարկեց Տոքթ. Մոսատեղի 30 միլիոն միլիոնի քաղաք զին կ'անհիկ վըճարուէ: Անուշտ այն պայմանով, որ Անդրիւրիանեան ընկերութիւնը հատուցուած ստանայ: Թեհրանի մէջ զոհ չեն երեսար այս նոր առաջարկէն ալ:

ԻՐԱՐԻՆԻՎԻ ապսխկոյտը կը ծանուցանէ թէ ծանր հրացանաձուլութիւն մը տեղի ունեցաւ Մուրաքսիներու կողմէ, սահմանադուրիսին վրայ եւ Գալիլիոյ ծովուն մէջ:

ԱՌԱՍՏՐԻՆՆ Երեւ. Եւ Նահանգներու տեղի ունեցան կիրակի օր: Առաջին տեղեկագրէն կ'երեւայ թէ ընկերավարականները մեծ շահեր ունեցած են, բաղդատելով 1949ի հետ:

Խ. ՄԻՌՈՒԹԵԱՆ 16 հանրապետութիւններէն Դը տեղական սովետներու (քաղաքապետութիւն) ընտրութեան կատարեցին կիրակի օր: Միւս հանրապետութիւններու ընտրութիւններն ալ պիտի կատարուին կիրակի կիրակի (այս շաբթի մէջ է Խ. Հայաստանը): Առաջին շաբթի ընտրութեանց առթիւ թեկնածու նշանակուած էին 1,500,000 հոգի, 83,000 Սովետներու համար (Խորհրդային): Ինչպէս ինչոյ, ցանկերուն զուլայ կը գտնուէին Սթալին եւ միւս երեւելիները:

ՎԱՍԻԿԱՆԻ ԵՒ Խ. ՄԻՌՈՒԹԵԱՆ ԴԻՄ րուտե ճառ մը խոսեցաւ մտաւել Թիթօ, չեղելով թէ հետքհրգային աշխարհա-կայանքն եւ Արեւմուտք մաճէն կատա-ղի յետադիմականները առաջնորդու-թեամբ Վատիկանի կը յամառն երկու ճակատի բաժնի աշխարհը:

ՀԱՅԿԱՆԻՍԵԱՆ Կոստանդ հետզհետէ կը ստաակնայ Հունգարիոյ մէջ: Վիեննա հասած լուրերը համաձայն, 30 յայտն համայնավարներ, բոլորն ալ յայտնի դէմքեր, կ'ամ անձնապէս եղած եւ կ'ամ զոհ ցացած են վերջին մաքրագործութեան: Կը կարծուի թէ անոնք որ անձնապէս չեն եղած, ձերբազրուած, անհետացած կ'ամ զոհաբաւարուած են: Վերջեւ Փեշիթ հասած են խումբ մը Ռուսներ այս գործողութեանց համար, նկատելով որ Հունգարիոյ կարծիք երեւելիներուն 90%ը Հրեաներ են, նոյնիսկ վարչապետը Ռաքոչի:

(Լուրերու շարունակութիւնը կ'ընթաց Գ. է)

ԻՆԿԻ ԱՊԻՈՆ ԳԻՆԵՐԸ Պալստինեան ճակատին համար

Բոյոր տեղեկութիւններ կը հաստատեն թէ այս շաբթի պիտի ստորագրուի երբեակ համաձայնութիւնը՝ Յունաստան-Իր, Եւրոպայի միջոցով: Բառին բուն իմաստով զինակցութիւն մը չէ այս, բայց կրնայ հոն յանգիլ, ինչպէս դիտել կուտան իրազեկները:

Հեռագրները կ'ըսեն թէ Անգարայի մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս գործադրութեան: Մասնագէտներու կարծիքով, այս համաձայնութեան շնորհիւ Արաբիաների ճակատը պիտի երկարի մինչեւ Պարսնները եւ արեւելեան Մի-ջերկրականի աւազանը, որ այնքան կենսական է որոշու աշխարհին համար, պիտի պաշտպանուի ամուր պատնէյով մը: Այսպէս պիտի գծաւորաւոր, թերեւս անկապելի դառնայ յանձնաւորը գործողութեան մը Խ. Միութեան կողմէ՝ Վոսփորի եւ Տարսնանի զէմ: Նոյն աղբիւրին համարժեք Մ. Նահանգներու նախագահները պիտի փախուի կարծիք սուղախաւեան տալեւ չլսի Սե. Մովսէս նաւահան-գիտաները բաց պիտի մնան զաշխարհից տոքիդիներուն համար:

Լուստաններ կը կարծեն թէ այս պատերազմային վտանգութեան պիտի ներշնչէ Միջերկրականի պետութեանց եւ մասնաւորապէս Արաբիաները:

Իրազեկները մէկ միլիոն կը հաշուեն երեք երկիրներուն զօրքը - 500,000 եւսկոպա, 400,000 Թուրք, 125,000 յոյն, բոլորն ալ պատերազմի մէջ երեսմ եւ զինուած արդիական զինգներով:

Մոսկուայի «Կարմիր Տորմիզ» պաշտպանութիւնը կը գրէ թէ «Յունաստան ուղարկուած զորքը, 125,000 յոյն, բոլորն ալ պատերազմի մէջ երեսմ եւ զինուած արդիական զինգներով:

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԵՆԿԵՆԱԳԻՐ ՄԵ ԹՈՒՐԿԻՆՆ ՄԱՍԻՆ

Անցեալ շաբթի Մ. Նահանգներու Մերակոյտին յանձնուեցաւ զադտնի տեղեկագրեր մը որ ընդապառելով կարգ մը զաշխարհից թուրքիները, զօրեւտեմով կը խօսի Թուրքիոյ մասին:

«Մեր համոզմունքը այն է թէ իրական զաշխարհը Արեւ. Առաքանեան զաշխարհին կազմակերպութեան ամենափայլուն կողմէ մը Թուրքիան է: Թուրքիա վճռած է պաշտպանի ինքզինքը ընդդէմ ունէ նախարարական, ով որ ուրլայ է ինչքան ալ մեծ ըլլայ: Այս երկիրը օժտուած է բաշտարարիկ զինուորներէ եւ հայրենա-սէր ուժերի բաղկացեալ հօր պանակով մը, յարեմաճ ուղարկ ուժերով եւ նաւատորմով: Այս ուժերը վճռած են ցմահ մարտնչիլ ինչ նախարարականի դէմ: Թուրքիոյ մէջ կառուցուող պաշտպանութեան գետեղաններուն բանաւոր արժեքը զաշխարհից մէջ: Այս խաբիսները պաշտպանելու համար հարկ չկայ Թուրքիոյ մէջ հազարաւոր ամերիկացի զինուոր պահել: Անոնք Թուրքիոյ տեղափոխուող փորձա-նու Թուրք նաւորդիները պատրաստ են առաջին տոքիլ զինապարակուն յարձակման մը որ պիտի գործուի իրենց հայրենիքէն դէմ: Եւ սակայն Թուրքիա չի կար-նալու թուրքիա պիտի զինաւորէ՝ ինչ որ յար-ձակման պարագային իրեն օժանդակելու համար ամերիկեան ցամաքային զորամասեր եւ օդաչուները զրկուին »:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԷ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴՐ վերջին քննման պատերազմին մէջ

ՀՈՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱՍՈՒՆԿՈ

Տարրական գիտելիքներ

Վերջապէս լոյս տեսաւ ձէյմա Թաշ-
ճեանի «Ամերիկական յերկրորդ Հա-
մաշխարհային պատերազմին մէջ» անգլ-
լեզնի զրբը. որուն շատոնց կը սպաս-
ուէր (*):

Շատ կարեւոր եւ արժէքաւոր աշխա-
տութիւն մըն է սակեալ: Մեր ժողովն եւ-
րոտաբնի Հեղինակը մեծապէս զոգնելի
նախաձեռնութեամբ մը այս Հոյա -
կապ Հատորին մէջ Հաւաքած, քննութեան
անցուցած, ընտրած, դասաւորած եւ ամ-
փոխած է այն բոլոր փաստերն ու տեղե-
կութիւնները, որոնք ընդհանուր եւ
միասնաբար մասնակցելու ու ճշմարիտ
զարգաւոր մը կուտան ամերիկացիում -
թեան ռազմական տուրքի մասին ամե-
րիկեան այս մեծ հանդիպատութեան,
վերջին մեծ պատերազմի ատեն:

Հարկաւ, Ամերիկականներն ալ, ինչ -
պէս եւ բոլոր միւս ամերիկեան քաղաքա-
ցիները, կատարած են չէին կարող
չկատարել, իրենց քաղաքացիական պար-
տականութիւնները: Հետաքրքրակա-
նը այդ չէ, սակայն, այլ այն, թէ ինչ
չափով եւ ինչպէս են անոնք կատարած
իրենց այդ պարտականութիւնները: Եւ
ճիշդ է այդ, որ ձէյմա Թաշճեան իր այս
զոգնակի գրքով արշաւած է ցոյց տալ եւ
անդիմադրել, յաջողած է մեծապէս:

Ուրիշներ ինչպէս, օրինակ, Բաբեր -
զործողները, փորձեցին այդ ընել Հոս -
տարակնով ալլա՞մ մը, որուն մէջ կային
նկարներ ու անուններ միայն շատ կարճ
կենսագրական նոթերով, ոչ լրիւ եւ շատ
թերի կերպով ակնարկած: Սակայն, այն,
չոր որ ըրած է ձէյմա Թաշճեան, ալլա՞մն է
շատ աւելի մեծ գործ մըն է, անոր տուա-
ծը Եւրոպայի Է. Կատարած - Կատարած թիւն
ու ամերիկական զինուորներուն, զար-
դարւած թագաւթիւ (աւելի քան 400) նը-
կարներով:

Գաղափար մը տալու համար ընթեր-
ցողներուն, թէ ինչպէս է կարծուած ու ակ-
ւելի քան 500 մեծագիւղ էջերի քաղկացած
այս խիտ արժէքաւոր զրբը, անկողը
չենք նկատել հոս տալ զանի մը թիւեր եւ
տուրքներ թիւները:

Ինչպէս յայտնի է, 220, 000—250, 000
ամերիկահայտեր զերթին մեծ պա-
տերազմի ատեն ամերիկեան բանակին,
նաւատորմին եւ օդային տորթիին առ-
ւած է 18, 500 զինուորները: Անոնց մեծա-
դրւն մասը ոչինչ ըրած է, որ ըլլար աւելի
կամ տարբեր, քան այն, ինչ որ ամէն ոչ-
հայ ամերիկեան զինուոր ըրած է՝ կատա-
րելով պարզապէս իր քաղաքացիական
պարտականութիւնները: Ուստի ձէյմա
Թաշճեան միանգամայն իրաւացիօրէն ա-
ւելորդ է նկատած իր կարգած զրբը իւր-
ժողով ու ծանարաններէ թոյլար մերիկա -
հայ զինուորներու անուններով եւ ոչ-
միշտ հետաքրքրական պատմութիւննե-
րով:

Իր երկու եւ կէս տարեան պրպտու-
ներու ընթացքին ու ակելի քան 10, 000
նաւակներ է դրած ու պատասխաններ
ստացած իր ատացած 8000 Հայ զին-
ուորներու պատմութիւններէն ընտրած է
միայն 2000ին պատմութիւնները, իրեն
ամենէն ուշադրանքն ու յատկանշական-
ները, բոլորն ալ Հիմնուած պատմական
աղբիւրներն եւ ծնողներէ, ազգականնե-
րէ ու բարեկամներէ տրուած տեղեկու-
թիւններու վրայ:

Վերջին մեծ պատերազմի մէջ սպան -
նուած թոյլ 426 ամերիկահայ զինուոր -
ներու անուններն ու կենսագրութիւննե-
րիցիցիցի իր գտնի այդ զրբին մէջ Նոյն-
ըն պէտք է ըսել նաեւ վերաւորութեան:

Թէեւ Փրանսահայ նոր դադուր վեր-
ջին երեսուն տարիներու ընթացքին յա-
նդգած է արբանյա տուեալական, ար -
հեստական եւ ալ ճիւղերու մէջ փայլուն
եւ համեմատ դիւրեւոր, բայց նոյնքան ետ
մնացած է երկրագործական ասպարէզին
մէջ: Գլխաւոր պատճառը դիտարկութեան
անիտրոն է միջավայրին անմոռօթ ըլ -
լան է:

Ոմանք ինքնավստահ ասպարէզ նեո-
ուած են հետեւեղով իրենց սահմանափակ
զարգաւորներուն, քախտանդութեամբ
դնած կամ վարձած են կարեւոր ագարու-
ներ եւ տարուել տարի անդամներին ձա-
խողութեան մատուցել վերջ յուսանա-
լած, ըսելով թէ Թրանսայի Հողերը մե-
րիններուն նման չեն արտադրել: Մինչ -
դեռ այդ մեծ երկիրը յայտնի ասպարէզ-
նով քաղաքներուն պատուով, անմոռ -
ւել քանակութեամբ պտուղ եւ կանխաւա-
քանակներէ կ'արտադրէ իր արեւելեան եւ
հիւսիսային սահմանակից դրացիներուն:

Իայց ապարանքի մեծ քաղաքներու
արտադրանքները հաստատուած Հայերէն
շատերը ունին ընտանեկան փոքր պար -
տէզներ սխալ կերպով մշակուած, անթը -
նած վիճակի մէջ կամ լրուած: Եթէ կա -
նոնաւորապէս շահագործուին ընտանի -
քին թիւր բանշինքները առատութեան ար -
տադրելի վերջ կոկիկ խնայողութիւն մըն
ալ կը ձգեն ամէն տարի:

Այդ պարտէզներուն մէջ սխալմամբ

մասին, այն տարբերութեամբ միայն, որ
միայն նաւատորմի եւ ծովային զօրքի վի-
րաւորներն են մասին տեղեկութիւններ լրի-
ւն: Իայց խառնարկապէս լրիւ չէ բանակի
մէջ վիրաւորութեան ցանկն ու պատ -
մութիւնը, որովհետեւ բանակի հրամա -
նատարութիւնը մինչեւ այսօր չէ հրատա-
րած բոլոր վիրաւորութեան զինուորներու
ցանկը:

Աւելի արժէքաւոր են, հարկաւ, պատ-
մութիւնները այն բոլոր ամերիկահայ
զինուորներուն, որոնք հերոսութիւններ
են դրածու եւ պաշտօնագէտ ալ արտա-
նացած են մասնաւոր քառակաման եւ
պատուանշաններու: Յատուկ ուշադրու-
թեան արժանի են տեղակալ Մարգարեան
(էջ 34), օդային Մարտապետին (էջ 96),
Տէրեան երկուտարակներու (էջ 103) «ժա-
ռու» Գոյրեանի (էջ 114) եւ սարճէթ
Բորեպետի հերոսական գործերուն
պատմութիւնները:

Առանձնապէս ճոխ է եւ հետաքրքրա-
կան զրբին առաջին զուրբը, ուր ընթեր-
ցողը կը գտնէ Ժամանակագրական կերպով
տրուած խիտ չափակ տեղեկութեան -
ներ երկրորդ Համաշխարհային պատե-
րազմի բոլոր ռազմաճակատներուն վրայ
արկն թիւքած ամերիկահայ զինուորնե-
րու կատարած յիշատակիլ գործերու մա-
սին: Սկսած Փրըջ Հարպըրէն մինչեւ Ռա-
դապակի կղզիներու կռիւները, հիւսի-
սային Արեւելիէ կռիւներէն մինչեւ Սիկի-
թոյ, Իտալիայ եւ Պալէստինայ կռիւնե-
րը, մինչեւ Իտալիայի քանակներու ներ-
խուժումը Փրանսա եւ վերջական յաղ-
թանակը Գերմանիայ պալ ձախողել վրայ:

Գրքին երկրորդ զուրբը նուիրուած է
յառակաշխարհային պատմութիւններու պատե-
րազմի զանազան ռազմաճակատներէ, —
պատմութիւններ, որոնք մեծապէս բնո -
ւոր են Հայ ցեղի զմայլելի յատկութիւն -
ներուն տեսակետով:

Երկրորդ զուրբին մէջ Հեղինակը դե-
տեղած է պատմութիւնները ամերիկահայ

տարբեր տեսակէ տեղեկութեան Ժողովրդ
մարկով կիմային եւ հողին չեն ամեր,
անկեղծ քանի մը տարի վերջ կը շորման
կամ ծաղիկները թափելով պտուղ չեն
տար: Ուրեմն անհրաժեշտ է դիտաւ նաեւ
Հողին, հումտին եւ տունիկին ընտրութիւ -
նը, որմէ կախում ունին բերքին յաջողու-
թիւնը, անշուշտ մնացած կարեւորները
ընելի վերջ:

Ի տես տեղացիներու եւ ասորներու
յաջողութեանց եւ հայ դադուրութիւն տկա -
րութեան, զոնէ ջանաւք հետզհետէ ուղ -
ղել այդ խորացած միայնները եւ հետեւի
ուղիղ ճամբուն, որուն ասորներու
պէտք է ըլլայ հայ մամուլը:

Հետեւաբար, ինչպէս տեղական թեր-
թիւք, նոյնպէս փախաբեկի է որ մեր սի -
թիւք «Յաւառջ» ուլ ունենայ երկրորդը -
ճական ու կենդանաբաժանական շահեան
տեղեկութեան ճոխ բաժնի մը: Այդ պար -
տականութիւնը սերայօժար աստուծոյով,
աշխան սկիզբը, այսօր ասորին առթիւ
պիտի պարգեւ միայն պատիւ չէ միայն
մեկտուններ, որոնք պատահ է եւ թէ մեծա -
պէս պիտի հետաքրքրեն բազմաթիւ հայ -
րենտիկները: Արդէն շատեր, ծանօթ թէ
անանաթ, դաւառներէն եւ մասնաւոր
Քարգէլէ դաւար բացառութիւններ
ինտրոնքը են մասնաւորապէս այդ բոյսին
եւ ուրիշ մշակութեան մասին: Ուրեմն
այս անգամ պիտի ծանախանք Հիւսիսային
եւ կեդրոնական շրջանին վրայ, ուր այն -
քան կարողացած են այդ բանշինքները:

Պատիւն, որ Այսիոյ խորքէն ներս -
ուած է Միլին Արեւելք եւ հայրենաւորի
Հայերուն համար աւանդական բանջարե-
ղէն մըն է, կը պահանջ տաք կլիմայ: Հե-

այն ընտանիքներուն եւ անոնց ռազմիկնե-
րուն որոնք մէկէ աւելի զինուորներ ար-
տու են այս երկրին — երկրէ, երեք, չորս,
հինգ, մինչեւ անգամ եօթ զինուորներ,
մեծ մասամբ եղբայրներ:

Չորրորդ զուրբը կուտայ պատմու-
թիւնը ամերիկահայ զինուորներուն, ու-
րոնք իրենց կենսը զոհեցին այս մեծ
հանդիպատութեան յաղթանակին համար:
Վեցերորդ զուրբին մէջ ներկայա -
ցուած են իրենց ճարտութեան համար պար-
գեւատրուած ամերիկահայ զինուորները:

Եօթերորդ զուրբը կուտայ զերթ ին-
կան եւ անյայտ կորուստած ամերիկահայ
զինուորներու պատմութիւնները:

Ութերորդ զուրբը նուիրուած է վեր-
ջին մեծ պատերազմին մասնակցած ամե-
րիկահայ ինիւրուն:

Իններորդ զուրբը կը նկարագրէ այն
ճիւղերն ու զոհողութիւնները, զոր ամե-
րիկահայ զաւուրքն ըրած է քի ապառա՞մ -
մերիկեան յաղթանակին:

Ի վերջին, կան երկու յաւելումներ,
որոնց ասորիներ կուտայ պատմութիւնը
Թրեքայի պատերազմին մասնակցող ամե-
րիկահայ զինուորներուն, հարկաւ մինչեւ
զրբի լոյս տեսնելու թուականը: Իսկ միւս
յաւելումն ալ արողովմին նուիրուած է
վաղաքան Աղաթանգիւնի որ եղած է Ամե-
րիկայի մեծագոյն ազգական պատուա -
նշարն աստուծոյ անուրի հայ զինուորը:
Ռազարաւ է, որ այդ հերոսը 14 վէճք -
է ասացած, բայց ոչ թէ Երկրորդ, այլ Ա -
ռաջին Համաշխարհային պատերազմին:

Հատորին վերջը գետնուած է ամ -
բողջական անուանացանկը բոլոր այն զին-
ուորներուն, որոնք յիշուած են այս հոյա-
կապ գործին մէջ:

Ռ. ԴԱՐՈՒՆԵԱՆ

(*) «The Armenian American in World War
II», by James H. Tashjian. Mairenk Press, 1952.
532 pp., illustrated. Price 6.00.

«ՍՂ ՍՈՒՍՈՒՄ», Փարիզի համայնա-
վարներու իրերու օրաթերթը, պիտի
դադրի Մարտ 1ին: Խմբագրութիւնը այս
առթիւ յայտնապէս կը մեկադրէ Ամերիկ-
այացիները ըսելով թէ «1947էն եւ Մարչը-
լի ծրագրին հաստատումէն իվեր, անկա-
րելի եղաւ ազգ. անկախութեան կուսակա-
նութիւնը հրատարակումը եւ թէ ծա-
նուցում ալ չեն ստանար, իբրեւ հետեւ-
անց «Ամերիկացիներու ճշմարտին»: «Սը
Սուս» հիմնուած էր 1936ին, սպառումը
602,000ի բարձրացաւ 1946ին, բայց 135
հազարի իշած էր 1951ի վերջը: Կեդր. օր-
կանը, «Իմանիթէ», իշած է օրական 174,
800ի, մինչ 601,000 էր 1946ին: «Լիպեմա-
նտ»ը իշած է 115,000ի: «Սը Սուս»-ի
փակումով ֆրանսայի համայնալար օրա-
թերթերուն թիւը 30էն կ'իջնէ 16ի:

ՎԵՃ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՐՏԻՆԵՐ ԳՅՈՅ ՄԵ ԿԱ-
ՄԱՐՏԵՐԻՆԵՐ ՄԻՆԵՐԻՆ ԻՃԷ՛: Իրենց դէմ ելան
600 ոստիկաններ եւ բուռն ընդհարումներ
տեղի ունեցան: Երկու ոստիկաններ սան-
դուղներէն վար նետուեցան, ուրիշներ ալ
խուչուսդուցուցան: Կոբը տեւեց ջանի մը
մաւ:

ՄԱՐՍԻՅԻՆ մէջ 13 միլիոն ֆրանք
բացուցած էր Փետր. 7ին սեղանաւոր մը,
ձէյմս Լոթ: Մարդը ձերբակալուեցաւ:
Յիւրիքի մէջ եւ ըսաւ թէ տասը միլիոն
նետած է չողեկառիչ ճամբուն վրայ:
Պրպտումներ կատարելով տասը միլիոն-
ը գտան անտառի մը մէջ Մազարկի
մօտ: Այս առթիւ թերթերը կը զերն թէ
Յիւրիքի մէջ ձերբակալուած է չողիչ
մէկ բարեկամը, Բրեհանդը Մաեան կամ
Մաուաանը ?

ԲՐՈՒՄԼԷՆ Իր յուշերը պիտի զըլ,
փոխան 600,000 տուարի զոր յանձն տաւ
է մօտը «Լայֆ» շարքաթերթը:
ՀԻՆԼԻԿԱՆ փորձեր պիտի կատար-
ուին նեաւայի մէջ (Մ. Նահանգներ),
մասնակցութեամբ 20,000 զինուորներու,
որոնք պիտի ստղծին ոչ միայն նոր զէնքե-
րու զործանութիւնը, այլ եւ ինքնապաշա-
պառութեան միջոցները:

ԱՐԱՐԱՍԱՆ
«ԱՐԱՐԱՍԱՆ» ՊԱՐԻՅԻՐԱԹԻՐԻ
Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ
Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարե-
կան ֆրանկ 1000 ֆր., Արտասահման 1400 ֆր.:
Հասցէ.— N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)
Tél. Tru. 47-48 C. C. P. Paris 7065-15
Մալօք.— Հայերէն թերթ ծախողներու հըմ'
30 ֆրանք թիւը:
Լոյս տեսաւ 6րդ քիւլը:

**ԱՐԱՐԱՍ ԵՒ ՈՐԴԻ
ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԱԿԱՆ**

Եղիպակիկերու (տխր) մեծ հաստատութիւ-
նը, ԱՐԱՐԱՍ անուան օրերու առթիւ հրապարակ
հանած է չարեաներու նոր շարք մը.—
Գերասա, ԳՐԻԹԵՆԻՆԻ 6 լուսադրն արտա-
սանւթիւնները:
Նիսիպէ՛ ԱՌՏԻ ՀՐԱՂԻԻ հայերէն եւ օտր ա-
րեւելեան ռոմի կրկուսած հեղինակութիւնները, 15
սիւլը:
Նախորդ հայի. ժող. երգերու ճախ մթերցողը
Յեղիպիս մեր երգչակցի բարձրացած է 75ի:
Այս բարձր կեդրոնացած պիտի զանգի.—
[— ԱՐԱՐԱՍ՝ Մարտի 20 rue St. Barbe (հիւ-
րանատան)]:
HATCHERIAN Լիւռ, 66 rue Dumeil:
Այս երկու կեդրոնացիներուն մէջ պիտի զոյգ-
նիք հաստատուած են: Փափագողները կրնան ներ-
կայանալ՝ կատարելու համար իրենց ընտրու-
թիւնը:

Հ. Յ. Դ. Թանգարան

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք.—
Համազասկինի Կեդր. Վարչութեան
(Պէյրուս) Նիկոլ Աղայանին ոսկեկապ
ինքնահոս զգրիչը (նուիրումը Հ. Յ. Դ.
Աղեքանդրիկի Ներսիս. կողմէ 1928ին),
ժամացոյցը, ակնոցները, երկու ծխախո-
փեղը, երկու ծխամորճերը, զմեկին, զը-
րամսպանակը եւ այլ ժանր էրերը:

Տիկին Հ. Իսիկեանէն, Գառապար Ի-
փեկեանի ինքնահոս զգրիչը, (նուիրումը
Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կ. Կ. ի կողմէ
1935ին), իր անձնական կնիքը, ծխամոր-
ճը եւ հրահանքը:

Տիկին Ա. Ատոմեանէն, Արտու Ատոմ-
եանի զինուորական փափաքը, ժամա-
ցոյցը, ակնոցները եւ ողբացիալին երկու
լուսանկարները:

Տիկին Հ. Շահինեանէ, Տրապիզոնի
95 թուականներու յայտնի դաշնակցական
Հ. Շահինեանի արձաթիւնը, ծխախոփը,
իր ձեռքով պատրաստուած եւ իր ծխա-
մորճը:

Տիկին Վ. Վարդանեանէ (Անիէր) Խը-
րմեան Հայրիկի մեծադիւր նկարը:
Սուրեն Շանթի (Պէյրուս) իր հօրը՝
Լեւոն Շանթի ինքնահոս զգրիչը, ժամա-
ցոյցը եւ ակնոցները:

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Երջ. Կ.էն Գառ-
պար Իսիկեանի մեծադիւր նկարը:
Սկրիթ Գառապեանէն, 57 հատ լու-
սանկարներ, ազգային, հանրային, դրա-
կան, յեղափոխական եւ կուսակցական
զործիչներու:

Եակոբ Պապիկեանէ (Մարսէյ) Միք-
Վարանդեանի յուղարկաւորութիւնը նե-
կայացող 5 լուսանկարներ, Ատանայէն
Համբարի ինքնապաշտպանութեան փութա-
ցող եւ ճամբան դաւադրաբար սպանուած
մարաշչի պալայ Միսաք Փիլաճեանի
Թաղման լուսանկարը եւ Անթիպի ինք-
նապաշտպանութեան զին. կնիքներու լու-
սանկարը:

Պ. Մ. Կ.էն (Վիեննա-Աւստրիա) Հա-
յաստանի Հանրապետութեան (1918-1921)
դիւանագիտական եւ զին. ներկայացու-
ցիչներու 15 կնիքները:

Հայրենակից Բ.էն, Անդրանիկի ան-
ցաղիքը իր նկարով եւ իր ստորագրու-
թեամբ: Այս անցադրով Անդրանիկը այ-
ցեղած է Իզմիթ, Փարիզ եւ Լոնտոն: Թիֆ-
լիսի «Մշակ» թերթի խմբագիր Ա. Բա-
լանթարի մէջ նամակը՝ ուղղուած է. Ակ-
նունի 1900ին:

Պ. Գիլիկեանէ՝ որ Սեբաստիա եւ
Բրզնիք այցելած էր վերջերս, երկու
տուփ հող՝ Դ. Վարուճեանի եւ Մուրաթի
տուններու աւերակներէն: Վարչութիւն

ԵՐԳԱՆՆԵՐԻՍ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՈՌՈՒՍԵԱՆԻ
Salle Gaveau, 45 - 47 rue la Botie,
Կիլիսի 1 Մարտ, ժամը 17ից
Գին՝ 100էն 600 ֆրանք:

LES MEILLEURES
DRAPERIES ET FOURNITURES
POUR TAILLEURS
(Chez A. Hamalian)
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Les meilleurs articles aux meilleurs prix

ՅՈՒՏԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի
« Ահարոնեան » խումբի դատախառութիւ-
նը այս Հինգշ. ժամը 21,30ին, Ազգ. Տան
մէջ, 32 Ռու տը Թըմիլիդ, Մէթրո Գատէ:
Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿԱԶՈՒՆԻ: Նիւթ՝
« Գիւրմանիդ պարուսիւն պատմասն »-
րը արեւելեան ճակատուն: Հայերէնի
դասերը ժամը 20,15ին:

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ չարթա-
կան հաւաքութիւն այս Զորեքշաբթի երե-
կոյ, ժամը 9ին, Գատէ օրհարանին վեր-
նայարկը: Կը շարունակուին Պ. Գ. ձիւ-
մէճեանի զեկուցումը եւ վիճարանութիւն-
ները: Նիւթ՝ «Բնական տեսութիւն» հայ
գաղթաշխարհիին: Մուտքը ազատ է:

ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՍԿԻ.— Մարտէյն
Տէր եւ Տիկին Կ. Երանեան 1000 ֆրանք
կը նուիրեն փոխան ծաղիկապուի, իրենց
բեռնարկին՝ ՕՆԻԿԻ ՏէՍՏԵԱՆԻ մահուան
առթիւ Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին, իսկ 1000
ֆր. նոյն նպատակին ողբ. րնկ. ՄԻՆԱՍ
ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ եւ Պ. Կ. ՄԱՅՈՂԱՆԻ մահուան
առթիւ եւ 1000 ֆր. ալ «Յառա-
ջ»ի ֆոնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՅԱՒԱՅՈՒԹԻՒՆ.— Մարտէյն Տէր
եւ Տիկին Վ. Մուրաթեան իրենց ցաւակ-
ցութիւնը կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Կա-
րապետ Տօնապետեանի, Տէր եւ Տիկին Խ.
Տօնապետեանի (Հայէլ), Այրի Տիկին
Մարիամ Ասատուրեանի (Կարապի), Ի-
րենց սիրեցեալ մօր եւ հօրաբոր՝ ԱՅՐԻ
ՏԻԿԻՆԻ ԹՈՒՐԿՎԱՆՍՍՍՍՈՆՍԵԱՆԻ մահու-
ան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱՆԻԹ

ՓԱՐԻԶԻ Նիկեդեոյ Կրօն. Բնիկապետութեան
Կըթ. Մարտիկը շնորհակալութեամբ ստացած է
հետեւեալ նուէրները.—

Պ. ԿՈՐԿԱՆԵԱՆ (Լիւվաւա-Փէթ) 20-000
ֆրանք:

Պ. ՀՐԱՆԻ ՊԱՆԵԱՆ (Վերսայ) 2000 ֆ.
Տիկին ՊԱՐԱՄԵԱՆԻ մահուան առթիւ փոխան
ծաղիկապուի: Պ. Ն. ԿԻՎԻԷ 5-000 ֆր. Պ. ՅԱ-
ԿՈՒՆԵԱՆ Արմէն Դարապարպեան ողբ. Ա-
հիւրիկի մահուան առթիւ փոխան ծաղ-
իկապուի:

Մալլոն է
Ապրոտ տուն մը (pavillon) Աֆորդիլի մէջ, 6
անեակ, կառւած 20 ք. մ. որ կրնայ խառնուի վե-
րածուի, պարտէզ 200 ք. մ. հաւաքող, երկու
նիւրդ: Զուր, կաղ, լոյս: Ամէնը շատ լաւ վիճակի
մէջ, 33ter Rue Emile Gourg— շատ շահեկան զին
(սակարկելի):
Դիմել ուղղակի տերը՝ 6 Bd. Carnot, Alfort-
ville.

DRAPERIES.
FOURNITURES POUR TAILLEURS
VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)
34, Rue Tapia-Vert, MARSEILLE
MANUFACTURE DE VETEMENTS
Hommes - Jeune - Gens
Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Թուրք զօր. Ալի Իհսան ձեպէտոյ, որ 1914-18ի պատերազմին «հերոսներէն» կը համարուի եւ որուն յուշերն կարգ մը հատուածներ հրատարակեցին զինքնուր, առիթ օր ճառ օր խօսելով Ազգ. Ժողովին (ԱԶԷ) ըսաւ թէ Մոնթրէոյի պայմանագրէն — ԸՐ ԶԵՐՈՂԻ կտոր մըն է եւ պէտք է պա — տառուի աշխատեցնեն մարտահաւերան կողմէ, որոնք Տարտանէլի ներուզնէն պիտի զան, պաշտպանելու համար Սեւ Ծովու թրջական ամբերը:

Ինչպէս յայտնի է, Մոնթրէոյի պար — մանագրէն, որ ստորագրուած է Յ. Մի — ութեան եւ միւս մեծ պետութեանց կող — մէ, թոյլ չի տար որ անոնց մարտական — րը Սեւ Ծով մտնեն:

Զօրավարը բացատրեց թէ Սեւ Ծո — վու թրջական ամբերը լայնօրէն բաց են հիւսիսէն ծրարուած յարձակումներու առջև: «Յիւլիոսի եւ Միլին Արեւելի ու — բիշ մասերուն մէջ տեղաւորուած դաշ — նակից օդանոսներ զատ հեռու են եւ չեն կրնար ժամանակին օգնութեան հասնիլ որեւէ յարձակում ղէմ: Հետեւաբար, Մ. Նահանգներու նաւային ուժերը պէտք է խաբխիս նետեն Սեւ Ծովու նաւահա — զիստներուն մէջ: Միայն Յ. Միութիւնը եւ իր արարականները պիտի բողոքե — րայց անոնք մեր բարեկամները չեն:

Ուրիշ երեսփոխաններ ալ խօսք առ — նելով, դիտել տուին թէ Թուրքիոյ հետե — վաբար Աղայտոտեան ճակատին մը թիւը բաց է անակնկալ յարձակման օր առնել: Գանի մը հոգի վախ յայտնեցին թէ խոր — հըրջալիս օդանոսներ կրնան քարուքաղ — ընել Թուրքիոյ մեծ քաղաքները եւ խըն — դրեցին որ կառավարութիւնը անհրաժեշտ միջոցները ձեռն առնէ:

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը խտրողանեցաւ թէ Աղայտոտեան ճակա — տին աջ թիւը պէտք եղածին չափ պաշտ — պանուած է:

«ԱՐԹՈՒՆ ԿԱՏԷՔ»

Յ. Միութեան սպայակոյտին նոր պետը, մասնաւոր Սոցիոլոգիկ, կոչ մը ուղղեց քանակին, որպէսզի արթուն կե — նան եւ պատրաստ ըլլան ճ. Միութեան ղէմ ստացուած նոր խաչարկութեան ղէմը: Նոյնիմաստ կոչեր ուղղեց ազգ. պաշտպանութեան նախարարը մասնաւոր վասիլեանի: «Փրատու», «Կարմիր Տօր — միզ» եւ «Կարմիր Բանակ» թիւերը այս կոչերը հրատարակեցին իրենց առաջին է — յնունը վրայ:

Սոցիոլոգիկ կրկնելով անպերճ Յ. Միութեան խաղաղասիրական քաղաք — կանութիւնը, կ'ըսէ թէ ամերիկեան աշ — արհակալները «համաշխարհային տի — րապետութեան մարմնալէն վարակուած ըլլալով, զգրոշէ պայքար մը կը կազմ — ակրան Յ. Միութեան ղէմ: Պէտք է ար — թուն կենալ խողովարդ տարբերու ղէմ եւ երեսուն հանել գանձող: Կարմիր բա — նակը ունի աշխարհի բաւազոյն զինուոր — ները, ամէնէն կատարելագործուած սպա — ուղիներ: Թիւերն են յաղթանակի ամէ — նէն յառաջիմական, սթալինեան զիտու — թիւը եւ պատրաստ է որեւէ առնել շխե — րախիշ հարուած մը տալու բոլոր նախա — յարձակներուն: Աշխարհակալ պետու — թիւները նոր պատրաստ մը կը սարգէն զիտաբուրթեամբ Մ. Նահանգներուն: Անհրաժեշտ է կրկնապատելի արթուն — թիւներ: «Փրատու» իր խաղաղականին մէջ կ'ըսէ թէ կարմիր բանակը եւ կարմիր նաւատորմը միայն կ'աշխատեն կազմ եւ պատրաստ մնալ:

(Լեւոնտո շտաբակաւորները կ'ըզպ Գ. Էջ)

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 7001 Նոր շրջան Բիւ 2412

Կնարդիք Ե. ՄԻՈՒՄԿԵԱՆ

ԵՆՈՐՈՊԱՅԻ ԲԱՆԱԿԻՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

ՀՈՒՈՄԻ ԺՈՂՈՂԸ ՊԻՏԻ ԿԻՆՈՑ ԼՈՒԾՆԵԼ ՏԱԳՆԱՊԸ

Երէկ, 24 Փետր., բացուեցաւ արեւ — մլոտեան Եւրոպայի վեց զինակից պետու — թեանց արտաքին նախարարներու Ժո — ղովը, Հռոմի մէջ:

Ինչպէս դարձ էինք երէկ, օրակապի զիտարը խնդրին է եւրոպական բանակի դաշնագիրը որու մասին սարբեր տեսա — կէտներ ունին անդամակիցները: Մաս — նաւորապէս Փրանսա չարք մը փոփոխու — թիւներ կը պահանջէ, զիւրացնելու հա — մար դաշնագրին վաւերացումը: Կառա — վարութիւնը կոչ մը ուղղեց, վստահու — թիւն ներշնչելու համար Փրանսայի զի — տաւորութեանց մասին: Ազգ. պաշտպա — նութեան նախարարութեան մէկ ներկա — յացուցելը, Մանէ, առիթ օր բացատրեց թէ կը չափազանցեմ Փրանսայի առաջար — կած փոփոխութեանց արժեքը: Եւ հաւատ — տեց թէ այդ յաւելումները մեծ ազդե — ցութիւն մը պիտի չզործեն միացեալ բա — նակին վրայ եւ կրնային յետաձգուիլ, եթէ անհրաժեշտ չլլաւ որոշ հաստատութիւն տալ Փրանսայի հանրային կարծիքին, վաւերացումի առաջ:

Կառավարութեան կոչը ուղղուած էր մասնաւորապէս Փրանսայի Ժողովուր — դին: Այս երկրորդ անգամն է որ Մարիսի դաշինքը փորձ մը կը կատարէ, փարա — տելու համար զանազան թիրիմացու — թիւները: Առաջին փորձը տեղի ունեցաւ մէկ ամիս առաջ, երբ ընդդիմադիրները նոր զինվորներ կը պահանջէին զինա — կիցներէն:

Կոչը կը բացատրէ:—

1. Աւելի լաւ ծրագիր մը առաջար — կուած չէ, եւրոպական բանակին տեղը բռնելու համար: Եթէ ազգ. բանակներու ժուլթիւն մը կապուի, վերակինդանացը — նելով զերման բանակը (Վերմախտ), այս վերջինը պիտի զերազանցէ Փրանսակա — նը, Գերմանիոյ ռազմական հզօր ճարտա — րարեւեստը եւ ուրիշ ազգային արջնա — արտաքին օգնութիւն պիտի վայելին որ նախատեսուած 12 զերման զօրաբաժին — ները պիտի բարձրանան 20ի, յետոյ 30ի, ինչպէս Փրանսա հազիւ 18 զօրաբաժին կրնայ հանել ամէնէն նպատատուր պա — պարանքներուն մէջ:

2. Անհիմն է այն առարկութիւնը թէ եւրոպական բանակը պիտի խաղաղէ մը — բանակայ զերիւխանութիւնը: Այդ զերիւ — խանութիւնը խախտած է արդէն, քանի որ Փրանսա չի կրնար առանձին պահպանել «աղբիւսական պատերազմին շրջը», հրա — նիւթին (հասան) աղբիւրները եւ հայ — թալթումը եւ բաւականչափ ան — չունի արհեստական հրանիւթ արտադրե — լու համար: Միւս կողմէ, Փրանսա զրեթէ ամբողջովին կախած ունի ուրիշ երկրի մը Մ. Նահանգներու բարեացակամու — թենէն, զինամիջոցի համար:

3. Պատրաստ մը այնքան բազմաձայն է որ 150 միլիոնէն վար ազգ մը — Փրան — սայի եռասպափիւր — չի կրնար առանձին սպառազանքիտու: Նոյնիմա Մեծն Բրիտան — նիան ծանր գոյաւորութեանց պիտի հան — զկպի շատ չանցած: Անգլիա յաջողեցաւ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԿՆԵՐՈՒՆ ԵՒ

ՀԵՐՄԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Կամէէ ամեկայ պատեանները կը տա — քնին մեզ այս խաշոր տառերով շարի տալ ճիւրքերը:

Նոր տառերը հասած ըլլալով, Բանի մը օրէն քերքը ամբողջովին պիտի շար — ուի տվորական մեւով եւ բոլոր բաժին — ներով:

Ուրիշ բարաբոմներ՝ յառաջիկային:

Մ Յատկանակ կը խնդրի կարիքի ե — ղամին չափ ամփոփ գրիլ հանդէպի մկա — րազմութիւնները եւ ցամաքում ծամու — ցումները, եսկ ցամիքը (նուէրները եւս.) յետաձգել առայժմ:

մէկ հատ հիւլէպեան ռուժը արտադրել, բայց չի կրնար մեծ քանակութեամբ ար — տադիր, առանց զաջթպպետութեանց աջակցութեան: Եւրոպական բանակը իր զանգուանակին արտադրութեամբ յաւա — զոյն միջոցն է կը ճանտիւր արեւմտեան Եւրոպայի վերադիմանման ծախքերը:

4. Գերմանիոյ նախադրանքովէն վախճալով այդ երկիրը չէզոք պահել Ա — րեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, պատճառ պիտի ըլլայ որ Գերմանիոյ կուտի ետ առ — նելու համար մուտիոյ դրամած նահանգ — ները: Հետեւաբար՝ երրորդ աշխարհա — մարտ. եւ կամ Գերմանիան նետով հա — մայնաւարութեան գիրքը, ճիշդ Չեխո — սլովաքիոյ պէս: Այն ստեն ամբողջ եւ — րոպայի մուտերուն ձեռքը պիտի անցնի «Էրբեք հասուն պտուղ մը»:

Մ Վերջին յուրերը կը հաստատեն թէ Փրանսական ծրագրին զլիւստը ընդդի — մադիրը պիտի ըլլայ արեւմտեան Գերմա — նիոյ վարչապետը, Տօթթ. Առնեստուրը, որ Հռոմ հասաւ Պ. Պիտոյի հետ միաժա — մանակ: Գերմանիա կը վախճալ որ այդ յաւելումներով աւելի մեծ զեք մը պի — տի տրուի Փրանսային: Իստպիոյ վարչա — պետը կը ջանայ հայտարար դեր մը կա — տարել երկու պետութեանց միջեւ:

Մ Նահանգներու ծանօթ ծիւր — կուտականը, Թէֆթ, որ զործն դեր կը կատարէ այժմ, ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ օր. — Գրեթէ անկարելի է շահիլ Գո — րէշայի պատերազմը: Առայժմ պէտք է զոհանայ ամուր դիրք մը բռնելով: — Եւ եւ չեմ կարծիք թէ Թուրքը նոր աշ — խարհամարտ մը պիտի սկսին: Անոնք այժմ յայտնիս դիրքի մը մէջ են որ կը — նան կարգ մը բաներ շահիլ առանց կու — ուելու: Եթէ երրորդ աշխարհամարտ մը փորձեն համալիւսալարութիւնը կրնայ կոր — ընանք:

Ա.Զ.Գ.Թ.ՈՂ.ՈՂ.Ի խորհրդային զլիւս — տը պատուիրակը, Վիլինիւի, Նիւ Եորք հասաւ Եւ. օր. 13 հետեւորդներով: Գա — րախիշ վրայ դիրք բռնած էին հակաբա — շելիկ մուտեր, Լեհիք եւս. որոնք թիւն — մական ցոյցեր կատարեցին: Իրենց դքոշ — ներուն վրայ արձանագործած էին հե — տեւաւր բառերը, — «Ոճարողները, մարդասպանները: Ուրիշ նշանատախտա — կի մը վրայ կ'երեւար Սթալինը, պարսե — ներով կ'ապրուած զոր կը քաշէին քանուոր — ներ: Գլխուն վրայ մուրճ մը բռնած էր ուրիշ քանուոր մը: Ամերիկեան ոստիկա — նութիւնը ամուր շլթիւք մը կազմելով պաշտպանեց հիւրերը:

ՊԵՐՃ ՊՈՈՅԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 45ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

ԽՄԲ. — Ամփոփում «Սեպտեմբ. Հա — րատագրի» ամսագրի 1952 Գինու.ի քի — ւեճ). —

Պերճ Պոռչեան ԺԺ. դարու Հայ գրա — ւանութեան ականաւոր դէմքերէն մէկն է։ Գիւղի ընկերային վիճակը պատկերացը — նոցներուն մէջ ան էր մրցակիցը չունի մեր զրականութեան մէջ։

Պոռչեանի երկերուն մէջ ընթերցողը կը լսէ Դրիկեան անյուրի բողոքը, ընկե — րային անարդարեան վիճակը, միեւնոյն ատեն Արտիկեանի Հարարը սէրը Հայրենի երկրի, հողի, բնութեան եւ աշխատաւոր ժողովուրդի հանդէպ։

Պոռչեան ծնած է 1837ին Աշտարակի մէջ։ Մտղորդ արհեստաւոր էր։ Նախնա — ւան կըթխէր սուսած է Շապուհ Շահնազարեանի դպրոցին մէջ, ուր կը տիրէին միջնադարեան մեթոդները, ծե — փը եւ Հայոցայնը։ Պոռչեան ճաշակած է կենդանի բոլոր գաղափարները։ Էլմիա — ծինի մանր, փոփոխելով Պոռչեանը պատրաստի հողեւոր կրօնան Համար, կուգործէ Ներսիսեանի գործըր ուսանա — ռով։ Նիւթական անմիտութեան պատճա — րով, Պոռչեան չի կրնար չարտաւանի ու — տամբ եւ աշխատանք կը գտնէ մանակ — վարժական ասպարէզի մէջ, ինչպէս եւ լուսանկարչութեան եւ ամխալանառու — թեան մէջ։ Սակայն նիւթական ծանր պայմաններ եւ իր բնականի գոյութիւն — իր ցարձաններու ծանր հոգը չեն կտորէր Պոռչեանի ստեղծագործական կամքը, օգտակար աշխատանք կատարելու պար — տականութիւնը։

Պերճ Պոռչեան զրական ասպարէզի ք — չի ԺԺ. դարու 60ական թուականներուն։ Իր ԺԺ.ին երկը, «Սոս եւ Վարդիթեր» վէպը ստրուած է 1860ին, ուրիշ նտը յա — ռըրդարար լոյս կը տանեն իր միւս եր — կերը՝ «Պոռչեանի» (1877), «Հաջի խնդի» (1879), «Ճեղքը» (1889), «Բիզը» (1890), «Սիկորն երկան» (1892), «Յու — նուն» (1900) վէպերը։ Պերճ Պոռչեան իր աշխ մեծ վէպերէն դատ ունի նաեւ յու — չեր, պատմութեան եւ յօդուածները։

Պոռչեան եղած է նաեւ Հանրային գործիչ։ Թէ իր ծննդավայրին մէջ եւ թէ ալլուր, պայքարած է խալիվիական դպրոցներու դէմ, եւ գիտական ու լամա պայքարէ նաը բացած է օրիորդաց դպ — րոցներ Թիֆլիսի, Շուշիի, Աղուիսի եւ ալլ վայրերուն մէջ։ Մեծ եղած է Պոռչեան ի գերը նաեւ 60ական թուականներուն ա — տարեկանայ թատրոնի հիմնադրման մէջ։ Թէ՛ մանկավարժական, թէ՛ թատերական գործունեութեան ընթացքին, Հանրայնած է յետադիական մամուլի հարմանքնե — րուն, բայց միշտ ալ վճռական եղած է իր Համոզմունքներուն մէջ եւ ամէն առգամ ալ գերադասելով Ժողովուրդին լանքը իր անձնական երջանկութեանն ու անդորրու — թեանն։

Պերճ Պոռչեան իր ատենուան շատ կարգացած եւ զարգացած գործիքներ է։ Մանրթէ էր ուսու դասական զրականութեան եւ կալիստառէր Հանրութեան սեփականու — թիւն դարձնել իր սերին հեղինակները։ Ուսուրէնէ Հայրենիի է թարգմանած թա — տերագիր Օտարութիւն «Արդիւնաւոր պատճառ» թատերգութիւնը, Թոյսիայի «Մանկիկութիւն» Պատանեկութիւն» եւ «Գովալիսի գերի» ստեղծագործութիւն — ները։ Պոռչեան լաւ գիտէր նաեւ եւրոպա — կան զրականութիւնը, ուրիշ թարգմանած է Տերենտի «Իտալիի Կոյրերիկը»։

Սակայն Պերճ Պոռչեանի մեծութիւնը իր ինքնատիպ ստեղծագործութեան մէջ

է։ Իր երկերուն մէջ ան պատկերացուցած է առեւտրա—վաշխատական դրամագու — խի տիրապետութեան ենթարկուած Հայ գիւղին եւ աշխատաւոր գիւղացիին Հա — մար ստեղծուած ծանր վիճակը։ «Սոս եւ Վարդիթեր» վէպին մէջ կը լսուի գիւղե — ին միւրող ընկերային նոր յարաբերու — թեանց դէմ բողոքող չարաբերու ծայ — ներ։ Գիւղական իրականութեան կենցաղա — րին եւ աղքատական խորքի վրայ կը լսուի Արամի եւ Վալիսիի գիտհու — թիւնը՝«Զատիք քուտուրի տունը զոհողը եւ իրենցը չինող» գիւղական ցեցերու դէմ։ Միջայէլ Նալբանդեանի բարձր գնահա — տութեան արժանացած է «Սոս Վարդի — թեր» վէպը։ Ան ընդգծած է Պոռչեանի ի — րապաշտութիւնը, որու շնորհիւ «Նկարա — դրուած բնաւորութիւնը ապրելի Հարա — դատութիւն ունին»։ Նալբանդեան կը պա — նանջէ հեղինակին իր յետադայ գործերուն մէջ առաւել ցայտուն կերպով ներկայա — ցրելու գիւղի ընկերային չարատաւորւած եւ անկի ուժգին հեղեցնել Արամներու եւ Վալիսիներու բողոքը Հայրենի տիրող ա — ներաւտութեանց դէմ։ Պոռչեան մեծցած ըլլալով գիւղը, սեփական փորձով ճանչ — ցած է գիւղի ցեցերը, եւ իր կերտած դեբ — թէ բոլոր գիտաւոր կերպարները (տիպար) իրականութեան մէջ ունեցած են իրենց նիստախոյութիւնը։

Հայ գիւղի իրական վիճակի արտա — ցուումը կը տեսնուի հեղինակին գրեթէ բոլոր գործերուն մէջ։ Սակայն ստեղծա — գործունեական վարպետութիւնը իր գաղաթ — նակեցին Հասած է Հաջի խնդի» եւ «Ճե — ցեր» վէպերուն մէջ, ուր պատկերացու — ցած է գիւղական ցեցերու անսանձ կա — մայականութիւնները, աշխատաւոր դի — րացիներու շահագործումը։

Առեւտրավաշխատական դրամա — գիւղին ներկայացուցչները իրենց ցան — ցերը գիւղին մէջ այնպէս Հաստատու — ինաւած էին որ խեղճ գիւղացիին չէ կըցած շունչը բաշէ։ Փողիկ ուժը Բալասան ա — դան գիւղին մէջ դարձուցած է «անթաղ թաղաւոր»։ Աշխատաւոր գիւղացին եւ ա — նտուրը Բալասան աղային Համար Հաւա — սարաքոր են։

Պոռչեանի կերտած տիպարները ընդ — Հանրայնի մարդիկ չէին, ալլ դասակար — գի ներկայացուցչներ, իրենց պահանջ — ներով։ Միկիդան Մարտն, տանուաէր Ուղաթն, Տէր Սուրբաբար, Տանաւ Գորոն — նին լաւագործողներուն յատուկ ընդհա — նուր դիմելով՝ աչքծակութեանը, եսա — պաշտութեանը, դատմութեանը, երկե — րեսութեանը, նման են իրարու, սակայն տարբեր են իրենց անհատական ցայտուն ատանձնայատկութիւններով։

Պոռչեան իրեն յատուկ խորթախա — ցութեանը, կըցած է ցոյց տալ գիւղական ցեցերու սերտ կապը ցարական իրանա — կալութեան (Բիւրուրբարի) ներկայացու — ցիւններու հետ։ Օրէնքի մարդիկ այնպիսի արարալ կ'ազդեն գիւղացիներուն, որ ա — նտը կը սարսուան ամենափոքրիկ ներկա — յացուցիչներէն առգամ։

Մեծ վարպետութեամբ պատկերելով գիւղի իրական վիճակը, Պոռչեան իր աշ — խարձարայնացքի առձանափականութեան պատճառով չկրցաւ ցոյց տալ թշուառու — թեանը գուրը գալու ճշմարիտ ուղին։ Բայց իրատեսութեան ուժով ցոյց տուաւ աշ — խատաւոր գիւղացիին դժգոհութիւնը տի — րող դատակարարութեան ցեցերու դէմ, որ յանալի վրամած էր քաղաքական բողոքի։ Գիւղացիները Հեղեցիւն կուրան այն դի — տակցութեան թէ պէտք է միմեանց օգ — նեն» «Որ գեղը կանգնի, գերան կը կու — րի»։

Ականաւոր բանաստեղծ Ա. Իսահակ —

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼԱՐԱՐԱՆԸ

ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՊԱՅԳԱՐԸ ԵՒ ԳՐԻՍՏՈՆԵՆՈՒԹԻՒՆԸ

Համազգայինի հերթական լարարն տեղի ունեցաւ Փետր. 13ին, Բէժանի վեր — նայարիւր։

Նախագահ՝ Մ. Պարսամեան ներ — կայացուց օրուան դասախօսը, պատուելի Միսիսեան որուն նիւթէն էր «Դասակարգային» պայշաբը եւ քիթստնէութիւնը։

Պատ. Սիւլեան.— Դասակարգըր պայշաբը իսկապէս այժմեան Հարց մըն է, թէ եւ ան մեր օրերուն յատուկ երեւոյթ մը չէ, քանի որ ծնաւ ԺՀ. դարուն եւ ուռնացաւ։ Միանալով վերջին 30 տար — ներու դէպքերը Հաստատեցին թէ պայ — քարը միայն նիւթական չէ, ալլ եւ բար — յակաւ, եւ ունի ինքզնուրին Հանգա — մանք։

Դրամատիկական եւ բանուոր դասա — կարգին այս պայշաբը օրէ օր կը ծաւալի անինայ՝ նորինիս կղաքայնային կը դառ — նայ։ Աշխատանքի արդի ձեւին տակ, բանուորը շատ ձայն չունի իր աշխատանք Հաստատութեան մէջ։ Ան իր աշխատանքը կը ծախի, իսկ գործատունը ալ կ'ուզէ շատ աշխատեցնել ու քէլ վճարել։ Գործարանա — տերեր կը կարծեն թէ կարելի է երկու կողմի լանքեր ներդաշնակել փոխադարձ Համաձայնութեամբ, որ յոյսով պիտի բերէ զօրծի բարգաւաճում։ Իրականին մէջ, գործին բարգաւաճումը չի նշանա — կիր թէ բանուորին օրականն ալ նոյն Հա — մանատութեամբ կ'ուրեշայ։ Հետեւեալը գործարուր։

Միսնասայի մէջ առաջին գործարուր տեղի ունեցած է 1550ին, Լիւրի Թուրքի գործարանին մէջ։ Ընկերարական զաղա — փարները որոշ աղքեցութիւն ունեցան։ Ստնը էին որ գործարուրին Հասկեցին թէ չարք ուժ մըն են թէ իրենց պայ — քարը տեղական չէ ալլ տիեզերական։ Հարց կը ծագէ թէ ինչ պէտք է ըլլայ ե — կեղեցիկն դիւրը այս պարագային մէջ։

Բիւրատնէութիւնը որոշ դիւր մը չաւ — նի այս Հարցին շուրջ, որովհետեւ առա — ինչներու Ժամանակ չկային աղպիսի ընդհանրութեան, որով ան կ'մնայ միայն թե — յաղորդի դիւրին մէջ, Եթէ իր ծանր լը — սեն։ Տեսակետ մը կայ որ կընդունին թէ Եկեղեցին պէտք է չեղոր մայ։ Սակայն ինչ կ'իշխ կրնայ ունենալ իր չեղորութիւ — նը երբ իր գաղափրներ մաս կը կապման մէջ կամ միւս կողմին։ Անշուշտ չենք կրնար ծալլապաշին նստիլ։ Ինչպէս կա — րելի է չեղոր մնալ, երբ մարդիկ իրար կը բոլկուն։ Այլ պիտի նմանք սենեակին մէջ փակուել, երբ դաւաքին տունը բռնե — կած է, առանց ուսումնու որ կարել կրնայ մեր տունն ալ հրդ ճարակ դարձնել։ Մա — նակցութեան զաղափարը պաշտպանող թերթ մը կը Հրատարակուի արդէն Քրիս — Թիւմիզով Սախալ անունով։ Այլ Հոսանք — քին տեսակետով, դասակարգերու պայ — քարը Հակաքրիստոնէական չէ, սակայն գործածուած միջոցները պէտք է մաքրել եւ անկեղծ ըլլան։ Չուտ ընկերային եւ նիւթական չէ պայշաբը ալլ եւ հոգեւոր։

Հանան կը գրէ Պոռչեանի մասին, — «Ամբող — րական մարդ էր, տէր Հաստատուն Հա — մոզմունքներ։ Ուսըր պատկերաւոր էր, Ժողովարական ոճերով, դարձածնե — րով, առանձնելով Հարուստ։ Ինձ թոււ — րէ թէ հողի ուժով լցուած Ժողովուրդն է խոսում իր դարաւոր աշխարհազոյցողու — թեամբ, կենսահայեցողութեամբ»։

ԱՐՇԱԼՍԻ ԲԱՐԱՅԵԱՆ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼԻՔԻ կացութիւնը մեծ մասնադուրիւն կը պատճառէ Անգլիոյ: Զբոյնի խնդրքն Արարապիւոյ նոր կուտս — կապէն մարեալ Սիւնէ, որպէսզի յետս — ձգէ իր մեկնումը, խորհրդակցելու: Հա — մար: Մտաշարը բաջմանաթէ Միջին Ա — րեւելիք գործերուն: ՝ Հոն մտաւայած է 1914—18ի պատերազմին եւ հրամանատար եղած է 1939—45ին:

ԵԿԻՊՏՈՍԻ վարչապետին աջ թեւը, ղեղ. Լաաբը, ձախնափելու ճառ մը խոսե — րով, պահանջեց որ անգլ. զօրքը Սուէզէն հեռանայ անմիջապէս եւ առանց պայման — նի: « Եգիպտոս սակարկութիւն պիտի չկատարէ իր նուիրական իրաւունքներուն համար: Այն ազգից որ կը սակարկեն ի — րենց ազատութիւնը պիտի մնան գերու — թեան տակ: — Համաձայնութիւն մը կ'ընդունուի Գահրէի մէջ, ամերիկեան օդ — նութիւն ընծայելու համար Եգիպտոսի: Ամերիկացի մասնադրութիւն կը քննէ երկ — րին պահանջները:

ԱԶԳ. ՁԻՆԱՍԱՆԻ դիկտատորը, զօր Զահեդ-Քալ-Եթ Բաթըր. 23ին չեղեալ հրո — չախեց 1945ի ռուսաշինական զաւթանքը, որուն համաձայն երկու կողմերը յանձն կ'առնէին որեւէ զինակցութիւն չլինելու միտքին դէմ:

ԼՈՆԴՈՆԻ խորհրդային դեսպանը, Կորոմբօ, 90,000 սթերլինի չէջ մը յանձ — նեց Զբոյնի, վերջին ողորդմաներուն դո — չեքուն համար:

ՊԵԼՃԻՆԹ Թագաւորը Պրիւսէյ վերա — դարձաւ հօրը եւ խորթ մօրը հետ: Կայա — րանը կը գտնուէին հարիւր հօգի: Այս առթիւ ըսաւ թէ մամուլի պայքարը կը վնասէ ազգ. համերաշխութեան:

ՆԱԽԿԻՆ ԿՐԻՍԿԱՆ, ՆԱԽԱՐԱՐ Ժան Զէյի սպանութեան դատը տեղի ունեցաւ Լիւնի զին. ատեանին առջեւ: Գլխաւոր ամբաստանաւոր, Եարլ Տրոյէ, նախկին սպիւրիչ, խոստովանեցաւ թէ չնչոք անգամ զնոյակ պարպեց եւ նախարարին դիակը նետեց հողիկոյ մը մէջ: Ոճաղործներէն մէկը սպաննուած է, երկուրը փախած են: Վկաներուն մէջ կը գտնուէր Պ. Էռիօ: Վերջը պիտի տրուէր երէկ:

«ԲԱՐՍԻՄ»ՆԵՐՈՒ տէրերը 20%էն ա — ւելի օտար շաքարավարներ պիտի չկրնան դորձածել Մէյի նաճազին մէջ:

10,400 ԴԱՍԱԽԻՔՆԵՐ ընդհ. ներուժ պիտի տեսնան Անգլիոյ մէջ, էլիզապէթի Թագաւորութեան առթիւ:

ՄԱՅՐ ՄԸ ԱՆՃԱՍԱՊԱՆ եղաւ երեք զուակներու հետ (9 եւ 4 տարեկան եւ 9 ամսուան), կապի ծորակը բանալով: Մի կ'սեննակ ունէին Փարիզի 20րդ թա — դամարին մէջ, 4X4 քառ. մեթր տարա — ծութեամբ: Բնակարանի տաքանային ա — մէնէն եղերական ղէպերէն մէկը...

ԻՍԻԻ ՄԵՋ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Զա — ւարեան» Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Սաչի, Նոր Սեբուռնի եւ զարգիչ հոգաբարձութեան, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3,30էն մինչեւ կէս գիշեր, Խը — րեմեան զարգիչն մէջ: Կը նախադա — չէ ընկեր ինքնի ՄԿՐՏԻՋԵԱՆ, կը խօսի ըն — կեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մաս — նակցին Իսիի երգչախումբը ղեկավարու — թեամբ ընկեր Ս. Յովսէփանեանի: Կ'ար — տասանին ընկերները Արիս Գարայեան եւ Եղիա Սերոբեան: Կ'երգեն Օրիորդներ Եաթէ Պէնկեան եւ Սրբէյի Եահինեան: Հանդէսէն վերջ խնջի: Ծոխ եւ մտաշելի պիւնֆէ: Մուտքը ազատ է:

ՎԻՆԻՆ ՄԵՋ Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի կողմէ, շարքի երեքշաբթի ժամը 9ին, «ՕՏԱՅԻՆԵԱՆ» ակումբը: Կը խօսի ընկեր Մ. ՄԻՐՁԷ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է: ՏԵՆԻՆԻ ՄԵՋ

Տօնակատարութիւն խնջոյք նախա — ձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, այս շաբաթ, ժամը 20,30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Այս առթիւ Փարիզէն հրաւիրուած են Ընկ. Բենու (սրբնոյ) եւ երգչուհի Բե — րեմեան, որոնք պիտի նուագեն հայկա — կան, կովկասեան պար եւ ռուսական ե — դանակներ: Պիտի ըլլան նաեւ նաեւ կող — կասանան պարեր: Կը շարիւրտին չըմանի բոլոր ընկերները: Ծոխ պիւնֆէ: Մուտքը ազատ է:

ԵՐԿՈՂԱՆԻՆԻ ՅԱՅԿԱՆՈՒԹ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ
Salle Gaveau, 45 - 47 rue la Boétie,
Կիրակի 1 Մարտ, ժամը 17ին
Դիւն 100է 600 Քրանք:

ԱՐԵՒԻԱԳԱԼԻ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ
ՊՕՄՈՆԻ ՄԵՋ

ՄԱՐՍԻՆԵ — Պոմոնի Թաղ. Ուր — հուրը կը փութայ ծանուցանել թէ՛ Արե — նազալի հոգեգոյլ արարողութիւնները տեղի պիտի ունենան Մ. Քր. Լուսաւորիչ նկերգչույ մէջ ամէն հինգշաբթի առա — շուկաները ժամը 9էն սկսեալ, իսկ կիրակի օրեր՝ յետ պատարագի՝ ժամը 10,30ին: Կը մասնակցի Դպար Դաք:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԵՍ
ԳՈՀԱՐԻԿ ԴԱՋԱՐՈՍԵԱՆԻ
Մայ Եփեմ - Փլէյէլ, Մարտ 10ին հինգշաբթի
Իրկուս: Մամբամանուրիւնները յաջորդով:

ՓԱՐԻՋ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբուռնի «Ահարեան» խումբի դասախօսութիւ — նը այս շինջը. ժամը 21,30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 իւն աը Ռոզվիլ, Մէթրո Գատէ: Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿԱՆՈՒՆԻ: Երբ « Գեղամիտայ պարտուրեան պատմութեան — րը արեւելեան ճակատուն: Հայերէնի դասերը ժամը 20,15ին:

ՃԻՐՆԱՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՄԵՆԻ շաբաթա — կան հաւաքոյթը այս Զորեշարքի երե — կոյ, ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վեր — նալարի: Կը բարոնակութիւն Պ. Գ. Ճիւ — մէճեանի զինուորային եւ վիճարարին ին — ները: Երբ «Քննալսյալ տեսութիւն հայ գաղթաշխարհին»: Մուտքը ազատ է: ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵԱՆ

Հաճոյքի Հայր. Միւրիթեան մեծ պա — րահանդէսը Մարտ 29ին, Սկըլը Միլիթե — րի սրահներուն մէջ: Կը խօսի ընկեր ՄԱՐՍԻՆԵ: — Կամ. եւ Ռազմիկներու Միւրիթեան հանդէսը ի պատիւ Պ. Ե. Տի — րան Թէքէեանի Մարտ 8 ժամը 15—20, Սալ Բոյպէս:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԲԵՃԱՍԱՆԱՆԸ
Յր. Կապուտ Սաչի Փարիզի Մ. Տիւ — ղին թէյասեղանը՝ ի պատիւ 11 Յունուար պարահանդէսի մասնակցող օրիորդնե — րուն եւ պարուորդներուն՝ այս Եր. օր ժամը 15,30ին Սալ Վոյթէլի մէջ, Փլաւ աը 10 — տէնին:

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները: «ՎԱՐԴԱՆԱՆՅՈՐ ՄԱՐՍԻՆԵՆԻ ՄԵՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարտիկի Հայ Արեւոյշներու եւ Արիներու միութեանց, այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մարցինոյի մէջ:

Կը նախադաճէ Պ. ՅՈՎՁ. ՀԱՅԱ — ԳՈՐԾԵԱՆ, իր բանաստեղծ Պ. Տ. Փի — ԲԱՆԵԱՆ: Բացում՝ Ն. Ետրեմիկի «Նո — րահաշող»: Ոմերգները, արտասանու — թիւները, շուեսական մարզանքներ, բրդերը: Պիտի նուագեն Օր. Ա. Ալիւ — նամ, խմբակաւորութիւն Մ. Մարցինոյի եւ Էօմ. Փիլիսեմ, խմբակաւոր՝ Հ. Պա — լայեան: Պիտի ներկայացուի «Աւարայրի Արծի»՝ ի տեսարան մը: Բարեկենդանի ռուսկոս թիւն, տոճիկ պարեր եւ անա — կերակներ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է
SALLE GAVEAU
45 իւն աը յա Պոլսի
Երեքշաբթի 17 Մարտ ժամը 2ին
Փարիզի Սեփոնիք Ընկերակցու — թիւնը ղեկավարութեամբ ՄՈՒՍԻ ՅԻԻ — ԵՐԼՆՈՅԻ եւ մասնակցութեամբ դաշնա — կահարուհի

Օր. Վերուիլի՝ Ճիւնեանի
Երեք օրնիւ թիւ դաշնակի եւ նուագա — խումբի Պաի, Ետման, Իւպո:
Տոմսերու գին 200էն 400: Դիմել՝ սը — րաւը, Տիւանի Ժոմ, Դրասուն Պարամ — եան եւ Կարլի Երկունք՝ 10 իւն Միւն — մէնի:

ԱՐԱՔՍ
ARAXE
ՄԱՆԿԱՎԱՆ
ՊԱՏԿԱՆԱԳԱՐԻ ՊԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ
Կը երաժարեալութիւն ամիսը 3 ամսով
Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարի — կան ծրարս 1000 Քր., Արտասանման 1400 Քր.:
Հաջգէ — N. HOVHANNESIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)
Tél. Tru. 47-48 C. C. P. Paris 7065-15
Դիւսիօ — Հայերէն թերթի ծախողներու քով՝
30 Քրանք թիւը:
Լոյս տեսաւ 6րդ քիւր:

ԱՆԱԳՈՅՆ
Կերպարանաւոր եւ Զոնիւրիթիւր
Կը ԳՏՆ ՈՒՆԻՆ
Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Լուսագոյն տպարան ամենաշուտ գնով:

DRAPERIES
FOURNITURES POUR TAILLEURS
VETTER
(Ets. FERZBACHIAN)
34, Rue Tapin-Vert, MARSEILLE
MANUFACTURE DE VETEMENTS
Hommes - Jeunes - Gens

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼԵՐ ԶԱՎԱՏՐ

ԵԳԻՊՏՈՍ ՊԵՏԻՍ ՄԻՆԱՅԵ...

Ինչպէս դրած էինք, Ջորջիւ լարուած ուղարկութեամբ դր հետեւի Միջին Արեւ — ւելքի անցուղւորման: Այս մասնագետ — թեան էր որ պիտի դրուէր Աստղաբանի նոր կուսակալը, մասնաշխարհի, որպէսզի մասնակցի Եգիպտոսի հետ կառարարուած քանակականութեան:

Ամենամեծ զօտարկութիւնը Սուէզի ինքնին է: Իրպէսինքն կը կարծեն թէ այդ երկրէր պիտի մասնակցի Միջին Արեւել — քի պաշտպանութեան, եթէ անդէ՛ր զօրքը անպայաղ հետեան ջրանցքին: Մ. Նա — հանգանքն ալ կ'ուզեն որ արագօրէն կար — դադրուին այս խնդրը եւ ուրիշ ատկաւե զէնքեր (Իրանի քարէղ եւն.), որպէսզի նոր վարչութիւնը կարենայ ճշդել իր քա — դաքական եւ տնտեսական դերքը, որ մեծ կարեւորութիւն ունի Անգլիոյ համար:

Վերջին լուրերու համաձայն, Լոնտո — նի մէջ կը մտածեն Սուէզի անդէ՛ր զօրքը փոխարեւ Միջին Արեւելքի ուրիշ մէկ կէտայ վրայ, օրինակ՝ Կիպրոս, ուրիշ կարելի է պաշտպանել Սուէզի շրջանը: Այդ պարագային զինուորները եւ սպա — ներն ալ աւելի նպաստաւոր պայմաններ — րու մէջ պիտի ապրեն. մինչդեռ այժմ շրջապատուած են թշնամի ժողովուրդով մը:

Մատեալ Սլիմը քանազանը նշանա — կելով, Անգլիա կ'ուզէ պաշտպանել թէ իր նպատակն է վերջնապէս լուծել Սուէ — զի զէնք: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ մասնաշխարհի անուանումը լաւ տպւորու — ւթին գործքն Գահրէի մէջ: Մատեալ Սլիմը, որ 1950ին արդէն մասնակցած էր քանակականութեան, նաեւ փառայի դաւ — լինին օրով, կորովի եւ կարուկ, բայց եւ ուղղամիտ եւ հարաւորութեամբ մը որ — շառաւոր ձգած է: Դեռ աւելին, — Գահր — րէի մէջ այն համաձայն ունի թէ Սլիմ համաձայն է պարագելու անդէ՛ր զօրքը: Ու — րեմի, կը հետեւի թէ Պ. Իորն փորձ ուղ — արագէտի մը ետին պատասխանելով, կ'ու — ղէ պաշտպանել իր քաղաքականութիւնը: Այս առթիւ նշանակալից կը համար — ուն նաեւ Փաքիստանի արտ. նախարարին այցելութիւնը: Լաւատեսներու կարծի — քով, հետզհետէ ձեւ ու մարքին՝ կ'առնէ իրաւական երկրորդութիւնը. համարժեքը Միջին Արեւելքի մէջ, երկրները օրոնք Արեւմուտքի կապուած են Թուրքիոյ մի — ղոցաւ:

× Ուաշինկթընի մէջ համաձայն չեն եւեւար թուրքը թէ՛ Ալի Իսման ձգլէտիչ — ան տեսակէտին թէ Մոնթրէալի պայ — մանագրերը զուրկ կ'աւոր մըն է եւ պէտք է չեղան նկատել: Ուաշինկթընից այդ պայմանագրերը կը նկատեն լաւագոյն մի — ջոցը՝ Թուրքիան պաշտպանելու համար իւ. Միւրուսեան ճշուտին ղէմ: Ուրեմն յարմար չեն դատել չեղան հռչակել կամ փորձել ներդրուելու պայմանագրերը (ճարտանէլ եւ Վոսիփո):

ՁԻՆԱՐԱՆ մը պայմանաւ Սուէզի մէջ (Փարիզ): Մէկ հոգի մեռաւ, 13 հոգի վի — բարւորացան:

ՓԱՐԻՋԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԿՐՈՆԱԿԱՆ
ԸՆԿԵՐԱՎՏՈՒԹԵԱՆ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՆ
ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Երեկ Փարիզի եկեղեցիէն ստացանք գեղեցիկ մը, հետեւեալ բովանդա — կութեամբ.—

Արեւմտ. Եւրոպայի Հայր. Պատուի — րակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Սերոյի Մ. Վ. Մանուկեան Փետր. 22ին կերակի ժա — մը 20ին Փարիզի մենիցաւ, օղային ճամբով Եւրոպայէմ, իր տեղեկագիրը ներկայացնելու համար հարաւային Ամե — րիկա կառարած իր ուղեւորութեան եւ Ս. Աթոռին ի նպատ ըրած հանգանակու — թեան մասին: Փարիզ պիտի վերադառ — նայ Մայրակալարդէն առաջ: Իր նախադա — հուծեան տակ շուրջաւորած ժողովի մը մէջ, նկատի առնուեցան այն դիտող — ւթիւններ եւ առաջարկները, որոնք եղած էին ուղղակի կամ մամուլի միջոցով, բա — րեփոխելով ծրագիր—կանոնագրի շուրջ:

Մեր քաղաք տեղեկութիւններուն համաձայն, կան ուրիշ թիւադրանքներ ալ որոնք պիտի հրատարակուին մամու — լի միջոցաւ:

Առաջնորդին վերադառնալէն ետք, նոր ժողովի մէջ պիտի քննուին այսու — հետեւ ըլլալիք առաջարկներն ալ եւ բա — րեփոխելով ծրագիրը կանոնագրեր վերջ — նական ձեւ ստանալով պիտի ներկայա — ցուի արտակարգ ընդհ. ժողովին որ պի — տի հրաւիրուի 1953 Մայիս 10ին:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱԶԱՆԳԻՆԻՐՈՒ արտ. նախարա — րը, Յ. Տարլը գեղեցիկաւ ստալով Մերս — կոյտի Տալլը, ըսաւ թէ միջազգային կապութեան մէջ չէի տեսներ որեւէ նշան որ յոյս ներշնչ խաղաղին կրճատուել զին — վարիքին եւ արտաքին օգնութիւնը: Խ. Միւրուսեան ճշուէր նոյնքան մեծ է որ — քան եղած է ցարդ եւ կրնայ շարունակ — ուիլք: Եւսար գաղտնի ըլլալով, թիւրթերը չեն կրցած ուրիշ մանքամանութիւններ ստանալ: Կարգ մը ծերակառնականներ կ'ուզեն կէս առ կէս կրճատել 7000 միլիոն տոլարի վարկը կամ 5000 միլիոնի իշեցելը:

ՄԱՌԵԾԱԼ ՌՈՒՆՏԵՐԻՆ, որ Հիթլէ — րի ամենամեծ զօրավարը կը համարէր, մեռաւ Հանովրի մէջ: 77 տարեկան էր եւ վարքը 1939ի արշաւանքը, լեհական բա — նակը խորհրդակցով 17 օրէն: Իրագրէներ կը հաստատեն թէ համակիր չէր նացիա — կանութեան, բայց ինքնագրաւոր չ'ու — մաններու: 1940ին ընդհ. հրամանատարն էր Գեմանիոյ արեւմտեան բանակին եւ ճնշեց անգլիաֆրանսական ճակատը միւս — չեւ Մանի ամբերը: 1941ին Խ. Միւրուսեան վրայ քաղելով դրաւեք Գինը եւ Սլուր — վը, բայց հակառակ ըլլալով աշնան Մոս — կուս գարնելու ծրագրին, հրաժարեցաւ: 1942ին իրեն յանձնուեցաւ արեւմտեան ճա — կատին հրամանատարութիւնը, իսկ 1944 Յունիսին ճակատեցաւ դաշնակիցներուն ղէմ, երբ զինուոր կը հանէին Նորմանտիոյ մէջ: Ինչ նահանջել կ'ուզէր, բայց Հիթ — լէր միջոց եւ պաշտպանիկ ըրաւ չիքը — չէկ ամիս վերջը: Ետա չանցած նորէն պաշտօնի կոչեց, որպէսզի վարէ Առաջին

Վեցանուր ժողովը հունի մէջ

ՅԱՐԱՆԱՍ ԿԸ ԲԱՐԵՓՈՒՆԵ՛ ԻՐ ԵՐԱԳԻՐԸ

Եւրոպեան բանակի վեց զինակիցն — րը, — Յանաս, Իտալիա, արեւմտ. Գեր — մանիա, Պեւիա, Հոլանտա եւ Լիւքսեմ — պուրկ իրենց արաւարեւ նախարարներուն միջոցաւ կը քննեն օրակարգի խնդիրն — րը, Հնոմի մէջ:

Ժողովը բացուեցաւ Բէ. օր, զինչաւս նպատաւար Միջնորդութի մը մէջ: Ն. Ե. Հերբուտի թղթակիցը կը հետադրէ թէ ծրանաւ հաւանած է վերամշակել իր ծր — ագրերը, դիւրացնելու համար եւրոպեան քաղաքի դաշնագրին վաւերացումը: Այս օրոյումը արուած է մասնագէտներու յանձնախումբի մը մէջ, ուր կարգ մը հարցումներ ուղղուած էին ծրանալի պատւիրակին:

Արտաքին նախարարներու ժողովը սկզբունքով հասանութիւն յայտնեց Հո — լանտային ծրագրին, որ կը տրամադրէ մաքսային միութիւն մը հաստատել վեց զինակից պետութեանց միջեւ: Յետոյ քննելին եւրոպեան բանակի ներկայ նա — խագիծը, բաղդատարար սերտի միւր — լորտի մը մէջ: Տարթ. Ատրնաուրը, որ չի ծածկեր իր ընդդիմութիւնը ֆրանսական ծրագրին, հաւանեցաւ մնալ միջեւ ուր — քան: Այս առթիւ նոր խոսակցութիւններ պիտի ունենայ Իտալիոյ վարչապետին հետ, որ կ'ուզէ իրեն միջնորդ ծառայել ծրանալի եւ արեւմտ. Գերմանիոյ միջեւ: 250,000 ՁԻՆՈՒՈՐԵՆԸ ՀԻՒԼԼԱՎԱՅ

ՊԱՏԵՐԱՍԻՒ ԿԸ ՎԱՐԺՈՒՄԻՆ
Հիւս. արեւմտ. Գերմանիոյ դաշն — կից զինուորներուն անդխացի հրամանա — տարը, գր. Կէլլ, Բէ. օր յայտնեց թէ 250,000 զինուորներ հիւլեւան պատու — րագրի մարզանքներ կը ստանան լալսո — րէն:

× Զօրավարը որոշէ քանակաւորման (հիւսիսային) կը բաղկանայ երեք անդէ՛ր զօրավարութիւններէ, ինչպէս եւ պերիական, հոլանտական, քանիական եւ նորվեկիան զինուորներէ, միեւնոյն ատեն պարզեց — մարզանքի ծրագրին, որուն չնորէն Ամե — րիկացիներ իրենց հիւլեական զաղտնիք — ները կը յայտնեն իրենց եւրոպացի զինա — կիցներուն:

Այս տեղեկութիւնները հաղորդեց մամուլի ատուիքի մը առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Տիւսէլտորֆի մէջ: Ամերիկացի մանագրայիններ խուճեք կ'օգնեն Հո — նոս անդէ՛ր բանակին, ինչպէս եւ ուրիշ ազգերու պատկանող զօրացուցիչներ, Գերմանիոյ մէջ: Այս բոլոր զինուորները լալս վարժութիւններ կը ստանան հիւ — լեական զինները գործունեութեան, ինչպէս եւ ինքնապաշտպանութեան միջոցներու մասին: Զօրավարը այս առթիւ հաւաս — տեց թէ որոշ քանակութեամբ հիւլեական զինքեր ունին իրենց տրամադրութեան տակ: Այդ զինքերուն մէկ մասը անդէ՛ր — քան թէ որոշ քանակութեամբ հիւլեական ուսմը ունի, յարմար նշանակէտի մը ընտ — րութիւնը մարտը մը խեղէն իր չէ՛ եւ կրնայ մեծ տարբերութիւն յառաջ բերել մեծ ճակատամարտի մը մէջը:

Զօրավարը շատ լաւ կը գտնէ Գեր — մանիոյ մէջ բանակած 100,000 անդէ՛ր զին — ուորներուն վիճակը:

× Մ. Նահանգներու ներկայացու — ցիները խիստ զգուշիկ ժողով մը գու — մարեցին երէկ Պոնի մէջ (Գերմանիա), քննելու համար Պերլինի խորհրդային շրջանի թշուառ վիճակը:

Վերջին հակալարձակութիւն (1944 Դեկտ.), ինչ որ արդեալի կ'ըլլէ մը յանդեցաւ: Գարտաթիւնէն վերջ երեք տարի բանտա — կաւած մնաց Անգլիոյ մէջ, առանց դատա — ւոյնու:

(Լուրերու շարունակութիւնը կընթաց Գ. էջ)

ՆԱԽԱԿԵՐ ՊՐԱԶԻԼԱԲԵՆ

ՀՈԳԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱՍՈՒԿԻՍ

Տարակալան գիտելիքներ

ԱՌԱՍՁԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԵՐԹՐԸ

ԵՒ ԱՌԱՍՁԻՆ ՀԱՅ ԳՊՐՈՑԸ

ՍԱՆ ՓԱՒԼՈՒ (Շար. «Յառաջ»-ի Փետր. 20-ի թիւէն) .—

Ինչպէս տեսանք Պրազիլիոյ Հողին վրայ կազմուած անդրանիկ միութիւնը կը կոչուէր Հայ Կարմիր Ուռ, որուն կը յաջորդէր Հայ Բարեգործական Միութիւնը, յետոյ Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը: 1924 ինկու.ին մաս մը Պրազիլիա ծնած երիտասարդներ ըով ըովը գալով հիմը կը գնեն Հայ Մարմամբարդական Միութիւն մը, որ կ'ունենայ բեղուն գործութիւն: Զիշդ նոյն օրերուն ուրիշ խումբ մը երիտասարդներ, գերթէ լամ-րողութեանը նորեկներէ, կը կազմեն Հայ երիտասարդաց Միութիւնը, իբրեւ նպատակ՝ «ստատիկ, դարմաթիկ երիտասարդութեան մտաւոր, բարոյական եւ ֆիզիկական զարգացման»: Կը կազմակերպեն հանգիստ երեկոյթներ, Կարգաւանդ տօնաւարութիւնը եւ հանգանակութիւն մը: Երեսփոխ աշխատանքներուն համար, գլխաւորութեամբ Հայի Կարգաւանդի, Տիգրան Աւագանի (երկուքն ալ Վանքի) եւ Արեւ Սարգստեանի (Ալեշիբերդ) ալ:

Այս երկու միութիւններն ալ կարճատեւ կեանք մը կ'ունենան 25-3 տարի: Լուծուած երիտասարդաց Միութեան անդամները աւելի ընդլայնելու համար իրենց չլքնաւոր՝ ընկնալ «Երիտասարդ» բառը, կը հրաւիրեն ընդհանուր խորհրդակցական ժողով մը եւ կը ստեղծեն «Հայ Գաղթային Միութիւն»ը, ստեղծապետութեամբ Տոքթր. Գրիգոր Ենդադարեան եւ, առնադրութեամբ Տիգրան Աւագանի, իբրեւ նախագահ հրաւիրելով հին Հայն իրեն Պ. Վահագմ Քէօթէկճեանը: Իրենց ստալին ձեռնարկը կ'ըլլայ կազմակերպել տղանաղէ մը 1927 Հոկտ. 10-ին, ի յիշատակ ազգ. հերոս Անդրանիկի: Օրուան բանախօսն էր Գիւտ եպիսկոպոս:

Հայ Գաղթային Միութեան կազմութեան օրերուն, Սան Փաւլոյի մէջ կայ՝ մուսուէ համէ Հայ Երիտասարդաց երեկոյն միութիւն մը, գտնադրան հասանքներէ: Կանոնադրեւորաբար մէջ կը կարգադրուէին ստորիք. «Ա. Կանոնադրեւորաբար վարակացնել տալ կառավարութեան, Բ. Հայկական եռագլխոյ բոլոր Հայկական համալսարաններուն ազատօրէքն պարտաւորութիւններ ձեռք բերել, Գ. Կանոնադրեւոր մը բնաւարարել «Եռագլխո» առնուով, Դ. Գրադարան կը կազմել, (Միութեան անդամներու նուիրատուութեամբ 94 գրքերով զարգարանի մը հիմը դրուած էր), Ե. Միութեան երգչախումբը կայ՝ մէկ դեկտեմբարի թեան դարձ յոյնմոլով Տոքթր. Վահագմ Միտանանի (նսիկ Էրզրումցի ու ներկայիս կը վարէ Արեւիկեան երիտասարդաց Միութեան» երգչախումբը, (ամէն կիրակի ժամը 18ին երգչախումբը կը յանգ Պրազիլիոյ անթիլի կապիտէն, Հայտնու լաւագնացու կէս ժամ՝ ուսն ու միջոցն):

«Եռագլխո» Պրազիլիոյ Հողին վրայ յոյն տեսած անդրանիկ հայ թերթին է եղած 30 տասնթիւ, երկայն. , 20 սանթիմ. լայնոյն՝ թեամբ, 24 էջեր բաղկացնալ, ձեռքով գրուած եւ խմբարտիպ, խմբագրութեամբ յոյն Տոքթր. Վ. Ստանիսլանի (ստամբուլ) : Իրենց ստալին հանդէսին հոգեւոր ձուլի Գաբրիէլ Քէ. Սամուէլեանի կ'օրհնէ Հայի: Եռագլխոյն որուն գործած՝ ծուծիւնը հայի. հասարակներու մէջ պաշտօնապէս արտօնուած էր սոցիալական կառավարութեան կողմէ: Հանգիստ կերպով ու հալի: դրոշմի նուիրուած տօնաւարութեան մը հանգամանքը կը ստանայ 1927 ինկու. 11ին:

Փարիզի շրջանը ընտանեկան պարտեզներ ունեցող Հայեր միշտ յուսախար կը պնդեն թէ պատիւան չի յաջողիր հնո, թէ Ծրանայի Հողերը մէջ հայրենի հողերուն ու մը չունին եւն: (Հողերու տարբերութեանց եւ արգասաւորման մասին պիտի խօսիք յառաջիկային): Միայն է ալը կարծիքը, ջանքի հնո ուր լուիկը կը հասունանայ աննշանալ կիմայի մը տակ կանխահառ մշակութեան կերպովով, պէտք է որ նոյն պայմաններուն մէջ պատիւան ալ արտադրէ: Դանի մը բարեկամներ խորհրդներու հետեւելով կը յաջողին ամէն տարի լաւաւորին բերք մը հասցնել ծովէն 800 մեթր բարձրութեան վրայ, ուր բնական պայմանները շատ աւելի աննշանակ են քան թէ Փարիզ: Ուրեմն, ոչ թէ Հողին տարբերութիւնն է այլ ջրմուռութեան պակասն է, որ արդեւ կ'ըլլայ այդ տունկին անմասն:

Կէս բարեխառն կիմայի մը տակ, շափաղագջ բարեբեր Հողի մը մէջ իսկ եւ թէ անուանով 25-30 ստորիկան ջրմուռութեան պահանջող բանջարեղէններ տնկելը, ամառը կարճատեւ ըլլալով բերքը տկար կը մնայ: Միկայն այդ պարագային մասնաշաղկապներն միջամտելով կարելի է տկարը զօրացնել:

Պատիւային մեծապէս կը մնասն չուր, Հողին բնական խոնաւութեան ու զարնան եւ աշնան ցրտաշունչ դիւրեւերը: Բացի ճախճախոտ, կաշային ու կաշային հողերէ, ընդհանրապէս կը յաջողի միւսներուն մէջ: Բայց նախընտրելին սեւ հողն է:

Փարիզի կիմային աննշանալ կողմերն իսկապէս աննշան, պիտի յանձնարարեմ հետեւել կանխահառ մշակութեան, այ՝

«Եռագլխո» ամառադրը շարունակարար կը հրատարակուի մինչեւ 1931, լման չորս տարի: Միութեան անդամներուն թիւը կը հասնի մինչեւ 60ի: Կամպ կամպ կուսակցական ճեղքեր կը բացուին Միութեան մէջ: Հնչակեանները որոնք մեծածածկութեան կը կազմեն երեք, կը հեռանան Միութենէն, թերթին ամբողջ թիւը թերթիւնը ձեւելով Վահագմ Միտանանի, շարչապէս Տէպէլեանի եւ Գաբրիէլ Թիւրֆէլեանի վրայ: Ի վերջոյ թերթը կը դադարէ եւ Միութեանն ալ կը լուծուի: Իսկ Գաղթային Միութիւնը կը հոգեւորաւորութեան տակ կազմուած Յառաջիկայեանց Հայուհեաց Միութեան օժանդակութեամբ հիմը կը դնէ Պրազիլիոյ Հողին վրայ հաստատուած առաջին հայի դպրոցին: Միութիւնը գործի կը սկսի 1928 Փետր. 21ին 43 անդամուհիներով: Իսկ նոյն տարին Մարտ 21ին, այսինքն մէկ ամիս վերջ կը բացուի Հայի դպրոցը, ուսուցչուհի ունենալով Տէկին Լուսիա Միթթարեանը եւ Օր. Ֆերեհա Գէորգեանը: Դպրոցը կը բացուի միայն 3 աշակերտով եւ հետզհետէ թիւը կը բարձրանայ 100ի: Կանանց այս Միութիւնը դպրոցի հոգաւորութեան թեան զուգընթաց կը տանի ուրիշ ազգաւորաւոր աշխատանքներ, բայց ինչպիսի իրմէ առաջ ծնած միութիւններ, այս միութիւնն ալ կը սկսի տկարանալ, նախ քան իր լուծումը: Գրպէպիլ յայտնալ գտնահարութեամբ հաստատուած իրենց դպրոցը չլիակուի, բանակցութեան կը մտնէ Մարտի Հայը: Միութեան հետ որ այս շրջանին ձեռքիւ Դուրեան» անունով ուրիշ դպրոց կը ունէր: Կ'առաջարկէ միայնակ զոչը դպրոցները: Միեւնոյն տան նմա-

սինքն եղանակէն առաջ պատրաստելու հերք որոնք Յունիս երթը զօրացած ու ծաղկած ըլլալով, մինչեւ Միտ. 20 օրեւ ծաղկած ըլլալով, պատրաստ մեծագոյն մասը արտադրած կ'ըլլան:

Ինական նպատակաւոր պայմաններու մէջ պատիւան կը ցանեն Ապրիլ 15ին Մա-նի 10: Մինչդեռ երթ Փարիզի շրջանը այդ եղանակին ցանուի հաշիւ Յունիս վերջը ծաղկելով ակնկալուած արդիւնքը չի տար: Անուշտ կը հասկնաք թէ ամառնային տաքերէն առաջ Յունիս 15ին պէտք է ծաղկած ըլլայ, պատրաստ արտադրելու:

Այս տունկը կը ծուլուի շրջանին օրուան մէջ պէտք ունի նուազագոյն 20 եւ գիւնները 5, իսկ ծաղկումի առին 30 եւ գիւններ 8 ստորիկան ջրմուռութեան: Այս պատճառաւ է որ շատ անգամ նոյնինքն փափագով ցանուած Հունտեր փոխանակ ծելու կը փոխի Հողին մէջ եւ շատեր այս անխոհմտութիւնը անդադարապէս կը վերադարձնեն Հունտի անդադարութեան կամ առհասարակ պատճառներու:

Պատիւան մանաւանդ կը կիմային դուրս շատ փափուկ ու պահանջուող ըլլալով, զմահածօրէն կ'անի եւ կը կարտօնի մեծ խնամքի: Հունտին ծուլումը մինչեւ ծաղկելը կը տեսէ երկու ու կէս ամիս, որմէ քանի մը օր վերջ պտուղները կը կազմուին: Կանխահառ տեսակներ կ'ընան 8-10 օր առաջ ալ ծաղկել: Ուրեմն մինչեւ Յունիս 1 ստուկի ծաղկումի մղելու համար հրահարային եւ կերտնակներ չըլլան մինչ պէտք է ցանել Մարտ 10ին 15: Ահա հոս է որ լնդիլը կը թաղանայ քանի որ այդ եղանակին վերջոյնեայ ջրմուռութեան կը պակսի մթնոլորտին մէջ: Հնչակեանքը սովորական պայմաններէն չէ՝ զիջով սովորած ենք դիմել արտեսում Հայ միջոցներու — կանխահառ տունկերը արտադրանքի երկարակտունութեամբ՝ կամ ստակիլի տակ արեւին ջրմուռութեամբ: Ա-

կով կը խորքէ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան ստանձնել նոր տարբերակներ դպրոցի հոգաւորութիւնը եւ կը բաշտի, երեք տարուան երգմանաւոր աշխատանքէ մը վերջ, 1931ին:

Այլ շրջաններուն Հայութեան թիւը գաղաւթայ շաղագած ըլլալով կը կազմուի հայը: միութիւններ: Առաջինը Մարտի Հայը: Միութիւնը որ 200 անգամ ունէր 1928ին, քանի որ անգամ լուծուել եւ վերակազմուել վերջ, այսօր կը պահէ ուսանողական դուլութիւն մը: Յետոյ 25-30 անգամներու Հ. Միութիւնը: Մինչեւ 1937 արդիւնաւոր աշխատանքէ մը վերջ կը դադարաւորուի անդրօրմութեան տանց պաշտօնապէս լուծուելով: 1929 Օգոստ. 1ին Յունիս. Գուլամճեանի եւ Պետրոս Էրզրումեանի նախաձեռնութեամբ 33 Սոցիալիստիկ կուլակցութիւն կը կազմուի ՍիւիՀայը: Միութիւնը եւ կը լուծուի եռագլխոյն գործութիւն: 1937ին Միութիւնը կը կազմաւորուի, անդամներ մէկ մասը Սան Փաւլո նահանգի ներքին գտնադան քաղաքներ փոխադրուած ըլլալով: Վարչութիւնը կը պատրաստ դրամաւոր քաղաքներ քան իսպրիկեան հեռու Փրեզիլանթ Այթիւ կոչուած արտադրանքին մէջ 10X50 քառ. մեթր հող մը կը գնէ Միութեան արունով: 1938ին Մ. Գէորգ Եկեղեցւոյ չի նուիրեան ստիլի իբրեւ նուէր կը գնեն եպիսկոպոսական աթոռ մը: Այս միջանկը կը բաշտուի մինչեւ 1944 եւ Միութիւնը կը լուծուի: (Աւելի վերջ կը վերակազմուի): Ընդհանրապէս համալուծմը կ'արդին: Իրենց թիւն է 63 ընտանիք (330 անդամ): Ծառեր ունին սեփական տուններ:

ՅԱՆՈՒՄ ԵՒ ԶԵՐԳԵՆԱՆ

ՀԱՄԱՊԱՐԿ.— Ժազ Հայրապետեանի
Թեմանձու ոսոխը,, ղերմանացի Հեկթ,
Էրբորդը չըլմանին զգեստեց Մենդոն (Ֆը -
թանսապ):

ՕՐԱԹԵՐԻՈՒ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
ՀԱՅԿ fondé en 1925. R.C.S. 376-206
 Directeur : SCH. MISSAKIAN
 17, Rue Damesse — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
 Հիմնադ. 1100 ֆր., Տար. 2200. Արտ. 3000 ֆր.
 Tél. GDB. 15-70 Գրկ 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
 Vendredi 27 Février Արարք 27 Փետր.

29րդ ՏԱՐԻ - 29^ր Année No. 7003 Եւր շրջան թիւ 2414

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱԿԻԱՆ

«ԱՅԲ» ԵՒ ՄՅԱԼԻՆ

«Հեկ կրնա միևնույն մնա»

«ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՒ ՏԵՍԱԿՑԵՆՈՒ ՈՐԵՆԻ ԱՏՏԵՆ, ՈՐԵՆԻ ՏԵՆ»

Մ. ՆԱՏԱՆԵՆԵՐՈՒ ՆԱԽԱԳԱՀԸ, Այ - ղըՆԱՏԱՆԵՐԸ, մամուլի Բ. ասուլիսին առթիւ ըսաւ թէ պատրաստ է տեսակցելու Միալինի հետ «որեւէ ատեն, որեւէ վայրի մէջ, մինչեւ կէս ճամբան երթալով», եթէ համադրել որ այդ հանդիպումը կրնայ օգտակար ըլլալ աշխարհի խաղաղութեան:

«Այլ» այս յայտարարութիւնն ըրաւ ի պատասխան հարցումի մը: Ասուլիսին ներկայ էին 203 թղթակիցներ որոնք 24 հարցումներ ուղղակի:

Երբ նախագահը կը պարզէր ներքին եւ արտաքին կացութիւնը, թղթակից մը լինելուց թէ անցեալ Ծնունդին Միալին տրամադրութիւնը կը յայտնէր տեսակցելու նախագահին հետ: Ան հարցուց թէ ինչ կը խորհէր այս մասին:

ԱյդըՆԱՏԱՆԵՐԸ պատասխանեց թէ պատրաստ է տեսակցելու որեւէ մէկուն հետ, եթէ բարեք մը կրնայ ծնիլ, օգնել յով պատմութեան եւ խաղաղութեան դատին, համաձայն ամերիկեան ժողովուրդի կամքին: Եւ աւելցուց թէ յանձն չաւնէր երթալ որով տեղ մը, սակայն ճամբան կէտ պիտի կարէ, եթէ կրնայ բարեւոյն աշխարհի կացութիւնը, պայմանաւ որ ժամադրաւայրը ընդունելի ըլլայ Մ. ՆԱՏԱՆԵՆԵՐԸ զինպագետին համար: Յետոյ շեղուց թէ երբեք յանձն պիտի չաւնէր այդպիսի տեսակցութիւն մը, ատեն նախագահ խորհրդակցելու Դանակիցներուն հետ:

Երբ հարցուցին թէ կը վստահուի Միալինի կողմէ տրուած որեւէ խոստում - մի, նախագահը փոխանակ ուղղակի պատասխանելու, ըսաւ թէ խաղաղութեան որեւէ ծրագրի իրենց պիտի պարունակէ երաշխիքներ՝ խախտումներու դէմ: «Իսկ նապիրները պէտք է այնպէս մը խմբա - դրուին որ անբարեբաւրի դառնան»:

Ուրիշ հարցումներու ետ պատասխանելով, նախագահը քաջապատեց թէ խորհմութիւն չէ չեղեալ նկատել պատերազմի ընթացքին մ: Միտեման հետ կը ներուած ըլլար համաձայնութիւնները, ժամանի հետեւանքը դաշին պիտի դառնայ Պերլինի եւ Վիեննայի մէջ: Բայց, իր կարծիքով, անհրաժեշտ է յայտնել թէ Մ. ՆԱՏԱՆԵՆԵՐԸ պիտի չընդունին դաշնակցութիւնը որեւէ պիտի անկենութիւն կամ խելայթիւրած, որոնք հետեւանքով գերութեան մատնուած են ուրիշ ագգիր:

Տեղական խնդիրներու լուսաբանու. - Բեան ամբիւ, «Այլ» ըսաւ թէ իր կարծիքով համայնպիտները պէտք չէ դատաւ առջ. գալորցներու մէջ:

× Աղգաժողովին խորհրդային պատուիրակը, Վիեննայի, «անկեղծ» կը չեց նախագահին այն խօսքը թէ «պատրաստ է մինչեւ կէս ճամբան երթալով, եթէ օգտակար է խաղաղութեան համար»: Թարգմանիչ ըսաւ ան թող թարգմանած էր Վիեննայի խօսքը, բայց բանցէտներ կը կարծեն թէ «անցկողտ» ըսուով Ս. Միտեման արք. Նախարար «կատար» ըսելի կ'ուզէր: Ռուսագետներ կը պնդեն թէ «անցկողտ» չէր նշանակէ նաեւ «տարբերակ պատմութիւն»:

ՓԼԵԻՆԻ ԿԸ ՊԱՏՏՊԱՆԵՆ

Այդ. պաշտպանութեան նախարարը, Փիւլէն, զեկուցում տալով Ազգ. Ժողովի գին. յանձնախումբին պոչեւ, քացատրեց թէ անհրաժեշտ է վաւերացնել եւրոպեան բանակի դաշնակցութիւնը: «Արեւմտեան եւրոպայի ազգերը պէտք է միացնեն իրենց ռազմական ուժերը, հաւաքական դեր խառնութիւն մը ապահովելու համար»:

Նստոր դուրսակ էր եւ մաս մը տեղը - կու թիւններ միայն հարաբերեցան մամուլին: Փիւլէն, որ եւրոպեան բանակի ծրագրին հեղինակն է, մասնաւորապէս շեղուց.

— «Մենք եւ արեւմտեան եւրոպայի միւս բոլոր երկրները պէտք է ընդունինք սա իրողութիւնը թէ մեր երկրներէն ոչ մէկը, ինչ զորոգութիւններ ալ կատարէ, կրնայ առանձին պաշտպանել իր անխախտութիւնը, ազատութիւնը եւ հողը հաւանական նախադրեալի մը դէմ, որ ունի մարդկային շատ մեծ զանգուաններ եւ զինարեւեստի բոլոր արդիական միջոցները»:

Յետոյ շարունակեց. — «Եւրոպեան բանակի ծրագրին ինքնապատկերիւնը այն չէ որ կը լուծէ Գերմանիոյ մասնակցութեան խնդիրը, այլ այն որ պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, քանի որ ան - կան երկրները կը համաձայնին, միացնելու համար իրենց ռազմական միջոցները, ի պաշտպանութիւն իրենց հողերուն»:

Նախարարը պարզելով դաշնակցին տրամադրութիւնները, շեղուց թէ անոր շնորհիւ Գերմանիան չի կրնար ծրարաւ - չէն աւելի զինուոր տալ եւրոպեան բանակին: «Մենք միակ երկրին ենք որ, 10րդ յօդուածին համաձայն, կրնանք ազգ. կարեւոր ուժեր պահել - ցամաքային, ծովային եւ օդային: Յետոյ տեղեկութիւններ հաղորդեց ծրարաւ առաջարկ - կած յաւերճական մասին: Զօր. Բէնիկի հարցուց թէ դաշնակցի գաղտնի յօդուածներ կը պարունակէ»: Պ. Փիւլէն «ըջ» պատասխանեց:

ԶՕՐ. ՏԸ 40Լ ԿԸՆԴԻՆԻՄԱՆԱՅ

Զօր. ար Գօլ, ար վերջերս Ափրիկէ դաշնակց. մամուլի ասուլիս մը տարեւ - լով, խառնեցին քննադատեց եւրոպեան բանակի դաշնակցութիւնը: «Այդ առաջարկ - կանքը եւրոպեան բանակ չէ, քացար - ձնակալէս: Այդ ծրագրով կանհետանայ Ծրարաւայի անկախութիւնը: Այդ ծրագրի - ըն ցնորք մըն է, ջնացնելու համար հա - սարակութիւնը: Անոր շնորհիւ Փրանսա - կան բանակը պարզապէս դրաւական մը պիտի ըլլայ եւրոպայի ամերիկեան սպա - յակոյտին ձեռքը»:

Իր կարծիքով, անհրաժեշտ է ստեղծել եւրոպական զինակցութիւն մը Անգ - լիոյ մասնակցութեամբ եւ «ամբողջովին վերաբերել Ատլանտեան դաշինքը»: Հարցուածներու պատասխանած ատեն ալ ըսաւ թէ եւրոպեան բանակի դաշնակցութիւնը «գիմարէ մըն է ազգ. ձեռնարկութեան»:

— «Երեւակայեցէ. ամերիկացի հրո - մանտար մը պիտի լճուէ թէ Ծրանան ո՞ր կողմէն պիտի պաշտպանուի, եթէ երբեք պաշտպանուի: Ան պիտի որոշէ գեր -

Հոսիսի ժողովը վերացաւ

Փետր. 25ին վերջացաւ վեց դիւանից պետութեանց արտաքին նախարարներուն ժողովը:

Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Պիտո վերջին պատուէ վերամշակած է Փրանսական ծրագիրը, Գերմանիոյ կառ - կանները փարսանելու եւ դաշնակցին վա - ներացումը դիւրացնելու համար: Պաշտո - նական ղեկոյցը չորս թէ ինչ զեկուցելու կատարուած են Ծրանայի կամ Գերմա - նիոյ կողմէ. այլ պարզապէս կը լինէ թէ «սկզբունքով համաձայնութիւն» գոյա - ցաւ Փրանսական յաւերճաններու մա - սին: Իտալիոյ վարչապետը, որ միջնորդի դեր կը կատարէր Ծրանայի եւ Գերմա - նիոյ միջեւ, զոհ կ'ընեալ արդիւնքէն: Այս առթիւ ուշադրեց իր Իտալիոյ հա - մայնաւորները բողոքադիր մը ուղղեցին ժողովին, ըսելով թէ վարչապետն եւ իր գործակիցները իտալացի ժողովուրդին ներկայացուցիչները չեն:

Պաշտոնական ղեկոյցը կ'ընէ թէ վեց նախարարները համաձայնութիւն յայտնե - լով տեսակական լայն գործակցութեան մը եւ միակ լուրջիկ հաստատման մասին, քննեցին եւրոպեան բանակի դաշնակցին վաւերացման խնդիրը: Ամէնքն ալ ան - հրաժեշտ կը գտնեն անպակշիռ բնագոր - ծեւ այս ծրագրի եւ կը սպասեն որ վեց պետութեան խորհրդարանները ստեղծ - դարար վաւերացնեն դաշնակցութիւնը: Մաս - նաւոր յանձնախումբ մը պիտի քննէ Ծրանայի առաջարկները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՔԱՆԵՆԱՆ ԴԱՇԻՆԻՔԸ նշանադր - ուեցաւ (փառաւոր) Փետր. 25ին, Աթէնքի մէջ: Բնագիրը պիտի հրատարակուի երբ վերջնական ստորագրութիւնը տեղի աւ - նենայ Անգլալայի մէջ: Այդ դաշինքով, Յունաստան, Եւրոպայեան եւ Բուլղարիա սեղան գործակցութիւն մը կը հաստատեն, ստանց զինուորական յանձնառութեանց: Կը հաստատեն թէ դաշնակցութիւն որեւէ զաղտնի յօդուած չի պարունակել եւ բաց է ուրիշ երկրներուն առջեւ (կ'աւանդէ Իտալիոյ):

ԲՈՒՐՈՒ ՏՈՒՂՈՒՄ Կը տիրէ Պէլ - ժիոյ մէջ, Պոտուէ Թագաւորին վերա - դարձելու ի վեր: Վէճը աստուկացաւ երբ Փարիզի թէրթերը «Ծրանա-Սուտ» տե - սակցութիւն մը հրատարակեց Թագաւոր - րին հետ: Վարչապետը ըսաւ թէ այդպի - սի տեսակցութիւն չէ եղած, բայց «Ծր - անա-Սուտ» խօսակցութեան մէկ մասին լուսնակցութիւնը տպից, Թագաւորին թիկնա - պահին կողմէ կատարուած արագու - թիւններով:

ԻՐԱՆԻ նախկին նախարարներէն զօր. Զահիդի ձերբակալուեցաւ, իբրեւ դատա - ղիր (ի հաշիւ անըլ. դեպալմանտան):

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

մաս գինուորները ղեկը Միջապետիկ, Բուլղարի, նորինիկ Փարիզի մէջ, միայն վարչապետ Ատրնաուրի հաստնութիւնը տեսակցութիւն: Այս կը նշանակէ օտար ձեռ - քերու յանձնը Ծրանայի ճակատագրին: 1939-45ի պատերազմին ժիւնի եւ Լըբէժն կրցան մեծագործութիւններ կատարել վանդի Ազատ Ծրանայի կառավարու - թիւնը իր ձեռքին մէջ կը պահէր Փրանս: Իրենք: Եւրոպեան բանակի ծրագրի եր - բեք երաշխիք մը չէ գերման զինապա - տուեցան վերանախանացման դէմ: Լըբ - ճակատակի, անոր շնորհիւ պիտի վերա - կազմուի գերման բանակը, ստանց Փրան - սական բանակ մը ձեռքը: Գերման տար - րը գերիշխու պիտի ըլլայ, իսկ Ծրանան պիտի գառնայ խաղաղիկ մը:

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐԵՐՈՐ

Քննադիւ Տալիւն.

ANTHOLOGIE DES POETES TURCS CON-
TEMPORAINS, par Nimet, Edit. Gallimard, Paris.

Անտապիկ Թուրքերն ալ, արեւմտ -
եան քաղաքակրթութեան դարաշրջանում
մէջ, իրենց արուեստի ցուցանանքն -
բով եւ բանաստեղծութեան ծաղկաբազ
մերով: Մինչեւ Քէմալի յեղափոխութիւ
նը, անմեք կը սիրէին երեսմալ կամ քանչ
ցուի ուրիշ բաներով՝ աշխարհի այս
կողմը: Կը բուր թէ, իրենց խառնուա
նութենէն իսկ դատելով, ոչմիայն նախա
նկան հայ մշակոյթին աշխարհակալու
- բեան վրայ, այլ եւ հասցեան թէ ինչա
- ցութիւն է, հինա, գրիչ շարժել հոմ՝ ուր
տոնեօք չյլողղեցան վաշխցնել իրենց
հաքալանը: Մնմօք է առակը, *Le petit cha
person rose*իմ պատմութիւնը գիտնմ քրքան
- տացի երայնասերն ալ, թէ գայլն ալ գիտ
ածիլուիլ, պառնան ձեւ տալ աղանակն -
բուն, բայց վերջը:

Վերջապէս, երբ *Cahiers du Sud*ի պէս
պարբերական մը ինքնակամ աղապակնե
- բով տեղ կուտայ հայ ժողովրդական բա
- մանտեղութեան եւ Նարեկացիներու
շանմարին, երբ վերջապէս ցանուցիին
շայտիքիւն տակալին կը պարծնան՝ օ
- տար ուսումներու մէջ իր իմացական մը -
ւումն հարկով, թուրք ժողովուրդն էր
որ սեր պիտի մնար, մանաւանդ որ հիմա
չարձոր տեղ կը մտնի, բարձր մարդոց հետ
իր բազմիկ եւ հէգեա՞ք կը պատմէ անոնց,
կամ՝ «հիւանդ մարտուն» յիշատակները:
- հաստովանմք, որ, մեզմէ անկի խե
- լացի են: Օրինակ, երբ քրանասական հրա
- տարակցական տուն մը, որ ակադեմական
եւ համալսարանական յարաբերութիւն -
մեր ունի, կը մօտեմալ մեղի եւ կը խոս
- տամալ ծանօթացնի մեր արժէքները,
սեմէ չեմք զիջանքի առանկի ցուցադրու
- քեանց ենքարի կայական արուեստ
կոչուած բաները, որովհետեւ մեմք հիմա
ցուցադրելու համար ունինք շատ անկի
արժէքաւոր բաներ, - *Պայիկ*, *սուճուխ*,
էպիկոլիկ, *փալիսպիւն*: շայկական քառու
- լանկ կուգէք, - *խալալէօք*: շայկական
Երբ կուգէք, - *Ձէ տէլէճէ*: Եւրպայի
մէջ՝ շայոց առաքելութիւնն է, հինա,
ցուցադրել քրքական արքանները, բոզ
- լով որ Թուրքերն ալ ցուցարքն հայկա
- կան արժէքները՝ իրենի իրենց: Շրջուած
են դերերը, - կարծեմ շատ միշտ է այս
կարգադրութիւնը: Թուրքին միայն վա
- յիլ է, իրենի պիտական ժողովուրդը, պար
- ծեմալ բարձր արուեստով, հոգ չէ թէ շա
- յիկ առած լրայ, ալ շայկան վայել է,
իրենի քափառաշրջիկ ժողովուրդը, քոս
- նուլ չէ՞: *մէտէտ* երգելով, Թուրքէն առ
- նելով:

Գիտեմք եմ որ Թուրքը կը սիրէ մեծ
պատարներ: Այսպէս, Թուրք Արդի Բանաս
- տեղծներու *Մարդաբազը*, ահա, լոյս կը
տեսնէ քրքանայի ամէմէն հայարտ եւ ա
- մէմէն ազգիցիկ հրատարակչական Տան
մէջ, - կալիմարէն ենք մտնել կը նշանա
- կի բերք մը քրքուի, *NRFI* այս տունը հա
- մարժէ է կոմիւնիստ: Այս նշանակող գը
- նաստուրիւնը պատահա մը չէ պնդելու
թէ կալիմարի բոլոր հրատարակութիւն
- ներն ալ արժէ է կը ներկայացնեն անպաշ
- ման: Ժամանակին փարփի մէջ լոյս տեսաւ
Vient de Paraitre խոյրգալով քառուրդալա
մը, որ արքայալ կը քափէր քրքական մը
- ցանակներու հեղինակներում եւ հրատա
- րակչական տուններու տնօրէններում իտ
- հադիսական վարպետութեանց վրայ:
Խոնանցներու աշխատանքին ծանօթ մէկը
կրնայ ցուցակել, հարկաւ, թէ կարելի է
ներս մտնել Կալիմարէն ալ, ինչպէս այս
Նիւրէրէ, որ իր Մաղկաբազը կը բանալ
ներածութեամբ մը:

Իր միտքութեան անունը Ովսիա էր,
մականունը՝ Սաղարճեան, բայց ժողո
- վուրդն ալ, ինքն ալ, հաւասարապէս
մտառք էին այդ անունները: Կտտեմ չէին
զիսեր իսկ թէ այս խոնարհ մարդը երբե
- ժեք Ովսիա կոչուած է: Քննադիւն փա
- դաբանական անուն մը տուած էր իրեն.
Տալիւն (քեռք), որ այնքան յարմարած էր
իրեն, դարձած էր Նարադաւա արտալա
- տուիլունը իր անասման բարութեան,
անձնութեան, քաղութեան եւ ազ
- նուական ու լայն սրտին:

Մտերիմները, իր տարեկիցներն ու
զործակիցները, «Գարա Տալիւն» կը կոչէին
զինքնը, ի նկատի ունենալով, անշուշտ,
իր Թուի դէմքը, իր սեւ ու խորունկ աչ
- քերը: Քննադիւն Անտիօք, Պայլքը Պու
- ճախէին ձէպէլ Մուսա, Աքար, Թուրք, Ա
- լեւի եւ Նայ, բարեկամ թէ թշնամի, քո
- լորը անխորհր կը յարգէին զինքն ու կը
կոչէին «Գարա Ովսիան»:

Տալիւն Քննադիւն էր, ծնած է Գարա
- տուրան դիւրը (1887ին): Նազիկ երեսա
- տար, դացած էր Մ. Նահանգները՝ երեւի
համար զիմքի սեննետու եւ թախտ փոխելու
շուրթը: Չեմ գիտեմ քանի տարէ ծնացած
էր նոր աշխարհին մէջ, բայց Նամայիս
- կու աչ իմպալարը ոչինչ կցցած էր առ
- ինք իրմէ, բացի եր քոլոգականութենէն,
որ միակ ժառանգութիւնն էր իրեն՝ հօր
- մէն մնացած:

Ձէ ստորագրում ենք անտալիսիւն,
բայց կը բուի թէ Թուրք է: Ու կը բուի
տակարան, թէ Տիկ. Նիւրէր, որ կը յիշա
- տակուի այդ ներածութեան մէջ՝ բանաս
- տեղծութեանց տրուած «presentation» չիմ
զերով, ֆրանսացի է: Այնպէս որ կ'ենթա
- դրեմ թէ երկու գրիչով պարտասուած է
այս Մաղկաբազը, - այդ երկուրէրէն
ընտարելի է բնագրին, մասնաւորաբար
բանաստեղծութեանց կենսագրութեան
խմբագրութեան մէջ:

Մաղկաբազը պարտաստողը համբալ
է իր աշխատանքին մէջ, վառ գիշտ գէշ
կատարական են բնորութիւն եւ ներկա
- յաւում: (Ինձի ծանօթ են քուրբիլէն լեզ
ուով ծաղկաբազներ, որոնք անկի լաւ են
պարտասուած): Մաղկաբազներու պտ
- րաստութեան եղանակներու մասին գոյա
- թիւն ունին բազմաթիւ քննադատութիւն
- ներ, - Նիւրէր ծանօթ չէ ատունը: Տօգոյն
ներածականէ մը ետքի, իրարու կը յա
- ցորդեն 16 բանաստեղծներ, իրենց կուրծ
- քին վրայ՝ դամբանաբար յատուկ կենսա
- գրականով մը եւ իրենց ձեռքին մէջ էր
- քոլոգան ծաղիկի մորմ մը, ձառն ու կամ
պակն մը:

Բոլոր անոնց համար, որոնք Թուր
- քից պատմութիւնը եւ գրականութիւնը
նանցցած են նախաքննական հրատարա
- կութեանց մէջ, նորութիւն է անշուշտ ի
- թէ իր տրուի իրենի բանաստեղծութիւն
- ներ մը ծաղիկ 1920էն ետքը: 16 բանաս
- տեղծներէն երկուքը կու գան Տիւրքիէ
- լէն, 6ը՝ Սկիպէն, Պաղատան, Խիւր
- եմէն, Սիւնպէն, Նուսալէմէն, Ջիլիլէն,
եւ մէկն ալ ծագուելով գիւղացի, բայց
Պոլիս ծնած: Մնացեալը Պոլսալ ծաղիկ
- ներ: Արդ, այս ծաղիկներուց կը ներկա
- յացնէ երեք սերունդ, բէկու կը յորջոր
- ջուին «արդի բանաստեղծութիւն»: Ամէն
տարեքը, Միւսիւտ Էմին եւրոպական, ծը
- նած է 1869ին: Պաղտաբազմի սերունդը,
այն որ ծնած է առաջին շամալիարայի
Պաղտաբազմի մէջ կամ Սիւսիաններու
- քեան հետ, ուր բանաստեղծ, մեծ մա
- նասաւ Կոլիւն է որ կուտայ - միայն երեք
կու գան Սկիպէն, Նուսալէմէն եւ

Առաջին շամալիարայի պատերազ
մին, հակալ Ամերիկան նեղ կեանք էր իրեն,
չէր կրցած պարփակել իր մեծ սերունդը,
Նայրեանէր Նայու իր յորդ զգալունան
- րը, ձգած էր գործ ու պայաւալ, ձգած էր
Նօրեանական իսակ ժառանգութիւնը, քո
- լոգականութիւնը նոր աշխարհին մէջ եւ
կամարոր արձանատուած էր Նայկական
Լեգէտին եւ կեանք էր Արեւելքը:

1919-1920ի փոթորիկու օրերն են:
Փոքր Ասիան, Կիլիկիան եւ Սուրիան աշե
- կոծ վրձակի մէջ էին. ամէն կողմ խնդիր,
անխիստութիւն եւ կուր. Տէշէ է, վե
- րապորդ՝ Նարալթիւն վերադարձած էր
բալլին նորոգելու իր քանդուած օճախը,
կայց անտուգութեան մէջ էր, շարքը
դառնկեան սուրբ պէս կախուած էր իր
զիւնու: Վերադարձած էր նաեւ Քննադի
- նէ մէջէլ Մուսայի վերապալող Նայուիկ
- նը, բայց օրերը կը գոտաբաշխէին, ա
- նխիստութիւնը Նուզէմէն կը շէտուէր
միտաւորաբար Սաննազի մէջ: Արեւի
չընան ու Որոնդէսի Նոլիուր Թաուր կը
դառնային Նուսալիյին կուրեքու:

Քննադիւ վերադարձած ընկերները ծը
- ւարած էին Կախուի սիրտները: Սուիկ ու
մահուան սպառնալիքը կուրի կը սառաւ
- նէր իրենց զխոսն վերեւ:

Ժողովուրդի գաւալ Ովսիա Սաղարճ
- եանը կը լսէ այս բոլորը, սիրուր կ'ուրի,
փորձապահ քանակը նեղ կուտայ իրեն,
Կախուրը կը կանչէ զինք: Եւ անա, ալ
անձնաստուր իր ներքին փոթորիկունե
- րուն, քանի մը մտերիմ ընկերներով կը

Տիւրքիէրէն: Այս ուրիւն մէջ փնտնող
իմքնաստեղծութիւն, նոր սարսառումով, ծա
- մանակի գոյն եւ համ, - չգտալ: Բանաս
- տեղծութեան հին շայկիները պատահա
- ք պարմանալ եւ իր եւր բերելու փորձ մը
կը մտանէ ձառնի փոխելի, որ ծնած է
Ջիլի 1917ին, այժմ փոքր-տնօրէն Անգա
- րայի երածշտանցին, - կենսագրութեան
մէջ յատկապէս մասնանշուած է թէ թուր
- քիւնէլ գառ չի գիտեր ուրիշ լեզու, եւ
երբեք յուրա չէ ելած Թուրքիայէն: Որոշ
իմքնաստեղծութիւն մը երեսուն կը բերէ Տա
- գըլ Նիւսին Տալարայա, որ լեզուի վար
- պիտ խաղերով կը մտանէ ձեռնաշարժաւ
- քեան մէջ մը: Օրհան վէլի Գամբը կը
նանցցուի յառաջապահ եւ արդիական
բանաստեղծութեան, - հատորին մէջ
դառնուր վկայութիւն չի բերեր: Կը բար
- թի ինչ որ արդի կը կոչեն Պոլսալ մէջ, ա
- մերիկեան աղը կը յիշեցնէ, բայց ամերիկ
- եան աղը ոչինչ կ'արժէ, արդ կը պակի
հասար, որ կենդանութիւն կը պատմաւ
- ինչպէս հնալ է իրազեմ, այլապէս կը
դառնայ աշխարհիս ամէնէն անտուր
- տանի քաղք: Իսկ քրքանմէլ մրտը, ինձի
կը բուի, գարկ է հեղեմէն: Միւս կ'զմէ
սակայն, Մաղկաբազը պարտաստողները,
անհամ կամ ուժեղաւ պատիւներով, մը
- գէ գուրկ կամ անտալով. նախապատ
- թիւներով, բաւա ալ կ'ըլլայ եւ բաւա ալ
կ'ըլլայ խօսքերուն ետեւ ամերիկեան գէշ
իւրաքանչեւ ազգեցութիւն փոխանակ
- մասնանշելու, յախալ եւ դիտմամբ Պոս
- լէի, վէլայէն եւ վիլմիմ գրոշով կ'ուրեմ
ստեմէն թուրք արդի բանաստեղծներուն
ետեւ, երբ գամանէ կը ներկայացնեն Պոս
- լէն, վէլայէն ու վիլմիմ ծնող ժողովուրդին:

Այժմ իրենի վերջաբան - Առաջին
շամալիարայիին պատերազմը վերջա
- նալէն ի վեր (1918), Թուրքիա տաւած է
ոչ անկի քան տաւար բանաստեղծ. իսկ հայ
ժողովուրդը, ճոյն շրջանի, արտասա
- մանի մէջ տաւած է երեք անգամ անկի,
շայտաստան մէջ դարձալ երեք անգամ
անկի բանաստեղծներ, հաւժուր եւ տա
- ցանալար:

լժե բանակը ու ճեղքելով Ամասիոսական լեռները, կը հասնէր Քեսապ:

Կը սկսէ իր հերոսական կեանքի շքանշանը: Այդ օրէն անհետ կը կորսուի Գաւթատուրանցի Ուլսիս Սաղաթընը, ու երեւան կուգայ Տայիւն, Քեսապի սերելի Տայիւն:

Անթիւսանութիւնն ու կոնիւնները երկար կը տեւեն այդ շրջանին մէջ, բայց շնորհիւ Տայիւի եւ իր ընկերներուն, վերապառլ շալաթիւնը կը փրկուի քաղաքապետը ու ստիպահար ըլլալու սպանալիքէն: Քեսապացին շունչ կ'առնէ եւ կը վերաշինէ իր քանդուած օճաղը, կը հերկէ իր պապեանական ճորը:

Այդ շրջանին, Տայիւի բեղուն կեանքն ամէնէն զեղեցիկ գործերէն մէկն ալ որբերանոցի մը հաստատումն է անկասկած: Փոքր Քեսապի մէջ տասնեակներով որբեր հաւաքուած են զանազան շրջաններէ: Տայիւն պատառապարան մը կը հիմնէ այդ որբերուն համար, առանց արտաքին օժանդակութեան. սակէ անկէ հաղուստ եւ անդեղեղն կ'ապագովէ, իրմության պարզապէս եւ կը պահէ ու կը կերակրէ այդ ծնողազուրկ փոքրիկները, միեւնոյն առտն աշխատելով տեղաբնիկ զանոնք հայրն ու տանիքներու զոյգ, Անտիոքէն սկսած միւնչեւ ձէպէլ Մուսա, այն տեղերը ուր կրնար հասնիլ իր ձեռքն ու ձայնը:

1928ի աշունն եւ առաջին անգամ հանդիպեցայ Տայիւին՝ Քեսապի մէջ. որբերու վերջին ծանցորդները հօտ տեղադրուած էին. ինք փախստական կը մնար դեռ. իշխանութեանց կողմէ քանի մը անգամ ցկեանս բանտարկութեան եւ մահուան դատապարտուած էր քանի մը ընկերներու հետ, իր «կեղերք»ուն համար: Բայց հակառակ իր փախստական վիճակին, Տայիւն ամէն տեղ էր, ոչ միայն Քեսապի շրջակայքէն՝ այլ եւ Անտիոքէն ձէպէլ Մուսա: Իր «գործեր»ուն ընթացքին էր մոռնար նաեւ իր որբերը, իր զաւակները եւ յաճախ այցելութիւններ կուտար անոնց:

Պաշտպանութիւնը հաստատուած էր այն շրջաններուն մէջ, իշխանութիւնները ամբարացած էին, սկսած էր բնականօրէն կեանքը: Ետն տարին, ընկերներուն աշխատանքով, ծրարն Վարժարձիկները ներուժ շնորհեց Տայիւին եւ իր ընկերներուն:

Աղաւ կեանքը նոր կայտնութիւն ըստ տեղիցն Տայիւին համար: Անկիւս անօր

ժաղը մըն էր, միմեկն ու անտուն. կը դերելէր ուր որ ըլլար, ուր որ գտնէր եւ ամանաւոր թնորատները, բայց ոչ օրի տունը:

Ճիշդ է, որ նոր կայտնութիւն մը ստեղծուած էր Տայիւի կեանքին մէջ, բայց անշուշտ դեռ շատ գործեր ունէր կատարելիք, ապահովելու համար ժողովուրդի կեանքն ու աշխատանքը, թէ ինչ համեմատաբար խաղաղ էր շրջանը: Ընկերները այն նոր կայտնութեան մէջ որոշեցին աւստանացիներ Տայիւն, տուն տեղ բնիլ. արդէն ճառատունը այն էր: Բայց ժողովուրդի մարդը օրինէ ունէր. կարելի է անվարան բնիլ որ ֆրանսէ մը անգամ չունէր գրպանը, որովհետեւ ինչ որ ձեռքը անցնէր իրեն մէջ, աղքատին էր, շաւորին, հիւանդին. ինք կ'ապրէր երկնքի թռչուններուն պէս: Ընկերները հաւաքուեցան տուն մը իննցիկ իրեն համար, փոքրիկ տնտեսութիւն մը ստեղծեցին, պարտէզի կտոր մը, երկու այծ, քանի մը հաւ, քիչ մը պարէն եւ Տայիւն ամուսնացուցին:

Անկէ վերջ լաւանս հանդիպած եմ Տայիւին, հետեւած եմ իր ամուսնացած ժողովուրդական գործիչի կեանքին, ծանօթացած եմ իր ծրագրերներուն եւ մատուցողութեանը:

Չորս տարի առաջ կաթուած մը ունեցաւ. սիրելիները դեռ իր քաղէր, թէ ինչ փոքրամիտութեամբ, կը խօսէր ծանր: Անկէ վերջ տաշնապը կ'ընկնեցաւ քանի մը ամիս, եւ ի վերջոյ զանգը գնէր իր մահահաճութիւնը: Վերջին անգամ տեսայ զինքը անցեալ Սեպտեմբ. Գանի մը երիտասարդ ընկերներով այցի զայնցիկ իրեն: Երկու րոպէ էր իր մահահաճութիւն մէջ, աչքերը նոյնն էին, փայտը միշտ կար իր դէմքին, միայն չէր խօսէր: Խոնջանք մենք, պատմեցինք հինէն ու նորէն: Տայիւն ուրախացաւ, յուզուեցաւ ու լացաւ: Մեր վերջին տեսակցութիւն էր սախիս: Տայիւին տաւ առաջակար մարմինը ի Տէր հանգեաւ. 14 Յունուար 1953ին:

(Անխիոյում)

ԱՐՄԵՆ ԱՆՈՅՇ

oo

× Ողբացեալ ընկեր Տաթ. Յարութիւն Ստեփաննայի մահուան առթիւ Թեհրանի մէջ «Եթթէլաթ» մեծ օրաթերթը, որ պետական կիսապաշտօնական օրկան է, ցաւակցութիւն յայտնած է ընտանիքին եւ Ալիքին, իր թերթին մէջ:

ԳԻՊՈՒՄԵ ԳԱՍՏՈՐԵՐ

«ՅՈՒՍԱՔԵՐ»-Ի ԹԱՏԵՐԱՍԲԱՆԸ Գահերի մէջ կը գտանայ հեղահեղ մշակութային կեդրոն մը: Միջանկ զօդազորման քայի զձառնապայմանէն, 4. Խաչը, Դանապուրի, Երիտ. Միութիւնը, Միլիթարիսմի մարտաբանը եւ Անարատ Յուսեփան քայրեր իրենց ձեռնարկներուն համար, նաեւ յունական գաղութը: Ա. Թէյքի արքայական Թատրոնի դերասան նախաժողովը Յունուսթին տուած է 36 ներկայացումներ, իսկ յունական Ափեթիսու Ակումբը տուած է իր տարեկան մեծ պարահանդէս: Փետր. 25ն սկսեալ Աթէնքէ Նկա Մուսթէ Խումար երեք շաբաթ, ա. մէն երեկոյ ներկայացումներ տուաւ հոն:

ՏԻՐՈՒՆԻ. Թեհրանի մէջ մեղած է Ներսէս Բժշկեան: Մահած է 1878ին Թուրքի: Կանուխէն նտիրուած է աղբ. գործունէութեան. իրքեւ դպրոցի հոգաբարձու, անդամ Համայնական Խորհուրդի եւ կեդրոնական վարչութեան զանապալան եւ այլն: Հանդիպելով վերջին անհետացող սերունդի գործօն անդամներէն էր եւ գործակիցը Յովսէփ Սան Ղաւթանեանի, Մատթէոս Սան Միլիթեանի, Տոթ. Վարդան Յովհաննիսեանի, Արթուր Սան Մարգարեանի, Տոթ. Յանութիւն Ստեփանեանի: Հիմնադրներն էր մէկէն էր Թեհրանի «Հայ Ակումբ»ին, ինչպէս եւ «Փարոս» բամբակաբայան ընկերութեան, որ տպարան կը պահէ եւ կատարած է բազմաթիւ տպագրութիւններ: Իր անուան պիտի յիշուի իրանահայ մահուց պատմութեան մէջ:

× Կարապետ Գարոնեան, Հ. Յ. Դաւանակցութեան խմբակ գինուորներէն, մեղած է Գուրէշի մէջ: Երգիծարան Գարոնեանի զեղբայրատանին էր, ծնած Ադրիանոպոլիս: 1912ին եղած է Անդրանիկի թիկնապետը եւ կուտած անոր կողքին մինչեւ պատերազմի վախճանը: Եղբայր Գարոյր Սոփիայի մէջ կեդր. Գոմարէի անդամ էր, մասնակցած է Անդրանիկի խումբին իրրեւ կամավոր եւ պատնուած Կովկասի ճակատին վրայ եւ պետութեան պատմով թաղուած Թիֆլիսի մէջ: Անոց ջոյրը Մտնիկի Գնալեան հիմնադրէն էր Սոփիայի մանկավարժի հիմնքին: Այս նուիրակը հայտնիս մը մեղած է հեռու հայրենիքէն:

ՅԱՆԿԱՆԵՐՈՒ ՄԵՋ

— Ամբողջ Հորիզոնը շառագանջ էր եւ բողբոջ կը բարձրանար քաղաքին առջն կողմէն, դէպի մեզ կուգային: Անէն զարկուն կը կարծեցին թէ պիտի ստեղծուէր հեռախոս հիւպատոսարանէն եւ մեր պատապարեաններով փողոցը թափուի... հրացաններն իրաջուցիչ եւ անհաղթած աղմուկներն մէջէն մարդկային խառն, չիտիթ, տարտուս եւ ահարկու աղմուկ մը կարծես մէկ բերանէ ելած կը հասնէր մինչեւ մեզ... Մարդիկ ճշմարտապէս անտանտէրն փոխուած էին եւ անգթութենէն զինուորացած, կը զարնէին, կը զարնէին անխնայ... երբեք չպիտի մոռնամ այդ չոր եւ անազգայն դէպքերը. սեղան մը վրայ, ծամածամ արիւնի ծամ, բաւէ, այդ պրկուած եւ սեւ բազումները, — ԵՄԵ ԷԼԻ եւ հառու նայուածքները ոճը, — ԵՄԵ ԷԼԻ... մարդիկ մարդ ըլլային բազմութեամբ... ճշմարտ սատանաներ... զազարած էին... ճշմարտ սատանաներ... ահ... կը իշխէ ամբարձի բաներ որոնք

անկարելի է մէկ օրուան մէջ պատմել: Այդ օրն էր... մայր մը իր զաւակը գիրկը իր փայէր տանիքէ տանիք ու մեր տանը մտեցած էր... Իրեն նշան կ'ընէինը, կը խորխուռէինը... Երկու հրէշներ, հրացանը ուսերնուն, տեսան զինքը: Մանկը կը զարմացած ու զուարճացած պարզ բողբոջ, մօրը ուսին վրայէն երեւոյ զարմացած երկինքին՝ կը նայէր կարմրած զորհրդուն: Հրացանները կ'ուղղուէին, նըշան կ'առնէին... Ծունչներն բռնած կը ջանանք հասկնել վտանգը փախստական կնոջը. բայց անիկա չէ հասկնար ու կը զարմանալէ անտիքէ անտիք անցնիլ: Երեւոյն կը մէկնի եւ արդուն զլուրը անկին՝ դաս կը հանի մօրը ուսին վրայ: Կնիւն չէր հասկցած, չէր ըմբռնած... գողակները կը տեղային ամէն կողմէն եւ իրացուցիչ աղմուկներն մէջ մէկ գնդակներն մայրը կորսուած էր: Երբ մեղի հասաւ, այն ատեն միայն տեսաւ իր հայտնի ճակատը ծամած եւ իր փոքրիկ կեանքը մարած էր առյալէս:

Ու հիւպատոսութիւն, կարծես հեռու լեւորի մը մասնուժան, կը կրկնէ քանի մը անգամ. «ձայնարկ սատանանք, ճշմարտ սատանանք»:

րիտ սատանանք...»

Մարմարայն արահներու զով մահուր պիտակութեան վրայ առժամանակեայ հեռանդանոցին սենեակները կը բացուէին. գետիկը փուռած անկողիններէ ինչպէս նաեւ մահակալներէ, անմկալի եւ հնաւորքի գլուխները կը բարձրանային եւ կը նայէին մեղի մահուան քան մօրեւ կողմը սեւեռելի ետքը իրենց յոյճած ալքերը, գլուխներն պատին եւ գրաքննի օրոքումութեամբ՝ Նախապէս վատած մեր գթութիւնէն եւ վտան մեր հետաքրքրութեան անախմութեանը վրայ:

Դուրսի արահին մէջ նայի կը տեսնենք այրիք՝ օրունքներին կորուսած, բազուկներն կապուած կամ գլուխներն իրկապալեալ ըլլալ փաթեթի մը մէջ: Հակառակականներու հոտը՝ խառնուած ամիսներէ վեր կամառող զէթերեւ նշխարեանք՝ նոց կալի միջոցաւ մը յառաջ կը բերէր իրենց շուրջը. ոմանք երիտասարդ էին լայն եւ թիկնիկ մարմնով, եւ անօրինակ յուսարեկութիւն մը կը ներշնչէին ինչպէս իրենց առաջը ուսնացումներուն մէջ տաւ պարի հարստածով մը ինկած կայուններ:

ՅԱՐԿԻ ՍԱՍՏԵՐՆԸ

(Խաբ.)

ԵՄԱՐ ԱՂԱՂՈՒՄԵՆԻՐ պատահած են Իգմիլի, Անգարայի եւ ուրիշ վայրերու մէջ, քանդելով բազմաթիւ տուններ: Ինչ միջոց նշանաւոր «Գորտուղի» շուրջը տակ մնացած էր անհայտ շարքեր:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ՆԻՍԻ ՀԱՄԱ - քաղաքի քանդակեալ ուժգին պայթեումի մը հետեանցով: Ինքիները կը դրնն թէ միջոց վրայտակներ մնացած են: Մարդ - կային կորուստ չկայ:

ՍՈՒՔԷԻ ՄԱՍԻՆ քանակցութիւնները պիտի սկսին ծառեր: Լոնտոնի մէջ կը յուսան թէ կարելի պիտի ըլլայ համա - ձայնութեան մը յանգրի, դիւրացնելով Միջին Արեւելիի ճակատին կազմութիւնը:

ՄԱՀՈՒՄԱՆ դատապարտուելեան երկու Յոյներ, իբրեւ լրտես (ի Նաչի Պուլադ - րիոյ):

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՂԻ ԹԵՅԱՍԵՂԱՆԸ
Յը. Կապուր Ուայի Փարիզի Մ.Տիւ - դին Թէլյանցանք՝ ի պատիւ 11 Յունական պարահանգիտին մասնակցող օրիորդն - րուն է. պարուներուն՝ այս Եր օր ժամը 15,30ին Սալ Վոյթէֆուի մէջ, Փաստ տը լժՕ - տէնն:

ՇԵՆՈՐՀԱՅԱԼԻԲ
Մէն ՇԱՄԱՆ. Տէր եւ Տիկին Չալիք - Էան, Տէր եւ Տիկին Յ. Աճէմեան (Լաթո - քա), Տէր եւ Տիկին Բ. Բորթոլաքեան (Լինո), Տէր եւ Տիկին Բ. Կարապետեան (Լինո), Պ. Պոտուրեան, Սարգիսապետ - Էան, Տաճիկեան, Հաճի Գրիգորեան եւ Կարապետեան, ինչպէս նաեւ բոլոր պա - րապետիք խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն Մէն Շամանի Երեսապարու - թեան եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ դրամով մասնակցեցան իրենց սուղին: ՅԱՅԿՈՐ ՉԱԼԻԲԵՆԻՆԻ մահուան առթիւ:

× Այս առթիւ Լաթիֆայէն Տիկ. Յ. Աճէմեան փոխան ծաղիկապսի 1000 Փր - կը նուիրէ «Յառաջ» տարածման համար: ՊՈՍՏՆ. Կ. Ուայի վարչութիւնը շնոր - հակալութեամբ առաջած է Տէր եւ Տիկին Ա. Պատմանեան 2000 Փր., իրենց ժողով - րորդութիւնը՝ Պ. ԱՐՄԻՆ ՇԱՄԱՆԻՆԻ դառ - նաղէտ մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ. Այբի Տիկին Յով - ճաննեան եւ զուակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստեան պաշտօն պիտի եւ - տարուն այս կիրակի, յետ պատարագի, Փարիզի Հայոց Եկեղեցին, իրենց ողբա - եայ ամուսնոյն եւ հօր՝ ՍԱՐԿԻՄ ՅՈՎ - ՀԱՆԻՆԻՍԵՆԻ մահուան տարելիցին առ - թիւ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յար - զողովը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ. Ծառիկն՝ Բիւլլէ - Էան, Փափաքեան, Գայալեան ընտա - նիքները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց մօր եւ կըրոր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԲԻՒԼ - ՉԷՆԵՆԻ եւ ՆԱՀԱՐ ԲԻՒԼՉԷՆԻՆԻ մահ - ուան տարելիցին առթիւ: Կը խնդրուի ի - բեղը յիշատակը յարգողներէն ներկայ դառնալ:

ԵՐԱՆԱՅԻՆ
Ժողովական սիրուած երգչուհի
ԱՅՏԱ ԱԶԵԱԽՈՒՐԻ
Կերակի 15 մաշտ ժամը 17-30ին Սալ Վալո, 45 Ռիւ լա Պուլս:

Յայտուելիք նուիրուած է Հայաստանի Ժո - ղովողական շուր երգերու (ստաջին ուղեգրութիւն Փարիզի մէջ):

Դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՏԵՐ ՆԻՉԱՆԻՆԻ:

Տոմարը 1004 600 Փրանք:
Դիմել:
Տիկին Դոն Պաշտեման, 83 Ռիւ Մալոթիք
ՍԱՆՏԱՅ 48-69

Հ: Բարեկամներ 43 Ռիւ Ռիշ ԳՐՕ. 25-46
Անշատ քրեանք 22 Ռիւ տը Նալարեմ Փարի (9)

ՓԵՏՐՈՒՄ 18

ԻՍԻՆ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ձա - ւաթեան» Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Յ. Կ. Ուայի, Նոր Սեբուրդի եւ զարդի հողաբարձութեան, այս կիրակի կէսօրէ - կողմ ժամը 3,30ին մինչեւ կէս գիշեր, Որ - րիւնեան դպրոցին մէջ. Կը նախադաշ - ընկեր ինքնիւ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, կը խօսի ըն - կեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

Գեղար. բաժնին կը մասնակցին Բենո եւ Մէլքան, Իսիկ երգչախումբը ղեկավարու - թեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեան: Կար - տասանեն ընկերներ Արիս Գարաջեան եւ Եղիա Սեբուրդեան: Կերգին Օրիորդներ Շաքէ Պէնեան եւ Մարուհի Ծահինեան: Հանդէսէն վերջ խնջոյք: Ժոյս եւ մատչելի պիւժէ: Մուտքը ազատ է:

ՎԻԼԻՆ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի կողմէ, շարաք երկրորդեան ժամը 9ին, «ՕՏՆԱՆԻՅԱՆ» ակումբը: Կը խօսի ընկեր Մ. ՄԻՐՉԷ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Մուտքը ազատ է:

ՏԵՄԻՆԻ ՄԷՋ

Տօնակատարութիւն խնջոյք նախա - ձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, այս շարաք ժամը 20,30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Այս առթիւ Փարիզէն հրաւիրուած են Ընկ. Բենո (սրիւն) եւ երկնահաւար ԲԵՆԷԼԻՆ, որոնք պիտի նուագեն Հայկա - կան, կողմեան պար եւ ուուսական ե - դանակներ: Պիտի ըլլան նաեւ կողմ - կանեան պարեր: Կը հրաւիրուին ըրջանի բոլոր ընկերները: Ժոյս պիւժէ: Մուտքը ազատ է: Երողական պար:

ՅՐ. Կ. ԽԱՂԻ ՊՈՍՏՆԻ Մ. ԴԻՄԻՏՐԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵՆ ՊԱՐԿԱՀԱՆԻԿՈՐ
Այս շարաք ժամը 21ին, Ս. Սահակ Մեարոյ սրահին մէջ: Կը նախադաշ - ըն - կերուին Տիկին Բիւրիթ-ձեմա:

Գեղարուեստական նախաձեռն - քին: Պիտի նուագէ սիրուած ջութակա - նար Պ. Է. ՆԵՆՈՆԵԱՆԸ, ղաշնակով պի - տի նուագէ ՕՐ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ: Հայկ. եւ եւրոպական պարեր, ընտիր նուագա - խումբ ժամը 10ին մինչեւ լոյս:

ՃԱՐԱՌՈՒԹԻՒՆ
Ռիւի ընկերական պատկանող նուագ կամ օգո - նուով ՃԱՐԱՌՈՒԹԻՒՆ ՀԵՄԱՐ
Գիմեցէ Պ. Ժամ Ե. ԱՐԱՅԻՍԵՆԻՆԻ
JAMERICAN LLOYD
48 RUE DE LA REDOUQUE, MARSEILLE
Tél. CO. 47 - 22

Վճարուել հաւ կամ Ամբիկա: Աճէնէն հա - ցիտ ճամբորդութիւնը, աճէնէն նպատակօր քրեանք, Էօրէն եր 30 տարուի քրեանու - թեան:
Փարիզի մամանդիւղի հասցեն 7 rue Auber, Paris

ՀԱՄԱԿԱՆ
ԿԵՐԱՄԱՆԴԷԻ ԵՒ ՅՈՒՐԻՆԻՐԻ
Դերակցներու համար
ԿԷ ԳՏԵՈՒՐԻ
Ա. ՀԱՄԱԿԱՆԻ ՍՕՏ
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone: Colbert 33 - 22
Լաւազայն ապրանք մանրամասն գնով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԻԿՈՒՄԱՆ. Հ. Յ. Դ. «Արծի» երկրամիտին ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին, Փրանս. դպրոցին սրահ:

Յը. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՂԻ Պանիկո-Քաշանի մասնակցութիւնը. Ժողովը այս շարաք ժամը 3ին ընկերուհի Ս. Մալխասեանի տունը: 21 Սամբիլի տը լա Ռու, Պանիկո: ԱՆԻԿՈՒՄԱՆ ՔՈՂՈՄՊԻ Յ. Կ. Ուայի մասնակցութիւնը. Ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, Պուս Գոլուպի կայարանին ղեմացը:

ՄԱՐՍԷԼ. Համախարբերողական Միութեան մասնակցութիւնը. Ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 9ին, Պուս տիւ. Կլոպի մէջ, 7 Պուլսա տ'Ալթէն: Ոչտու կարեւոր օրակարգ: Կը հրաւիրուին նաեւ օմանպիսի անդամները:

ՀԱՄԱԶԳ. ՄԿԱՏՈՐԱ ՄԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՍԷԼ, 24 Փետր. Այս տարի Այրիկեան Համազգ. Սպասունը կը կա - տարուի նախաձեռնութեամբ երեք յա - րանուանութեանց պետներուն:

Արգէն իսկ այս ճեմարիկի ժառին ժողով ղուսարուած է Փետր. 7ին, շարաք երկրորդեան, կարգ մը հանրահաւեր միւս - թեանց ներկայացուցիչներու մասնակ - ցութեամբ:

Մանրամասնութիւնները (օր եւ վայր) յատարակուին, մամուլի միջոցաւ:

Դիւան Ազգ. Կեդր. Վարչութեան

ՆՈՐ ՄԵՐՈՒՆԵՐԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ
Սալ ժամ ժողով վարչի մէջ
Պանիկո մէջ, Նոր Սեբուրդը կազ - մակերպած է դաւախօսութեան մը, այս երկուշաբթի ժամը 20,30ին: Պիտի դա - տարուի Պ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԸ: Նիւթը՝ Առա - յին Համախարարային պատերազմը եւ հայկական հարցը: Կը հրաւիրուին բա - ներակները, համակիրները եւ չեքտա - ստրկները:

«ՎԱՐԴԱՆԱՆ» ՄԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ Մարսելի Հայ Արեւոյշներու եւ Արեւելու միութեանց, այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 3ին մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մարցոյի մէջ:

Կը նախադաշ - ընկեր Մ. ՅՈՎ. ԶԱՅԱ - ԳՐՈՍԵԱՆ, կը բանախօսէ՝ Պ. Տ. Փի - ՐԱՆԵԱՆ: Բացումը՝ Ն. Շնորհալիի յետ - րահարչոյով: Ոմբերգներ, արտասանու - թիւներ, շուտական մարդկային, բողոքներ: Պիտի նուագեն Օր. Ա. Ալիմ - նամ, խմբակապուհներ՝ Մ. Մարիսեան եւ Իօժ. Թիւիան, եւ խմբակապուհ՝ Հ. Պա - րայեան: Պիտի ներկայացուի «Աւստրալի - կերի» ստեղծման մը: Բարեկեդծու - ուրախութիւն, տօնիկի պարեր եւ անա - կերակներ:

ՄՈՒՏԲԷ ԱԶԱՏ Է

DRAPERIES
FOURNITURES POUR TAILLEURS
VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)
34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE
MANUFACTURE DE V. TEMENTS
Hommes - Jeunes - Gens

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

«ԱՅՐ ԿԻՆԸ ԴԻՏԱՅԱՆ ՍՆԸ ԷՐ»

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐԲԵՐԸ

Իմ փնտրանքս հասնողս իմ
տեղումս մեզ

ԽՄԲ.— Եղիշ Եպիսկ. Ջիլիկիլիան, որ Քաղէի առաջնորդ էր 1899ին, Աղբիւր Սիրոյի նախնական դասարանում, կը գրէ իր «Յիշատակներ»ում մէջ։

1899 թուականին Քաղէի վիճակին տեսնողն էի, այնպէս որ մը կուսակաւ — լինէն իմանալի ժողովին ներկայ կը գտնուէի, կուսակաւ է ժողովականը յուսումնարարական շնորհքով ցոյց կուտայ — լինէր. բովանդակ պարտօններ իրենց պատճառ մասն վիճակ մը ունէր, հրապարակները, ճանապարհները եւ շրջակայ բնակիչներն ու քաղաքականները ինքուան էին թուրք եւ քիւրդ երեւոյս թաղման խմբով։ Հայ մը չէր տեսնուէր մէջտեղը, ամէնքն ալ առ աչիք քաղուած էին տուններին։ Եւ ահա հիւսիս — սի կողմէն երեւցաւ զորաց, հեծելազորաց եւ փիւրսերու հսկայ թափորը, որ Սասնոյ կիկիկ կիկանի (Բիւրուսադոր) յաղթութեան կը վերադառնար։ Հին նահապետութեան էր Արիւստ Սոփորը զիդաղի հաշակաւ — տը յեղափոխական Աղբիւր-Սերորը իր բնակիւրով էւ անոր Յակոբ անուն տաս — նուն հիշատակաւ որդին։ Հերոս Սերորի զուրկ ծիսուող սպայ մը ձողոյ մը վրայ բարձրագոյնա՞ծ թափորին աղբէն կը կրն — թանաղէի. այս տխուր թափոր է — կուս եւ ինքուանը ընդարձակ հրապարակ — կը։ Խոյն միկոցին պատրաստ դռնուող դիւնուրական նուագաւորաց խումբը ըս — լորսն էր ձեռնաշար եւ Աղբիւրի զուրկ բարձր բունած ծիսուող սպան շրջանակին մէջ առաւ եւ սկսաւ տխուր եղանակներ գտնել։ Կուսակաւը, ժողովականը եւ ա — մէնքն ալ պատուհաններէն կը դուրսէր տխուր հանդիսը որ ինչ ժամ տեսնէ եւ վերջացաւ։ Ժամը 11ին կուսակաւին հրա — ճիշտ տալով մեկնեցաւ, ճամբուն երկու կողմը շարունակ զորաց մէջտեղէն, որ մինչեւ կարմրակապ ստաշնորդանիստ ե — կեղեցիկ կերպարէր, իսկ զորաց կարգը — բէն դուրս հաղորդաւ թուրք եւ քիւր — տեր կեցած էին։

Եկեղեցույ արտաքին դուռը զոյց էր եւ աղբիւր կը սպասէին տասնեակներով զոմիւրք, փոխի եւ ոստիկաններ, որոնք բազին գուռը, ներս մտայ եւ գաւիթին մէջ տեսայ աւագերեցին ձեռքը փոքրիկ կողով մը, որ նահապետական զուրկը է — տեղուած էր։ Ժամը 12ին ժամ էր, քանի որ թուրքեր կանգնած էին Ս. եկեղեցույ դռան առջեւ եւ Աղբիւր-Սերորի զուրկը կը փախկնէին տեսնել։ Ներս առի հետա — քրքրել թուրքերը, որոնք դիտեցին հերոս — սին պատուական զուրկ ու մեկնեցան։ Իրիկուսն ժամը 1ին աւագերեց ճանաչան տուն կողմէր, արտաքին դռան վրայ հրա — կող դիտակարական պաշտօնականը ար — ձակեցի եւ փախկն տուի դուռը։ Գիշեր — ուսան ժամը 3ին բրիւլ եւ հանդիպելոյն զուրկը առնելով՝ գացի Ս. եկեղեցույ ար — բեկեղեցի գաւիթի, ուր կը հանգչէին ար — զեւին 10-12 հերոս նահապետներ, զորս լինէրանք տարիներու թագած էի թաշա — նու ինչ հետ եւ անոցը հանդիպատանէ եր — նու մէկը հեռու թթնիկը մը տակ բրիւլով փոս մը փոքրիկ։ Ս. երուսաղէմէն հեռու տարած ունէի նուիրական առարկաներ, անոնցմէ մէկ նշխար բերանի վրայ դե — տեղիք, ճակատին վրայ զրի ոսկեայ խաչիկը իսպ մը, որուն ապակեայ օսոյ — նեակէն կը տեսնուէր Յիսուսի Յարուս — թեան պատկերը, լուսոյ բարակ ժամ մըն ալ անկախաբանութեան վրայ հաստատեցի եւ միտքովս մէջ թաղեցի նահապետին օտար ժողովին եւ անոնի մի ծարրականէ։ Թաղումն առաջ եւ լնայ Մաշտոցի որ — բան սոսթը որ զոյց գիտէի, կարգաւ էր։

Գողը եւ ջինջ երկինքը մը կար եւ դի — ները անուսին էր, յողջորդն բերաւոր աստղերը կը պլույսային երկնակամարին

POEMES de Yunus Emre, թուրքերէնէ Քարգանտուս Yves Régnierի կողմէ, ար. Փարիզ, 1949:

Գրեցի մը 34 էջ։ Կը ներկայացնէ թուրք միաթիւ բանաստեղծ մը, Եունուս Էմրէն, որ ծնած է 1280ին Անտաղի մէկ անկիւնը եւ մեռած 1330ին։ Ծանօթ է իր կեանքը, գիտեցի միայն թէ տեղիւն մըն էր ու կը ծառայէր թրքական կանգի մը մէջ, նախ իբրեւ զբաւոյն եթէ կարելի էր։ Օրին մէկը, ծանր գանդով իր աշ — խատանը, խոյս կուտայ վանքէն ու ճամբուն վրայ կը հանդիպի երեք տեղիւր — ներու։ Ասոնք ալ աղքատ էին այնքան որ — քան ինքը, — անօթի, մեքէլ եւ լողիկ։ Երբ անօթիները կ'այլըր իրենց ստամոքսը, մոռնալու կամ ամոքելու համար այլ ան — հանդուրժելի զգայութիւնը բանաստեղ — ծութիւններէ կ'արտասանէին, եւ երկինքը կը կերակրէր զիրենց մահանայով։ Եուն — նուս իմրէր բաւ։ Ճեւ աղքատ եւ եւ որ — դէտ, սոյրեցնուցէր ինձի ձեռք բանաստեղ — ծութիւնները։ Ուղեկցողները պատարա — նեցին թէ աստուածահաճոյ իրենց գիտ — ցած այլ բանաստեղծութիւնները գործն եւ տէրիւնի մը, որ կը կուտի Եունուս Էմրէն։

Եունուս Էմրէ վերադարձաւ վանք։ Իր բանաստեղծութեանց ժողովու — ծուն, այսօր, կը բաղկանայ 450 կտորէ։ Ապաշուարար մեծ մասը կասկածելի, ոչ երբեք իր գործը։ Այլ բանաստեղծութիւն — ները հիւսուած են թուրք ժողովրդական լիզուով, արտաստեղծներ թերեւոր ծնուն — ղուն կտորիկի կ'ընկերացնեն նուագա — րան մը, եւ այսպէս է որ բերել բերան, վանքէ վանք, հասած եւ մինչեւ մեր օրե — րը։ Օտմ. զբանաստեղծական վարդերաները կ'արժամարձէին այս ուսմիտքին բանաս — տեղծութիւնը։ Բէնյապի յեղափոխութիւնն էր, որ թրքական փոյլըրքին հետ կենդա — նութիւն տուաւ ժողովրդական միաթիւր այս բանաստեղծութեանց։

Պիւրան թափար բառացի թարգմա — նած է Քրանտէրին։ Իսկ Քրանտէրին զը — րական թարգմանութիւնը կատարած է Իվ Թեմէիկ, որ, ինչպէս կը խոստովանի, թուրքերէն չի գիտեր։ Գեղեցիկ է թարգ — մանութիւնը, — կըրնէ՞նք անգամ մըն ալ որ թարգմանիչը թուրքերէն չի գիտեր։ Եունուս Էմրէն օս տողին հետեւ պիտի չգործուէ՞ր փնտռել մէկը, — ո՞վ, զուգ — բանք։

Հեղինակները անկարող են մեղանքս հասնողս իմ

Եթէ այս տողը Միլին Դարու մէկթիւր վանքերը կը տանի մեզ, Թ. առաջ, որով Եունուսն անուրէր տալու ձեւ մը կը փըն — ւորէ, կը յիշեցնէ մեր օրերը՝ իր էլիւրով Ազատութեան անուրէր տալու ձեւը կ'որո — նէր։ Ախր — ուր չեմ կրնար քանի մը նը — մոյշ տալ այս բանաստեղծութեանն, որ կը յիշեցնէ մեր նախերը, Պէթթալիներու ողբերը, բիւզանդական վանքերուն կոծ — կոծութիւնները։ Թարգմանիչը, իր քանիւնի վէճիկըսիւրմով, ո՞վ ու կ'ընտրի՞ տուած է թէ եւ կատարելապէս, սոսքած է քան թէ Եունուս Էմրէն այս միաթիւր տաղերուն մէջ կը բարբախտ հայկական, արաբա — կան եւ բիւզանդական մէջնադարեան եւ — դերբադութեան տողեր ու արարուներ։

Ե. ՆԱՐԻՌԻՅԻՆ

Վրայ ու անթիւք վկաններ էին թաղումն արարապաշտեցիկ արարողութեան եւ տխուր տեսարանին, որուն նման հաղուգակց է մարդկային ողբերգական կանգնել մէջ։ Նոյն գիշերը անստուգ եւ անբան անցուցի։ Ամիսներ լնայոյ զորաց հրամանատար Ալի Խաւան հարկաբաշխէ մը մէջնուաւ։

ԽՄԲ.— Մապիտայի կուսակցական պաշտօնաբերը, «Փրատուս» կը գրէ իր երեսնակ բըքաղիկներով (Ա. մասը տես 22 փետր.) —

Գաղտնութեան, զբանաստեղծական կա — ճառներու եւ փիլիսոփայութեան բաժնի զբաղական աշխատանքներու ծրագրերէն վերջին տարիները ներկայացուած են առ — վտական ժամանակաշրջանին մէջ հայ ժողովուրդի պատմութեան եւ մշակութիւն զարգացման հարցերուն նուիրուած կարգ մը արդիական նիւթերով։ Սակայն այդ ծրագրերները դէժ կերպով կատարուած են։

Անցեալ հինգ տարիներու ընթացքին պատմութեան կանաւը հրապարակած է ընդամենը միայն քանի մը զբոյլիկներ եւ յիշատանքն սովորական շրջանի պատմութեան մասին։ Իսկ վերջին երկու տարուան մէջ Սոյիւս Հայաստանի պատմութեան վերաբերեալ գրեթէ ոչինչ լոյս տեսած է։ Կանաւի կողմէ հրատարակուած աշխա — տանքը բացարձակ մեծամասնութիւնը կը վերաբերի հայ ժողովուրդի հեռուօր անցկելուն, միջնադարեան, Ի. դարու սկիզբներուն կամ յաւադոյն պարագային կալուցիական բարենորոգման ժամանակ — դերբաշին։ Միեւնոյն է պարզապէս նաեւ զբանաստեղծական կանաւին։ Հոն դիտաւոր ուղարկութիւնը կեդրոնացած է հայ գրա — կանութեան դասականները վերածննդա — տեղուն մէջ։ Փիլիսոփայութեան բաժնին մէջ քանի մը տարի լոյս է ընծայուած ոչ մէկ լուրջ աշխատութիւն։

Ընկերային բաժնի տեսադասարանն զուրկ է ինչպէս կարգ մը արդիական նիւթ — թերու մշակումը։ Ձկան ժողովուրդներու սխալիւնեան բարեկանութեան, ձեւով աղ — զային, բովանդակութեանը հաղցիւր — տականք մշակուցի վարգաջման նուիր — ուած լուրջ աշխատութիւններ։ Ձկան աշխատութիւնները նուիրուած ժամանակ — կանից ճշգրտական խելոգիւրի ոչ — սկիզբնէ՞նք Եունուս մերկացման։

Ընկերային գիտութեանց բաժնի — մուսնէր, յատկապէս Գրականութեան եւ Գաղտնութեան կանաւներու աշխատանքն անորոշյալով վիճակը կը բացատրուի նաեւ անով որ հոն բաւարար չափով չէ ծաւալած գիտական քննաստեղծութիւնը։ Գիտական առուիւնները կը կազմակերպ — ուին զէպէ՞ն զէպէր, անոցն անհրաժեշտ է ուղարկի պատրաստութիւն։ Ատոր տեղ յիշեալ կանաւին մէջ գոյութիւն ունին խորթ բարբեր, փոխադարձ երաշխաւոր — թիւն, սխալներու փոխադարձ ներում։ Միայն նման միջոցաւորութիւն մէջ կարելի է կայծալ այն նիւսով չլիքերալիքով աղա — յութիւնը, որ ցուցաբերուած է զէպի Ալուս Յովհաննիսեանի «Հաղորդաշար» — կան կոնցլիգիւրները, որոնք արտաշայ — տուած են հրապարակման համար Աղաւթ — միայն ներկայացուած ձեւագիրներուն մէջ։ Գրագիտական եւ պատմաբանները երկինք կը հասցնէին այդ հեղինակին աշ —

ինձ յանձնեց նահապետ Սերորին կիր Սոսէ անունով. սա քանի մը տեղերէ զըն — դալով եւ դաշուրով վերադարձաւ ըլլաւ — լով՝ հրամանատար պատուաւոր տուն մը դրած եւ կատարողութեան ձեւաբով զար — մանել տուած էր զայն։ Հրամանատարը միշտ կը կրկնէր ինձ. «Այդ կիմը դիւցազն մըն է, իմը՝ օգնութիւն որ ընէ՞մ տալով՝ կ'արժէ»։ Սակայն օր մը հանդուցելոյն հո — դալիւր լոյս տարի. արտաւոր յայտ համարեց զերեզմանը ծնկալոր եւ լուռ — թեամբ աղօթեց ընդ երկար։

ԵՂԻՇ ԵՊՍ. ԶԻԼԻԿԻՐԱՆՆ

